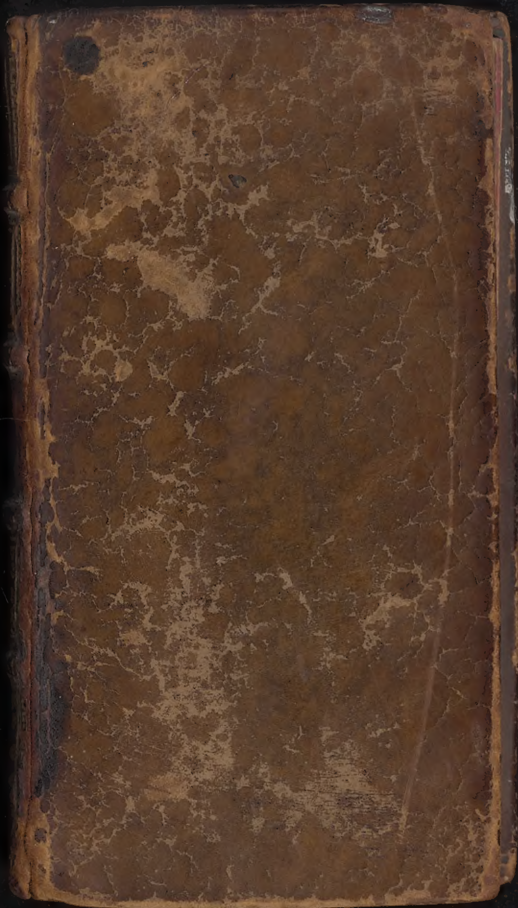

j. B. keijnoogen.

DELICIARUM
Gentis Humanæ

PARS III.

CHRISTUS JESUS RESURGENS.

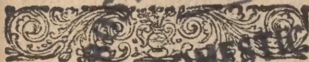
Sereniss. utriusque Bavariæ Duci, S.R.I.
Archidapifero, Electori,

MAXIMILIANO,

Et Sereniss. Conjugi

MARIÆ ANNÆ
AUSTRIACÆ

Inscriptus & consecratus ab
HIEREMIA DREXELIO
è Societate *Jesu.*

AMSTELODAMI,

Apud JOANNEM JAC. FIL. SCHIPPER,
M. DC. LIX.

LECTORI
MONITUM.

IAM Chriſtus cœpit reſurgere, cùm in cruce cœpit teſtamentum condere. Siquidem jam tum veluti rex ſua bona partitus, Hoſtibus veniam, Latroni paradiſum, Matri filium, ſitientibus ſpongiam, Deo reverentiam, Patri animam, humanæ genti libertatem tribuit perfectã. Verè regnavit à ligno Deus.

Deinde cùm Chriſtus etiamnum in cruce penderet, tumuli ſunt aperti, quod certo argumento erat, jam omnia per Conditoris mortem reviviſcere, truculentæ mortis tyrannidem jam oppreſſam, mortuos jam moliri reditum ad vitam, patefactum æternitatis aditum.

Et reverà Chriſtus dum vixit, numquam in cumulatiore gloriâ fuit, quàm cùm in cruce pepen-

dit, cælum & ſidera, tellus & ſaxa, omniaq; elementa hominem divinum, Dei Filium teſtata ſunt. Nec ipſe Chriſtus diffitetur. Hinc illæ voces: Et ego ſi exaltatus fuero, omnia traham ad meipſum *a*.

Quapropter ritè, puto, & ordine facturi ſumus, ſi Chriſti ſeptemplicem in cruce ſermonem ad Reſurgentis gloriam ita reduxerimus, ut antequam Chriſtum in horto Redivivum cernamus, priùs in ligno ſepties locutum audiamus. Philoſophorum vetus ſcitum eſt: Contraria juxta ſe poſita magis eluceſcunt.

Et quæſo te, mi bone lector, patere tantiſper interponi moram, dùm tibi tres & viginti diſſertationes de Chriſto Redivivo exhibeam libro ſingulari. Hic loci ſcriptio in monſtroſam molem excreviſſet, ſi ea longiùs fuiſſet pro-

a *Joan. cap.* 12. *v.* 32.]

progressa. Quidquid hac parte tertiâ omissum (si velit Deus; si vita viresque suppetant) suo tempore poterit compensari. Tu jam præsentibus utere; neque legenda differ spe futuri. Incertissima est vita nostra inter tam certas mortis insidias. Omnem horulam, momentum omne debemus morti jam pridem confesso nomine. Nunc igitur Olorem in Cruce niveum, sed suo sanguine purpuratum, non suæ tantùm morti, sed & suæ in vitam revocationi præludentem cum silentio animóque vigilantissimo attendamus.

Vitam igitur & mortem proximè conjungamus, & per septenas mortalitatis prolusiones, summam immortalitatis gloriam rectiùs intelligemus. Auscultemus igitur cygnum in suo funere cantantem.

INDICULUS
IN
PARTEM TERTIAM
DE
CHRISTO RESURGENTE.

CAPUT I.

CAP.

CAPVT II.

Altera Christi Morientis cygnea modulatio: Hodie mecum eris in Paradiso.

CAPVT III.

Tertia Christi Morientis cygnea modulatio: Ecce filius tuus.

§.3. Præ-

PARS

PARS III.

CHRISTUS RESURGENS.

CAPUT I.

Prima Christi morientis cygnea modulatio: Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt.

REX David moriturus concionatur Salomoni, Christus orbi, sed differentiâ ingenti. David tametsi servus supremi Regis lecto regio decumbebat; Christus Dominus in infami trabe pendebat; crux ei cathedra fuit, è quâ doceret quos redimeret. De Davide fasti Regum ita loquuntur: Hæc sunt verba novissima, quæ dixit David, egregius Psaltes Israël *a* Suprema dicta, quæ Judæorum Rex in cruce protulit, non epilogus tantùm, sed epitome, ac compendium sunt omnium Christi concionum. Ideò suggestum tam sublimem hic oratorum optimus conscendit, ut ab orbe audiretur universo.

Jacob moriturus filios suos convocans, Congregamini, ait, ut annuntiem, quæ ventura sunt vobis diebus novissimis. Congregamini & audite filii Jacob, audite

a 2. *Reg. cap.* 23. *v.* 1.

audite Iſraël patrem veſtrum *a*. Haud aliter invitans nos Chriſtus, Congregamini, ait, & audite filii patrem veſtrum. Congregamur, ut non corpore ſolùm, ſed & animo præſentes ſimus, nec audiamus tantum, quæ moriturus pater dictaverit, ſed & retineamus.

Hæc autem ſeptem Domini effata in cruce, non malè, putem, cantiones, ſeu modulationes cygneas appellabimus. An cygni canant morituri, fuſæ quæſtionis eſt, nec in rem noſtram adèo fructuoſæ *b*. Candidiſſimis noſter cygnus innocentiſſimus Jesu, eos nobis modulos in ſuo funere præcinuit, quos æternâ & jugi memoriâ veneremur *c*. Numquam animo excidant morientis Chriſti diviniſſima pronuntiata. Ordimur à primo.

§. I. *Amor*

a *Gen. cap. 49. v. 1.* b *De cygni cantu hæc habet Ælianus: Quid muſica vel cantu poſſit cygnus, non habeo quod affirmem. Veteres tamen per ſuaſum ſibi habuerunt, cygneâ modulatione decantatâ mox eum expirare. Quod ſi ita eſt, liberalior in hanc avem Natura, quàm in homines bonos fuerit. Nempe his laudem & luctum à morte tribuunt alii: Cygni verò ipſi ſeſe vel laude vel luctu moribundi proſequuntur.*

c *Vide partem 2. Chriſti morituri cap. 1.* §. 4. 5. 6. 7.

§. I.
Amor in hostes figuris priscis explicatur.

Exordium Christi è cruce perorantis Lucas exprimens, JESVS autem, inquit, dicebat: Pater dimitte illis, non enim sciunt quid faciunt *a*. Bernardus hæc expendens: Videte nunc, inquit, opera Domini, quæ posuit prodigia super terram. Flagellis cæsus est, spinis coronatus, clavis confossus, affixus patibulo, opprobriis saturatus. Omnium tamen dolorum immemor, Ignosce, ait, illis. Hinc multæ miseriæ corporis, hinc multæ misericordiæ cordis. Mira res. Ille clamat, *Ignosce*. Judæi, *Crucifige*. O Charitas patiens, sed & compatiens. Charitas patiens est, sufficit. Charitas benigna est, cumulus est. Noli vinci à malo, Charitas abundans, sed vince in bono malum, superabundans est. Quomodo potabis, Domine, desiderantes te torrente voluptatis tuæ, qui sic perfundis crucifigentes te oleo misericordiæ tuæ *b*. Recordare Domine, quantis te injuriis affecerint in horto, in Annæ & Caiphæ domo, in Herodis palatio, in prætorio Pilati. Num hæc omnia jam aboli-

a *Luc. c. 23. v. 34.* b *Bern. Serm. fer. hebdom. major post. med. mihi pag. 184.*

abolita? Dixerat in cenâ pridianâ Christus; Mandatum novum do vobis. Jam in cruce promulgat: Exemplum novum do vobis. Verè novum. Nam Noëmus à filio irrisus, Maledictus, ajebat, Canaan, servus servorum erit fratribus suis *a*. Elias à principe quinquagenario verbis non adeò suavibus descendere jussus, Descendat ignis de cælo, inquit, & devoret te, & quinquaginta tuos *b*. Extemplò factum. Elisæus miti convitio calvus à pueris appellatus, Maledixit eis in nomine domini, egressique sunt duo ursi de saltu, & lacerârunt ex eis quadraginta duos pueros *c*. Cùm Zacharias Jojadæ filius lapidaretur, Videat Dominus, inquit, & requirat *d*. Cùm Jacobus & Joannes velut diversorii designatores *e* à Samaritanis hospitio excluderentur, Domine inquiunt, vis dicamus ut ignis descendat de cælo, & consumat illos *f*? O boni, mandatum novum, exemplum novum dat nobis Magister noster. Pater, dimitte illis. Nullus hic ignis, nulli ursi, nulla fulmina; sed venia & misericordia.

Anselmus hæc secum agitans, Christus, ait, in cruce levatur; irridetur, blas-

a *Gen. cap.* 9. *v.* 25.
b 4. *Reg. cap.* 1. *v.* 10.
c 4. *Reg. cap.* 2. *v.* 23. *&* 24.
d 2. *Par. cap.* 24. *v.* 23.
e *Furier.*
f *Lucæ* 9. *v.* 54.

blaſphematur, & ecce dicit, Ignoſce. O verbum magnæ patientiæ? Vitam procurat iis, à quibus occiditur. Atque ſi quis Christum interroget, quid in cruce agat, reſpondentem audiet: Pro eo ut me diligerent, detrahebant mihi, ego autem orabam *a* Jubal & Tubalcain Lamechi filii, fratres germani illo organo & citharâ canentium pater, iſte malleator & faber in cuncta opera æris & ferri *b*. De his, ajunt Hebræi, artem canendi Jubal inveniſſe à modulato fabrorum percuſſu & ſonitu, fabros autem canendi arte plurimùm adjutos. Sic alter alteri commodavit. Christus cygneæ cantionis auctor, Jubal peritiſſimus, ita canit: Exemplum novum do vobis. Pater ignoſce, dimitte illis. Hanc artem invenit apud malleatores, fabros, calumniatores graviſſimos, quos tamen hoc cantu ſuo, *Ignoſce, dimitte*, nimium quantum juvit.

Cùm ſummus Pontifex ingrederetur ſanctuarium, tintinnabula aurea ad oram ſacræ veſtis appenſę ſonum edebant, monebántq; peragendi aut peracti jam officii *c*. Christo Pontifice ſummo in ſancta ſanctorum ingreſſuro campanulæ aureæ ſunt auditæ: *Dimitte, Ignoſce.* Hæc muſica ita ſuperis placuit, ut noxas orbis aboleverit: clamores Sodomo-

Ggg rum

a *Pſal.* 108. *v.* 4.
b *Gen. cap.* 4. *v.* 21. & 22.
c *Exod. cap.* 28. *v.* 34.

rum summè Deo displicuerunt, summè placuit hic clamor filii Dei.

De Davide citharœdo hæc Regum fasti memorant: Quandocumque Spiritus Domini malus arripiebat Saul, David tollebat citharam, & percutiebat manu suâ, & refocillabatur Saul, & leviùs habebat: recedebat enim ab eo spiritus malus *a*. En David noster psaltes egregius, citharœdus optimus, quàm chordas habeat intentas, artus ad crucem distentos? Vix autem fidibus cœpit canere, mox dæmonem fugavit è latrone. Omnem cygneæ cantionis suavitatem superavit.

§. II.
Virtus longè nobilissima, hosti bene facere.

Hic quæstio sit de Abrahamo & Davide progenitoribus Christi, uter magis arduum opus patrarit, & generosiùs seipsum vicerit. An scilicet Abraham, qui non pepercit filio, an veró David qui pepercit Sauli capitali inimico. In eam rem Rupertus: Docet ratio, inquit, non multò minoris fuisse meriti, propter Deum pepercisse inimico, quam non pepercisse unigenito filio. Certum videtur, minus esse miraculi, Abrahamum Dei jussu voluisse sævire in filium, quàm Davidem sancto affectu sævire noluisse in

a 1. *Reg. cap.* 16, *v.* 23.]

in hostem Saulem. Vterque hoc tali facto promeritus est, Christo jungi cognatione, & David quidem propinquiore. Benignitas in hostes, certa filiorum Dei nota; quam summè horret diabolus, vix enim alia virtus est ulla, quâ filii Dei magis patrissent *a*. Eximiè hac de re Chrysostomus: Hæc itaque reputans, inquit, illi fias pro tuis viribus similis. Te jam talem effectum diabolus ne contra quidem respicere poterit. Regiam enim impressionem novit, Christi novit arma, quibus fuit superatus. Quæ verò sunt hæc? Benignitas & mansuetudo. Hæc à se dicta Chrysostomus rationibus firmans: 1. Cogita, inquit, quantorum sis reus, & non tantùm ad eorum, qui te affecerunt injuriâ, dimissionem non retrocedes, verùm & curres ad eos qui te contristârunt, ut tibi sit dimissionis occasio, ut propriorum invenias malorum lenimen 2. Gentilium filii nihil expectantes, in hoc plerumque philosophati sunt, & tu cum tali spe migraturus retraheris & torpes? 3. Et quod tempus facit, hoc propter Dei legem ante tempus facere non sustines, & sine mercede potius quàm cum mercede vis tibi vitium extingui? Nec enim si per tempus hoc tibi fiat, erit tibi quidquam amplius, verum & multa potius pœna, quoniam quod tempus effecit, hoc facere Dei lex non

a *Sie schlagen dem Vatter nach.*

persuasit. 4. Si verò dicis, quòd excandescis tuæ recordatus contumeliæ: reminiscere si quid boni collatum tibi fuit ab eo qui contristavit, & quot tu malis alios affecisti? Malè tibi dixit, & te confudit? cogita quid aliis tu quoque dixisti. Quomodo veniam igitur assequêris, quam aliis non concessisti? 5. Vis discere quantum mali sit, malorum meminisse, & qualiter hoc maximè Deum irritat? si his qui à Deo justè puniuntur, non insultare, sed potiùs oportet misereri, multò magis eorum qui contra nos peccârunt *a*. 9. Quid ais? Inimicum habés, & non erubescis? Nònne satis est nobis diabolus, quod & consanguineos superducimus? Quid itaque furentes imitamur, alter alterum corrodentes, propriam impugnantes carnem? 7. Audi certè, quantus & in veteri Testamento fuerit de hujusmodi sermo. Væ mala reminiscentium in mortem. Homo homini iram servat, & à Deo quærit sanitatem? Injuriam reminisci, est animæ nequitatem meditantis. At malè passus es? At numquam cum tanto, quanto temetipsum afficies malo, servans injuriæ recordationem *b*.

Has

a *Deus non vult insultari suis hostibus, quos jure punit, & tu tuos vis puniri, punitis insultare?*

b *Chrysost. tom. 5. hom. 52. ad pop. Antioch. mihi pag. 299.*

Has Chryſoſtomi nobiliſſimas rationes ab iis accuratè velim expendi, qui æternas coquunt iras, vindicationem ſpirant perpetuam. Juſſerat Chriſtus colapho in genam dextram impacto, obvertendam percuſſori & alteram, & pallium auferenti concedendam &tunicam. Harum legum ſuarum obſervantiſſimis, flagris & ſpinis jam vulneratus, totum corpus cruci obtulit, nec tunicam, nec pallium, nec togam ſuis carnificibus ſubtraxit, iis inſuper & inimicis omnibus veniam rogavit. Quod Arnoldus Carnotenſis ponderans, Seipſum, inquit, intra regulas ſuas concludens, voluit ut à capite forma patientiæ prodiret in membra. Raræ laudis eſt illud in homine: ſuperavit ſeipſum a. Elogium charitatis à Chriſto habemus iſtud: Majorem hac dilectionem nemo habet, ut animam ſuam ponat quis pro amicis ſuis b Huic dilectioni Chriſtus vim immenſam addens, Pater, inquit, dimitte illis: Jam ego morior non pro Matre tantùm aut diſcipulis, benefactoribus; non ſolùm pro Nicodemo, Joſepho, Magdalenâ, Marthâ, ceteris amicis, ſed pro his ipſis, qui me linguis & manibus crucifixerunt. Liceat dicere, ſuperavit ſeipſum. Hinc religioſus ille ac diſertus ſcriptor: Dubitatio mihi eſt, inquit, an

 in

a. Er hats ſchwer beſſer gemacht als er kundte.

b. Joan. cap. 15. v. 13.

in acerbissima Jesu Christi passione quidquam illustrius fuerit, meritorium magis, Deóque Patri acceptabilius hac admirabili misericordiâ, quâ in suos carnifices, dum in cruce penderet, usus est. Non eos fulmine, quo digni erant, percussit, non terræ hiatu absorpsit, sed hæc omnia indulsit, Patrémque ut iis ignosceret, rogavit cujus jam fortassis fulmen, quo erant perdendi, præparatum vidit. Et quod admirabilius, immanissimorum hominum illorum scelera excusavit, eos per ignorantiam peccasse affirmans: Nesciunt quid faciunt *a*. Superavit seipsum.

David interrogans: Ubi sunt misericordiæ tuæ antiquæ Domine *b*? Vertamus & interrogemus: Ubi sunt iræ tuæ antiquæ? Ubi aqua, ignis, gladius, quæ tot centena aut millena millia hominum devorârunt? Jam ille ipse Dominus obliviscitur suiipsius, Matris, discipuli, amicorum, piarum matronum, & caussam agit hostium. Ter orat in horto, & non auditur: Hic semel pro hostibus preces allegavit; Et exauditus est pro suâ reverentiâ. Hinc patiens latro, resipiscens centurio, spectatorum plurimi tundendo pectora reversi. Pro se ipse Christus orat, sed eâ lege, si vis, si possibile est. Verùm tamen non mea voluntas

a *Phil Bosquier. Consol. Desperantium, mihi pag. 266.*

b *Psa. 88. v. 50.*

tas fiat: omissâ conditione orat pro hostibus: Dimitte illis. In sui caussa tot testimoniis accusatus ante judices Caipham, Herodem, Pontium silet; ante tribunal crucis, cum scelus ipsum Judæos accusaret, pro reis loquitur, fidelissimus eorum ad vocatus. Domine, ubi sunt iræ tuæ antiquæ? Hoc unum responsi accipimus: Mandatum novum, Exemplum novum do vobis. Nunc immutata rerum facies, longè nunc alia quàm olim ratio est. In lege prisca trium Hebræorum juvenum succensa fornax aperitur, sed excussis flammis conflagrant ministri. In lege nova carcer Pauli & Silæ Philippis panditur, sed custos carceris convertitur *a*. Mandatum & exemplum novum nobis præbetur Quod Isaias uti prodigium amoris singulariter commendat. Et pro transgressoribus rogavit *b*. Sed singulas hujus orationis voculas expendamus.

a *Actor. cap.* 16. *v.* 26.
b *Is. cap.* 53. *v.* 12.

§. III.
Precantis Christus singulæ voces exponuntur.

PATER: Non Judicem, non Dominum, non Regem appello, sed Patrem, à quo sperem omnia in filii gratiam impetranda. Bonaventura censet Christum, sicut patrem verbis, ita matrem

 affectu

affectu mentis rogâsse, ut & ipsa tot facinorosis hostibus ignosceret: nec beatissimam Virginem id facere distulisse, sed in genua procubuisse, & suam perquàm obsequentur ad filii voluntatem conformâsse. Et quamvis filius, quia Deus, uti potestate suâ, & dicere potuisset: Dimissa sunt illis peccata: quia tamen personam egit conciliatoris, Sacerdotis, deprecatoris, quorum est supplicare, id sui muneris non omisit.

DIMITTE: Scio, mi Pater non dimitti peccatum, nisi restituatur ablatum. E tuo, Pater, viridario ante quinque millia annorum furto impio subtractum est pomum. En meipsum do, velut arboris fructum, pro sublato pomo. Dimitte hanc noxam. Apud me soluta res est, tamquam si nil factum sit contra me; tu jam in eandem veniam assentire. Hanc unam vocem Christus sæpissime nobis inculcans: Dimitte, ait, si quid habetis adversus aliquem *a*. Dimitte, & dimittemini *b*. Jam reipsa quod docuit, facit. Cœpit enim facere & docere. Hinc rectè dictum: Passio Christi doctrina est facti. Hinc Christus inter probra & dolores modestissimè silebat, nimirum ut quod verbis docuisset, re probaret. Dixerat Servator: Diligite inimicos vestros, benefacite his, qui oderunt vos, & orate pro persequentibus & calumni-

anti-

a *Marc. cap. 11. v. 25.*
b *Luc. cap. 6. v. 37.*

antibus vos *a*. Dilexit inimicos pro iis moriendo, benefecit suas illis vestes relinquendo, oravit pro ipsis & seriò, & primo loco. Doctrina facti, Passio Christi.

ILLIS. Neminem excipio, non Annam, non Malchum, non Caipham, non Herodem, non Pilatum, non calumniantes, non flagellis verberantes, non spinis coronantes, non cruci affigentes. Neminem excipio: veniam omnibus peto. Exemplum nobis necessarium imitandum. Nullum hominem, injuriam nullam veniâ excludamus. Abominandæ voces sunt: Huic uni nebuloni non possum ignoscere. Hanc tantam injuriam oblivisci nequeo. Apage has voces ex orco. Non sapit hoc mores Christianos. Omnia omnibus absque tali exceptione dimittenda.

Porrò tam abominandum erat Judæorum scelus, ut deprecator eos nominare crucifigentes non auderet. Illis, inquit dimitte. Joabus & Thecuitis Absalonem, cui veniam rogabant, non fratricidam nominârunt. Saul improbus, Ubi est, ait, filius Isai? At David Saulem, regem Israël, Christum Domini appellat. Hîc Chrysostomus, Utamur inquit, omni studio, ut linguam doceamus imitari suum Dominum. Nisi quis ita loqui sciverit, neque judex cum audiet *b*. Appellatione probrosa nec hostes quidem notandi; adulatores, non nebulones, non proditores vocandi.

a *Matth. 6. v. 44.* b *Chrysost. hom. 52. ad pop.*

Sed ô Domine Jesv, quibus illis dimitti cupis? Non unus solùm hic Saul, nec Absalon, aut Semei tantùm unus est. Multa millia tuorum hostium te cingunt, irridentes, conspuentes, imò ipsis dentibus, si possent, laceraturi. Et ex his ipsis sunt, qui dicant: Ora pro teipso, miser. Rejiciunt veniam, ignosci sibi nolunt. Sed his ipsis venia rogatur: Dimitte illis. Eleganter Augustinus: Illis, inquit, petebat veniam, à quibus accipiebat injuriam *a*.

Non enim sciunt quid faciunt. Negare non potuit crudelissimam illorum invidiam, injustitiam summam, excusavit igitur & extenuavit per ignorantiam id factum. Simon Cassianus, Sciunt, inquit, quòd crucifigunt, ignorant quem crucifigunt. Bernardus Christi personam induens, Ideo, ait, ignosco illis, quia non agnoscor ab illis *b*. Hæc eò dicta, quasi Pater indulgentiæ concedendæ rationem petiisset. Et en ratio: Non sciunt quid faciunt. Accusatus Servator, damnatus & crucifixus à meris cæcis: cœco facilis est venia, licet in Principem, in Regem impingit. Nemo igitur, monente Augustino, de sui peccati dimissione desperet, quando illi veniam meruerunt, qui Christum occiderunt: si talis est crucifigentibus, qualis eris obsequentibus? si totus in nos

a *Aug. tract. 31. in Joan.*
b *Bern. de præcept. & dispensat.*

nos orbis insurgat, si lapidibus nos obruere conentur hostes nostri, ne cadamus animis; illorum cæcitas in caussa est: Nesciunt quid faciunt. Jacobus Apostolus Hierosolymorum Episcopus, Eusebio teste, ex alto præcipitatus, clamavit moribundus: Ignosce eis, Domine, quia nesciunt quid faciunt a.

Sed ô bone JESU, si oras pro omnibus, quid faciant, ignorantibus; Nos certè tales sumus; quis enim cogitat, cùm graviùs peccat, quid bonorum perdat, quid malorum incurrat? omnis peccans ignorans. Quisquis peccare cogitat, similis est præcipitaturo se in flumen ex alto, priùs enim oculos claudit, imò naturâ compellente, dum cadit, oculos comprimit. Pro his omnibus oravit Christus. Sed addit Lucas:

JESVS AUTEM DICEBAT, Dum hostes in ipso facinore patrando occupati; dum sæviunt & furunt, dum vestes dividunt, dum calumniantur & irrident, dum rivuli cruoris defluunt, dum crucifixo injurias omnigenas inferunt, dicebat JESVS: Dimitte illis. Sunt qui è divi Lucæ verbis colligant, hoc à Christo sæpiùs pronuntiatum. Illa omnia videns, audiens, sentiens, nihilominus dicebat JESVS, Dimitte illis. Post injuriam quandoque jam vetustam, quàm difficile persuadere veniam, & injuria durante dimittere injuriam! Mandatū novum,

a *Euseb. lib. 3. hist. cap. 22.*

vum, exemplum novum veniæ dandæ à Christo accipimus. Non attendebat, inquit Augustinus, quòd ab ipsis moriebatur, sed quia pro ipsis moriebatur. Super inimicos meos, ait David, prudentem me fecisti mandato tuo *a*. Nec enim tantùm pro calumniantibus & persequentibus, sed etiam pro occidentibus se oravit, inimicos omnes amoris brachiis complexus. Hoc est virgas, quibus quis cæditur, osculari.

Lacedæmonum respublica, quod Xenophon memorat *b*. legem tulit de injuriis vindicandis. Hæc mundi lex est impia; injuriarum nihil condonare At verò Thrasybulus Atheniensis exul comparato exercitu, Atheniensi duce Lysandro adjuvante, triginta tyrannos expulit, & legem oblivionis tulit, ne quis præteritas injurias insectaretur. Salutarem hanc legem ἀμνηστίαν vocârunt. Christus in cruce exul jam partâ victoriâ, oblivionis legem figens: Dimittite, ait, & dimittemini. Nil boni habet ultio, quæ è malo pœnæ, facit malum culpæ. Quis autem tam fatuus, ut si curtus calceus non respondeat pedi, de pede partem amputet, ut calceus ei habilis fiat? Stultissimum est, minus malum majori emendare velle. Hoc omnes ij faciunt, qui vindicationem quærunt. Nam qui injuriam accipit, malum pœnæ subit; qui vindictam quæ-

a *Psal.* 118. *v.* 97.
b *Xenophon lib.* 2. *de reb: Græcor.*

quærit; in malum culpæ incurrit. Quod priori longè deterius est. Pæna facit miserum; culpa non tantùm miserum, sed & malum: pæna privat bono temperario, culpa & temperario & æterno. Ecclesiastici præceptio est: Qui vindicari vult, à Domino inveniet vindictam, & peccata illius servans servabit. Relinque proximo tuo nocenti te, & tunc deprecanti tibi peccata tua solventur *a*.

Beatæ Mechtildi arcanis affatibus dictum à Christo. In servis meis tria mihi maximè placent. 1. Veritas, in hac coram me ambulent ore sincero, corde perfecto. Talem, ut mater filium, in extremis complectar. 2. Fiduciale refugium ad me solum in omni afflictione. Non aliis, sed mihi ærumnas suas conquærantur. Hos numquam deseram in necessitatibus. 3. Fidelitas in proximum; peccata illius bono animo excusent, & ego ipsos etiam apud Patrem meum excusabo.

Discamus igitur non exaggerare, non vindicare; sed excusare, aut saltem extenuare, ac condonare injurias: non est faciendus mons è granulo, nec è rivulo mare. Dimmittamus aliis & dimittetur nobis. Talem in nos Deum sentiemus, quales in alios fuerimus.

Eccl. cap. 28. v. 1. & 2.

§. IV.

§. IV.

Precatio Christi, fidem impetravit Latroni.

Hæc Christi oratio (Dimitte illis) innocentem & sanctum oratorem ostendit. Hæc Numini divino summè placuit, & verò etiam efficacissima fuit, ut ad eas voces, quod Nazaræorum euangelium memorat, aliquot millia Judæorum ad crucem stantium, innocentiam Christi agnoverint *a*. Hæc ipsa oratio aliis illis obstinatissimis resipiscendi spatium quadraginta annos impetravit. Sed his omnibus missis, latronum alter nobis considerandus, quem Christi pro hostibus deprecatio mirificè traxit ad beatissimam vitæ clausulam. Post istum námque supplicem Christi libellum, tanta fidei argumenta orbi exhibuit latro, ut rectè dixeris: Nescio an à mundo condito magis rarum & memorabile fidei exemplum umquam extiterit. In Christi scholâ hic reus numquam fuit: repentè tamen Apostolis omnibus tamdiu instructis, altiùs mysteria fidei penetravit. Christum in patibulo pendentem adoravit Regem, moribundum hominem vitæ auctorem pronuntiavit, ita prorsus ab inferis supra cælos emersit. Quàm vegeti, acres, & lyncei prorsus fuerint illi oculi, qui vitam in morte, celsitudinem in ruinâ, gloriam in probro,

a Glossa in cap. 13. Isaiæ.

bro, victoriam in exitio, regnum in servitio viderunt! Væ nobis: Christum pendentem & omnibus execrabilem latro suâ fide in cæleste solium evexit: Væ nobis, qui scimus hunc ipsum Dominum à dextris Dei considentem, ab omnibus adorandum, firmâ fide ac reverenter suspicimus & veneramur.

Latro resipiscens [illegible] cum crucifixis locutus, Christum defendit, seipsum accusavit, socium reprehendit. De Christo liberè pronuntiavit: Hic nihil mali gessit. Illustre benè moriendi documentum. Cùm Satanas sub vitæ finem nostra nobis peccata objecerit, non excusemus, nec extenuemus, sed Christum monstremus, cum hoc ipso latronis elogio: Hic verò nihil mali gessit. Seipsum porrò accusans, Nos quidem justè, ait, nam digna factis recipimus. Aperta & submissa scelerum confessio. Proprium est electorum amare justitiam, etiam asperè tractantem. Rex David & Mauritius imperator in ipsis suppliciis: Justus es Domine, inquiunt, & rectum judicium tuum. Magna pars veniæ, fateri crimen. Deinde hic ipse Christi caussidicus socium reprehendens: Neque tu, inquit, times Deum, quòd in eadem damnatione es. Latro alter homo perditissimus, furiosæ obstinationis fuit exemplum. Hunc neque Christi patientia & charitas, neque socii exemplum & admonitio,

neque

neque proprium supplicium, nec omnia prodigia Christo conjungere potuerunt. Neque tu times Deum? neque crux & extrema necessitas timorem Dei persuadeat? jam jámque stabimus ante tribunal Dei, & tu etiámnum ludis? Perditus est, quem pœna non emendat. Nimium protervi & frontis perfrictæ liberi sunt, qui cum castigantur, rident, aut obganniunt.

Latro demum: Domine inquit, memento mei, cùm veneris in regnum tuum. Exiguam gratiam modestissimè petit Deus., quanta fides! Petrus negat, Thomas dubitat, discipuli Emauntem proficiscentes, pænè desperant, latro in ipso crucis tormento & scandalo credit. Hanc fidem Athanasius non immeritò admiratus dixit: Crucifigitur ut latro, & efficitur Euangelista. Nam hominem capitis damnatum, ab omnibus irrisum, jam moriturum, orbis dominum agnoscit: Domine memento mei. Quid minus rogare potuisset? Solam sui memoriam flagitavit. Memoria nobis lenta, segnis, mala, quæ nos sæpissime destituit, quod in omni genere peccati fit, cum quis suiipsius oblitus, contemptâ Dei lege, diabolo se vendit pretio levissimo. Ab orbis origine nomen nobis est *Pulvis*. Et hujus nominis nostri idemtidem obliviscimur. Quando igitur memoria toties & tam fædè labat, ut quis cæli, inferorum, Dei, suiipsius im-

immemor, in varium nefas ruat, optimè precamur: Memento mei Domine. Addit latro: Cùm veneris in regnum tuum. O quantum brevi tempore profecit hic cruciarius, qui in Scholâ Christi Syllabarius vix prima elementa nôsse visus est, at ille jam Theologus, aliam & meliorem post hanc vitam, beatitudinem æternam prædicat. Reges nostri dum vivunt, imperant, cum vitâ desinit imperium. At latro virum juxta se pendentem æternitatis regem adorat. Liceat hic cum Augustino quærere: Dic ô latro, ubi thronus ex sapphiro, ubi Cherubim & exercitus cæli, ubi corona, sceptrum, purpura, ut eum dicas regem cæli. Vidésne coronam aliam quàm spinarum, aliud sceptrum quàm clavos, aliam purpuram quàm sanguinem, thronum alium quàm crucem, ministros alios quàm carnifices? Quid ergo hic regium vides a? Obstupescenda igitur hæc fides, tali loco, tali tempore. Pater deserit, Mater silescit, Angelorum nullus apparet, Joannes & Magdalena juvare nequeunt, Apostoli pridem diffugerunt, Romani irrident, Judæi probris & maledictis configunt; latro solus fit Christi patronus, insontem, regem proclamat. Magna fuit fides Magorum ab oriente venientium, & puerum in stabulo adorantium, major latronis in patibulo hominem & Deum venerantis.

a *Aug. Serm. in Parasc.*

Magdalena propensè credidit, quia miracula vidit, conciones audiit, domesticum sororis exemplum habuit. Isaiam credidisse quid mirum? Deum solio considentem, Seraphinis cinctum vidit, trisagion illud Sanctus, sanctus, sanctus, audiit. Longè alia & ab aliis diversissima audivit latro & vidit. Petrus credidit, quia Christum aquis inambulantem vidit, in cruce natantem sanguine non vidit. Joannes & Jacobus crediderunt, quia Christum in Thabore, formâ cælesti radiantem viderunt; vox, vultus, vestis, Moyses & Elias testabantur eum hominem homini multò esse majorem. Hic omnia contraria. Hinc prisci Patres hanc latronis fidem mirari satis nequeunt. Chrysostomus interrogans: Videt in cruce pendentem, inquit, & orat quasi in cælis sedentem: Judæi crucifigunt; qui legem noverunt, & tu latro unde talia philosopharis *a*? Prodigiorum fuit prodigium hic latro. Videte, obsecro, quàm suaviter cygnea Christi modulatio prima saxeum latronis pectus expugnârit, & hominem cædibus assuetum eò perduxerit, ut Arnoldus Cartonensis Abbas censeat latronem in Luciferi sedem evectum. Deo id non difficile, nobis incertum, eo tamen nomine non incredibile, ut Luciferi superbia tantò majore notaretur ignominiâ, quantò dissimilior Angelo, eam sedem occuparet latro. Sed quid

a *Chrys. hom. de Cruce.*

quid in homine patibulato tantam fidem excitavit? Singularis Dei gratia, Christi precibus impetrata, Christi amore in hostes summâque ejus patientia, & visis prodigiis aucta.

§. V.
Fidem Christo, veniam debemus inimico.

Christo igitur fides, venia debetur inimicis & ignoscentia. Fides excitatur & crescit, si ea omnia quæ passus est Christus, faciamus nobis præsentissima, velut hodie facta, tamquam si cruci adstemus, cernamus & audiamus omnia. Horum omnium imagines sibi ad arbitrium proponere nequaquam difficile est animo, qui quidquid vult sibi depingit. Hebdomade majore varia est Christianorum devotio. Sed fides, Ambrosio teste, præcedit devotionem *a*. 1. Crucifixi Christi effigiem osculamur: Præcedat Fides, & cogitet fidelis: Domini mei crucifixi pedes imos millies oscularer si possem, ergo statuæ ac imagini Christi osculum figo quod Christo ipsi nequeo. 2. Cenotaphia obimus: Fides præcedat, ut nihil curiositatis, sed cordis in Christum inflammati sensa quæramus. 3. Officiis divinis intersumus, intersit pariter & fides. Noxas commissas in-

a *Ambros. l. de Joseph.*

timè doleamus; statuamus firmissimè non ampliùs dolenda committere. Sed optima devotio est, Domino JESV crucifixo ea omnia, quæ quisque ad vitæ finem passurus est, amantissimè ac liberalissimè offerre. Cuivis hîc dicendum: Ego quidem justè (etsi plurima patiar) nam digna factis recipio. Tu tantùm Domine memento mei in regno tuo. Ita fides exercenda in omni devotione verâ; Nam, quod idem Ambrosius monet, Fides inexercitata citò languescit, & crebris otiosa tentatur incommodis *a*. Si paschate peracto nil ampliùs lubeat pati, si cum latrone improbo de cruce descensum moliamur, si defletas veteres noxas repetamus, fides nimiùm inexercitata est, quæ cælum credit sine ullâ vi, inter delicias & tripudia, otio ac torpore obtinendum. Chrysostomo teste, Fides scutum est; credens omnia patitur *b*. Hanc fidem in nobis excitemus assiduè, ut ea semper viva sit, identidem clamemus: Memento mei Domine in regno tuo.

Percontetur fortassis nonnemo: Num ille, quem delictorum nondum pœnitet, aut qui judicat se gravioribus peccatis obnoxium, hac precatiunculâ juvetur? Putem ego juvari. Saltem impetraret lumen ad agnoscendas culpas, & accusandum seipsum, verteretque com-

a *Ambr. in Psalmum, Beati immac.*
b *Chrys. in epist. ad Ephes.*

commeritam pœnam in correctionem ternam, citiúsque ad Christum rediret *a*. Itaque qui Christi cruciatus cum sensu & fructu cupit expendere, in seipso fidem excitet animétque. Malo, inquit Cyprianus, peccare in fide, quàm bene agere extra fidem. Ille apud Deum plus habet loci, si Augustino credimus, qui plus attulit non argenti, sed fidei *b*. Cum dilectione fides Christiani, sine dilectione fides diaboli. Fidem debemus Deo

Veniam debemus inimico. Non solùm Christus voce ac exemplo præit, Pater dimitte illis, sed omnes Christi imitatores. Rem oculis subjicimus. Anno Christiano millesimo quadragesimo Joannes Gualbertus patria Florentinus, gente nobilis, armigero stipatus Florentiam urbem patriam petivit, in angusto colle obvium habuit cognati sanguinis homicidam. Gualbertus mox in iras assurgere, gladium stringere, & hostem parricidam velle confodere. Quid ageret miser inter aram & saxum deprehensus? ad genua irati procubuit, oravítque per Christum JESUM crucifixum, qui è cruce pro hostibus orâsset, veniam daret delicto, & hanc unam noxam ignosceret. Expugnavit animum brevis eloquentia. Joannes iram & gla-

 dium

a *Ita Salmeron tomo 10. tract. 40. mihi pag. 333.*

b *Aug. lib. de ovibus.*

dium statim posuit, hominemque, ut Pater filium prodigum, complexus in amicitiam recepit. Exemplum in tale gente obstupescendum. Sub hæc Joannes in Ædem sacram divi Miniatis abiit, & templi medio coram icone Christi crucifixi genua submisit. Hic imago certa fide oculorum, capite annuit, habuítque gratias, quòd inimico sui caussa veniam non negásset. Hoc ita movit Gualbertum, ut in Cænobio S. Miniatis *a* inter reliquos religiosissimè deinceps vixerit. Quàm luculentè monstravit hic Deus, sacrificium sibi longè gratissimum esse, inimico ignoscere. Quid vos ad ista homines saxei, cautibus duriores, quibus suavius videtur mergi flammis & æternùm perire, quàm inimico ignoscere. Precante judice, reo non ignoscitis rei? Tantus è cruce orator, tot ora vibrans quot vulnera, non persuadet? Imago lignea se movet, vos duratis? Annuit Christus, vos abnuitis? Paratum in vos fulmen jam minatur; sententia jam lata est Christi ore; Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo de cordibus vestris *b*. Iis omnibus, qui vos quoquo modo læserunt, ignoscere, corpori, animo, famæ, fortunis consultissimum est.

§.VI. Im-

a *Ubi crux ea hodieque servatur.*
b *Matth. cap. 18. v. 35.*

§. VI.
Inimicis ignoscere, corpus, animum, famam, fortunas juvat.

Et primò quidem juvat corpus. Veteres quandoque Martem ita pingebant. Stabat Mars armatus, vultu acerbo & truculento, nube atrâ cinctus, & suum ipse pectus pugione hauriebat. Atra nubis iram & vindictam; pugio inimici odium adumbrat. Hoc pugione homo vindictæ cupidus suum ipse pectus confodit, seipsum, dum odit alterum, consumit, ita omnem sibi valetudinem & vitam violenter eripit. Quanti, quos familiariter novimus, occulto hoc animi morbo sunt extincti; odiis & simultatibus contabuerunt. Hoc enim facit vindicta, quod vipera, quæ ut vivat, matrem occidit, dum ventrem rumpit ut exeat. Oro te, quid delectationis præstat vindicta, quæ priùs vindictæ appetentem, animi quiete, sæpissimè corporis etiam valetudine privat, quàm hosti noceat.

II. Inimicis ignoscere juvat animum. Summi beneficii est à Deo adoptari pro filio. Huic impetrandæ dignitati nil magis conducit, quàm inimicos diligere. Apertissimè Christus, Diligite inimicos vestros, ut sitis filii patris vestri, qui in cælis est. Quid centurionem

a Matth, cap. 5. v. 45.

movit exclamare publicè? Verè hic homo Filius Dei erat. Christus pro hostibus oravit, & cum clamore expiravit. Hæc aliquid divini sapiunt. Deinde Deus semper severissimè punit tam cupidos vindictæ, ut quæ amori Christiano maximè adversatur. Hinc divinâ lege rejectus à sacrificiis camelus, quia læsus vindictâ furit. Hinc ericius, accipiter, milvus, aliæque prædatrices volucres sacris exclusæ, quia cùm offenduntur acerrimè, vindicant. Hinc Aman Mardochæum ultioni mactaturus, in suammet crucem est appensus. Apis pungens & aculeum in vulnere relinquens, perdit vitam: Ita sibi omnium maximè nocet, qui aliis nocumentum inferre studet ulciscendo. Gladius eorum intrat in corda ipsorum, & arcus eorum confringitur *a*.

II. Famæ ac honori plurimùm conducit inimicis promptè ignoscere? Nihil enim honorificentius, quàm ut res creata pro suo modulo assimilet creatorem, cujus natura & ingenium est inimicis benefacere. At mihi, ais, hoc dedecori est, mea tam ignaviter tueri, nec audere improbitati alienæ resistere. Ohe, quid dicis, homo nequam; gravissimus in fidem error est, ita sentire. Dei legem observare, nullius laudem aut honorem temerat. Si quis viro nobili pedes & manus ligato colaphum infringat, cujus

a *Psal.* 36. *v.* 15.

quis fortitudinis laudem dixerit ereptam sic vincto? eum potiùs qui vinctum aggressus est, pudendi facti arguet. Dei lex est, non vindicare injurias, hac ligamur lege; quis jam inhonestum & turpe dicat in ligatis, si cæsi non resistant? Illud potiùs probrosum tibi est, si alii de te ita loquantur: Homo est angustissimi pectoris, nec venulam habet generosiorem ullam; nihil concoquere, nihil perpeti potest; vix tactus furit. At contrà magnarum virium est, negligere lædentem, regium est ignoscere. Saul Davidi vaticinatus: Scio, inquit, quòd certissimè regnaturus sis, & habiturus in manu tuâ regnum Israël *a*. Unde obsecro scivit? Ex inusitatâ morum mansuetudine.

IV. Fortunas auget, Inimicis ignoscere. David, quem dixi, nec militem copiosum, nec dives ærarium habuit; penes Saulem ista erant. Nihilominus David ærarium, militum, unàque regnum acquisivit. Quibus artibus? Incredibili amore in hostes; hoc stratagemate Saulem debellavit, urbes cepit, in solium evasit. Cur autem Sauli adeò parceret, hanc assignavit causam: Quia Christus Domini est. Nos omnes, licet pessimi, non olivarum liquore, sed Christi Sanguine uncti sumus. Hinc certè, qui Christianum affligit, in Christum sævit. Eâdem verò mensurâ, quâ mensi fueri-

a 1. Reg. cap. 24. v. 21.

tis, remetietur vobis *a* Si dicissimus mercatorum dicat: Tales ego ulnas è panno, corio, holoserico admetiar, qualem mihi cubitalem regulam attuleritis: Si brevis sit vestra regula, brevis erit & ulna mea: Si verò regulam adferatis longam, non minùs longam referitis ulnam. Ita planè Deus amantissimè: Talem me geram erga vos, quales vos gesseritis erga inimicos vestros. Dimittitis? dimitto: vindicatis? vindico. Quàm bonus Deus! Si qui etiámnum abnuant inimicis liberalem dare veniam, simillimi sunt basilisco, qui solus inter serpentes nullo carmine devinciri potest, adeò venenatus est. Quod minatus Hieremias vates: Mittam vobis, inquit, serpentes regulos; quibus non est incantatio *a*. His simillimi sunt isti, qui ex injuriis adeó altè in animum demissis tantum veneni concipiunt, ut à nullo nec hominum nec Angelorum persuaderi possint, inimicis ignoscere, & gratiam culpæ facere.

Frgo pereant hoc certo fulmine: Judicium sine misericordia illi, qui non fecerit misericordiam *b*. Clamat Christus, Dimitte illis. Et Christiani contra seipsos assiduè clament, Desperde illos?

§. VII. *Ex-*

a *Luc. cap. 6. v. 38.*
b *Hierem. cap. 8 v. 17.*
c *Jacob. cap. 2. v. 13.*

§. VII
Exemplo id monstratur.

Philippus II. Hispaniarum Rex cautus Princeps, ut filio subditos conciliaret edictum scribi jussit, quod subditis fore ingratissimum non nesciebat. Et fama jam emanarat, brevi promulgandum. Hic filius sese interposuit, & subditis varia mussitantibus promisit, effecturum se, si possit ullo modo, ne promulgetur. Effecit. Hic filium omnes deprædicare, atque in cælum extollere, ac dicere; sua illi omnia deberi Pater æternus capitis nos damnaret, filius nostrorum scelerum pœnas expendens: Pater, inquit, dimitte illis. Dimisit. Quam jure nunc Christus illud nobis ingerit: Nonne ergo oportet & te misereri conservi tui, sicut & ego tui misertus sum *a*? Ne, quæso, basilisci simus aut aspides surdæ, quæ non exaudiunt vocem incantantium *b*. Amaritudinem omnem animo ejiciamus, & de cordibus nostris ignoscamus omnibus, quicumque nos umquam læserunt. Aliàs per Christi mortem & Sanguinem rogamus nunc ipse Christi Sanguis, mors ipsa rogat, ut inimicos in gratiam receptos charitatis brachiis, exemplo Domini complectamur. Nullus jam ampliùs sit inimicus.

Cato-

a *Matth. cap.* 18. *v.* 33.
b *Psal.* 57. *v.* 5. *&* 6.

Catonem ajunt gestasse anulum, in quo insculptæ fuerint hæ voces, Amicus unus, inimicus nullus. Amicorum optimus, sincerissimus, & verè unus pro mille Christus est, inimicus posthac nullus sit. Cohortatus nos acriter Paulus: Accessistis, inquit, ad testamenti novi mediatorem JESVM, & sanguinis aspersionem meliùs loquentem quàm Abel. Videte ne recusetis loquentem a. Sanguis Abel vindictam, Christi Sanguis veniam clamat, eámque nobis offert gratiam, ut per veniam hostibus concessam, culpas à nobis commissas omnes eluamus. Videte ne recusetis loquentem. Fidem Christo, veniam debemus inimico. Non enim dimittendi tantùm potestatem habemus, sed & necessitatem. Præcipientis vox est: Non dico tibi, usque septies, sed usque septuagies septies b: hoc est, quadringentis nonaginta vicibus, ait Ambrosius, ut toties peccanti in die fratri dimitteret, quoties ipse peccare non posset. Ne autem inquit, Augustinus, linguâ dicas, Ignosco: & corde differas. Vocem tuam audit homo, conscientiam tuam Deus inspicit. Melius est ut non clames ore, & dimittas corde, quàm ut blandus sis ore, corde crudelis c. Videte ne recusetis loquentem. Peccatis suis veniam exorat, qui eam.

a *Hebr. cap.* 12. *v.* 14.
b *Matth. cap.* 18. *v.* 22.
c *Aug. de verbis Dom. Serm.* 13.

eam aliis non negat: sibi ipsi laqueum nectit, quisquis alteri non ignoscit. Sunt qui injuriam hactenus condonent, ut eam non vindicent, sæpe tamen exprobrent. Sunt alii qui quidem sileant, nihilominus manet altâ mente repostum, quod ingratiis illorum est commissum. Indulgentia mala, quia non plena. Totum & ex toto animo dimitte. Sic & Pater meus cælestis faciet vobis, si non remiseritis unusquisque fratri suo *de cordibus vestris.* Observate Domini voces: De cordibus vestris *a*. Imperfecta, nulla est ignoscentia, quæ vel minimum amaritudinis aut simultatis reservat. Vis tibi è toto ignosci? Nec aliis hanc gratiam negaveris. Quod tibi vis fieri, & alteri facito. O igitur formidolosa sententia! Si parva fratribus non dimittimus, magna nobis à Deo non dimittuntur. Videte ne recuseris loquentem. Aut tribue veniam, aut patere flammam.

a *Matth. cap.* 18. *v.* 35.

CAPUT II.

Altera Christi morientis cygnea modulatio: Hodie mecum eris in paradiso.

ISaiæ vaticinium est, Dabo clavem domûs David super humerum ejus: & aperiet, & non erit qui claudat; & claudet, & non erit qui aperiat. Grandes omnino & admodum caræ claves sint

ſint quæ humeris feruntur. Beatus Maurilius Andegavenſis Præſul, rogatus à quadam matre, filium moribundum ſacro chriſmate firmaret; ſed dum Maurilius aliquantulum ſacris eſt immoratus, puer obiit. Nimirum hoc ſuum facinus Pontifex cenſere, nec aliter expiandum, niſi munere abdicato. Proinde, accuſatore ac judice ſeipſo exul clam navim conſcendit, lapſiſque in mare, quas ſecum tulerat, templi clavibus, vovet non priùs patriam viſurum, quàm claves amiſſas recepiſſet. Mari trajecto, ſervum ſe viro Principi addicit, & hortum colit. Jam annis omnino ſeptem totâ Europâ à ſuis quæſitus, cæleſti demum indicio inventus eſt. Tot preces precibúſque miſtæ lacrymæ, redditæque à piſce, qui navim inſiluerat, claves reditum tandem perſuaſerunt *a*.

Ante aliquod annorum millia claves paradiſi abjectæ ſunt in divinæ Juſtitiæ pelagus. Mortalium nemo hîc urinatorem agere, illáſque in lucem eruere valebat. Dum denique Chriſtus JESUS Pontifex ſummus & Epiſcopus animarum noſtrarum per rubrum mare ſui ſanguinis trajecit, & perditas paradiſi claves in immani ceto, *Mortem vocant*, reperit, ïdque poſt quinque millia annorum. Ab eo nimirum tempore poſſunt infantuli unius diei vel horæ paradiſum reſe-

a *Franciſcus Haræus ad* 13. *Sept. obiit Maurilius an. Chriſti* 410, *ætatis* 90.

referare. Certissimum ejus rei testimonium accepimus ab ipso paradisi Domino, qui latroni juxta se pendenti dixit, Hodie mecum eris in paradiso. Amantissimmum regis promissum. Atque hæc altera Christi morientis cygnea cantio est. Quando igitur superiori capite, oblatâ occasione, latronis preces: Memento mei Domine, cùm veneris in regnum tuum exposuimus; nunc benignissimum Christi responsum, *Hodie mecum eris in paradiso*, explanabimus.

§. I.
Expenduntur voces: Hodie mecum eris.

Nuptialis Samson covivis suis proposuit hoc ænigmatis: De comedente exivit cibus, & de forte egressa est dulcedo *a*. Nemo repertus est totis sex diebus, qui solveret nebulosam quæstionem. Demum Samsonis uxor hoc arcani eis patefacit: In faucibus leonis, quem Sampson occiderat, examen apum esse inventum. Hinc responsum: Quid dulcius melle, & quid fortius leone? Leo è tribu Juda est Dominus JESUS, quem necavit Hebræa Synagoga. Hic leo comedens fuit: Meus cibus est, ait ipse, ut faciam voluntatem ejus qui misit me *b*. Sed & fortis fuit hic

a *Judic. cap.* 14. *v.* 14.
b *Joan. cap.* 4. *v.* 34.

hic leo. Omnia quæcumque voluit, fecit *a*. Ex ore hujus leonis fluxit mel istud, Hodie mecum eris in paradiso. Hodie, inquit, non post aliquot annos, aut menses, aut dies, sed sole nondum abdito tu mecum eris in paradiso. En summus Pontifex noster confitentem reum continuò de reis eximit, & crimina ejus absolvit. Sed singulas Christi promittentis voculas expendamus.

Hodie. Joseph in vinculis pincernam regium rogaverat, Tantùm memento mei, cùm tibi bene fuerit. Et tamen succedentibus prosperis, propositus pincernarum oblitus est interpretis sui *b*. Si quid curatum velis, Christo manda, Christum roga: memento mei. En responsum promptissimum: Hodie mecum eris in paradiso. Sicut Adam post commissum furtum vitiosè confitens, paradiso mox ejectus, ita latro post tot latrocinia seriò resipiscens paradiso mox receptus est.

Ad finem hujus vitæ illicò aut præmiis aut suppliciis Deus afficit. Quandoque etiam in hac vitâ. Nam Judæis murmurantibus, adhuc escæ eorum erant in ore ipsorum, & ira Dei ascendit super eos *c*. Pueruli in Elisæum illudentes mox ab ursis laniati *d*. Quivis hominum

a *Psal* 113. v. 11.
b *Genes. cap.* 40. v. 14. & 23.
c *Psal.* 77. v. 30.
d 4. *Reg. cap.* 2. v. 24.

ñum exacta vita, momento primo non solùm scit futurum præmium aut supplicium, sed sentit. Quod & latroni huic contigit.

Augustinus Christi personam induens, Non te differo, inquit, tantæ fidei reddo quod debeo: quia non solùm credis me resurrecturum, sed etiam regnaturum *a*. Inauditum prorsus est simul seminare ac metere. Hoc latro fecit. O bone JESV, charissimos hominum in orbe hoc relinquis, & homicidæ nefario mox patet paradisus. Sed prædixit Siracides, In opere ipsius exiguum laborabis, & citò edes de generationibus illius.

Mattæhus patremfamilias dixisse procuratori memorat, Voca operarios, & redde illis mercedem, incipiens à novissimis *c*. Æterni Patris procurator Christus incipit à latrone post horam undecimam veniente, cui denarium persolvit. Suadet Salomon, Nec dicas amico tuo, vade & revertere, & cras dabo tibi, cum statim possis dare *d*. Fecit certe hoc Filius Dei. Sed quid hoc? Amicissimi petierunt præmii aliquid, at verò non statim id obtinuerunt. Abraham post iter ex Vr longissimum, post multa Deo præstita obsequia: Domine Deus, inquit, quid dabis mihi *e*. Promiserat quidem

a *Aug. serm.* 144. b *Eccl. cap.* 6. *v.* 20.
c *Matt. cap.* 20. *v.* 8.
d *Prov cap* 3. *v* 28.
e *Gen. cap.* 15. *v.* 2.

dem Deus: Faciam te in gentem magnam; nondum fecerat: benedicam tibi, nondum benedixerat: magnificabo nomen tuum, nondum magnificaverat: perambula terram, quia tibi daturus sum eam, sed nondum dederat *a*. Petiit Moyses: Si ergo inveni gratiam in conspectu tuo, ostende mihi faciem tuam. Responsum est: Faciem meam videre non poteris *b*. Philippus Christi discipulus petiit: Domine, ostende nobis Patrem. Nil novi vidit, sed hoc responsi accepit: Quomodo tu dicis: Ostende nobis Patrem? Non credis, quia ego in Patre, & Pater in me est *c*. Paulus ter Dominum rogat, & deprecatur colaphos atque plagas satanæ: neque tamen hujus angeli discessum impetrat. Hoc unum illi respondetur: Sufficit tibi gratia mea *d*. At latro solam sui memoriam in regno petiit, mox regnum ipsum obtinet. Quid hoc obsecro? Maximi refert, quàm opportunè aliquid petatur. Latro suas preces Christo allegavit opportunissimè. Si quis pecuniam roget, dum pecunia numeratur; si quis panem postulet, dum panis furno eximitur, aut penori mandatur, vix pecunia, vix panis negari potest. Ita hic prorsus, dum Christus Cherub flammato gladio armatum paradisi custodem

a *Gen. cap.* 12. *v.* 2.
b *Exod. cap.* 33. *v.* 13. *&* 20.
c *Joan. cap.* 14. *v.* 8. 9. *&* 10.
d 2. *Cor. cap.* 12. *v.* 8. *&* 9.

custodem amovet, latro supplicem libellum offert: mox illi responsum: En paradisus panditur: si vis, licet irrepere. Deinde hinc liquet, quàm verum sit effatum illud: Unus actus intensus plus valet quàm mille remissi. Melior est unica fervens hora quàm multi anni languidi; melior est unicus paullò grandior nummus aureus quàm crumena obolis plena. Unicum memorabile facinus, seu, actus heroicus præstantior est, quàm aliæ actiones plurimæ, sed remissæ. Hoc actionum discrimen summi apud Deum momenti est, qui non attendit quantum offeramus, sed ex quanto; actiones medullâ boni spiritûs plenas desiderat. Reverà latro eam fidem, eámque humillitatem & charitatem in cruce ipsa exhibuit, ut hæ inferiores ipsius actiones plus valuerint quàm aliarum mille. Hinc illud promptissimum infiniti pretii promissum, Hodie mecum eris in paradiso. Christi ore in Sanctorum album est relatus latro, & omnium sanctorum *a* primus. Hodie mecum eris. Summum hoc solatium est è lecto in cælum rectissimâ viâ evolare posse. Hujus rectissimi volatus modum in Æternitatis Prodromo docemus *b*. Beatus Paulus illud HODIE menti altè infixurus; Adhortamini vosmetipsos, inquit, per singulos dies, donec Hodie cognominatur, ut non ob-

 dure-

a *Novæ legis.* b *Prodrom. c.3.§.4.* c *Ebhsie.*

duretur quis ex vobis fallacia peccati. Hodie si vocem ejus audieritis, nolite obdurare corda vestra *a*. Duo sunt Hodie; breve unum ac miserum, felix alterum & æternum. Latroni dictum: Hodie miserum ac breve paullò post finies; incipies æternum, non finiendum. Sed & alias quoque voculas expendamus.

MECUM. Hoc solum, esse cum Christo, hoc unum atque unicum abundè satis fuisset promittere. Nam, uti Augustinus loquitur, ubi malè esse poterat cum illo, & ubi benè esse poterat sine illo *b*. Latro igitur magnis & incitatis passibus, viâque prorsus compendiariâ in paradisum pervolavit. Non ei dictum: Paullatim, post me illuc pervenies, sed Mecum. Adam, Enos, Mathusalem nongentis sexaginta novem annis ambulando non assecuti sunt, esse cum Deo, quod iste trihorio impetravit. Christus in cruce humanis ac divinis solatiis omnibus carere voluit, hoc unum admisit, hominem impium è gurgite scelerum extrahere, & unà secum in beatitudinis domicilium perducere. Quod Apostolis in pridianâ cenâ promisit: Ut edatis & bibatis super mensam meam in regno meo; id latro ante Apostolos experitur.

David in Miphibosetum & Bercellai filios

a *Hebr. cap. 3. v. 13.*
b *Aug. tract. 51. in Joan.*

filios liberalis extitit, luculentis de caussis Miphibosethus corpore quidem caduco clausus, sed tamen regis filius: Bercellai verò regem fugientem grandi munificentia excepit. At latro per omnem vitam improbus, è gratia repentina regiâm Christi mensam accumbit. Jam audit: Mecum eris: Ego tibi, tu mihi.

Salomonem Magnificum & Clementem alibi laudamus *a*. Christus Clementissimus, Magnificentissimus Summæ. clementiæ fuit, ad probra omnia obmutescere, ad paucula sicarii verba velut revivíscere, & omnem expromere liberalitatem. Magnificentiæ maximæ fuit homini per omnem vitam improbo largiri paradisum. Quàm bonum huic Domino servire! multi compluribus annis serviunt, demum senes mendici sunt. Hic latro non Christo, sed diabolo tota vita servíit, jam repentè ditissimus, mensa & regno Christi donatur. Promiserat quidem Servator: Ubi sum ego, illic & minister meus erit *b*. Atqui crucifixus iste non minister Christi, sed hostis fuit, tota illi, non cælum debebatur. Nihilominus ei munificus rex Judeorum obpium suspirium pollicetur paradisum.

Bernardi Clarævallensis ævo Arnulphus

a *Scriptione jam paratâ, sed nondum typis commissâ.*

b *Joan. cap. 12. v. 29.*

phus nobilis & dives, Cistercienti familiæ se addixit Hic morbis gravissimis, præsertim sub vitæ finem, exercitatus, inter ipsos dolores exclamavit: Vera sunt omnia, Domine Jesu, vera sunt, quæ dixisti. Interrogatus quid sibi vellent hæ voces; Promisit Dominus, ajebat, iis omnibus, qui sui amore desererent caduca, centuplum recepturos, & æternam vitam. Ita prorsus est; promissi vim jam intelligo Nam hæc ipsa doloris hujus acerbitas solatio est. Per hos ignes brevi desituros transitur, scio, ad delicias immortales. Spes futuri & immensi præmii, omnem hujus vitæ voluptatem millies antecedit. Famulum tam fidelem à Christo tam largiter remuneratum, nil miri; in admirationem rapit tam festinatum latroni præmium.

Eris. Pilato varia sciscitanti respondit Christus: Regnum meum non est de hoc mundo. Verè non erat, Domine Jesu, nec enim humiles superbis, castos impudicis, mites iracundis misceri passus fuisses, si regem hic agere voluisses. Hinc crucis socium his verbis animas: *Eris mecum.* Nondum in patriâ sumus, sed erimus, & simul erimus. Mater filiolo cibum aut potum in alienâ domo importuniùs petenti respondere solet; Mi fili, paullulùm expecta, ubi domum redierimus, dabo. Ita Christus sui memoriam roganti: Hodie, ait mecum eris. Nostra quidèm corpora in sepulchris

erunt,

erunt, sed anima tua, pars hominis melior, cum meâ erit.

§. II.

Christi in iis verbis benignitas, Latronis felicitas.

Quamprimum in orbem venit Christus, animas ad se trahere cœpit; sic utero virgineo etiámnum clausus Joannem Baptistam traxit, ita in cunabulis adhuc conditus ab Oriente Magos attraxit, ita Petrum & Andream, ita Matthæum & Zachæum, ita Nicodæmum & Madalenam ad se pertraxit, ita in ipso ex hoc orbe transitu, velut magnes traxit latronem. Sed cur, ô bone JESV, non etiam latronem alterum ad te traxisti? nam & pollicitus es, Omnia traham ad meipsum *a*. Alter trahi noluit, imò quo minùs trahi posset, omnibus modis obstitit; cor ejus mons plumbeus, immobilis fuit; obstinatissima ejus voluntas omnem saluti viam obfirmavit: periit, quia perire voluit.

At verò alter mox victas dedit manus Christo, ita è prædone præco Euangelicus evasit. E diverso Judas ex Euangelico præcone factus est prædonum, furum, latronum coryphæus; Dominum servus, Magistrum discipulus vendidit, quem coram orbe latro defendit disertissimus Christi advocatus.

a Joan. cap. 12, v. 32.

Hæc mutatio dextræ Excelsi *a*. Facile est enim in oculis Dei subitò honestare pauperem *b*. Ita solet Deus, qui ex armentaris Prophetas, ex opilionibus Reges, è telonariis Apostolos, è piscatoribus Doctores, è latronibus Martyres & paradisi cives constituit. Non possum, quin Augustinum eximiè de hoc loquentem huc sistam Verba ejus fideliter admetiar: Pendebat in cruce Christus, inquit, pendebat & latro. In medio ille, illi à lateribus. Insultat unus, credit alter, judicat medius ille. Ille enim qui insultabat, hoc dixit, Si filius Dei es, libera te Et alius ad illum: Tu non times Deum? si nos propter facta nostra meritò patimur, ipse quid fecit? Et conversus ad eum, Memento, inquit, mei Domine, dum veneris in regnum tuum. Magna fides! huic fidei quid addi possit, ignoro. Titubaverunt qui viderunt Christum mortuos suscitantem: credidit ille, quem videbat secum in ligno pendentem. Quando illi titubaverunt, tunc ille credidit. Qualem fructum Christus de arido ligno percepit? Quid enim Dominus dixerat? Amen dico, Hodie mecum eris in paradiso. Tu differs te, ego agnosco te. Quando hoc speraret latro? Adductus de latrocinio ad judicem, à judice ad crucem, de cruce ad paradisum. Deinde

a *Psal. 76. v. 11.*
b *Eccl. cap. 1. v. 23.*

Deinde ipse attendens merita sua non dixit, Memento mei, ut liberes me hodie: sed, Cùm veneris in regnum tuum, tunc memor mei esto; si mihi tormenta debentur, vel quousque veneris in regnum tuum. Et ille: Non sic. Invasisti regnum cælorum, vim fecisti, credidisti, rapuisti: Hodie mecum eris in paradiso. Non te differo. Tantæ fidei hodie reddo quod debeo. Latro dicit, Memento mei Domine, cùm veneris in regnum tuum. Non solùm credebat resurrecturum, sed etiam regnaturum. Pendenti, crucifixo, cruento ligno hærenti: Cùm veneris, inquit, in regnum tuum. Et illi *a*. Nos sperabamus. Ubi latro invenit, ibi discipulus perdidit *b*.

Ne latro somnum putaret liberalissimum promissum, Christus jurando fidem faciens, Amen dico tibi, ait, Hodie mecum eris in paradiso. Viâ rectissima è cruce ibis in paradisum. Hæc mira, sed minimè injusta. Latent hæc sensus hominum, ait Gregorius, nec quidam de cujuslibet fine cognoscitur, quia divinorum judiciorum abyssus humanæ mentis oculo nullatenus penetratur. Scimus quòd latro de patibulo transivit ad regnum, Judas de Apostolatûs gloriâ est lapsus in tartarum.

 Quis

a *In Emaus euntes.* b *Aug. tom.* 10. *fer.* 3. *Pasch. serm.* 1. *in ordine serm.* 144. *mihi pag.* 320.

Quis ergo discutiat, in quâ viâ habitet lux, & tenebrarum quis locus sit, ut ducat unumquodque ad terminos suos, & intelligat semitas domûs ejus?

§ III.
Reliqua Christi verba (In paradiso) *explicantur.*

IN PARADISO. O admirandam Domini bonitatem! qui Annæ, Caiphæ, Herodi, Pilato non respondit, latroni confitenti non tantùm patientissimas aures accommodavit, sed auditæ confessionis trientem *a* reddidit paradisum. Quanta est, ô Christe, tua liberalitas! Homo nefarius pauculis verbis sui memoriam in regno non deponendam petit, mox ipsum regnum accepit. Quid amplius Joanni Baptistæ, quid Stephano Martyrum antesignano, quid Paulo Apostolorum maximo promissum? Verissimè dixit Ambrosius, Uberior est gratia quàm precatio *b*. Hæc Dei est liberalitas, plura quàm petas largiri solet. Abrahamus filium petivit non tantum id impetravit, sed eum filium, è quo filius Dei nasceretur. Jacob ut Benjamin rediret, unicè postulavit; non illum solùm, sed & Josephum incolumem recepit. Salomon unam atque unicam desideravit sapientiam: non illam

a *Beichtpfenning.*
b *Ambr. in Psal.* 118.

illam tantùm, ſed & opulentiam accepit. Ezechias extenſiorem vitam in annum unicum flagitavit, anni quindecim in augmentum vitæ conceſſi ſunt. Tobias reducem dumtaxat filium optavit, unà cum filio & filii conjux & argentum mutuo datum rediit. Obæratus ille ſervus non ſibi decem millia talentorum remitti, ſed penſionis moram tantùm popoſcit; omnia ei nomino, totum debitum eſt remiſſum. Latronis votum erat, O ſi tam beatus ſim ego, Domine, ut mei ſolum meminiſſe dignareris in tuo regno: non hoc tantùm, Mecum eris in paradiſo. Non in memoriâ tantùm meâ, ſed in meo regno rex eris, regibus omnibus beatior. Quàm bonus Iſraël Deus his qui recto ſunt corde *a*! Quàm bonum ſervire Deo, qui minima etiam obſequia tam munificè remuneratur!

Aſſuerus rex munificentiam ſuam in Eſtherem explicaturus, quid petis, ait, ut detur tibi? & pro quâ re poſtulas? etiamſi dimidiam partem regni mei petieris, impetrabis *b*. Idem & Herodes Herodiadi filiæ pollicitus, Pete à me, inquit, quod vis, quia quidquid petieris, dabo tibi, licet dimidium regni mei *c*. Sed neuter dedit, nec quidem dimidium. Chriſtus non provinciam, non regni dimidium, ſed regnum dat totum, quâ

a *Pſal. 72. v. 1.* b *Eſth. cap. 5. v. 7.*
c *Marc. cap. 6. v. 22. & 23.*

qui potens eſt omnia facere ſuperabundanter quàm petimus aut intelligimus *a*. Hebræis olim promiſſa vini, frumenti, olei abundantia, refertum penu, diſtenta horrea: tandem autem, tandem promittitur & conceditur paradiſus. Atque hoc vel intelligentiæ rudi aptiſſimè. Si dixiſſet Chriſtus: Deo fuêris, Deum videbis; non tantas delicias, nec tam opima ſibi gaudia cogitatione depinxiſſet latro, atque cùm viridarium & paradiſum audiit promitti. Vetus verbum eſt: Ubi Rex, ibi curia; ubi Papa, ibi Roma; ſic ubi Deus, ibi paradiſus. Ajunt Beatum Ægidium divi Franciſci ſocium ex eo tempore, quo Chriſtus ei ſpectabilis adfuit, tam concitatis in cælum deſideriis raptum, ut audito vel à pueris per plateas paradiſi nomine, rerum omnium ſenſu deſtituèretur *b*.

Vani laboris ſit, pluribus hic diſceptare, quis ille promiſſus fuerit paradiſus. Non cælum, ſiquidem quadraginta pòſt diebus in cælum Chriſtus abiit. Non paradiſus protoplaſtis habitatus, quem ajunt non extare ampliùs, quamvis Irenæus & Juſtinus contrarium affirment. Non Perſicus, penſilis hortus, quem vero nomine paradiſum vocant. Promiſit igitur, *claram Dei viſionem* quæ die illo cunctis in Abrahæ ſinu collectis eſt conceſſa.

a *Ad Epheſ. cap. 3. v 20.* b *Sur. tom. 2. in ejus Vitâ die 23. April.*

cessa. Hanc paradisum nominat. Est enim gaudium mille gaudiis refertissimum. Paradisum Christus in eam usque horam numquam nominaverat, sed in extremis velut Pater abditum thesaurum filios ostendit. Sublimis in regno, uti Bernardus loquitur, suavis in ligno.

De seipso Christus dixerat: Ego sum ostium, per me si quis introierit, salvabitur *a*. En ostium cum quinque grandioribus seris, patentioribus plagis. Una alterávе horula ad hoc ostium pervigilata peperit beatissimam in cælo æternitatem; adeò infinitè bonus est Deus, homines & jumenta salvans *b*. Glorificabit me bestia agri, ait, dracones & struthiones *c*. Nemo miretur à Dei filiis, ab astris matutinis, ab omnibus Angelis me laudari, multo jam tempore majestatem meam intuentur, innumeris à me beneficiis affecti: illud admiratione dignius, latronem qui in agris, nemoribus, viis, velut cruenta bestia fame stimulata transeuntes jugulabat ut prædas ageret, jam in mitissimam ovem mutatum, ad primam pastoris vocem accurisse, illi se subjecisse, & tamquam Deum suum jam revereri. Pater videri poterat dereliquisse Filium, aberant Angeli, fugerunt Apostoli, Judæi accusaverant, Romani crucifixerant, latro solus defendit & gloria

a *Joan. cap.* 10. *v.* 9.
b *Psal.* 3 . *v.* 7.
c *Is. cap.* 43. *v.* 20.

& gloriâ afficit. Promisit Deus: Quicumque honorificaverit, glorificabo eum *d*. Amplissimè hîc præstitum; Regem ab omnibus irrisum honoravit latro quamvis exiguo tempore. Mox gloriam obtinuit æviternam.

Diocletiano & Maximiano in Christianos sævientibus, cùm ad supplicium duceretur Felix Presbyter, obvius ei fuit Christianorum aliquis, qui cùm se ultro & elatâ voce Christianum profiteretur, mox cum eodem pariter ad supplicium raptus est. Cùm autem illius nomen ignorarent Christiani, adauctum vocaverunt. Nam Felici Martyri velut in augmentum additus erat ad coronam. Ita Christo Morienti & ad paradisum transeunti, in ipsa veluti viâ adauctus accessit latro. Felix in cruce societas, quæ paradisi viam tam citò tam certam reperit.

§. IV.

Christus latronum medius, Judicis formam repreſentat.

Beatus Lucas iter Hierichuntinum describens, Homo quidam, inquit, descendebat ab Hierusalem in Hiericho, & incidit in latrones, qui etiam despoliaverunt eum, & plagis impositis abierunt semivivo relicto *a*. E cælesti Hierusalem in vanitatis Hiericho descendit.

a Luc. cap. 10. v. 30.

ſcendit Chriſtus, ſed incidit in latrones; ſpoliatus & ſemivivus eſt relictus. Divinitas vitam quam perdere non potuit, retinuit, humanitas amiſit. Verè in latrones eſt delapſus, nam & illorum medius pependit. Objectum Chriſto ſæpiùs: Quia hic peccatores recipit, & manducat cum illis *a*. Jam cum illis etiam patitur, & moritur. Mi Deus qualis erat in monte Golgothæo hæc Trias! Servator orbis, & gemini latrones. Innocens unus, alter reſipiſcens, tertius perditiſſimus. Hæc trium ſocietas triplex hominum genus adumbrat. Pœnas aliqui quas meruerunt, inviti & impatientes tolerant; ita è cruce in orci flammas properant, ter miſeri. Pœnas alii commeritas patientia laudabili perſolverunt. Iram Domini portant, quia peccaverunt ei *b*. Alii patiuntur inſontes & immerentes virtuti exercendæ, & coronæ adipiſcendæ.

En igitur hominem innocentiſſimum, qui in latrones incidit, ut latro captus, flagris cæſus, cruci affixus, ſatis plagarum monſtrat. Non ſimus, obſecro, Levitæ, neque Sacerdotes, qui tranſeat ſine miſerationis ſenſu; Samaritani ſimus qui videant & miſericordia moveantur. Et ô quale ſpectaculum! Deus ille, orbis conditor, qui in cœlo adoratur, in infami ligno ſputis & maledictis nota-

a *Luc. cap.* 15. *v.* 2.
b *Mich. cap.* 7. *v.* 9.

notatur. Ipse etiam latro insultans blasphemabat eum, & dicebat, Si tu es Christus, salvum fac temetipsum, & nos *a*. Reserato cælo Isaias: Vidi, ait, Dominum sedentem super solium excelsum & elevatum. Seraphim stabant super illud, & clamabant Sanctus, sanctus, sanctus, Dominus Deus exercituum, plena est omnis terra gloria ejus *b*. O Isaia denuò suspice, & hunc ipsum quem vidisti Dominum, intuere. Quantum hic intuitus ab illo divertit? Non Seraphinorum alæ, sed flexiles spinæ caput jam inumbrant; non jam sedet, sed pendet; non Angelorum, sed hostium, sed latronum medius; non adoratur, sed irridetur, & contumeliis vexatur ab omnibus. Non in cavo Bethlehemi sumus; qualis enim hîc Joseph & Maria? Non sumus in cacumine Thabor, qualis enim hic Moyses & Elias? Veré semetipsum exinanivit. Hic oculos, hic figamus animum: nisi ad hunc aspectum superbiam in nobis omnem expugnemus, actum est de nobis. Paulò antè Christus cum Barabba latrone in eandem lancem est appensus, & vicit pondere latro. Vox populi fuit: Non hunc, sed Barrabbam At vero nos animalia ad omnem arrogantiam nata, ab omnibus coli & suspici, in omnium oculis & ore versari, omnium ap plausu salutari, extolli cælo cupimus. Hæc humili-

a *Luc. cap.* 23. *v.* 39.
b *Is. cap.* 6. *v.* 2. *&* 3.

militatis nostræ sunt specimina. Superbe cinis oculos ad Christum reflecte; alia cernes submissionis paradigmata. Aut imitare, aut hęreditati promissę renuntia.

Sed hic etiam supremi judicii verissimam effigiem contemplemur. Christus judex, partium duarum medius in alto cernendus, hinc cælo adscribendi, illic tartaro præcipitandi sententiam exspectant. Crux ipsa tribunal est. De futuro judicio dixerat Christus: Tunc duo erunt in agro, unus assumetur, & unus relinquetur: duæ molentes in mola, una assumetur, & una relinquetur: erunt duo in lecto uno, unus assumetur, & alter relinquetur *a*. In omni hominum genere erunt, qui in cælo recipiantur ob sancta promerita, erunt & qui erebo sepeliantur propter opera prava. Væ miseris nobis, ait Gregorius, qui de electione nostra nullam adhuc Dei vocem cognovimus, & jam in otio quasi de securitate torpemus. Debet profectò; debet in spe esse non solùm securitas, sed etiam timor in conservatione, ut & illa certantes foveat, & iste torpentes pungat *b*. Nunc igitur quisque spem jungat timori, ne & ipse inter relinquendos numeretur. In duobus his latro-

 nibus

a *Matth. c. 24. v. 40. & Luc. c. 17. v. 34.*
b *Gregorius: Ad paradisi requiem priùs latronem quàm Petrum perduxit, tom. 3. hom. 19. in Euang. mihi pag. 49. Et tom. 2. lib. 29. Mor. cap. 9. mihi pag. 903.*

nibus hæc judicii forma vel oculis cer-
nenda proponitur. Par peccatum, par
supplicium, par resipiscendi subsidium,
exitus diversissimus. Alter, inquit Hie-
ronymus, præcedit Petrum in paradi-
sum, alter judam in infernum.

Suppliciorum omnium summum est
cum obstinato latrone sic abjici. Utri-
que gratia divina præstò fuit; illi ef-
ficax, ut in Theologorum scholis lo-
quuntur, huic sufficiens; potuisset ser-
vari, si voluisset, sua culpa periit. Cur
autem, inquies, non utrique dedit gra-
tiam efficacem? Ad hæc talia illud Au-
gustini semper ingero: Judicia Dei pos-
sunt esse occulta, injusta esse non pos-
sunt. Noli investigare, si non vis erra-
re. Hi latrones velut duo Bajuli Bo-
trum vitæ juncta opera portabant. Ille
qui præcessit, nec botrum vidit, nec
dulcedinem ejus gustavit, alter vidit
& gustavit, quoniam suavis est Domi-
nus.

Hoc autem obstinatæ mentis crucia-
rius omnes moneat: Ne procrastina.
Heu quot millia hominum latronem
alterum in sui ruinam trahunt quoti-
dianis procrastinationibus! Nec cogi-
tant temerarii, unum illum è tot cen-
tenis millibus sub ultimum vitæ finem
seriò resipuisse, diem illum singularis
misericordiæ fuisse, omnia ceteroqui
facilia, in extremis reddi difficillima;
unum quidem è duobus paradiso do-
na-

natum, alterum ad inferos dejectum. Utriusque rigido fatali Christus & Christi Mater aderat, effusus Christi Sanguis recens fuerat, prodigia & miracula in aperto erant, reserata invitaverat salutis via. Nec hilum movebatur obstinatus; surdus ac cæcus obiit & periit. Quàm benè Ambrosius, Rapiamus, inquit, & festinemus, nam pascha non manducatur nisi festinanter. Regnum cælorum vim patitur, & violenti rapiunt illud *a*: rapuit bonus, neglexit malus. Naviga ergo, naviga, quisquis es, naviga, dum tibi flant zephyri: occasionem commodam distulisse semper obfuit: pœnitendi tempus neglexisse multò magis semper nocuit.

Joannes Xiphilinus Patriarcha Constantinopolitanus, ut cacodæmonis mores perfidissimos detegeret. Ita, inquit, paciscitur diabolus: Da mihi diem hodiernum, Deo crastinum; mihi tempus præsens, Deo futurum, ut ita tardantes & procrastinantes abripiat. Non negamus Manassen impium senem obiisse, sed & hoc asserimus, Ammonem libidinosum juvenem sublatum. Summa vitæ jactura, Dilatio. Differt honesta semper serum ac noxium. Idcircò, Hodie si vocem Domini audieritis, nolite obdurare corda vestra *a*. Ah, nolite! Hodie est, dum vita est. Patet ostium,

 licet

a *Matth. cap.* 11. *v.* 12.
b *Psal.* 94. *v.* 8.

licet ingredi. Pœnitebit, sed forsan nimiùm serò, pœnitentiam distulisse. Paradisi claves jam in propatulo sunt; nemini negantur seriò petenti. Paradisus tribus omnino clavibus est reserandus. Hæc illarum nomina sunt: Accusatio sui, Resignatio sui, Perseverans Tolerantia, De singulis paucula.

§ V.
De primâ paradisi clave.

Prima, Accusatio sui. Latro paradisi civis, Nos quidem justè, inquit, nam digna factis recipimus. Jobus non solà patientia, sed sui accusatione quoque laudatissimus, Si abscondi, ait, quasi homo peccatum meum, & clavi in sinu meo iniquitatem meam *a*. Pulcherrimè hac de re Gregorius, Videatur, inquit, vir iste cuilibet magnus in virtutibus suis, mihi certè sublimis apparet etiam in peccatis suis. Mirentur in eo qui volunt castitatis continentiam, mirentur integritatem justitiæ, mirentur viscera pietatis: ego in eo non minùs admiror confessionem humillimam peccatorum, quàm tot sublimium gesta virtutum. Scio enim quòd per infirmitatis verecundiam plerumque gravioris est certaminis commissa peccata prodere, quàm non admissa vitare: & unumquodque malum quam robu

a Job. cap. 31. v. 30.

robuſtiùs vitetur, tamen humiliùs proditur Indicia veræ confeſſionis ſunt, ſi cùm quiſque ſe peccatorem dicit, id de ſe dicenti etiam alteri non contradicit. Scriptum eſt: Juſtus in principio accuſator eſt ſui *a*. Quòd ſi ſuperbè defendimus, liquet, quia peccatores nos ex nobis ficté dicebamus. Unde ſummopere curandum eſt, ut mala quæ fecimus, & ſponte fateamur, & hæc aliis arguentibus non negemus. Superbiæ quippe vitium eſt, ut quod de ſe fateri quiſque quaſi ſuâ ſponte dignatur. hoc ſibi dici ab aliis dedignetur *b*. Sed uſitatiſſimum humanæ gentis vitium eſt, audendo peccatum committere, commiſſum negando abſcondere, convictum defendendo excuſare. Si Adam humiliter ſe accuſaſſet, à paradiſo non exulâſſet *c*; excuſando culpam non delevit ſed auxit. Quàm raró auditur illud? Ego quidem juſtè, nam digna factis recipio. Boni ſeipſos, improbi non ſe reprehendunt, ſed alios. Peccatum peccato addit, qui culpæ quam fecit, patrocinia defenſionis adjungit.

A culpis noſtris omne malum noſtrum oritur, ſed hoc quotidianum diaboli vaframentum eſt, ut culparum cauſſas modò malæ fortunæ, modò

 con-

a *Prov. cap.* 18. *v.* 17.

b *Greg. l.* 22. *Moral. cap.* 10. *ante med. mihi pag.* 211.

c *Aug. ſerm.* 19. *de Sanctis.*

concitatiori naturæ, jam illis, jam istis hominibus adscribamus. Perquam rara vox auditur: Nos quidem justè. Culpam omnes tegimus, nec admittimus nomen factorum rei. Jam quantæ excusationes in omni crimine? Imò & rationibus etiam propugnare malè facta conamur. Quid? quòd virtutis nomen non raro vitiis indamus? Nonnumquam, quod deterius, gloriamur etiam in rebus pessimis. Quod si quis verum crimen objiciat etiam palàm factum, indignamur, & in iras consurgimus, & sæpe capulo manus propior quàm confessioni. Non erubescimus aures, oculos, manus medicorum in erubescendis morbis: tantus nos amor vitæ tenet, & animi vulnera detegere reformidamus, adeò nos æterna mors non terret. O quanti solo pudore malo perierunt æternum! poterant æternum vivere unà confessione: pudor noxius retraxit. Pudorem nociturum exuit latro, delicta palàm fassus, quò faciliùs veniam mereretur, nec delicta tantùm, sed & pœnam illis debitam justè se pati confessus. Hic suos quisque mores excutiat: num errores suos fateatur an tegat; damnet an defendat; vituperet an laudet; oderit an amet. Sui met accusationem in latrone reperiet, qui scelera sua damnavit palàm, laudavit innocentiam Christi.

Rex Balac Israëlis hostis, omnibus con-

contendit viribus, ut Balaam Magus Israëlem devotionibus & carminibus malediceret. At verò Deus Balaamo præcipiens, Noli, ait, ire cum illis, neque maledicas populo; quia benedictus est *a*. Quid obsecro, Deus suo populo timet ab execratione magi? Anastasius Nicænus eruditè hoc edisserens, Assiduè, inquit, populus peccabat, idcircò pænè etiam assiduè puniebatur. Ne verò diceret originem punitionis esse imprecationem vatis, non permisit illum Deus malè imprecari. Stipendia peccati mors *b*, & omnis comitatus mortis. Nos igitur accusemus nosipsos, & culpas nostras; ita prævertemus diabolum accusatorem fratrum *c*. Hæc prima & ferè unica pœnitentiæ lex est: Accusare seipsum.

Rufinus Aquileiensis memorat ad Pœmenem Abbatem venisse qui rogaret, eâ sibi verba interpretaretur: Omnia munda mundis *d*. Cui Pœmen: Qui dicti hujus notionem caperet, omni re creata inferiorem se crederet. Cui frater, Et quomodo, inquit, homicidâ me deteriorem censeam? Cui denuò senex: Non occidisti alium? suam ipsius animam jugulâsse nequius est. Necdum vim dicti cepit. Cui Pœmen

 deni-

a *Num. cap.* 22. *v.* 12.
b *Rom. cap.* 6. *v.* 23.
c *Apoc. cap.* 12. *v.* 10.
d *Tit. cap.* 1. *v.* 15.

denique, Hæc sola inquit, justitia est hominis, ut seipsum reprehendat. Tunc enim justus est, cùm sua peccata condemnat *a*. Inde fuit qui diceret, Virtutes aliquot diversantur apud me; sola et manet sui accusatio. Hæc prima paradisi clavis est: Nos quidem justè.

a *Ruffin. num.* 131. *apud Rosw. Pelagius cap.* 15. *num.* 3.

§. VI
De alterâ paradisi clave.

Altera, Resignatio sui in manus Dei ad præmium & ad suppplicium *a* Domine, memento mei. Bernardus æstuanti affectu, Utrumque es mihi, ait, Domine JESV, & speculum patiendi, & præmium patientis. Tu caput meum post victoriam coronas, sive quia pugnantem te specto, sive quia expecto non solùm coronantem, sed & coronam. Trahe me post te, libenter te sequor, libentiùs fruor. Si sic bonus es Domine sequentibus te, qualis futurus es consequentibus *a*? Illi ergo fidamus toto pectore; quò major fiducia, hoc melior resignatio. Arnoldus Carnotensis ad eandem nos fiduciam animans, Sit qui invocet, inquit, erit qui exaudiet; sic qui pœni-

a *Auff gnad vnd vngnad.*
b *Bern. Serm.* 47. *in Cant. med. mihi pag* 922.

pœniteat, non deerit qui indulgeat *a*. Dum halitus in nobis superest, spes etiam sit cum plena sui resignatione, uti certè latro divinis nutibus se totum tradidit Quod Gregorius singulariter commendans, Nihil, inquit, in eò à pœnis liberum, nisi cor & lingua remanserant. Inspirante Deo totum illis obtulit, quod in se liberum invenit. Ille qui talis ad crucem venit ex culpâ, ecce qualis à cruce recedit ex gratiâ. Confitebatur Dominum, quem videbat secum humanâ infirmitate morientem, quando negabant Apostoli eum, quem miracula viderant divinâ virtute facientem *b*. Huic igitur Domino, quem inter tot negantes publicè confessus est regem, totum se tradidit.

Subinde lis suavissima inter amicos oritur: ille rem mutuam vult reddere, iste recusat accipere, cum affabili hoc dicto: Bonâ manu possidetur. Quidquid offerimus Deo, velut in Dei manu reponentes, id omne summâ securitate munimus: ab optimâ manu tenetur, quidquid Deo committitur. Promissum Christi est: Et non rapiet eas quisquam de manu meâ *b*.

Non ignora vox dilecti est: Quid magis à te requiro, quàm ut te studeas mihi

a *Arnold. tract. 7. de verbis Domin.*
b *Gregor. lib. 18. Moral. cap. 23. mihi pag. 723.*
c *Joan. cap. 10. v. 28.*

hi ex integro resignare? Quidquid præter teipsum das, nihil curo; quia non quæro datum tuum, sed te. Offer te mihi, & da te totum pro Deo, & erit accepta oblatio. Si autem in teipso steteris, nec sponte te ad voluntatem meam obtuleris, non est plena oblatio, nec integra erit inter nos unio. Igitur omnia opera tua præcedere debet spontanea tui ipsius in manus Dei oblatio *b*.

Homo divinæ voluntati ad nutum obsequens, & vero nomine *Resignatus* ita semper & in rebus omnibus etsi turbatissimis loqui solet: Si ita tibi visum, Domine, ita fiat. Si quid à te petam noxii, nega mihi. Tu nosti quid in rem meam magis expediat; age mecum prout volueris. Da quod vis, & quantum vis. In manu tua sum ut pila, huc illuc & quacumque placuerit, me mitte. Honorem tuum specto, non meum; tibi vivere desidero, non mihi. En ego servus tuus ad omnia paratus. Neque nescio tuam pro me providentiam, mi Deus, dies noctésque jugiter multò magis vigilare, quàm meæ omnes curæ pro meipso possint. In lubrico stat, imò non stat, sed nutat & cadit, qui non omnem suam sollicitudinem in te projicit; tibi cura est de nobis *a*. Modò igitur mea cum voluntate tuà quàm integerrimè consentiat: tibi omnia permit-

mitto

a *Imit. Christi l. 4. cap. 8.*
b *1. Pet. cap. 5. v. 7.*

mitto cetera. Quid sit futurum cras, quærere fugio: quemcumque dederis dierum, lucro appono. Si tenebris me sepias, laudo te: lucem affundas, etiam laudo te: si pœnis me afficias, æquè laudo te: si morbo, si paupertate, si ærumnis aliis me affligas, iterum laudo te. Non potest non esse bonum, non esse optimum, quod de me statueris. Hoc enim semper, mi Deus, quod melius est, quod optimum est, facis. Pro te libentissimè patiar, quidquid me pati volueris. Amarum & dulce, lætum & triste de tuâ manu, decretis tuis contentissimus accepto. Ab uno atque unico me malo tuere; dummodò te non offendam, & ego facilè mortem & inferos ridebo. Quidquid calamitatis in me irruerit, non formidabo, modò non expunngar è libro vitæ:

Recordor, mi bone JESV, tua mihi monita jam centies jam sexcenties occentata, saluberrimas præceptiones tuas jam novi. Hæ voces tuæ sunt: Relinque te, & invenies me; pro tua voluntatem meam sequere. Nihil elige nisi quod mihi scieris placere. Grande lucrum, abundans gratia, ingens promeritum est, à meo semper arbitrio in rebus omnibus pendere, idque sine omni exceptione. Quantò sinceriùs hoc feceris, tantò mihi magis placebis, & tibi amplius lucraberis Aliqui ad meam se voluntatem conformant, sed cum exceptione:

non

non placent. Aliqui bono impetu ſe mihi totos dedunt, ſed brevi recipiunt quod dederunt: neque hi placent. Sunt pauci, qui ſeſe totos ſuáque omnia è toto meæ voluntati tranſcribunt pleniſſimè: hi placent, Hoc fac, & vives.

Paratum cor meum, Deus, paratum cor meum. Hoc facere quod jubes, modis omnibus conabor. Et ſi quid in me cunctationis aut deſidiæ fuerit, tu meam etiam rebellem ad te propitius compelle voluntatem. Ita me tibi penitus trado, tàmque arctè devincio, ut ſi vel minimùm tuæ reſiſtam voluntati, verberibus etiam & plagis velim adigi ad præſtandum, quod promiſi, officium. Tua, mi Domine, voluntas, omnis juſtitiæ norma eſt. Fiat voluntas tua ab æterno uſque in æternum.

Ita profectò ſentit, ita & loquitur, qui ſuam voluntatem divinæ integrè adjunxit. Hæc *ſui Reſignatio* altera paradiſi clavis eſt. Hæc una vel mille ſeras reſerat.

§. VII.

De tertiâ clave paradiſi.

Tertia paradiſi clavis, Perſeverans patientia Chryſoſtomo crux ipſa paradiſi clavis eſt. Crucifixo certè paradiſus promittitur. Qui ſocius crucis eſt, ſocius & paradiſi erit. Latronum alter jure dixiſſet:

xisset: Nisi ligno suffixus fuissem, orco præcipitatus fuissem. Ad cælum crux evexit. Hominum afflictissimi, plerumque Deo charissimi. A virgis sapere discimus. Innumeris principium salutis est calamitas. Miseriarum multiplex amaror dulce cælum facit. Tutissima inter ærumnas ad astra via est. Ubi afflictio non est, ibi plerumque Deus non est. Rarissimè sani sumus sine his cauteriis. Quod patimur non pœna est, sed medicina. Quem diligit Deus, corripit. Omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes transierunt fideles a. Patientiâ opus est, sed constanti. Noluit Christus ante constitutum finem dolores crucis finire. Deponi de cruce voluit, non descendere. Tormenta hæc exhausit usque ad novissimum suspirium. Potuit dicere: Consummatum est. Fidem præstitit ad ultimum. Patientia non est vera, quæ non est firma & perseverans. Cur subitò jam passi graviora patientiam abrumpimus? Non est diuturnum, quidquid finem habet. Notus divorum encomiastes narrat, Marianum & Jacobum Martyres hilari viso recreatos in carcere hunc in modum. Agapius martyr jam dudum omni cruciatu perfunctus, Jacobo per quietem se spectandum præbens lætissima fronte, ad convivium hilare invitavit. Illuc igitur, Jacobus & Marianus velut ad Agapen properare

a *Judith. cap.* 8. *v.* 22.

tare visi. In viâ occurrit puer, quem constabat ante triduum unà cum matre martyrium pertulisse. Hic rosis redimitus, & virentem palmam dextra præferens, Quo, inquit, tenditis? gaudete & exultate: cras enim & vos cœnabitis nobiscum *a*. Secundum quietem hæc vidisse, constantem Martyrum patientiam mirificè roboravit. Quin igitur duramus, & quod calicis amari reliquum est, fronte hilari perhaurimus? Acclamat Christus: Hodie mecum eris in paradiso.

Annæus Seneca de libro Q. Sextii dissertans, In quacumque, ait, positione mentis sim, cùm lego hunc (fatebor tibi) libet omnes casus provocare, libet exclamare: Quid cessas fortuna? congredere, paratum vides. Illius animum induo, qui quærit ubi se experiatur, ubi virtutem suam ostendat. Libet aliquid habere quod vincam, cujus patientia exercear. Nam hoc quoque egregium Sextius habet, quòd & ostendet tibi beatæ vitæ magnitudinem, & desperationem ejus non faciet. Scies illam esse in excelso, sed violenti penetrabilem *b*. Christus crucifixus, liber admirandus, intus & foris scriptus, omnigenæ patientiæ compendium absolutissimum. De hoc libro Christianus quisque dixerit: Cùm

a *Surius tom. 3. ipso initio. Alioqui die 30 Aprilis Maurianus & Jacobus martyres coluntur.*

b *Seneca epist. 64.*

Cùm lego HUNC, libet provocare omnia mundi adverſa, omnes carnis illecèbras, omnia diaboli machinamenta. Pro Chriſto & cum Chriſto pati ſuave eſt. Quidquid ego quidem patior, juſte, juſtiſſimè patior; pœnas luo quas merui.

Et en patientiam Latronis & Conſtantiam. Admiſſæ ſunt illius preces: obtinuit ampliora quàm petiit, dolor tamen crucis non mitigatus eſt, manſerunt vulnera, adhuc erant frangenda crura, acerba mors oppetenda. Ille tamen è cruce deſcendere non cupivit, Chriſti gratiam non carnis ſenſu æſtimavit, omnem ſui calicis amarorem exhauſit. Exhauriendus eſt calix uſque ad fundum. Perſeverantia virtutum finis & conſummatio, patientiæ gemmarum diadema.

Apocalypſeos divinus ſcriptor; Ego Joannes, inquit, frater veſter & particeps in tribulatione & regno *a*. Nimirum ſocietas crucis & mortis, vitæ ac beatitudinis parit ſocietatem. Nemo autem crucem ſuam putet graviſſimam, aut intolerabilem. Inter omnes tribulationes, inquit Auguſtinus, nulla eſt major quàm conſcientia delictorum *b*. Nemo de cruce ante finem moliatur deſcendere. Si compatimur ut & conglorificemur *a*.

Para-

a *Apoc. cap. 1. v. 9.*
b *Aug. in Pſal.* 45.
c *Rom. cap. 8. v.* 17.

Paradisi claves in promptu sunt; si volumus, mors nostra erit transitus è cruce in paradisum. E Bernardo clausulam appono: Bona mors, inquit, si peccato moriaris, ut justitiæ vivas. Hæc mors necesse est ut præcurrat, quò illa sequatur secura: Dum vivis in carne, morere mundo, ut post mortem carnis incipias vivere Deo. Bona proinde mors justi propter requiem, melior propter novitatem, optima propter securitatem. Huic morti succedit jucunditas de novitate, securitas de æternitate *a*.

a *Bern. epist.* 105. *med. tom.* 2. *mihi pag.* 144.

CAPUT III.

Tertia Christi morientis cygnea modulatio: Ecce Filius tuus.

OCellus Domini Joannes de primis in orbe fratribus, Non sicut Cain, inquit, qui ex maligno erat, & occidit fratrem suum *a*. Horrendum prorsus & primum homicidium, primùmque hominis morientis paradigma! Quis sensus fuerit parentibus Abelis, Adamo & Evæ? Non dubium rei novitate attonitos stetisse, cùm hominem mortuum numquam antè viderunt, nec ultimam mortis tyrannidem experti sint. Mœror illorum & dolor nequit explicari.

Mul-

a 1. *Joan. cap.* 3. *v.* 12.

Multò minùs verbis exequi poterimus mærores & dolores Matris ſub cruce ſtantis Mariæ, quæ unigenam ſuum Abele ſanctiorem non tantùm defunctum, ſed flagellis cæſum, ſentibus coronatum, crucifixum, morientem, mortuum, lanceâ confoſſum, vulneribus plenum, ſepulchro inferendum, ſuis ipſa oculis ſpectavit, audiítque ſuis ipſa auribus è cruce has voces: Ecce Filius tuus, Ecce Mater tua. Verbum bonum & ſuave, ait Bernardus, verbum mirabile, magnum continens piæ charitatis affectum *a*. Vates Hebræus, Admiramini, ait, & obſtupeſcite: quia opus factum eſt in diebus veſtris, quod nemo credet cùm narrabitur *b*. Filius Dei in cruce mortuus, priuſquàm ſe morti permitteret, teſtamentum condidit, quo diſcipulorum chariſſimo, quem velut à ſecretis habuit, tale quid legavit, ut dici poſſit, Admiramini & obſtupeſcite. Nec Matris oblitus alium ei Filium amantiſſimè ſubſtituit. Sed heu priori minimè parem! Ita crucifixi diſcipulis factus eſt Virginus filius, Admiramini & obſtupeſcite. Nos, prout dicere inſtituimus, de his Domini JESV vocibus, Ecce Fillius tuus, Ecce Mater tua, diſſeremus.

§. I.
Expenduntur verba Domini: Ecce Filius tuus.

Grandævus Simeon in Templo vaticinatus, tuam, inquit, ipsius animam pertransibit gladius *a*. Uti Christus suis hostibus suas vestes, unáque facinoris patrati veniam, latroni paradisum, ita discipulo Matrem, Matri discipulum liberalissimè donavit. Hic maximè sævire cæpit ille Simeonis gladius. cum Hieremia vate dici potuit, Ecce pervenit gladius usque ad animam *b*. Deuteronomium imperabat: Si ambulans per viam, in arbore vel terra nidum avis inveneris, & matrem pullis vel ovis desuper incubantem, non tenebis eam cum filiis, sed abire patieris *c*. Christus occisus, Apostoli fugati, illæsa Mater & furore Judæorum, cui tamen rhomphæa doloris non pepercit. Draconis viri Atheniensis leges non atramento, sed sanguine scriptas dicere solebat Demades *d*. Christi Domini testamentum verè sanguine scriptum, non ob severitatem, ob nimiam liberalitatem, qua suum nobis Sanguinem, suáque omnia in donarium reliquit. Cùm vidisset ergo JE-

a *Luc. cap.* 2. *v.* 35.
b *Hier. cap.* 4. *v.* 10.
c *Deuter. cap.* 22. *v.* 16.
d *Gell. l* 22. *Noct. Att. cap.* 18.

JESUS Matrem & discipulum stantem, quem diligebat, dicit Matri suæ, Mulier, ecce Filius tuus! Deinde dicit discipulo, Ecce Mater tua. Et ex illâ horâ accepit eam discipulus in sua *a*. Cor Matris hæc videntis & audientis fuit ut vasculum, aceti, myrrhæ, fellis plenum. Crucifigentes milites, Pharisæi, Pontifices, ceterique hostes fel erant. Apostoli, aliique collacrimantes velut acetum erant. Christus vulneratus, moribundus, myrrha. Dicunt, quò generosius vinum, hoc melius acetum: quò flagrantior amor, hoc copiosior est mæror. Rerum creatarum nulla hunc Dominum sic amavit, sicuti Virgo Mater, quæ illum & creatorem & filium agnovit. Modus amoris, mensura doloris.

Ecce Filius tuus (de seipso Christus Matri) Ecce ille ipse Filius tuus quem in præsepi reclinâsti, quem ubere virgineo lactâsti, quem brachiis lætissimis gestâsti, cujus te aspectu toties exhilarâsti, en inter brachia crucis, & bestias agri, inter geminos latrones moritur. Etiamnum nôsti filium tuum? Credibile ad illas filii voces suspexisse Matrem lacrymis infusam. Dixerat Christus in nuptiis Canæ, Nondum venit hora mea *b*. Jam reverâ venit, hæc ipsa est hora.

Ell 2 Virgo-

a *Joan. cap.* 19. *v.* 26. & 27.
b *In Cantic. is cant. maximè cap.* 6. *v.* 8.

Virgo Mater columba illa fuerat à Salomone sæpiùs laudata: una eſt columba mea, perfecta mea *b*. Hanc Christi caput recepiſſet, ſed illud ſpinis plenum horrebat; recepiſſent oculi, ſed lacrymis & ſanguine pleni natabant, paullò pòſt morte claudendi; recepiſſent manus, ſed cruci erant affixæ; recepiſſent humeri, ſed hiabant flagris aperti; recepiſſet pectus, ſed erat perfodiendum lanceâ.

Ecce igitur, ô Mater, num filius tuus ſit iſte, qui Judæam & Galilæam concionabundus obiit, qui omnis generis morbos ſanavit, mortuos ad vitam revocavit, heri venditus, accuſatus, capitis damnatus, verberibus ad columnam caſtigatus, dumeto coronatus, in crucem ſublatus? Num filium, qui latronem egit, educâſti? Illum igitur penitiſſimè intueamur; Pilatus negat eſſe hominem, Iſaias vocat leproſum, David vermem, tota plebs maleficum & ſeductorem. Num iſte inſons eſt Abel, cujus ſanguis in cælum clamat *a*? Si hominem hunc probè inſpiciamus, merus ſanguis, vulnus meriſſimum eſt Hic ipſe jam bis clamavit, priùs ad Patrem: Dimitte, Deinde ad ſupplicii ſocium, Hodie mecum eris. Jam etiam acclamat Matrem, Ecce Filius tuus.

Clarævallenſis apis Bernardus hos Matris Virginis dolores conſiderans, An non,

a *In Canticis cant. maximè cap. 6. v. 8.*
b *Geneſ. cap. 4. v. 10.*

non, inquit, tibi plus quàm gladius fuit sermo ille reverà pertransiens animam, & pertingens usque ad divisionem animæ & spiritûs: Mulier, ecce Filius tuus. O commutationem! Joannes tibi pro JESV traditur, servus pro Domino, discipulus pro Magistro, filius Zebedæi pro filio Dei, homo purus pro Deo vero. Quomodo non tuam affectuosissimam animam pertransiret hæc auditio, quando & nostra licet saxea, licet ferrea pectora sola recordatio scindit *b*? Quomodo autem, inquies, intelligenda hæc Christi morientis verba? Neminem nominavit, manu aut digito loquente significare nil potuit. Imò verò potuit & oculis, & clementi capitis nutu, ante ortum tenebrarum loqui. Sed ista non fuerint; amor intelligentissimus est, unicum ei verbulum, nutus unicus satis est. Vis solis in abditissima montium spelæa penetrat, & illic aurum coquit, ita & amor animos subit, & paucis multa loquitur. Dictum sapienti & amanti sat est *b*. Qui Christum diligit, facilè novit, quid velit.

Jus priscum Romanis erat, quo Imperator viduæ, quæ unicum bello filium amisisset, concessit adoptare alium, novo solatio. Rex cæli Christus, unicus suæ

 Matris

a *Bern. serm. in verba Apoc. cap. 12. Signum magnum, &c. sermonis fine, mihi pag. 547.*

b *Den gelehrten und liebreichen ist gut predigen.*

Matris filius, cruento in bello occumbens, hanc Matri gratiam concedens filii alterius adoptandi, Ecce, inquit, filius tuus.

Ambrosius è communi opinione narrat, quâ ratione phænix in adorato rogo vitam finiat, & nihilominùs in successore vivat, qui è busto illo & cineribus emergit *a*: Ita Christus in unâ crucis veluti combustus, reliquit tamen successorem, qui suæ se filium Matri præstaret. Quod Siracides adumbrans, Mortuus est pater ejus, inquit, & quasi non est mortuus. Similem enim reliquit sibi post se: reliquit enim defensorem domûs contra inimicos *a*. Quantum homo similis Deo, tantum Joannes similis Christo; domûs defensor fidelissimus. Hinc additum illud: Et ex illa hora accepit eam discipulus in sua *c*.

a *Ambr. tom. 4. l. de fide Resurrect.*
b *Eccl. cap. 30. v. 4. & 6.*
c *Suam, alii libri: sed minùs hoc receptum.*

§. II.
De verbis eisdem explicatiùs.

Ecce igitur, ô Mater, filius novus, qui heri noctu de vero filio tuo plurima, sed pleraque mœstissima nuntiavit. Quid is in suprema cena dixerit, quomodo ad oliveti colles orarit & sanguine sudarit, ibidem ab hostibus captus, vinctus, ad judices pertractus fuerit: hodie non filii nun-

nuntius, ſed ipſe filius eſt. Et quia æternus Pater decrevit, ut filius tuus crucifigeretur, en Joannem ſatis crucifixum.

Matronam memorant honeſtam luctu graviſſimo affectam è duabus maximè cauſſis. Maritus curru exciderat, & fractis coſtis acerbo fato vitam finierat: paullò antè filius aquis ſubmerſus interierat. His mœroribus ferendis impar era femina, nec ulla videbantur his lacrymis ſuffectura ſolatia. At ubi ſpectaculum primi omnino funeris, mors Abelis à fratre occiſi proponeretur, unáque altiùs imprimeretur, quàm eam omnium primam mortem Adamus in Eva acerbè tulerint; hic mulier aliquantulum ad ſe rediit, & conſolationis aliquid admiſit *a*. Sed longè amplioris eſt ſolatii, hoc Golgotheum ſpectaculum mentis oculis adhibere. Stabat Maria, miſericordiæ Mater, & ſpectabat ſuum unigenam innocentiſſimum, flagris & ſpinis laceratum, vulneribus plenum, à ſuómet populo repudiatum, linguis & clavis crucifixum mori, imò & mortuum, in gremio ſuo poſitum ſpectabat. Hinc haurire licet, quantum ſatis eſt ſolatiorum. Saxum eſt, quem hæc ſpectacula non afficiunt.

Ecce Filius tuus. Has voces ipſamet audivit, utrumque filium ipſamet aſpexit. Barnardus cenſet aut nimio lacrymarum fluxu non potuiſſe oculos in

a Joan, Manlius tom. I. mihi pag. 162.

vicina defigere, aut eos certè ab hoc spectaculo numquam deflexisse. Moriebatur vivens, inquit, vivendo ferens dolorem morte crudeliorem. Verè juxta crucem stabat, quia crucem filii præ ceteris majore cruciatu ferebat *a*. Et credibile prorsus est, cùm amor sit oculatissimus, ab hac Matre cruci adstante, omnem filii motum nutúmque vigilantissimè observatum. Beata Brigitta Matrem, hanc ita de filio loquentem facit: Nec ipse me adstantem cruci videre potuit, nisi sanguine per compressionem ciliorum expresso *b*. Vidit igitur Mater & audivit illa omnia. O quantò mitior Deus in amicos suos extitit! Abrahamus Saræ conjugi neutiquam dixit, Isaacum filium à se mactandum. Agar Abrahami ancilla filium suum extremè sitientem arbori acclinans, & abiens, Non videbo, inquit, morientem puerum *c*. Mater Moysis maluit videre filium flumini quàm sanguini innatantem *d*. Pharao durior omni marmore, viso tamen primogenito mortuo, ut cera cœpit mollescere: vocatísque Moyse & Aaron, Ite, inquit, immolate Domino, sicut dicitis *e*. Heli sacerdos allato nuntio de filiis duobus interfectis cecidit

a *Bernard. de Pass. Dom. cap. 10.*
b *Revel. S. Brigittæ, l. 4. cap. 70. med.*
c *Genes. cap. 21. v. 16.*
d *Exod. cap. 2. v. 3.*
e *Ibid. cap. 12. v. 31.*

dit de sellâ retrorsum, & fractis cervicibus mortuus est *a*. David Absalone filio degenere confosso, inconsolabili planctu exæstuans, Fili mi Absolon, clamabat, Absalon fili mi, quis mihi tribuat, ut ego moriar pro te *b*? Ita Domini Mater longè potiori jure, Fili mi JESU, dixerit, JESU fili mi, quis mihi det, ut ego tecum & propter te moriar, fili mi JESU dulcissime?

a 1 *Reg. cap.* 4. *v.* 18.
b 2. *Reg. cap.* 18. *v.* 33.

§. III.

Cur Mater Domini huic spectaculo interfuerit.

Miratur Apostolos Bernardus in Thaboris montem eductos sine Matre; miratur Matrem in Golgothæum clivum assumptam sine Apostolis, quorum unicus adfuit. O Bernarde, non est quod adeò miremur: cacumen Thabor gaudiis & solatiis, Calvariæ collis luctu & doloribus inundabat: in Thabore mulsum, Creticum, Falernum bibebatur; in Calvariâ acetum felle mistum ingerebatur, amarissimus dolorem calix erat exhauriendus. Hîc illud priscæ legis erat, Aut abi aut bibe, hoc est, infanda patere. Atqui Mater Christi patiendo longè fuit robustior Apostolis, & filius cumprimis voluit, ut Mater è suo cali-

ce biberet prima, & plus alis omnibus; quod pridie mortis à Patre petiit: Transeat à me calix iste. Rogabat Christus, Hilario interprete *a*, non tam ut à se penitus recederet hic calix, quàm ut ad alios quoque suorum amicorum perveniret, velut circularis haustus & poculum salutis *b*, ut quomodo à se, sic & ab illis sine spei diffidentiâ, sine mortis fugâ, sine omni impatientiâ biberetur. Reverà Mater cum filio bibit; nam à filio ad Matrem transiit, à Matre ad filium adoptatum Joannem. Sed etiámnum hic calix inter nos circulatim obit: ebibendus est, velis nolis, ebibendus est. Nemo tergiversetur, cùm eum bibendi ordo provocat. Est calix Domini, vinum Dominicum, calix transiens, idque duplici nomine; nam nullum præterit, nullum ab amaro potu hoc immunem esse sinit, omnibus sese ingerit, etiam nolentibus & invitis: sed tamen hoc quoque nomine calix transiens est, quia non æternos spumat amarores: modicum, breve, momentum est, quidquid hic patimur. Bibamus poculum salutis: qui Dominicæ cruci stant propiores, qui Christo magis cognati, qui ei chariores, plerumque sæpiùs & plus bibunt. Nullus horreat tam triste absynthium. Christus præbibit, Christi Mater, discipuli, amici omnes eandem hanc

a *Hilarius canon. 31. in Matthæum.*
b *Umbtrunk, und Gesundtrunck.*

hanc potionem biberunt largissimè; omnes Sancti quanta passi! Et nos quid obluctamur frustra? si volentes bibimus, placemus Domino, gratiam Dominicam emeremur, spes certa nectaris in cælo bibendi. Eia fortiter & agamus & patiamur.

Rex noster exactissimè videt, quid quisque suo nomine toleret. Cùm vidisset JESVS Matrem & discipulum stantem. Vidit proximos, vidit non ad latus sed ante faciem stantes. Penetrabat Mater immensam turbam, & exadversum cruci se collocabat velut depictura filium. Hinc vidit audiítque omnia, hinc gladius tam altè pectus subiit. O Simeon, non unus hîc gladius; multi sunt, qui virgineum pectus hauriant: clavi, spinæ, aceti spongia, stillantia recèns vulnera, vociferationes militum, irrisiones hostium, filii verba, meri gladii, acutissima spicula. Hæc filia Hebræi populi, quod Hieremias dixit, accincta cilicio, consperſa cinere, luctum unigeniti fecit sibi planctum amarum *a*.

Hic mihi faciendum, quod Timanthes nobilis pictor excogitavit arti juvandæ. Iphigeniam pinxerat ad aras stantem vivam victimam, & cognatos omnes quā potuit mœstissimos penicillo expresserat. Cùm omnem tristitiæ imaginem consumpsisset, patris Agamemnonis vultum velavit, quem dignè non poterat osten-

a Hierem. cap. 6. v. 26.

ostendere *a*. Sint forsan colores, quibus Apostolorum, Magdalenæ, Petri, Joannis, lugentium Matronarum lacrymas exprimamus, non sunt certè, quibus ægrimoniam Matris ostendamus. Verba dolor superat.

a *Plin l.* 35. *Nat. hist. cap.* 8.

§. IV.

Expenduntur verba Domini: Ecce Mater tua.

Valerius narrat, Pindaro poëtæ facundissimo quemdam discipulorum fuisse charissimum. In hujus gremium Magister capite reposito in ipso Gymnasio quieti se dedit, & obiit. Nec priùs decessisse cognitus est, quàm Gymnasiarcha locum eum clausurus, necquidquam jam mortuum excitare conaretur *a*. Christus Patientiæ ac Humilitatis Magister, cùm ambas virtutes illas è cathedrâ crucis doceret in scholâ publicâ, auditorum multa millia numeravit, sed inter discipulos chariorem habuit neminem Joanne. Apud hunc quietis aliquid quærens, Ecce, ait, Mater tua. Ego post pauculas horas sepulchro condar, interim meam Matrem tibi commendo: Ecce Mater tua. His dictis ortæ sunt tenebræ, quibus ad trihorium durantibus, ut suprà demonstratum est, Christus velut

a *Valer. lib.* 9. *cap.* 12.

velut mortuus conticuit, ut silentium hoc impenderet orationi. Cedentibus tenebris rursum loqui & sitim fateri voluit.

Jacob in Ægypto moriturus præsenti ad fatalem lectulum Josepho, En ego morior, inquit, do tibi partem unam extra fratres tuos *a*. Christus in cruentâ trabe oculos solùm & linguam habuit non ligatam: illos & istam matri ac discipulo impendens, En, inquit, do tibi partem unam extra ceteros Apostolos, partem optimam, quâ mihi nil unquam fuit charius.

M. Popilius vir Senatorii ordinis Appium Gallum ab ineunte ætate sibi familiarissimum, jam propè moriens pro vetusto jure amicitiæ, & vultu benigno respexit, & verbis magnum præ se amorem ferentibus prosecutus est; unum etiam de multis, qui assidebant, ultimo complexu & osculo dignum judicavit: insuper & anulos quoque suos ei tradidit, ne quid ex eâ hæreditate amitteret. Quos Appius vir diligens in locellum repositos diligentissimè hæredibus illius reddidit *b*. Si fas ima summis non tam conferre, quàm hæc per illa explicare, en Christus moriturus de cruce Joannem amplectitur & osculatur, tradens insuper dactylothecam, hoc est, Matrem suam virtutibus omnigenis ornatam,

a *Genes. cap.* 48. *v.* 21.
b *Valer. l.* 7. *cap.* 9.

tam, gratiâ plenam. Joannes optimus æstimator gemmarum quas accepisset, Matrem sibi commendatam accepit quidem in sua, nihilominùs hoc cimelium nobis minimè subductum. Hæc mater etiam est nostra, quamvis Joanni singularissimè commendata: Ecce Mater tua. Illi enim præ ceteris Apostolis omnibus thesaurum hunc legavit. Magnæ laudis erat de aliis dici: Vos estis, qui permansistis mecum in tentationibus meis *a*. Sed erat laudis maximæ, de Joanne dici potuisse: Tu es, qui permansisti mecum in morte meâ, ideò tibi pretiosissimum orbis gazophylacium, sanctissimum divinitatis ærarium, cupio esse commendatissimum, Ecce mater tua. Hîc quidem adstat Salome Zebedæa, quæ te genuit, sed quid ea est ad istam matrem? Huic plura debes, major tibi ab istâ hæreditas est. Patrem in me amittis, sed en acquiris matrem.

Philemon Regis Ptolemæi Præfectus, uti memorant, ad insulam Topazion in mari rubro topazium gemmam invenit, quam Berenicæ reginæ Ptolemæi sequentis matri attulit, quæ mirè placuit *b*. Christus Dominus ad mare Galilæum obambulans unionem pretiosissimum Joannem reperit, gemmarii manu facilè scalpendum & laborandum, hunc Matri

a Luc. cap. 22. *v.* 28. b *Plin. lib.* 37. *Nat. hist. cap.* 8. *initio, mihi pag.* 783.

tri suæ cæli Reginæ moriens in cruce donavit : Ecce filius tuus. Joanni contrà dedit vaginam merè gemmeam, matrem suam summis virtutibus ornatam, in quâ Christus ipse velut gladius penetrabilior omni gladio ancipiti *a* novem mensibus latebat.

Ecce Mater tua, sed mecum crucifixa, mecúmque moritura sincerissimis affectibus. Jure discipulorum charissimo commendatur hæc Mater, cognatione & omni humanâ ope destituta. Ecce quàm afflicta & pariter tormento crucis affecta! cum filio potiùs pendere, quàm cum populo stare dici poterat: sic enim filium ipsis medullis imbibit, ut omnes ejus dolores senserit. Vivebat illa jam, non illa, vivebat verò in illâ Christus, quæ cum Christo verè moriebatur, & tamen stabat. Imperatricem certè decebat stantem mori. Grande mirum Solis in cælo stantis, sed multò grandius Matris juxta filii patibulum persistentis. En altera, sed melior Eva, consistit ad lignum scientiæ boni & mali, & fructum nobis porrigit vitæ, non mortis. Statio prorsus admiranda. Ceciderunt Angeli, gens humana omnis cecidit, hæc animis perstat in societate crucis, in doloribus summis. Anselmus omnes Martyrum dolores existimat leves, ad tantos hujus Matris collatos; &, Damasceno teste, parturientis nixus, quos in puerperio non sensit,

a *Hebr. c. 4. v. 12.*

ſenſit, juxta crucem ſuſtinuit. Hæc eſt illa Noëmi luctu deformata, quæ omnibus elogium parantibus, Ne vocetis, inquit, me Noëmi, id eſt, pulchram, ſed vocate me Maria, id eſt, amaram, quia amaritudine valdè replevit me Dominus *a*. Rachel parturiens inter ipſos laborioſos nixus egrediente animâ, præ dolore & imminente jam morte, vocavit nomen filii ſui Benoni, id eſt, filius doloris *a*. Virgo Mater enixa eſt filium, ſed verè filium doloris, quem nulli jam Angeli ſymphonia cœleſti cingunt, quem Judæi & Romani linguis maledicis proſcindunt:

Sed denuò quæras, cur Matrem filius ſpectaculo tam luctuoſo intereſſe voluit, quam verbulo aut nutu ſolo arcere potuiſſet? Cauſſæ complures. 1. Dolori ſuo & Matris augendo hoc fecit, aliàs enim hoc minimè ſolet fieri. Caligula vi tyrannica cogebat filiorum ſuppliciis & morti parentes intereſſe. 2. Ad patefaciendam Matris fidem, quàm Eliſabetha tantopere laudavit; ea fides hic candelabro ſuffixa orbem univerſum colluſtravit. 3. Diximus in Calvaria potiones ſudatorias, fel merum, calicem amariſſimum propinari, has tamen potiones generoſiſſimè ſimul ac patientiſſimè bibit hæc mater verè Machabæa, ſupra modum mater mirabilis, repleta ſapientia, & bo-

a *Ruth. cap. 1. v. 20.*
b *Gen. cap. 35. v. 18.*

& bonorum memoriâ digniſſima filium morientem conſpiciens, bono animo ferebat propter ſpem quam in Deo habebat *a*.

§. V.

Tres præceptiones huc ſpectantes.

Landulphus *b*. ſcriptor admodum pius memorat, fuiſſe virum religioſum, qui totus ierit in lacrimas, quotieſcumque illa verba, *Ecce mater tua*, commeditaretur. Ita viginti annos aſſiduis pænè lacrimis conſumpſit, quibus cibum & potum frequenter miſcuit. Subinde Chriſtum allocutus, Ecce, ajebat lacrimans, quomodo Mater tua doloribus plena ſtat derelicta? Quandoque cum Matre verba faciens, Ecce ô Mater inquiebat quomodo pendet filius inter tormenta maxima moriturus? Ita quandocumque Chriſti patientis hiſtoriam memoriâ repeteret, ab his verbis, *Ecce filius tuus, Ecce Mater tua*, initium ducebat *a*. Hic præceptiones aliquot & documenta inſtillamus ſalubriora.

I. *Miſeratio miſerorum.* Immenſo charitatis affectu Dominus JESUS miſeros complexus, hoſtibus veniam, mortuis vitam, latroni paradiſum, Matri filium,

a 2. *Mach. c. 7. v. 20. & ſeqq.* b *Alius Ludolphus, gente Saxo, Carthuſianus circa ann* 1330. c *Ludolphus parte 2, vita Chriſti, c. 63.*

liam, discipulo Matrem, nobis omnibus dedit seipsum. Unde Bernardus singulari sensu, O quam munificus, inquit, factus es in nuptiis tuis, Rex & Sponse? Jesv bone, quam largè quæ habuisti, omnia tradidisti! Addit: Portavit Christus onera sua invitans te, ut & tu portes onera sua *a*. Quæ Christi sunt onera? Necessitates, penuriæ, calamitates miserorum ac pauperum, quibus consilio, manu, marsupio, solatiis, quâ possumus ope, subveniendum. Expande sinum, explica manum & frontem, succurre miseris, solare mœstos, erige pusillanimes, esurientibus panem frange, operi nudos, hospitio recipe desertos. Ne quis tamen, ait Augustinus, forsitan dicat: O beati, qui Christum suscipere in domum propriam meruerunt! Noli dolere, non tibi abstulit istam dignationem. Quod uni, ait, ex minimis meis fecistis, mihi fecistis *b*.

II. *Animus in omnibus adversis erectus.* Maria & Joannes sub cruce non sedebant, sed stabant, non corpore solùm erecto, sed & animo: non eos Petri casus, non Judæorum rabies, non spectaculi horror ab his ad crucem excubiis absterrere potuit. Dixerat Thomas: Eamus & nos, ut moriamur cum eo *c*. Sed verbis deserunt facta.

Hic

a *Bern. de Pass. Dom. cap.* 10.
b *Aug. serm.* 26. *de verbis Dom.*
c *Joan. cap.* 11. *v.* 16.

Hic desunt verba, sed facta cernimus. En Domini Matrem, quam Salomon depingens, Statura tua, inquit, assimilata est palmæ *a*. quæ nulli cedit oneri. De Christo concionante Mattæhus memorans, Adhuc eo loquente ad turbas, inquit, ecce Mater ejus & fratres stabant foris *b*. Jam non foris, sed proximè crucem stant, & à Rege crucifixo agnoscuntur. Non Matrem Christus, non amicum novit nisi sub cruce stantem. Amicos veros à falsis crux discernit, & statio sub cruce. Salomone teste, omni tempore diligit, qui amicus est, & angustiis comprobatur *c*. Non satis est pati, nisi erecto animo, & ingenti in Deum fiduciâ patiamur, ad arbitrium & omnes Dei nutus paratissimi. Sub cruce non cubandum, sed standum est. Zebedæa supplicem libellum Christo porrigens, Dic, ait, ut sedeant hi duo filii me *d*. O bona, prius standum est, prius calix amarissimus perhauriendus. His legibus societas crucis stabilitur.

III. *Amor & cultus Virginis Matris.* Jacob futuri nondum gnarus, Rebeccæ matris opera, faustam Patris precatiōnē obtinet *e*. Thecuitis sapiens facundiâ

a *Cantic. cap.* 7. *v.* 7.
b *Matth. cap.* 12. *v.* 46.
c *Prov. cap.* 17. *v.* 17.
d *Matth. cap.* 20. *v.* 21.
e *Gen. cap.* 27. *v.* 28.

prudenti Absalonem fratricidam reponit in gratiam apud parentem David *a*. Abigail formosâ & prudens muneribus & linguæ suada Davidem jam cædes spirantem placat, & ab exitio domûs suæ avertit *b*. Regina Bethsabea pro filio Salomone sollicita opportuno Regis alloquio regnum extorsit Adoniæ, reddiditque Salomoni *c*. Eandem benevolentiam à Matre Domini JESU expectemus, modò constanter illius opem imploremus, modò bona fide in illius ad crucem societate perstemus. Illa se numquam negabit Matrem, modò filii non negent se filios. Modus & ordo in cælitibus venerandis optimus est, ut partes primas, & secundum Deum proximas nuncupemus divinæ Matri, eámque cultu singulari atque omnibus studiis demereri connitamur, & nihil quod virium nostrarum sit, in veneratione Virginis illius omittamus. Hac enim propitia Deum offensum esse non posse novimus. Bonaventura dicere ausus: Sicut, ô beatissima, omnis à te aversus & despectus, necesse est ut pereat; sic omnis ad te conversus, & à te respectus, impossibile est ut intereat *d*.

§. IV. *Tres*

a 2. *Reg. cap.* 14. *v.* 21.
b 1. *Reg.* 25. *v.* 35.
c 3. *Reg. cap.* 1. *v.* 15.
d *Bonav. l.* 1. *Phar. cap.* 5.

§. VI.
Tres aliæ præceptiones.

IV. *Amor Puritatis & Virginitatis.* Hanc præceptionem priori ritè ac ordine connectimus. Christus de cruce Matrem Virginem Joanni virgini commendavit. Nemo speret filium se permansurum hujus Matris, nisi ipse permaneat amator & cultor puritatis. Pulchra est hæc Virgo ut luna, imò pulchrior quàm luna, & macula non est in illa, nec amare potest libidinum sordibus maculatos. Q. Metellus, Valerio teste, Urbanus Prætor Vetilio juveni, quòd vitam impuram ageret, bonorum possessionem secundum testamenti tabulas non dedit, ne aut mores illius approbaret, qui fortunas suas in stabulum contaminatum projecerat, aut ne illi tamquam integro civi juria redderet, qui se ab omni honesto vitæ genere abruperat *a*. Si tantam honestati reverentiam habent idololatræ, ut lascivo juveni paternam hæreditatem jure negent, nil profectò hæreditatis speret à Virginum Virgine, qui præmortui pudoris homo, & puritatis osor libidine vitam inquinarit. Impuros odit & arcet hæc Virgo. Casta placent superis. Hinc Ægidius Francisci Assisiatis tertius assecla illud ore sæpiùs versabat: Quid nos

 Deo

a *Valer. lib. 7. cap. 7.*

Deo magis commendat, eique charos reddit, nisi illa mentis castitas, quæ sensus omnes custodit *a*. Evigilet hîc cujusque conscientia, & sibi ipsa occinat Paulinum illud: Caro & sanguis regnum Dei possidere non possunt *b*. Qui seminat in carne sua, de carne & metet corruptionem *c*. Secundum carnem vivere, est mori.

V. *Animus ad Christi calicem bibendum promptus.* Hebræus Rex David quàm capax poculum felle plurimo mistum lætus ebibit? Annis compluribus sine regno Rex fuit, in perpetuo mortis metu, inter assiduas Saulis insidias silvam è silva, montem è monte, specum è specu mutans, famem & sitim toleravit. Regno demum potitus quantis bellorum turbis, calamitatibus quantis exercitatus est? Amnon filius domum regiam incestans, vitium sorori obtulit, Amnonem Absalon super mensam jugulavit, parentem David solio pulsum ingenti exercitu insecutus, ad quercum capillis inhærescens tribus lanceis confossus periit. Non defuit fames horrenda, quæ triennium occupavit. Hanc secuta est pestis non adeò diuturna, sed nimiùm sæva, quæ triduo septuaginta milia hominum extinxit. Ita clades cladem excepit. Sed istas

a *Surius tom. 2. die 23. Aprilis.*
b *1. ad Cor. cap. 15. v. 50.*
c *Ad Gal. cap. 6. v. 8.*

iſtas tôtque alias ærumnas poculum ſalutis nominans, Calicem ſalutarem accipiam, inquit, & nomen Domini invocabo *a*. Hanc felle ſpumantem pateram accepit animò alacri, & impiger hauſit. Animus erectus, alacer, promptus, Deóque fidens omnia triumphat mala. Inter pugiles olim jactabatur notum illud: Jam pænè vicit, qui gladium animosè ſtrinxit. Animo frangi, eſt velle vinci. Ah quoties animo fruſtrà reluctante calicem ſaluberrimum averſamur! Auguſtinus ad bibendum & patiendum efficaciſſimè animans, Fili, ait, ſi ſub tuis afflictionibus plores, piè plora, nam quod pateris, medicina eſt, non pœna. Noli attendere, quam pœnam habeas in mundo, ſed quem locum in teſtamento *b*. Merum aurum, non verba. Auguſtini monitum Juditha vidua cæleſti oratione confirmans, Quomdo, inquit, pater noſter Abraham tentatus eſt, & per multas tribulatioues probatus, Dei amicus effectus eſt. Sic Iſaac, ſic Jacob, ſic Moyſes, & omnes qui placuerunt Deo, per multas tribulationes tranſierunt fideles. Illi autem qui tentationes non ſuſceperunt cum timore Domini, & impatientiam ſuam, & improprium murmurationis ſuæ contra Deum protulerunt, exterminati ſunt ab exterminatore *c*. quemadmodum latronum

a *Pſal.* 115. *v.* 4. b *Aug. in Pſ.* 99.
c *Judith. cap.* 8. *v.* 22. *& ſeqq.*

num alter, qui calicem quidem amarissimum bibit, sed bibit invitus, & ideò cum salutis dispendio. Accipe ergo calicem salutarem, accipe, & nomen Domini invoca. Animus ad patiendum pro Deo promptus vincit omnia.

VI. *Jugis memoria patientis Christi ac morientis.* Hoc sciamus Christo Deo rem omnium esse gratissimam, cruciatuum suorum suæquæ mortis perpetem memoriam. Hinc pro inæstimabili beneficio illud unum exigens, Hoc, inquit, facite in meam commemorationem *a*. Recordemur, inquit Bernardus, misericordiam Dei, ut sic in ejus amorem accendamur. Revocemus in memoriam bona quæ tribuit nobis, & tormenta quæ pertulit pro nobis *b*. Non est dubium quin illa Domini verba, *Ecce filius tuus*, *Ecce Mater tua*, è beatissimæ Virginis & Joannis memoria numquam abierint; hærebant ea pectore altissimo reposita, assiduè æternumque memores erant tam mæstæ commutationis. Hanc ipsam Christi patientis memoriam commendans Paulus, Recogitate, inquit, eum qui talem à peccatoribus adversum semetipsum sustinuit contradictionem *c*. Hunc Dominum pro nobis passum die uno alteròve cogitare, non satis est. Recogitate illum, recogi-

a *Luc. cap.* 22. *v.* 19.
b *Bern. de inter. domo. cap.* 9. *mihi p.* 1389.
c *Hebr. cap.* 12. *v.* 3.

recogitate. Cruciatus & mors Christi, animo numquam excidant. Caussam adjungens Paulus, Ut ne fatigemini, ait, animis vestris deficientes *a*. Hoc homini Christiano in extremis summo erit solatio Christum crucifixum jugi memoria coluisse. Hoc moribundum mirificè refrigerabit, si conscientia non reclamante possit dicere: Ecce Mater mea, quæ tantum in me beneficiorum contulit, cujus ego si non fui, saltem esse conabar filius. O Mater Dei, per Sanguinem & mortem Filii tui te rogo, tuis apud filium deprecationibus, meam te Matrem esse monstra, & reo mihi veniam deposce. Ecce filius tuus, sed tanta matre indignus: ô Mater misericordiæ, ne deseras me brevî cum morte luctaturum.

Ita prorsus, ita mortis hora horis omnibus in memoriam reducenda. Latet ultima hora, ut observentur omnes horæ: omnes igitur observandæ. Quod facile fiet, si patientis ac morientis Christi numquam obliviscamur.

§. VII.

Præceptio septima, & ultima.

VII. *Humanæ voluntatis ad divinam integra conformatio.* En Solem Dominum JESUM, sed solem cruentum, nos in-

a Heb. cap. 12. v. 3.

instar heliotropii omnem voluntatem nostram ex toto ad illum vertamus. De prodigiis vaticinatus Joël, Sol, inquit, convertetur in tenebras, & luna in sanguinem *a*. Die morientis Christi sol justitiæ conversus est in sanguinem, & luna in tenebras. Sol sanguineus in cruce Christus, sub cruce Mater Christi heliotropium voluntatis fuit ad omnes Dei nutus adèo paratæ, ut si defuisset qui Filium æterni Patris decreto crucifigendum in crucem attolleret, ipsa suis hoc manibus non recusasset exequi, ut divinæ voluntati fieret satis. Nimirum Abrahamum agere, & filium sua manu litare victimam sustinuisset, si scisset id Deo placiturum. Hanc summam Virginis beatissimæ conformitatem cum arbitrio divino Sueca vidua Brigitta his omnino verbis, quæ integrè adnumerabo, descripsit: Qando considerabam loca clavorum in manibus & pedibus, quos secundum Prophetas crucifigendos audivi, tunc oculi mei replebantur lacrimis, & cor meum quasi scindebatur præ tristitia. Cùm verò considerarem potentiam Deitatis ejus, consolabar iterum, sciens, quòd ipse sic vellet, & sic expediret; & omnem voluntatem meam conformavi voluntati ejus. Sic semper erat lætitia mea dolore mixta. O quam libenter posita fuissem in sepulchro viva cum filio meo, si fuisset voluntas

a *Joël. cap. 2. v. 30.*

luntas ejus *a*. En quàm fixis oculis Heliotropium iſtud ſolem ſuum reſpiciat! Hanc ſanctimoniæ normam viri feminæque complures didicerunt.

Eliſabetha Pannoniæ Regina, Thuringiæ Princeps, ſuam divinæ voluntati tam arcto nexu conjungebat, ut mortuo marito Principe Ludovico diceret: Si ego amantiſſimum conjugem defunctum capillo vel unico poſſem è ſepulchro evocare vivum, hoc tamen divinæ voluntati non adeò placiturum ſcirem, id profecto non facerem *b*. Dictum auro exarandum.

In nuperis illis Germaniæ bellicis turbis maximus Principum tam generosè dixit quàm ſanctè: Dominus meus mihi & domui meæ plurima bona contulit: ſi ea iterum vult eripere, me ac meos punire, habet nos paratiſſimos ad excipiendam optimi Patris caſtigationem *c*.

Cùm quadraginta Sebaſteni Martyres rigente gelu priùs in lacu frigidiſſimo collocati, dein fractis tibiis in rogum eſſent præcipitati, & Melithon natu minimus negligeretur, ecce adeſt mater Spartana, & ſpirantem adhuc filium ad mortem ſubeundam animans, Mi fili, ait, ſuſtine pauliſper, ecce Chriſtus ad januam ſtat, & expectat te. Mox eo in hume-

a *Revel S. Brig. l.* 1. *cap.* 10. *med. & fine.*
b *Bavaria ſancta Vol.* 1. *mihi p.* 141.
c *Ferdinandus II. Imperator. Auguſtiſſimus, circa annum* 1632.

humeros ſublato ad ceterorum cumulum magnis paſſibus contendit. Sed extinctum in via filium, Mater generoſiſſima ſuis ipſa manibus in martyrum rogum injecit. Divina Mater filium ad crucem proſecuta, Patri eum obtulit, & velut in ignem injecit mira ſuæ voluntatis ad divinam conformatione. Hæc ipſa noſtrûm omnium mater è cælo nos inclamat: Filii ſuſtinete paullulum: ecce Chriſtus ad januam ſtat, luctantes adjuvat, vincentes coronaturus expectat.

Quidquid igitur in nos doloris aut mœroris immiſerit Deus, & fortiter perferamus & conſtanter. Chriſto magis decorum eſt crucem pati quàm mereri.

CAPUT IV.

Quarta Chriſti morientis cygnea modulatio: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me?

CVM tres è Jobi cognatis, Eliphaz, Baldad, & Soophar, intellexiſſent ſui conſanguinei acerbos caſus, officii cauſſa ad eum unà properarunt. Condixerant enim, ut pariter venientes viſitarent eum. Cúmque elevaſſent procul oculos ſuos, non cognoverunt eum, & exclamantes ploraverunt, ſciſſiſque veſtibus ſparſerunt pulverem ſuper caput ſuum in cælum. Et ſederunt cum eo in terra

terra septem diebus & septem noctibus, & nemo loquebatur ei verbum: viderunt enim dolorem esse vehementem *a*.

Patientissimus Job noster Dominus JESUS in Calvariæ sterquilinio sedit percussus ulcere pessimo, & non erat in eo sanitas. Si amici sumus, attollamus oculos, an nostrum hunc propinquum adhuc noverimus, scindamus non vestimenta sed corda nostra, spargamus caput cinere, sedeamus cum eo in terra, & videbimus dolorem esse vehementem, qualis non fuit in hominum ullo. Inter cruciatus Christi nihil luctuosius aut horrendius quàm ea vox, qua Dei Filius se à Deo, ab ipso Patre desertum proclamavit. Ergo hæc ipsa Christi verba, *Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me*, hoc capite explicanda.

§. I.

Quare derelictus sit Christus.

Cum Chrysostomo dixerim: Exhorrescat cælum, & contremiscat terra ad illas tam lugebres innocentissimi hominis voces. Et quomodo sese continere potuerunt Angeli, qui Helidorum prædonem templi gazophylacio imminentem flagris probè mulctatum ejecerunt è templo? Et vivum illud sanctissimùmque templum in cruce tam truculenter vastari, exscindi, solo adæquari sinunt,

a Job, cap. 2, v. 12. & 13.

finunt: Videt hoc Pater, & silet; nullas Angelorum se movet, succurrit nemo. Hinc Christi voces: Deus meus: Deus meus, ut quid dereliquisti me *a*? Ah quare jam demum incipit queri? Tanta jam passus nec minimum edidit querimoniæ. Angores in oliveto sanguinem illi exprimunt, non queritur. Flagellis cæditur, vepreto incingitur, per publicas vias ad crucem trahitur, suismet vestibus exuitur, in crucem suffigitur, nec verbulo injurias & dolores queritur. Unde igitur isti tam mæsti ac feri quiritatus? Ordine succincto caussas aperiemus.

I. Caussa: Jessæi carminis oraculum erat complendum. Rex David, Christi archetypon clamabat olim: Deus, Deus meus respice in me, quare me dereliquisti *b* Hunc totum Psalmum existimant prisci Patres à Christo in cruce silentio pronuntiatum.

II. Innocentiæ testandæ hoc dictum. Latrones de seipsis interrogare non poterant, Cur in crucem sublati, cur deserti sumus? Vos quidem justè, ô viri, & factis digna recipitis: hic autem quid mali gessit? Hebræus Psaltes canit: Non vidi justum derelictum *c*. Cur ergo derelinquatur justissimus?

III. In membris suis derelictus Christus dixerit: Mi Pater, cur populum è quo-

a *Matth. cap.* 27. *v.* 40.
b *Psal.* 21. *v.* 1. c *Psal.* 36. *v.* 25.

quo Mater & ego nati, repudias? Prævidit etiam Servator sua membra Christianos miris modis vexandos, deserendos, excarnificandos, perimendos. Hos dolores jam senserat caput.

IV. Horrorem mortis, quem natura in horto monstravit, hunc etiam in clivo Golgothæo non dissimulavit. Num calix amarissimus usque ad faces ebibendus? Deus meus, Deus meus in eo jam sum: fiat voluntas tua.

Verum se hominem, & cruci hærentem inter dolores summos ostendit. Alioquin afflictorum aliquis aut ægrorum forsan objecerit: Christus ea facilè ferre potuit; non sensit. Imò verò sensit quàm maximè. Hinc voces illæ lamentabiles. Hæc potissima tam acerbi planctûs caussa. Hæc enim Christus non ut actor comicus in theatro, sed ut homo derelictus jam jam moriturus seriò pronuntiavit:

VI. Ita cruciatus suos esse maximos testatus est, quales ab orbe nemo passus, nemo passurus. Nemo enim plures simul pertulit, nemo majores, nec ullius tenerior fuit aut sensilior corporis constitutio. Quod clarissimè Thomas Aquinas asserens his ipsis verbis, Dolores, inquit, quos Christus passus est, omnes excesserunt dolores, quos homines pati possunt in hac vitâ. Non modò propter passionis acerbitatem, & generalitatem, verùm etiam propter Christi patien-

patientis constitutionem, & voluntariam dolorum assumptionem, quæ secundùm quantitatem fini proportionata fuit *a*. Multa tulit Jobus, sed plura Christus, verè vir dolorum. Multa tulit paralyticus, qui annis triginta octo decubuit; multa Lazarus est perpessus: sed plura & graviora Christus. Ille ulceribus plenus, hic merum ulcus, vulnus merissimum: vir dolorum: omne doloris & mœroris toleravit Christus, exceptis solis inferorum tormentis. Hoc testantur inhærentes vertici spinæ, hoc vultûs livor & tumor, hoc exhaustæ genæ, hoc humeri à columnâ & cruce saucii, hoc manus pedésque clavis fixi, hoc omne corpus flagellis laceratum, hoc omnia membra, ut in testudine fides, distenta; nihil non læsum & ulcerosum, vir dolorum.

VII. Animus omni solatio destitutus. Ægrimonia & mentis dolor omnem corporis dolorum superat. Acerba pati, simúlque solatiis omnibus orbari, pondus intolerabile. Æger animi & in angustias adductus credit se pondus orbe ipso gravius portare. Videri poterat Christus patientissimus divinis solatiis inundatus, pleraque sine acerbo sensu perpeti. Aliter erat. Ut igitur luculenter ostenderet se solatiis prorsus omnibus subductis passim, in horto sanguine sudavit, in ligno se derelictum exclamavit. Nihil

a *Thom. part. 3. q. 46. art. 6. conclus.*

Nihil erat in acerbissimis tormentis levamenti, nihil nec solatioli quidem, nihil fomenti. Omnia inconsolabilia. Nuspiam nec capiti, nec manibus aut pedibus, nec tergori nec cordi quies. Effigiem hujus est cernere in Jobo vociferante: Pharetram suam aperuit, & afflixit me: In memetipso marcescit anima mea; & possident me dies afflictionis. Comparatus sum luto, & assimilatus sum favillæ & cineri. Clamo ad te, & non exaudis me; sto, & non respicis me. Mutatus es mihi in crudelem *a*. Sagittæ tuæ acutæ *b*. Sagittæ tuæ infixæ sunt mihi *c*. Dominicum pectus post mortem Longinus ferro reserat, hoc ipsum Christus in cruce vivus tam lugubri dicto aperuit, tamquam si diceret: Aspicite, quantum hoc pectore lateat doloris & ægrimoniæ.

VIII. Prævidit etiam Servator paucitatem eorum, qui, ut beatus Petrus loquitur, communicantes Christi passionibus vellent vestigia hæc sequi *d*. Et unicum tunc in orbe hominem habuit Matrem, in quâ perfecta fides, unicum tunc lucratus est latronem.

IX. Plura pati paratus erat. eò enim hæc verba spectare autumat Beda; perinde ac si dixisset Christus: Ut quid tam

a *Job cap. 30. v. 11. & seqq.*
b *Psal. 44. v. 6.*
c *Psal. 37. v. 3.*
d *1 Pet. cap. 2. v. 21. & c. 4. v. 13.*

Pater, quàm vires & vita me derelinquunt? graviora tormenta & diuturniora perpeti non recuſo. Nimirum videbantur ei dolores non ſatis multi præ amoris magnitudine.

X. Tam acerbæ perpeſſionis & deſertionis tam mirandæ cauſſam à nobis indagari voluit. Nulla in Chriſto ignorantia; Deus erat. Nulla impatientia; ſanctus & juſtus erat. Diabolus ipſe per Pilati conjugem fatetur: Nihil tibi & juſto illi *a*. Deinde illa ipſa verba, Deus meus, Deus meus, &, Pater in manus tuas commendo ſpiritum meum, ſummæ patientiæ hominem oſtendebant. Cur ergo filius à Patre adeò deſertus? Veſtigemus abditam cauſſam. Hæbræus Pſaltes ubi quæſiiſſet, Quare me dereliquiſti? mox ipſe myſterium pandens, & cauſſam ſubjiciens, Longè, inquit, à ſalute meà verba delictorum meorum *b*. Immenſa moles alienorum criminum ita Dei Filium affecit, ut nec ipſe Pater parcere voluerit Filio. Quemadmodum Joſeph Ægyptius Prorex puniturus furtum, Apud quemcumque, ait, fuerit inventum, ipſe ſit ſervus meus *b*: ita prorſus in Dei Filio inventa ſunt delicta noſtra. Nam poſuit Dominus in eo iniquitatem omnium noſtrum *d*. Hinc illa

a *Matth. cap.* 27. *v.* 19.
b *Pſal.* 21. *v.* 1.
c *Gen. cap.* 44. *v.* 10.
d *Iſa. cap.* 53. *v.* 7.

illa desertio, hinc terrificus sagittarum nimbus in unumChristum defluens, hinc clamor ille luctuosus: Eli, Eli, lammasabacthani a? Humanæ gentis scelera horum omnium caussa.

a *Matth. cap. 27. v. 47.*

§. II.

Quomodo derelictus sit Christus.

Liceat hîc quærere, Quî tandem potuit à Patre Filius ita deseri? Inspiciamus antè tempus facti, quàm dicta resolvamus. Circa horam nostram duodecimam, Judæorum sextam, Christus cruci affixus est, & tria prima protulit effata. His dictis ortæ sunt tenebræ durantes trihorio, quo Christus silens orabat, omniùmque animos terror occupabat. Horâ pomeridianâ nostrate tertiâ, Judeorum nonâ, sol iterum visus, Christus denuò loqui orsus, lugubres illas voces ad Patrem edidit: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Et qui fieri potuit, ut à Patre Filius ita desereretur? Nam Christus non tantùm viator (ut in scholis loquuntur Theologi) sed & comprehensor fuit a, atque secundùm totam animam Deum vidit, & divinitas numquam

a *S. Thom. parte 3. q. 46. art. 8. conclus. & q. 40. art. 2. & 3. cum eo omnes Theologi.*

à corpore, numquam ab animâ, nec in morte quidem separata est. Unde igitur tanta desertio? Nam qui Deum vidit, etsi medius flammarum ardeat, illi tamen benè, illi erit optimè, omnem doloris sensum exuperabit gaudium. Ad rogatum respondemus verbo. Justitia divina illo juris rigore hîc egit, ut ea miraculum patrare potiùs, quàm patratum scelus impunè dimittere voluerit. In extrema Christus desertione pati debuit, & quamvis anima Deum viderit, hoc videre tamen, animi nec corporis cruciatus quidquam mitigavit, miraculo singulari *b.* quod magnus ævi nostri Theologus exponit. Sed urget quæstio: Quis igitur deserendi modus fuit?

Potentia divina quatuor ferè modis aut juvat aut deserit in adversis. 1. Liberat ab afflictione, ab hoste. Ita Davidem à Saule & Absalone, Jonam è ceto, Susannam à morte liberavit 2. Mitigat minuítque afflictionem. Sic Josepho Christi nutritio dictum ab Angelo, licere quidem Herodis sicam evadere, sed fugiendum esse in Ægyptum. Durum fuit & hoc, ad idololatras proficisci, sed tamen suavius quàm infantem perdere. 3. Solatur & roborat in ærumnis. Ita tres juvenes Hebræi in fornacem Babylonicâm missi, sed præsentem sibi habuerunt

a *Gott hat da dispensiret. Ita Gabriel Vasquez tomo 1. in partem. 3. S. Thom. mihi pag. 764.*

runt Angelum, flammis in rorem mutatis Elias Jezabelem fugit, sed Angelus commeatu & solatiis fugientem erexit. Ezechiel exul & captivus in Chaldæam ductus, sed visis cælestibus est recreatus. 4. Subinde Deus nil horum homini præstat, sed solùm à noxis immunem servat. Ita Jobum septennio inter morbos gravissimos, egestatem summam, & extrema omnia desertum à peccatis tantùm defendit.

Ita Filium cælestis Pater deseruit. 1. E cruce non liberavit, à morte immunem non fecit. 2. Dolores non minuit, sed auxit ad supremum usque halitum. 3. Solatus non permisit, consolatores Angelos non misit, nil erat quod dolores vel minimùm leniret. Qui simul contristaretur non fuit, & qui consolaretur, non inveni a. Mater auxiliari nequiit, Apostoli fugerunt, absfuerunt Angeli, ipse Pater sese abscondit, Judas prodidit, Petrus negavit, Reges illuserunt, Judices condemnârunt, servi pugnis & flagris ciciderunt, crucifixerunt gentes. A notis, ignotis, suis alienis, summis imis desertissimus, coram orbe pendet vulgi ludibrium. Propinatum calicem auferre non vult Pater, nec illius amarorem dulcedine ullâ temperare. Exhauriendus est usque ad fundum, fæx illius exinanienda b, usque ad fun-

a *Psal.* 68. v. 21.
b *Psal.* 74. v. 9.

damentum in eo *a*. Atque hinc flebilis ille clamor: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me?

Seipsum imò (quod mirius) deserüit Christus. Theologiæ pronuntiatum est: Opera Trinitatis ad extra sunt indivisa. Quem igitur divinus Pater, hunc etiam eundum crucifixum hominem deserüit Filius. Quemadmodum verò Christus omni vitâ beatitudinem animi distinuit, ne in corpus redundaret, ita mortis tempore inferior & sensilis pars animi solatiis omnibus destituta fuit. Hinc lamentabilis illa vociferatio: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Sed rem oculis subjicimus.

a *Psal.* 136. *v.* 7.

§. III.
Exemplis id monstratur.

Olympus mons supremo capite suo excedit nubes, summâ gaudet serenitate, lætissimam præ se fert faciem, nullis tempestatibus turbatur; monte medio & imo pluit, ningit, grandinat, tonat, fulminat. Ita in Christo suprema pars fruebatur Deo, sed ea inferiorem non adjuvabat. Ita Apocalypseos Angelus pedem unum in continente, in salso mari alterum collocavit. In cenâ quidem Christus dixerat, Ecce venit hora ut dispergamini unusquisque in propria, & me solum relinquatis: & non sum so-

lus',

lus, quia Pater mecum est. Erat certè; sed quarto, quem assignavimus, modo, humanam naturam servans, ne vel minimum contraheret impatientiæ. Cetera omnia desertissimus fuit Servator.

Verè Justitia divina hic jure usa est rigidissimo, nec ab orbe condito tale statuit severitatis exemplum. Isaacus in victimam jugulandus *a*, si Christo conferatur, fabulam egit, ludicrum edens spectaculum. Ponebatur quidem ara, struebantur ligna, aderat ignis, vinciebatur Isaac, imponebatur aræ, stringebatur gladius, destinabatur in cervicem ictus. Et en vox aures ferit: Contine manum, reconde gladium. Ita tantus ad sacrificium apparatus poterat videri ludus & jocus. Sed hæc in monte Moria. Nil horum in monte Golgotha. Seria omnia & decreroria Crux ara fuit; lignorum strues, maledicta, ignis, tormenta; Isaac innocens ligatus, aræ impositus, & demum immolatus est; Pater gladium strinxit, percussit, interemit. Et fatetur: Propter scelus populi mei percussi eum *b*.

Rectè Damascenus dixit: Omnem iram Pater in filium effudit. Diluvium immisit orbi, Ægyptum clade multiplici affecit, Sodomæas urbes cælestibus flammis abolevit, in illis tamen omnibus suppliciis non ita furor divinus sævit, atque

a *Gen. cap. 22. v. 7.*
b *Isa. cap. 53. v. 8.*

atque cum in filio primævam culpam punit. Quod obstupescens Paulus, Proprio, inquit filio non pepercit *a*. Omnes virgas plectendis mancipiis ligatas, omnia iræ suæ spicula in eo confregit. Nunc verò post tam acerbum de filio sumptum supplicium longè punit mitiùs, gemitúque vel unico placatur. Nam omnem iram in illam crucis victimam effudit. Reverà sensit filius, & dolorem his Psaltæ verbis aperuit: In me transierunt iræ tuæ *b*. Gladium Pater ipsémet non tantum strinxit, sed in præcordia unigenæ adegit.

Hic animum subit quod Joannes Mariana memoriæ prodidit. Res prorsus tragica, & cothurno nobili ploranda. Alphonsus Tarifiæ urbis *c* præfectus, cùm eam Marrocius Rex oppugnaret, constantissimè restitit. Accidit, ut Alfonsi filius in Maurorum potestate esset, quem illi patris oculis ostentantes, ni oppidum dederetur, sese jugulaturos minabantur. Ad eas voces pater nihil commotus, negavit deditæ urbis maculam ullo incommodo elui, ne si centum quidem filii jugularentur. Gladium etiam, si in sententia perstarent, è muro projecit, & ad prandium interritus abiit; inde militum clamore dissono, & ululatu vehementi revocatus. Puer

a *Rom. cap. 8. v. 32.*
b *Psal. 87. v. 18.*
c *Seu Tartessa, atque Carteia.*

Puer namque barbarâ crudelitate trucidabatur: crudele spectaculum, eóque fœdius, quòd Joannes Principis jussu perageretur. Alfonsus caussâ cognitâ, Credebam, inquit, ab hostibus urbem captam. Itaque ad uxorem & prandium rediit, nulla turbati animi significatione. Sic affectui, sic lacrymis potuit heros imperare. Barbari desperata victoria redierunt in Africam *a*.

Ita Deus proprio Filio non pepercit, sed pro nobis omnibus tradidit illum. Nam ab omni æternitate ita decrevit Filium esse crucifigendum, ac si crucem ac clavos ipse dejecisset cælo, additis vocibus, Crucifigite. Nimirum, quod Isaias dixit, Dominus voluit conterere eum in infirmitate *b*. Cogitatu prorsus horrendum! Deus ita peccatum odit, ut illud in seipso puniverit. Est hic aliquid, mi Lector, quod dici non possit, post dicta omnia.

a *Joh. Mariana l.* 15. *de reb. Hisp. cap.* 16. *med. mihi pag.* 695.

b *Isa. cap.* 53. *v.* 10.

§. IV.
Quomodo Christum deseri nos juverit.

Hebræus Rex David divinam benignitatem extollens, Apud Dominum inquit, misericordia, & copiosa apud eum redemptio *a*. Hinc Bernardus, Si

 mille

a *Psal.* 129. *v.* 7.

mille mundos, ait, redimere debuisset, non plus dedisset; si te unum solum, non minus. Verè copiosa redemptio, copiosissima. Matthæi ore gallinæ se confert Christus *a*. Fuit profectò mater pullorum amantissima. Nec ægrotare tantùm, sed & mori sustinuit, ut pulli viverent. Audite prodigium amoris in volucre. Gallina mediis agris errabat cum suâ pullitie. Hic bona mater cæli non observans, imminentem terræ tempestatem non declinavit. Subitò cælum omne lapidescere, horribilis grando ruere *b*; pulli celerrimè sub maternas alas convolare, quos pia mater fidelissimè texit illæsos; nam lapides à lubricis alis excussi facillimè pullitiem non attigerunt, ipsam verò gallinam ita miserè contuderunt, ut reperta sit mortua salvis pullis. Hoc in terra & in imo amoris miraculum. Sed attollamus oculos, & contemplemur gallinam in alto, matrem nimis quàm piam. Et en ut alas pandat, sobolem operiat, mortem oppetat, ut pulli vivant. Christi patientis vox est: Omnes fluctus tuos induxisti super me *c*. Tempestas demersit me *d*. Nos autem in velamento alarum ipsius

a *Matth. cap. 23. v. 37.*
b *Wie die Haselnüsse.*
c *Psal. 87. v. 8.*
d *Psal. 68. v. 3.*

ipsius protegimur; sub pennis ejus speramus *b*.

Omne genus dolorum ac ludibriorum excepit Christus, ut nos tueretur illæsos, Matthæus memorans, Similiter, inquit, principes sacerdotum illudentes cum scribis & senioribus dicebant: Alios salvos fecit, seipsum non potest salvum facere. Verè salvos fecit, qui suos in tormentis, in morte non deseruit, sed tolerantiam, vires, animos sufficit. Paulus, seipso teste, quotidie moriebatur, nihilminùs cantabat hilaris: Repletus sum consolatione, superabundo gaudio, in omni tribulatione nostra *b*. Laurentius incubuit prunis tamquam rosis; in ipso dolorum æstu jocatus est. Erasmus Episcopus, dum intestina illius è corpore tractim educuntur, videt turmam cælitum coronam ferentium sibi destinatam. Hoc dolores sopivit. Beatus Servulus à paupertie ac paralysi miserè habitus, in extremis cælites ad suum grabatulum cantantes audiens, Silete, inquiebat, ut tantò suaviùs fruar hac symphonia *c*. In cælo fuit, antequam migraret in cœlum. Faustinus & Jovita nobiles Brixiani Martyres, ævo Adriani Imperatoris, feras, vincula, flammas experti, denique per omnem Italiam circumducti omnia penè theatra sanguine suo

a *Psal.* 60. *v.* 5. *& Psal.* 90 *v.* 4.
b 2. *ad Cor. cap.* 7. *v.* 4.
c *De hoc Gregorius l.* 4. *dial. cap.* 14.

suo pinxerunt, sed Angelis solantibus; post omnes tormentorum species in patriâ gladio cæsi sunt. Tiburtius in igne deambulavit, tamquam si in pergula hortensi rosas & violas calcaret. Jacobus intercisus novem horarum carnificinâ, manuum primò pedúmque articulis, tum brachiis surísque, capite demum truncatus periit membratim. At ille ad singula, quibus mutilatur, membra generosè hoc unum dixit: Deo gratias. Theodorus juvenis Antiochiæ, Juliani Apostatæ jussu in equuleo flagris fœdissimè laceratus, nullum nec doloris quidem signum edidit. Dimissus ab equuleo interrogatus est, an hominem exuisset, qui verbera non sentiret? Quibus ille, Juvenis, ajebat, mihi adstitit, qui sanguinem extersit, & recentes plagas liquore odorifero perfudit. Sed ille jam abiit. Vos porrò me attrahite, cædite, denuò lacerate; malo cædi, malo mori, quàm hoc martyrii socio privari *a*. Ad Christi cunas adfuerunt quidem cælestes genii, & auras modulis permulserunt: Ad Christi crucem illorum nullus comparuit. Alios reverà salvos fecit, seipsum noluit salvum facere; dereliquit seipsum

Videte Agatham virginem vultu lætissimo ad carcerem & catastam velut ad epulas & choreas invitatam euntem. Eulalia virgo cum discerperetur flagris, risit;

a *De hoc juvene Augustinus tom 5. l. 18. de civit. cap. 52.*

sisit; suo picta sanguine velut superbè sese circumspexit, cùm ardentes admoverentur faces, flammas ore patulo excepit, Deóque animum lætabunda transmisit. Luciam virginem hanc unicam non mille manus, non funes mille, & plura boum juga de loco, minùs de proposito casto dimovere poterant. Ergo sarmenta congesta, rogus accensus. Sed lucebat pulchriùs suis ignibus Lucia, & è flammis Imperatoribus mortem, Syracusanis præsentem opem, Ecclesiæ pacem vaticinabatur: in igne ut phœnix vivebat, & virgo viros animabat, dum guttur gladio transfigeretur. Thecla virginum princeps leones, quibus objecta, cicuravit; tauros, quibus alligata, domuit; aquarum monstra, quibus immissa, vicit; ignes, quos conscenderat, triumphavit; flammæ, quæ nec Herculi pepercerant, virgini pepercêre. Unde hoc robur puellæ, unde salus tam inexpugnabilis? Christus alios salvos fecit, noluit seipsum. Christiana virgo patris furorem quàm fortiter tulit? alapæ, vincula, rotæ, unci, flammæ velitationis speciem præbuêre. Diutissimè verberibus laniata deciduas carnes suas parenti velut joco in os projecit. Angeli deinde manu persanata in lacum Vulsinum, molari ad collum appenso præceps data est. Vicit Christiana undas, & quæ nuper sanguine, nunc toto lacu à Christo baptizari gavisa est, atque in-

incolumis enatavit. Post, inter serpentes illæsa, inter flammas intacta cecinit, dum denique sagittis configeretur. Anatolia virgo post vincula, equuleos, flammas, serpentem immanem superatum, cervicem gladio læta porrexit, pudorémque Christo sacrum sanguine tinxit, ita liliis rosas miscuit. Justitiæ virgini devorandæ erant alapæ, ferenda verbera, & crudelis uberum carnificina. Atqui hæc inter supplicia talem Justina vultum præ se ferebat, ut inter paradisi amœnitates, quas unas tunc loquebatur, obambulare sit visa. Denique ad supplicii locum capite truncanda ridens properavit. Juliana virgo laudatissimæ formæ, capillis suspensa, verberibus cæsa, ferro ustulata est. Hos tamen cruciatus in Eleusio Nicomediæ Præfecto velut blanditias laudavit · flammas, ad quas damnata erat, lacrymis extinxit, lebetem ab igne ferventem precibus rupit, denique priusquàm judici manus daret, caput hilaris dedit. Quis tantas vires, tam viriles animos, quis patientiam tam invictam, tam admirandam in tormentis lætitiam, tam insignem inter supplicia victoriam tot puellis concessit? Christus crucifixus, qui alios salvos fecit, & seipsum dereliquit.

Sed & priscæ legis homines hæc eadem Christi virtus inter tot malorum & mortis occursacula servavit. Apertissimè David, In te, inquit, speraverunt patres nostri;

noſtri, ſperaverunt & liberaſti eos; ad te clamaverunt, & ſalvi facti ſunt *a*. Et de ſeipſo, Abſcondit me in tabernaculo ſuo, inquit, in die malorum protexit me in abſcondito tabernaculi ſui *b*. In tam adverſis caſibus Joſeph minimè deſertus eſt. Nam illa ipſa Chriſti virtus deſcendit cum illo in foveam, & in vinculis non dereliquit eum *c*. Daniel inter leones ſeptem impaſtos tam ſecurus agit, tamquam ſi inter agnellos diverſaretur.

Sed en Danielem noſtrum non inter ſeptenos, nec inter ſeptem millia. ſed dixerim inter ſeptuaginta millia, leonum. Credibile prorſus ad hoc ſpectaculum, ut Lucas illud nominat, ſupra ſeptuaginta millia hominum confluxiſſe, inter iſtos tot leones, tot improbos hoſtes exclamat inſons noſter Daniel? Ego autem ſum vermis, & non homo: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquiſti me? Sagittæ potentis quàm acutæ ſunt!

Paralyticus triginta octo annis decumbens æger, & deſertionem ſuam altè ingemiſcens, Hominem, inquit, non habeo. Habuit tectum, ſocios, grabatum, habuit qui ſtipem & cibum darent, nihilominus queritur: Hominem non habeo. Dei Filius queri poterat: Non tantùm non hominem, ſed Deum non

a *Pſal.* 21. *v.* 5. & 6. b *Pſal.* 26. *v.* 5. c *Sap. cap.* 10. *v.* 14.

non habeo. Longè fecisti notos meos à me, posuerunt me abominationem sibi *a*. Deus nec à cruce nec à morte filium liberavit, sed nec dolores mitigavit, solatiis spoliavit omnibus: Et nos reputavimus eum percussum à Deo *b*. En pullos salvos, & matrem gallinam morientem: en innocentissimum Danielem, tot leonum millia maledicis linguis vulnerant, mors demum discerpet, sed non deglutiet hanc prædam. Christus igitur ad Patrem succlamavit se derelinqui, ut per hanc derelictionem suam toti humano generi impetraret singularem gratiam. Nimirum optima mater sic pullos suos servari & liberari voluit. Livore ejus sanati sumus. Colligamus hinc documenta.

a *Psal.* 87. *v.* 9.
b *Isa. cap.* 53. *v.* 4.

§. V.

Quinque documenta huc spectantia.

I. Cùm malè habemus, epistolium mittamus æterno Patri. Cùm Lazarus decumberet, Magdalena & Martha sorores, litteras breves miserunt Christo; his conceptissimis verbis: Domine, ecce, quem amas, infirmatur *a*. Christus extremis angoribus circumfluens, litteras ad Patrem misit his omnino verbis: Eli Eli lamma sabachtani? Sed Judæorum

a *Joan. cap.* 11. *v.* 3.

rum aliquis aut potiùs Romanorum jocularıter voces corrumpens, Ecce, inquit, Eliam vocat. Sinite, videamus; si veniat Elias ad deponendum eum *a*. Nos pariter, quandocumque nobis est ægrè, litterulas mittamus in cælum: Deus meus, Deus meus, respice in me; Jocentur alii & irrideant, subsidio veniet cælum. Christi derelictio, nostra consolatio.

II. Consolationes sensiles extra cælum non ambiendæ; sed ad mortem usque obtemperandum. Laboriosius hoc, sed lucrosius. Tarsensis Paulus hanc penuriam solatiorum animosè tolerans, Supra modum, inquit, gravati sumus, supra virtutem, ita ut tæderet nos etiam vivere. Sed ipsi in nobismetipsis responsum mortis habuimus. Nam natura & animus nec præsagiebant aliud, nec expectabant quàm mortem. Ita mihi de vitæ statu cogitanti mens & cogitatio mea non aliud respondit, quàm esse moriendum. Mox tamen adjungit Paulus: Ut non simus fidentes in nobis, sed in Deo, qui suscitat mortuos, qui de tantis periculis nos eripuit & eruit: in quem speramus, quoniam & adhuc eripiet *b*.

III. Afflictiones eâ fide sunt perferendæ, ut cùm deseri nobis videmur, ad ad ipsum confugiamus desertorem. Illa

O o o mulier

a Matt. c. 27. v. 48. Marc. c. 15. v. 35.
b 2. ad Corinth. cap. 1. v. 8. & seqq.

mulier Chananæa exploratiſſimæ fidei hoc inſigniter nos docet. Hæc manus ſupplices ad Chriſtum tendens clamabat: Miſerere mei Domine, fili David; filia mea malè à dæmonio vexatur. Nec verbulo reſponſum eſt. Rogârunt Apoſtoli, & nihil impetrârunt. Vitandis ergo clamoribus tam importunis dimittendam ſuaſerunt. Nec alia tamen reddita eſt reſponſio quàm iſta. Non ſum miſſus niſi ad oves quæ perierunt domûs Iſraël. Nihilominùs animo non cecidit conſtans femina, ſed rediit & adoravit eum, qui aures obdurâſſe viſus, hoc unum precata: Domine, adjuva me. Sed necdum auditur, inſuper & canis appellatur, indigna ſcilicet, cui panis è manu filiorum raptus projiciatur. At illa patientiſſimè ferens hæc omnia, nec tanto ſui contemptu abſterrita, Ita eſt, Domine, inquit, ſed tamen micas è dominorum menſa defluentes excipiunt catelli. Hic Chriſtus ore ſuaviſſimo, O mulier, ait, magna eſt fides tua: fiat tibi ſicut vis *a*. Conſtans fides ipſum etiam Deum expugnat.

IV. Etiamſi nos ſumma premat deſertio, numquam tamen recedendum à Deo. Cælum vel ferreum roſis poteſt pluere. Annuente Deo vepreta etiam melle ſtillant. De ſuis majoribus David, Appropinquaverunt, inquit, uſque ad portas mortis. Et clamaverunt ad Do-

a *Matt* c.15. v 22. & *ſeqq.*

mi-

minum, cùm tribularentur, & de necessitatibus eorum liberavit eos. Misit verbum suum, & sanavit eos, & eripuit eos de interioribus eorum *a*. Deus ipse derelictioni brevissimæ solatia spondens amplissima, Ad punctum, inquit, in modico dereliqui te, & in miserationibus magnis congregabo te. In momento indignationis abscondi faciem meam parumper à te, & in misericordiâ sempiternâ misertus sum tui: dixit Redemptor tuus Dominus *b*, Neminem ex toto deserit Deus, nisi desertus.

V. Aliquamdiu à Deo deseri, non rarum est amicorum experimentum. Hic matrum lusus est, simulare fugam, ut infantis in matrem crescat affectus. Mater modò lactat filium, modò increpat, aut etiam flagellat. Jobo desertissimo dicitur: Semel loquitur Deus, & secundò idipsum non repetit *c*. Quid enim opus ut repetat, quod semel apertè dixit, hominem ob peccata jure affligi, jure deseri. Hæc explicans Gregorius, Quia semel, inquit, derelictus est Christus, semel nobis locutus est Deus, ut sciamus nos etiam quandoque derelinquendos, ut ei similes efficiamur. Sed Panopliâ nos Jobi obarmemus. Dicat pro se quisque: Etiamsi afflixerit me Deus, etiamsi

 dese-

a Psal. 106. v. 18. & seqq.
b Isa. cap. 54. v. 7. & 8.
c Job. cap. 33. v. 14.

deseruerit me, etiamsi occiderit me, in ipso sperabo *a*.

a *Job. cap. 13. v. 15.*

§. IV.

Quinque alia documenta eódem pertinentia.

VI. Obstinatus animus ad repetendas culpas expeditissimus est. En Scribarum & Pharisæorum horribilem pervicaciam. Durantibus tenebris non Christus solùm, sed & alii omnes siluerunt attoniti. Tenebris cessantibus maledicæ linguæ denuò cœperunt in Christum sævire. Mox iterum contumeliæ & probra certatim sparsa. Auditis vocibus, Eli Eli; Eliam, ajunt, vocat iste. Hebdomade sacrá majore, pauculis, qui Paschati præmitti solent diebus, plerique Christianorum sanctiores mores induunt, silent aliquantulum consuetæ illorum nequitiæ. Paschate peracto mox iterum liberrimè delinquunt. O cæci & nequam Pharisæi! qui antiquam recantatis fabulam, qui pristinam resumitis nequitiam, qui vitia priora omnia repetitis, qui cavillo improbo vocatis Eliam. Bibulus ille suos calices resumit: Ecce Eliam vocat iste! Lascivus iste repetit suas libidines: Et hic Eliam vocat, nec enim Christo in cruce vult commori. Ita pecuniæ sitiens suam avaritiam,

fastuo-

fastuosus superbiam suam iterat: Eliam vocat & ille & iste. Ita crimina priora redeunt omnia, velut somnolentiæ, antiquæ procrastinationes, solitæ comessationes, usitatæ æmulationes, rixæ, simultates, invidiæ veteres renovantur. Tam vitiosi post Pascha, quàm ante Bacchanalia. Ecce Eliam vocant isti omnes. Horum nemo in cruce durare, nemo vitiis vult mori. Exitiosissima pervicacia; quàm Bernardus largiter deplorans, Prô dolor, inquit, tempus peccandi, terminus recidendi facta est Resurrectio Salvatoris. Ex hoc nempe commessationes & ebrietates redeunt, cubilia & impudicitiæ repetuntur, laxantur concupiscentiis frena, quasi ad hoc resurrexerit Christus, ut nos in pristina, quæ deploravimus, vitia recidamus. Invenimur nunc iterum curiosi ut antè, verbosi ut antè, pigri & negligentes ut antè, vani, suspiciosi, detractores, iracundi, cæterisque vitiis impliciti quibus antè. Resurrectionem Paschæ privamus nomine, ut sit nobis in reditum, magis quàm in transitum a. Reiteratio miserabilis, sed voluntaria. Cum Pharisæis perire vult, qui cum Christo non vult resurgere.

VII. Derelictus est Christus dictator cæli, vitæ necisque Dominus, & nos mancipia vilissima feramus iniquè, si

a *Bern. Serm.* 1. *die sancto Paschæ, ante finem, mihi pag.* 218.

nos ad punctum in modico Deus derelinquat, idque nostro bono? Si in ligno viridi hoc factum, in arido quid fiet? Dux noster hæc tulit; & nos gregarii milites, caculæ, calones, postulemus suaviora? Si miles suum ducem videat loricâ vel cataphractâ rudi & nigrâ tegi, tam inverecundi oris non erit, ut ille sibi politam, vel auro illusam poscat. Si cernat ducem in castris sine culinâ, sine lecto humi jacere, non rarò in armis vigilare; imprudentissimus sit, si ille sibi culinam, lectulum, longiorem somnum deesse conqueratur. Si filium Deus deseruit ad tempus, cur indignemur idem quandoque nobis fieri? Deserat nos Deus tribus illis, quos dixi, modis *a*, dummodò parcat eatenus, ut à peccatis servet liberos. Si tulit ista filius, ferat & mediastinus, ferat servus.

VIII. Proprium Christi derelicti præmium fuit, ne nos umquam ex toto derelinqueremur, maximè cùm precibus, suspiriis, gemitibus in vota Deum vocamus. Reposita est hæc spes nostra in sinu nostro *b*. Intentè precabatur David: Ne projicias me in tempore senectutis; cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me *c*. Et tamquam si responsum benignissimum accepisset, Dominus, inquit, non derelinquet sanctos suos, in æternum conservabuntur. Considerat pecca-

a *De quibus hoc ipso cap.* 4. §. 2. *medio ferè.*
b *Job. cap.* 19. *v.* 27. c *Psal.* 70. *v.* 9.

peccator justum, & quærit mortificare eum, Dominus autem non derelinquet eum in manibus ejus *a*. Hac in Deum fiduciâ erectissimi simus, non derelinquemur à Deo, nisi ad punctum, in modico. Sed ego, inquis, tot jam annis aridus, siccus, velut à Deo projectus solatiis extremè destituor. Bono animo; hoc ipsum modicum, hoc momentum est. An nescis, mi homo, mille anni ante oculos Dei sunt tamquam dies hesterna, quæ præteriit. Expecta Dominum, viriliter age, & confortetur cor tuum *d*. In miserationibus magnis congregabit te.

IX. Ne miremur Christum à Patre derelictum; à nobis Dei hostibus stetit, ad nostram se caussam acclinavit, nobis Dei rebellibus adhæsit. Hinc in illum unum Pater, tamquam in humanæ gentis caput sæviit, illum deseruit, quem desertorum ducem deprehendit. Testatur Paulus, Christus nos redemit de maledicto legis, factus pro nobis maledictum *a*. En Christus nostri caussa maledictus, execrabilis, derelictus. Supplicium generi humano debitum de Christo est sumptum. Ergo amantissimus Dominus Jesus potiùs à Patre, & omnibus Angelis, & creatis rebus universis deseri sustinuit, quàm ut nos, no-

 stram-

a *Psal.* 36. *v.* 28. 32. & 33.
b *Psal.* 26. *v.* 14.
c *Ad Galat. cap.* 3. *v.* 13.

ſtrámque cauſſam ipſe desereret. Quàm ſæpè verò exilem referimus gratiam; cùm Chriſti cauſſa triobolaris voluptas deſerenda, cunctamur & deliberamus: & non rarò ne noſtros amores peſſimos cogamur deſerere, deſerimus Chriſtum. Nimirum Chriſto Barrabam potiorem ducimus

X. Ita Chriſtus etiámnum à plurimis malignè deſeritur. Has ille deſertiones gravius accipit, quàm illam in cruce. Deus olim humaniſſimè per Hieremiam ſuis objiciens, Quid invenerunt, inquit, patres veſtri in me iniquitatis, quia elongaverunt à me *b*? Hoc cuivis Chriſtus placidè inſtillans, Quid, ait, inveniſti in me iniquitatis, quia elongâſti à me? Ego diligentes me diligo, ſed & deſerentes me deſero. Quapropter ſcito & vide, quia malum & amarum eſt, reliquiſſe te Dominum Deum tuum *a*.

Væ igitur, væ filii deſertores *b*. Domine, omnes, qui te derelinquunt, confundentur: recedentes à te in terrâ ſcribentur, quoniam dereliquerunt venam aquarum viventium Dominum *c*.

Azarias Obedi filius, ex tempore regi Aſa concionatus, Audite me Aſa, inquit, & omnis Benjamin: Dominus vobiſcum, quia fuiſtis cum eo. Si quæſieri-tis

a *Hierem. cap. 2. v. 19.*
b *Iſa. cap. 30. v. 1.*
c *Hierem cap. 17. v. 13.*

tis eum, invenietis; si autem dereliqueritis eum, derelinquet vos *a*. Ita solet Deus, qui sui amantes se redamat, ita deserit sui desertores.

a 2. Paral. cap. 15. v. 2.

§. VII.

Documenta totidem alia, cum modulationis hujus clausula.

XI. Summo in extremis solatio erit, cum Domino JESU crucifixo ita posse colloqui: Domine, ecce quem amas, infirmatur. Si te tuásque leges umquam dereliqui, nunc percutio pectus meum, & revertor. Miserere mei Deus, miserere mei, quoniam in te confidit anima mea, & in umbrâ alarum tuarum sperabo, donec transeat iniquitas *a*. Sub umbrâ alarum tuarum protege me *b*. Scapulis tuis obumbrabis mihi, & sub pennis tuis sperabo *c*. Inhabitabo in tabernaculo tuo usque in sæcula; protegar in velamento alarum tuarum *d*. Adhæsit anima mea post te; me suscepit dextera tua *e*. In pennis tuis sanitas *f*. Tu in cruce, mi amantissime Domine

a *Psal. 56. v. 2.*
b *Psal. 16. v. 8.*
c *Psal. 90. v. 4.*
d *Psal. 60. v. 7.*
e *Psal. 62. v. 8.*
f *Malach. cap. 4. v. 2.*

JESV, desertus es, ne ego jam desererer. Tu mater es, ego pullus sum, sub cruentis his alis tuis ab omni hoste protegar. Omnis inferorum potestas non lædet eum, quem hæ alæ tuæ texerint. mi bone JESV, tibi me totum, vivum, mortuum commendo.

Non sane interibit pullus, qui sub maternas has alas hoc modo confugerit.

XII. Peccati odium hinc ingens concipiendum. In peccato quolibet hoc geminum malum est, aversio à Deo creatore, & conversio ad rem creatam. Quod Hieremias ore divino apertissimè pronuntians, Duo mala fecit populus meus, inquit, me dereliquerunt fontem aquæ vivæ, & foderunt sibi cisternas, cisternas dissipatas, quæ continere non valent aquas *a*. Huic aversioni & conversioni pessimæ duplex respondet pœna, quam *Damni & Sensûs* vocant. Damni est, aspectu Dei excludi: sensûs, ignes inferorum pati. Christus ut pœnas nobis luendas persolveret, pœnam sensûs maximam in cruce sustinuit; pœna damni non conveniebat Christo, propterea simile quid passus est. Desertus à Patre velut hostis, Tu verò, inquit, repulisti & despexisti, distulisti Christum tuum *b*.

O bone Deus! quid demum miserius est eo homine, qui peccando fit hostis Dei?

a *Hierem. cap. 2. v. 13.*
b *Psal. 88. v. 39.*

Dei? Hæc summa in orbe miseria, hoc malorum omnium est maximum *a*, Dei hostem esse, Dei gratiam & unà cælum perdidisse, æternis ignibus deberi. Hinc hostilis ille plausus & gratulatio: Deus dereliquit eum: persequimini & comprehendite eum, quia non est qui eripiat.

Quocircà ô Deus ne elongeris à me: Deus meus in auxilium meum respice *d*.

XIII. Sublimiorum virtutum amor aspectu crucifixi Domini excitandus. Christus effato in cruce primo, amorem & charitatem in hostes docuit. Secundo, misericordiam in miseros, quæ charitatis interior est effectus. Tertiò, curam in parentes & obedientiam. Quarto, profundissimam humilitatem & patientiam perfectissimam. En Dei Filium ad usque infandos patibuli cruciatus obedientissimum, perinde ac si Pater illi dixisset: En ego, fili, mitto te in mundum: Vade, recumbe in novissimo loco *b*. Ivit, recubuit in loco omnium prorsus novissimo, infimo. Nil certè magis imum infimúmque, quàm execrandum illud patibulum, in quo Dei Filius recumbens, nobilissimas virtutum non verbo solùm sed facto docuit. Bernardus eas considerationi subjiciens, His, inquit, virtu-

a *Unicum & solum ex omnibus malum nominandum.*

b *Psal.* 76. v. 11. & 12.

c *Lucæ cap.* 14. v. 10.

virtutum gemmis quatuor cornua crucis ornantur: & est supereminentior charitas, à dextris obedientia, patientia à sinistris, radix virtutum humilitas in profundo. His ditavit trophæum crucis consummatio Dominicæ passionis, cùm ad Judæorum blasphemias humilis, ad vulnera patiens, intus linguis, clavis exteriùs pungeretur. Nam & charitas in eo perfecta est, quòd pro amicis animam posuit; & obedientia consummata, cùm inclinato capite tradidit spiritum, factus obediens usque ad mortem *a*.

XIV. Justitiæ divinæ quantus, & ad perpendiculum exactus rigor! Hinc Jobus in omnem actionem circumspectissimus, Verebar, inquit, omnia opera mea, sciens quòd non parceres delinquenti *b*. Sicut capillus tenerrimus suam umbram, ita delictum minimum suam habet pœnam. Non parcit ulli nocenti Deus, vel noxiæ. Cùm non haberet à quo primævæ labis solutionem exigeret, strictissimè illam exegit à filio debiti omnis insontissimo. Hæc exactio instituta est tantâ severitate, ut vel hinc discamus, quid apud miseros sit pœna damni, privari scilicet aspectu DEI, Deum habere hostem nullis sæculis reconciliandum. Simulacrum ejus rei, derelictio Christi ad crucem suffixi. O Deus, quàm mundi sunt oculi tui, ne videas

a *Bern. die sanct. Pasch. Serm.* I. *mihi pag.* 212. b *Job. cap.* 9. *v.* 28.

videas malum, & respicere ad iniquitatem non poteris *a*. Hos Dei oculos mundissimos, hunc divinæ justitiæ rigorem obstupescens Jobus, Ecce, inquit, qui serviunt ei, non sunt stabiles, & in Angelis suis reperit pravitatem *b*. Ecce, luna etiam non splendet, & stellæ non sunt mundæ in conspectu ejus. Quanto magis homo putredo, & filius hominis vermis *c*? Rectè igitur Hebræus Psaltes justitiam Dei perhorrescens, Si iniquitates, inquit, observaveris, Domine, Domine quis sustinebit *d*?

XV. Omnia quæ & agimus & patimur, exigui temporis & momenti sunt. Quanta fuit passim Christi concionantis gloria! Nam is fuit undique ad JESUM confluxus hominum è totâ Judæâ, Galilæâ, Idumæâ, Sidone ac Tyro, ex universa Syriâ & aliis vicinis regnis, ut ubique multa hominum millia eum virum comitarentur, & à dicentis ore penderent. Existimat eruditus scriptor, quod & sacris testimoniis firmat, celeberrimo die illo inter palmarum sparsiones, non minus quàm trigesies centena millia Judæorum ex una Hierosolymorum urbe occurrisse Christo *e*. Summa fuit gloria Servatoris, etiam inter

a *Habac. cap.* 1. *v.* 13.
b *Job. cap.* 4. *v.* 18.
c *Job. cap.* 25. *v.* 5. *&* 6.
d *Ps* 129 *v.* 3. e *Joan. Bondinius Flander c.* 6. *post med. mihi pag* 48.

inter Pharisæorum irrisus. Quod Joannes adstruens, Vidimus, inquit, gloriam ejus quasi Unigeniti à Patre *a*. At verò die mortis videri poterant concidisse hæc omnia. Extincta potentia: Seipsum, ajunt, non potest salvum facere. Sapientia obscurata: ab Herode & omni ejus aulâ proclamatus est stultus & albæ mentis homo, vel ipsa veste id evulgante. Innocentia peracta est rea. Pependit medius latronum velut populi seductor, malefactor, imperii affectator. Majestatem regiam arundo, spinæ, patibulum, probra innumera tegebant. Accedebat ille mæstissimus clamor: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Vox omnium & sensus tunc erat: Malos & fraudis compertos Deus deserit. Hinc Cypriani dictum: Considero te Domine in patibulo, videbaris sine omni adjutorio. Omne decus Domini Jesv, crux visa est funestâsse. Sed gloriosissimus in vitam reditus, decus omne, omnemque gloriam multò quàm antè auctiorem reduxit. Quidquid sepultum fuerat cum mortuo, revixit cum redivivo. Pauculis horis tam admiranda mutatio est facta. Quantus enim fuit descensus è sinu Patris ad patibulum crucis, tantus fuit ascensus è patibulo crucis usque ad dexteram Patris. Modicis hæc intervallis distincta sunt. Momentum est quo pati-
mur,

a *Joan. cap.* 1. *v.* 14.

mur; Mercedem patientiæ beata reddit æternitas.

CAPUT V.

Quinta morientis Christi modulatio cygnea: Sitio.

Rex Juda & Israëlis David, rex ditissimus ac potentissimus, rex bello felicissimus, affectu in Deum sanctissimus, pollens divinâ gratiâ, nihilominùs inter regias gazas & delicias, famem & sitim questus, tamquam extremum mendicabulum, Satiabor, inquit, cùm apparuerit gloria tua *a*. In hac vitâ fames mera & mendicitas, satietas nulla. Vehementissimam sitim expertus Rex iste, Quemadmodum, ait, desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus: Sitivit anima mea ad Deum fontem vivum *b*.

Rex Christus Regis David filius fuit. Hoc eum nomine affecerunt non mendici solum, qui clamabant, Domine, miserere nòstri, fili David *c*; ipsi etiam cives Hierosolymæi die sollenni gratulantur: Hosanna filio David, benedictus, qui venit in nomine Domini, Hosanna *d*. Christus Rex Israëlis verus fuit, licet

a *Psal.* 16. *v.* 16.
b *Psal* 41. *v.* 1.
c *Matth. cap.* 20. *v.* 30.
d *Matth. cap.* 21. *v.* 9.

licet Pharisæi joco impio cavillarentur: Si rex Israël est, descendat nunc de cruce *a*. Hic ille Davidis filius, toto priori temporis quo passus in summis doloribus de re nulla quæstus, nisi jam de unâ siti; *Sitio*, ajebat Hanc sitim omni studio sibi sumpsit describendam Joannes, qui testis oculatus omnium. Posteà, inquit, sciens JESUS, quia omnia jam consummata sunt, ut consummaretur Scriptura, dicit, Sitio. Addit: Vas ergo erat positum aceto plenum. Illi autem spongiam plenam aceto, hyssopo circumponentes, obtulerunt ori ejus *b* Nos unicam vocem illam, mysterii plenam, *Sitio*, dissertatione hac exponemus.

a *Matth. cap.* 28. *v.* 42.
b *Joan. cap.* 19. *v.* 29.

§. I.
Christi morituri sitis variè prædicta.

Ubi Deus Filius in montem Golgotha pervenit, detractis vestibus crucem ascendit, & mox hostibus veniam, latroni paradisum, Matri discipulum, discipulo Matrem assignavit. His dictis tenebræ trihorio tenuerunt, quo Christus taciturnas iniit precationes, ceteris etiam pavore silentibus. Post discussas tenebras lamentum Christi lugubre auditum: Deus meus, Deus meus, ut quid dereliquisti me? Has voces proxime secuta est illa: Sitio.

Hæc

Hæc ſitis utique vehementiſſima, maxima fuit. Ab uno ad alterum veſperem Chriſtus nec miculam nec guttulam guſtavit, extra myrrhati libationem. Atqui ſanguineus ſudor, ægrimonia & angores, deductio ad judices, aſcenſus Golgothæi montis cum cruce, ſanguis per flagra, ſpinas, clavos, largiter fuſus, ſimileſque mortis prælusiones viribus omnibus exhauſerunt, & ingentem moverunt ſitim. Sitis tormentum maximum. Ægroti certè inter dolores graviſſimos de ſiti ſingulariter queruntur. Bis Chriſto porrectus potus, qui tamen nihil ad ſedandam ſitim faciebat. Quàmprimùm in Calvariæ clivum perventum, vini myrrhati poculum oblatum. Et cùm guſtaſſet, noluit bibere *a*. Spongia aceto merſa, pendentis ori admota. Ab utroque potu ſitis erat irritatior. Hæc ſitis celebrata vaticiniis diverſis. Sibylla Erithræa, quæ mille quingentis annis præceſſit Chriſtum, hanc ſitim dilucidè prædixit:

—— —— *Et fellis amaræ*
Apponunt eſcam, potúmque immitis aceti.
Felle fames ejus, ſitis illudetur aceto.
Hanc apponet ei gens ſcilicet hoſpita menſam b.

Undique Deus perfidiam Hebræam obruit teſtimoniis. David apertiſſimè, Foderunt, inquit, manus meas & pedes meos

Ppp

a *Matth. cap. 27. v. 34.*
b *Sibyl. l. 1. Oraculor.*

meos, dinumeraverunt omnia ossa mea. Factum est cor meum tamquam cera liquescens in medio ventris mei. Aruit tamquam testa virtus mea, & lingua mea adhæsit faucibus meis Et dederunt in escam meam fel; & in siti meâ potaverunt me aceto *a*.

Atque hinc illa sitis, quam è sexcentis doloribus solam prodit. Nimirum hoc toto patiendi tempore duo solùm queritur; à Patre se derelictum, & siti exhaustum, ita ut cum derelictione Patris vehementia sitis componatur. Hic grande quid lateat necesse est. Dolores quanti, de quibus poterat acerbè queri. Manus ac pedes perfossi, caput paliuris terebratum, membra omnia flagellis lacerata; corpus totum funibus extensum. Undique & undique cruciatus, dolorum plena omnia. A planta pedis usque ad verticem nòn erat in eo sanitas, & tamen unam atque unicam sitim queritur. Quippe noverat amantissimus Servator, singularem adhuc latêre contumeliam à se tolerandam, & acetum sibi obtrudendum, Ut ergo consummaretur Scriptura, voce alta exclamavit, *Sitio*. Perinde si diceret: Quidquid imperavit Pater meus de me prædici, à me perferri, id obsequentissimè perferam nec unico quidem apice omisso. Ubi nunc igitur potius ille miserabilis,

a *Psal.* 21. *v.* 16. *ac seqq. & Psal.* 68. *v.* 22.

rabilis, ubi eſt acetum? ut coſummetur Scriptura. Hoc ſæpius non ſine myſterio ingeminatur: Sicut ſcriptum eſt, Ut implerentur Scripturæ, Secuudum quod definitum eſt.

Fit nonnumquam, ut filius Regis etiâmnum juvenis nil parcens ærario utraque manu largiatur. Pater in ſingulos menſes definitam pecuniæ ſummam aſſignans, Fili, ait huc uſque largitiones tuæ poterunt excurrere, & non ulteriùs. Æternus Pater ingenium ſui filii liberaliſſimum nôrat. Siquidem paratiſſimus erat Chriſtus vel mare ſanguinis è ſuo largiri, pro ſingulis hominibus ſingulatim mori, vel crucem ad judicii diem perpeti. Pater igitur quæ filio toleranda eſſent, certis concludens terminis, acetum ludibrio propinandum voluit eſſe ultimum, *Ut conſummaretur Scriptura.* Ita immenſum pelagus amoris in Chriſto ſuis conſtrictum metis hanc accepit legem, Huc uſque venies, & non procedes amplius a. Ita divinus Pater maximos, minimos cruciatus Filio tolerandos ab omni ævo decrevit; nec jota, nec apiculus reſtabat non conſummatus.

Quamvis ergo acerbiſſimos ferret dolores, qui nullis verbis poſſent exprimi, non tamen eximere ſe voluit, vel hoc cruciatu reliquo, ut plenè ſatisfaceret Patri, & ſuis omnibus numeris conſta-

a *Job. cap.* 38. *v.* 11.

ret redemptio, nulla eorum, quæ divinitus decreta, prætermisso. Ita suo nos exemplo ad solidam obedientiam instituit, ne detrectemus ea, quæ Deus nobis decrevit perferenda, licet sint gravissima.

Acetum porrò non oblatum ideò, quia id Scriptura prædixit, aut Pater decrevit, sed quia illi hoc facturi erant, ideò prævidit Pater, & decrevit ut ita fieret, humanâ usus malitia loco instrumenti. Quod quotidie fit, in pœnis maximè infligendis, quas sæpissimè ita infligit Deus ut sanctissima ipsius voluntas hominum voluntate malâ velut famulâ utatur in sui obsequium. Atque hoc modo, quod prævidit Deus, decrevit. Ita prorsus quidquid pœnarum quivis hominum subit, & vel levissimæ pœnæ cuivis ab omni æternitate sunt constitutæ. Ita definitum est. Ita Deus semper voluit, ut ista, & ista quoque, & illa etiam, & quidem hoc modo, tam tu, mi homo, quàm ego, ceterique omnes ac singuli pateremur, quęcumque demum patimur. Ita definitum, sic scriptum est *a*. Nos scripturam hanc non mutabimus. Utinam hęc consulta Dei ac decreta tandem caperemus, longè suaviùs ferremus, quidquid denique ferendum est, ut impleantur Scripturæ. Nec illud ignoramus,

omnem

a *Si sit ultima, ut scholæ loquuntur, & decretoria Dei voluntas.*

omnem pœnam, quamcumque ſuſtinemus, Deum non permittere tantùm ſed & velle, idque, ut Theologi loquuntur, reipſa *poſitivè*. Et Deus in iſthac providentiâ ſua non tantum non fallitur, ſed nec falli poteſt.

Quod autem providentia divina in connectendis cauſſis multò quàm admirabiliſſima ſit, vel etiam hinc liqueat. Cauſſa propinati aceti fuit querimonia de ſiti. Niſi enim Chriſtus exclamaſſet, Sitio, madidatam ſpongiam pro calice non libaſſet. Vidit igitur ex æterno tempore, qui videt omnia Deus, antequam fiant, huic filii ſupplicio & ſpongiam & acetum in promptu futurum ex aliis cauſſis. his Pater uſus in morientis Chriſti jocularem cruciatum Hoc igitur ante ſæcula ſcripſit: Ultimus mei filii potus ſit acetum, ſpongia ſit poculum. Ut ergo hæc Scriptura Vatum oraculis ſignata conſummaretur, proclamavit patientiſſimus JESUS, Sitio. Liceat hic dicere: O quantum eſt ſubitis caſibus ingenium *a*! Ex tempore fit è carnifice pincerna, è ſpongiâ carcheſium & patera, ex arudine trulla, capedo *b* haſta potoria, ex aceto ſicera mœrentibus propinanda. Hoc una vox illa potuit: Sitio.

a *Martial. lib ſpectac. epigr.* 14.
b *Trinckkopff, kulrzine pitſchen.*

§. II.

Sitis morituri Christi cum aliorum siti collata.

Sed heu! servulis vilissimis ministratur potus in siti, quandoque etiam miraculo, Dei Filio etiam negatur frigida. Ismaëli & matri ejus in solitudine Bersabee sitientibus fontem dulcis aquæ monstrat Angelus *a*. Hebræis ingratissimis in deserto Sin aquam postulantibus, fontanam Deus è rupe scaturire jussit copiosissimam *b*. Cùm iidem pervicaces Judæi aquas in Mara ob amaritiem aversarentur, lignum illis ostendit Deus, quod aquis immissum dulcedine amarorem omnem correxit *c*. Samsoni post jugulatos mille viros admodum sitienti ex asini mandibula salientem fontem produxit Deus *d*. Sitienti in castris Davidi militum robustissimi è Bethlehemitico fonte apportarunt aquam, quam anhelârat *e*. Eliæ vati subter juniperum accubanti, cerecem & fontem ministravit Angelus *f*. Isaiæ in tormentis sitienti, cum impii Manassis jussu medius secaretur serra, Siloë

a *Gen. cap.* 12. *v.* 19.
b *Exod. cap.* 17. *v* 9. *Num.* 20. *v.* 9.
c *Exod. cap.* 15. *v.* 25.
d *Judic. cap.* 15. *v.* 19.
e 2. *Reg. cap.* 23. *v.* 16.
f 3. *Reg. cap.* 19. *v.* 6.

Siloë fontem Deus aperuit, ut Epiphanius testatur *a*. Ægidio regii sanguinis anachoretæ cibus & potus fuit lac cervæ *b*. Repererunt hi omnes, qui sitim suam propitiarent, & Filio Dei in extremâ siti moriendum?

Quàm concionatus nervosè Christus, Quicumque, ait, dederit uni ex minimis istis calicem aquæ frigidæ, tantùm in nomine discipuli, amen dico vobis, non perdet mercedem suam *c*. Quæ verba divus Leo ponderans, Unde, inquit, exigua ista impendio tantâ æstimari taxatione meruerunt? Cùm amatur ab homine, quod à Deo diligitur, meritò in ejus ascenditur regnum, in cujus transitur affectum *d*. Ergo frigida sitienti porrecta non solùm Dei favorem, sed totum Dei regnum promeretur. At verò hîc nullus nec hominum nec Angelorum de Rege suo bene mereri satagit; nemo hydram, nemo caliculum aquæ præbuit. Mater audiit lacrimosam vocem illam, *Sitio*, sed opitulari nequiit, paratissima tantum lacrimarum fundere, quantum filio sufficisset in levamen sitis. Nec recusasset in fontem mutari, modò sitiens ille cervus alto stipite confixus refocillari potuisset. Dolore quanto recordata fuerit, quoties hunc

a *Epiph de vita & moribus Prophetarum.*
b *Lippeloo.* 1. *Sept.*
c *Matth. cap.* 10. *fine.*
d *Leo. serm.* 4. *de Pass. Dom.*

ipſum moribundum, hunc hominem adhuc tenerum infantem, virgineo lacte paverit.

Clemens Romanus Apoſtoli Petri diſcipulus, & in eadem ſed Vicarius, ſolum vertere, & ultra Pontum Euxinum in exilium ire Cherſonam juſſus, duo millia Chriſtianorum in latumiis laborantes reperit. Hi rerum omnium præſertim aquæ penuriâ conflictabantur: nam dulcem aquam per ſex milliaria petere cogebantur. Hanc plebem ſanctam miſeratus Clemens, in genua procubuit, & afflictis ſuppetias oravit è cælo. Finitis precibus montem conſcendit, viditque ad agni pedem ſalire fontem. Ex eo Chriſtiani gratulabunda voluptate ſitim omnem ſedarunt. At videte, obſecro, hic agnus palo fixus, in ſalutem orbis, immolatus extremam fert ſitim, ſiti moritur, & nemo eſt qui gelidam è rivo porrigat. Eò res devenit. Dei Filius jam mendicorum infimus, aquam petiit, & nemo ei dabat. Hanc mendicitatem Chriſtus velut in proludium experiri voluit ad fontem Sichar, cùm diceret Samaritidi, Da mihi bibere *a*. Pſaltes quidem repræſentans Deum, ſi eſuriero, inquit, non dicam tibi, meus eſt enim orbis terræ & plenitudo ejus *b*. Quis enim verò metuebat hujus ſupplicii, ut Dei Filius

a *Joan. cap.* 4. *v.* 7.
b *Pſal.* 49. *v.* 12.

lius cruciaretur extrema siti ? Deus olim ab Hebræâ plebe argentum, æs, aurum, purpuram, in tabernaculi usum, ab Abrahamo filium, stipem sanè largam petiit; hodie, eheu! mendicavit aquam, & nemo ei dabat. Acetum quidem porrectum est, sed in ludibrium & tormentum, unde potius cresceret sitis quàm extingueretur, acetum enim exsiccat.

Sed unde tam prompte acetum, spongiam, hyssopum protulerunt? Romano ritu hæc in promptu erant ad hoc supplicii genus, non ut daretur patibulatis bibendum, sed ut iis protolleretur eo vita, dum exhausissent quod deberent pœnæ, nam ossa vespere frangebantur. In eam rem acetum naribus admotum recreat semianimes, & sanguinem sistit, præcipuè hyssopo accedente ac spongiâ. Si ergo rei dum figerentur cruci, vel ob dolorem vel mortis metum animo linquærentur, mox aceto reficiebantur; aut si nimio sanguine manarent, comprimendo illi acetum admovebatur spongiâ. Crux tam lenta quàm acerba mors. Ut ergo durarent rei, his rigidioribus opus erat fomentis.

Testatur Cæsar Baronius *a.* hanc ipsam spongiam hodieque in Laterano Romæ servari sanguinolento colore tinctam, quod & alii testes oculati asserunt. Hæc ergo spongia vulneribus applicari solita, Christo sitienti pro cyatho por-

 recta.

a. *Baronius tomo.* I. *ad an.* 34.

recta Hæc, regium illud eſt poculum, hoc nectar illud ſuaviſſimum, acetum & ſpongia, cruore utraque infecta.

§. III.

E ſiti hac gemina documenta.

Pius II. Pontifex Maximus contracta ex itinere ſiti, lac camellâ lignea *a*, ſed prorſus immunda propinatum à paſtore, non recuſavit bibere, partim ridentibus partim indignantibus palatinis comitibus. Quibus Pater reverà pius, Et hoc mihi, ajebat, dulcius eſt quam Artaxerxis poculum: qui ſitit, cryſtallino non eget. Dum acetum, potus miſerabilis porrigeretur Chriſto, flebant aliqui, ſed pauci, plurimi ridebant, ſed Servatori hæc mordax vappa magis ſapuit, quàm ficera lectiſſima, Apianum nobiliſſimum, idque amore noſtri. Cur igitur non & nos amore ipſius amariores hos calices perhaurimus? Prior bibit Chriſtus & propinavit: non reſpondebimus? Aut bibendum hic aut abeundum. Nec enim habebit partem cum Chriſto, qui bibere recuſarit hunc calicem Chriſti. Bibe, mi homo, bibe, bibe; & patere quod te Dominus tuus vult pati, quòdque prior ipſe paſſus eſt. Hic duo quædam obſervanda ſedulò.

I. Animus hominum ingratiſſimus. Iſraë-

a Malchnapff.

Israëlis populus omnium gratiarum immemor, pro aqua è rupe fusa, pro annona è nubibus delapsa, pro copiosissimis coturnicum nimbis, vinum myrrhatum, fel, acetum, rependit suo Conditori. Quod ingrati animi crimen detestatus Hieremias; Ego, inquit, plantavi te vineam electam, omne semen verum. Quomodo ergo conversa es mihi in pravum vinea aliena *a*? Idem exprobrans Isaias, Vinea facta est, inquit, dilecto meo in cornu filio olei. Et sepivit eam, & lapides elegit ex illa, & plantavit eam electam, & ædificavit turrim in medio ejus, & torcular extruxit in ea; & spectavit ut faceret uvas, & fecit labruscas *b*. Ita reverà Deus cum quovis hominum agit, eum ut vineam colit, innumeris eum beneficiis sibi devincit; hinc ab eo jure fructus exigit. Quid vinea tam operosè culta fructuum rediit? Tot malas, tot pessimas cogitationes, tot improbos sermones, tot perversas actiones, meras pænè labruscas, hunc acidissimum potum cruenta offert spongia, cor immundum, appetens vindictæ, invidum. In hos Prophetæ clamant. Væ qui potum dat amico suo, mittens fel suum *c*. Hæc accepti beneficii turpissima est oblivio.

II. Sum-

a *Hier. cap.* 2. *v.* 21.
b *Is. cap.* 5. *v.* 2.
c *Habac. cap.* 2. *v.* 15.

II. Summa Christi patientia. Nemini precatur malè, neminem diris devovet ob immisericordiam tam barbaram, quæ extremè sitienti denegavit vel frigidam. Servator suum nobis sudorem, suum sanguinem, suas lacrimas, imò & aquam è suo pectore promanare jussit, & ipse siti moritur.

C. Marius cum castra eo loci posuisset, ut aquationem haberet difficillimam exercitu jam plurimum sitiente, in concionem progressus. A vobis hodie, commilitones, inquit, emendus est potus, aut vestro, aut hostili sanguine. Oratione animatos in aciem eduxit. Mariani fortiter rem egerunt, & magnam ediderunt stragem hostium, sic aquam emerunt, sed hostis sanguine. Dux noster Christus, ut aquam vivam in cælo hauriendam nobis emeret, ipse sitim pertulit, & aquam illam suo emit sanguine.

§. IV.

Animi sitis in Christo quanta?

Darius Persarum rex ab Alexandro Macedone victus, ingenti prælio ex acie fugit vulneratus; sed ab Alexandri copiis in ipsa fugâ deprhensus est. Rex miser, imò jam exutus regno, & proximus morti, hoc unum supremi beneficii loco petiit, posse sitim potu obvio levare. Porrecta est frigida. Ea hausta Polystratum Alexandri militem, qui aquam

aquam porrexerat, humanissimè affatus, Hic mihi, ajebat, omnis meæ felicitatis terminus est. In eum me redegit ordinem fortuna, ut nec istud quidem beneficii possim rependere. Rependet alius. Alexander Rex qui matrem, conjugem, liberos meos tam amicè habet, hoc apud te nomen expunget. In eam rem dextram hanc porrigo, te interprete, quid ego velim posse, non possim. Sic dextra Polystrati apprehensa decessit vita, Codris omnibus & Iris pauperior, Rex quondam opulentissimus.

Rex Angelorum Christus Joanni ac Matri velut eminus dextram porrigens supremum dixit vale. Deinde doloribus omnibus patientissimo silentio suppressis, se siti arere non dissimulans exclamavit, Sitio. Crudelis & horrenda fuerit hæc sitis necesse est. Sed ea certè non solùm macerabat corpus, sed animum fatigabat. Quod Hostiensis Episcopus Drogo admiratus, O Domine, ait, quid sitis? Ergóne plus cruciat sitis quam crux? De cruce siles, & de siti clâmas, Sitio. Quid, obsecrò? Vestram sitio fidem, vestram salutem, vestrum gaudium. Plus animarum interitus, quam mei me cruciatus torquent a. Quod Augustinus paucis complexus, Quid esurivit, quid sitivit Christus, inquit, nisi bona opera

a *Drogo de Sacramento Dominicæ Passionis comment. initio pag.* 105.

opera nostra *a*. Sitio, dixit, quamvis illi non hoc dederint quod sitiebat. ipsos enim ille sitiebat: At illi acetum dederunt, non vinum novum, quo implentur utres novi: sed vinum & malum vetus. Dicitur enim vinum vetus, veteres homines *a*.

Si Christum interrogemus ab ipso vivendi exordio: Cur, bone JESV, hominem induisti, cur natus, cur in præsepi positus, cur circumcisus es? cur Ægyptum fugâ petisti, cur concionatus, cur famem sitímque passus, cur peregrinatus es? Ad omnem hanc quæstionem responderet: Sitio, sitio, sitio. Si rogemus ulteriùs: Cur autem te comprehendi ac ligari, cur flagellis tam atrociter cædi, cur vepribus tam immaniter compungi, cur in trabem clavis suffigi voluisti? Sitio, diceret, sitio, sitio salutem vestram. Sitis mea, salus vestra, redemptio vestra, fides & gaudium vestrum. Ita non sibi, sed nobis omnibus sitivit.

Rudolphus I. Imperator, cùm in Bohemiæ Regem Ottacarum rebellem arma moveret, exercitus Imperatorius summâ aquæ penuria laborabat, ipse etiam Imperator tolerare sitim discebat. Inter hæc eminus conspicitur homo paganus, qui messoribus potum ferebat. In hanc prædam non tantùm oculi

a *Aug. in Psal.* 34.
b *Et in Psal.* 61. *mihi pag.* 254.

oculi plurimorum, sed & avidæ manus ibant. Abreptus est homo unà cum lagenà. Hanc Imperatori offerebant, quam tulisset bona fortuna, compescendæ siti. At optimus Imperator non Reges tantùm, sed seipsum doctus vincere, mox homini lagenam neminis ore libatam reddi jubens, Ego quidem, ajebat, exercitui meo, non mihi sitiebam. Ita verissimè Christus non sibi, sed humanæ genti sitiebat, nos ab interitu servatos cupiebat.

§. V.

Christus moriturus sitienti cervo collatus?

Canit Rex David: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus *a*. Mirari quis non immeritò possit, cur Christus in divinis libris sæpiùs conferatur cervo. Caussarum aliquot eruimus.

I. Cervus capitalis hostis colubrorum & serpentium. Ubi ubi occasio pugnæ, digladiantur inter se. Cervus serpentes è cavernis suis vel halitu educit, & interficit. Hinc cervo venena glutienti sitis maxima. Christus cum antiquo pugnans serpente, delictorum nostrorum virus attraxit: Posuit Dominus in eo iniquitatem omnium nostrûm *b*. Hinc sitis tam acerba.

II. Cer-

a *Psal.* 41. *v.* 2. b *Isai. cap.* 53. *v.* 6.

II. Cervus sagittâ læsus, dum potest currit, tamquam fugâ & cursu excussurus sagittam, hinc accendit sitim. Christus amoris telo saucius, non solùm pro universis simul hominibus, sed pro singulis seorsim pati paratissimus fuit, à patre quodammodò inhibendus. Immensi telum amoris illum impulit ad cursum è cælo in terram conficiendum. A summo cælo egressio ejus ad currendam viam, & occursus ejus usque ad summum ejus *a*. Quid miramur maximam sitim post tam ingentem cursum?

III. Cervus quandoque altiusculam sepem transmissurus saltu, seipsum miserè configit palo. Christus in horto sepem præaltam è mero dumeto textam vidit & cohorruit. Nam pavere cœpit, tædere, & mœstus esse. Jámque transilire cupiens, Pater, inquit, si possibile est, transeat à me calix iste, transeat, transeat. Moliebatur saltum. Quippe viderat sibi præsentia flagella, orbiculare vepretum, trabales clavos, excerandam crucem, doloribus & opprobriis plenissimam. Ah quàm acuta, quàm alta, quàm horrenda seps! Sponsa quasi præsagiens, & ideò monens, Fuge, inquit, dilecte mi, & assimilare capreæ hinnulóque cervorum super montes aromatum *b*. Malè metuebat scilicet sponsa, ne in monte Golgothæo suus

a. *Psal.* 18. *v.* 6. & 7.
b *Cantic. cap.* 8. *v.* 14.

suus sibi raperetur sponsus. Hoc certè loco nobilissimus ille cervus in sepem excelsam sese inducens horribili crucis palo infixit. Ego pono animam meam, inquit, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso *a*.

IV. Spiritus divinus, scriba est non tantùm velociter scribens, sed planè admirandus, qui literulâ unâ, apice vel unico complura claudit mysteria. Psalmus vigesimus primus de Christi cruciatibus conscriptus est totus. Inscriptio hujus Psalmi: Pro susceptione matutina. Hebrææ vocis origine spectata, inscriptionem hanc habemus: Pro cervâ matutinâ. Ita Basilius, Hieronymus, Bellarminus nos erudiunt *b*. Rectè *Cerva*; quia pati maximè ad carnem Christi pertinebat. Quod Petrus asserens, Christo igitur, inquit, in carne passo, & vos eâdem cogitatione armamini *c*. Hæc cerva, Christi caro, fixa patibulo avernalem aspidem triumphavit. Hinc illud triumphale carmen pro cervâ sitiente ac moriente, quæ matutinis horis ad vitam rediit. Hinc cerva matutina dicitur.

a *Joan cap. 16. v. 14. & 18.*
b *Basil. in Psal. 23. Hier. in Psal. 21. Bellarm. in eundem.*
c *1. Petri cap. 4. v. 1.*

§. VI.
Christi sitientis duplex potus, sed miserrimus.

Cùm illud roboris prodigium Samson mille Philisthæos asini mandibula in unum velut acervum jugulasset, horrendùm sitiens clamavit ad Dominum: Tu dedisti in manu servi tui salutem hanc maximam atque victoriam: & en siti morior. Aperuit itaque Dominus molarem dentem in mandibula asini, & egressæ sunt ex eo aquæ. Quibus haustis refocillavit spiritum, & vires recepit *a*. Christus crucifixus omnes Acherontis exercitus profligavit. Victoria & salus maxima. Interim clamabat victor: En siti morior. Ah, mi Deus, liceat nobis ad modulum humanum loqui, quomodo hæc res Angelos præteriit? quomodo huic occasioni defuerunt? quomodo Christum extremè sitientem neglexerunt? Danielem in leonum cavo necari fame non permiserunt: annonam ei per Abacuc abundè ministrârunt; Eliæ famem & sitim cibo & potu recreârunt. Sed & Christi esuritionem post quadragintadiale jejunium obsequiis suis levarunt; at verò sitim in cruce vehementissimam nec aquæ quidem caliculo sedarunt. Fel in escam, acetum in potum offertur: Angeli silent & dissimulant.

Caco-

a Judi. cap. 15, v. 18. & 19.

Cacodæmon admiranda duo celebravit convivia. Primum in paradiso, ubi mera eáque pretiosa, sed furtiva poma apposuit. Hujus convivii sumptus necdum ad ultimum assem persolvimus: ex ære alieno adhuc laboramus. Altero convivio diabolus meros lapides apposuit, & convivam Dei Filium, quem non noverat, invitavit, & ad alacriter edendum familiari sermone animavit. Judæi saxeo illo longè funestius struxerunt convivium, fel pro edulio, acetum pro vino Dominico apposuerunt. Bis, ut diximus, accepit Christus potum in supplicii clivo. Primum, antequam in crucem suffixus; vinum myrrhatum, seu acetum felle mixtum. Moris erat, uti est hodiéque, reis ad supplicii locum perductis vinum generosius offerre, ut mortem & minùs considerarent, & faciliùs tolerarent. Judæi, ea quidem specie qua mortem retinerent, re autem vera, ut Christo rursus illuderent, pro vino vappam evanidam, mucidam, felleam attulerunt. Nam ex contumelia, ut Chrysostomus ait, fel desiccatum panis loco vappæ intriverunt, non pectori roborando, sed gustu discruciando, quem solum hactenus non læserant. Ne qua ergo pars corporis à cruciatu foret libera, & ne quid ipsi ludibriorum omitterent, hoc genus potionis tam abominandæ excogitarunt. Censent aliqui fel ita Christo præbitum,

ut esset cibus simul & potus, quamquam magis fuerit potus quàm cibus. Euthymius dilucidè, Arbitror, inquit, fragmenta aridi fellis in aceto emollita fuisse, ut acetum quidem loco vini esset, illa verò fragmenta pro buccellâ panis. Et præcipuè sanè potum dederunt, consecutivè etiam cibum. His enim qui animo destituuntur, vinum præbere solemus injecto pane, ut primum bibentes, postmodum etiam possint edere *a*. Hunc autem potum felleum libare Christus voluit, potare recusavit, non tam hostium barbarie, nec potionis amaritie offensus, quàm ut ostenderet, se placidè Patris arbitrio ad mortem progredi, non autem doloris impatientiâ præcipitem ferri, nec ultrò sibi mala & necem accelerari.

Primus igitur Christi potus ad crucem, acetum fuit myrrhatum, felleum. Alter acetum purum non ad sitim exstinguendam, sed ad irrisionem augendam. Quod apertè testatus Lucas, Illudebant autem ei & milites, inquit, accedentes, & acetum offerentes ei, dicentes: Si tu es Rex Judæorum, salvum te fac *b*. Quod afferens Victor beati Marci Græcus interpres, Et hoc quoque, ait, quòd spongiam aceto plenam ori illius admovebant, insanæ absurdæque illusionis opus erat. Cyrillus hæc confirmans, Illi adeò lon-

a *Euthym. in cap.* 27. *Matth.*
b *Luc. cap.* 23. *v.* 36.

longè, inquit, ab omni humanitate aberant, ut pro juvante potu atque jucundo, nocentem & acerbum attulerint, & humanitatem, quâ moveri videbantur, in impietatem converterint. Tam iste igitur, quàm prior crudelis potus Adami protoplasti gulam expiavit. Ita cenare voluit Christus ad pessimum illud in paradiso jentaculum hospiti solvendum a.

Hic quivis suam ipse conscientiam interroget, quem modum in cibo potúque sumendo teneat, num temperantiæ ac sobrietatis metas non transiliat, num fellis & aceti memor subinde gulam frenet, an verò potiùs omnes illi habenas laxet, nec genium re ullâ fraudet. Itaque secum ipse constituat, quam hac in re deinceps legem velit servare. Heu quàm nullam pro Christo, pro nobis sitim ferimus! Quoties mensam & pocula non plures tantùm horas, sed in alterum sæpè solem producimus b? quoties exulante verecundiâ verbis & factis pudendis, linguâ & manibus propudiosis, omnem pudorem inter bibendum exuimus? nec tamen ignorare possumus miserrimi epulonis sitim post pocula, post epulas, post convivia æternitatibus omnibus duraturam. Aquæ guttulam ab extremo digito fundendam rogat, sed

a *Er hat die zech bezahlt.*
b *A cenâ surgitur, wan der Kuhirt ausztreibt.*

nullis eam sæculis impetrabit. Dura commutatio, pro poculis & mensis tam celeri fine clausis æterna sitis, æternæ flammæ. Hæc scimus, ea tamem insaniâ hilari concoquimus, nec obvia omnibus remedia, preces, sitim, jejunia admittimus. Nimirum maluimus mensas æternitate totâ diluendas, quàm jejunas Lazari dies & siccas cenulas æternis mensis ac deliciis donandas. Neque nos exempla terrent, neque interitus plurimorum cautos & prudentes faciunt. Plus potest inveterata consuetudo, sociorum provocationes, joci, risus, & quæ mensas largiores comitari solent, quàm Dei leges, quàm omnis exemplorum series, quàm ab omni ævo laudata temperantia.

Frustrà sunt omnium Sapientum monita. Audiuntur Prophetæ, sed spernuntur: vociferatur Salomon, sed exploditur. Nil proficiunt apud nos saluberrimæ voces illæ: Fornicatio, & vinum, & ebrietas auferunt cor *a*. Luxuriosa res vinum, & tumultuosa ebrietas: quicumque his delectatur, non erit sapiens *b*. Hæc audimus, & negligimus. Dulce est sopiri vino. Quidquid Apostolus moneat: Nolite inebriari vino, in quo est luxuria *c*. Hæc monita scimus, & contemnimus. Hinc ubique passim regnat

a *Oseæ. cap. 4. v. 11.*
b *Prov. cap. 20. v. 1.*
c *Ad Ephes. cap. 5. v. 8.*

gnat ebrietas, & cum ea omnis vitiorum tyrannis: neque enim ullum vitium ab ebrietate, & immodico vini usu exulat. Omnis omnino improbitas, scelera omnia, uno ebrietatis sinu foventur. Libido, impudicitia, Dei oblivio, perjuria, cædes, rapinæ, alienus torus, latrocinia, & quidquid graviorum scelerum est, in hac unâ ebrietatis Lernâ totò stabulantur. Hæc omnia vino familiaria sunt. Famæ, valetudinis, crumenæ dispendia tacemus. Matrix malorum omnium ebrietas. Hinc apud inferos in epulone convivia cruciantur, hinc in Abrahæ sinu in Lazaro jejunia recreantur. Hinc immitissima Christi sitis, quæ mensas nostras nostrámque crapulam damnat. Discamus pro Christo & cum Christo brevem sitim tolerare, aut saltem non ultra sitim (quod nec bestiæ quidem faciunt) potum ingurgitare. Sed hîc documentum quadruplex instillamus.

§ VII.

Quadruplex è dictis præceptio.

I. Excitanda sitis Dominici calicis, desiderium patiendi pro Christo inflammandum. Rex David excitatissimus, Calicem salutaris accipiam, inquit, & nomen Domini invocabo *a*. Senensi virgini Catharinæ Christus saluberrimam

a *Psal.* 115. *v.* 4.

præceptionem iſtam tradebat: Quod amarum eſt, dulce puta; & quod dulce videtur, pro amaro habe. Chriſtianis id omnibus dictum. In hujus deſiderii honeſtiſſimi ſtimulum ſit vox iſta, *Sitio*. Sciens JESVS, quia omnia jam conſummata ſunt, ut conſummaretur Scriptura, dixit, *Sitio*. Ita in oliveto Petrum à vi reprimens, Calicem, inquit, quem dedit mihi Pater, non vis ut bibam illum? Quomodo ergo implebuntur Scripturæ, quia ſic oportet fieri *a*. Acetum porrò non ideò ori Dominico admotum, quia Deus ita fieri voluit, ut jam ſuprà demonſtratum eſt, ſed quia Deus id futurum prævidit, idcircò fieri decrevit. Nos hoſtes noſtri maledicunt, vexant, affligunt, non quia Deus ab æterno decreverit, ut illi hoc faciant, ſed quia eos hoc facturos prævidit, ideò ut nos in pœnam patiamur conſtituit.

Nos ergo in omnibus idemtidèm dicamus: Ut impleatur Scriptura, libens hoc patiar, & hoc, & iſtud, & illud, & quidquid mihi ſeu hodierna, ſeu craſtinâ, ſeu perendinâ luce, hoc alterôve anno obvenerit patiendum. Nam quidquid à primo lucis exordio, ad ultimum vitæ halitum cuicumque perferendum, id omne in intellectu & voluntate Dei, volumine immenſo vel ad extremum apicem perſcriptum eſt. Omnium noſtrûm vita ſecundum omnes illius partes

a Joan. c. 18. v. 11. & Matth c. 26. v. 54.

tes maximas, secundùm momenta omnia in hoc libro continetur exactissimè descripta. Ut igitur impleatur Scriptura si istud, sit hoc, sit illud, quidquid Deo visum ut perferam. Christus non ignorans, unicum adhuc ad cruciatus ceteros additamentum superesse, acetum ludibrio porrigendum; ne igitur vel punctulum paternæ voluntariis omitteretur, dixit, *Sitio.* O sitim quæ non in cruce primùm exarsit! Jam in itinere quod Hierosolymam versus instituit, sitire cæpit, desiderio desiderans illud Pascha cum suis manducare. Hinc & illæ sitientis voces: Ecce ascendimus Hierosolymam, & filius hominis tradetur principibus sacerdotum, & Scribis, & Senioribus, & damnabunt eum morte, & tradent eum gentibus, & illudent ei, & conspuent eum, & flagellabunt eum, & interficient eum. Nihilominùs ad perferenda hæc properabat, imò & præcedebat illos *a*; adeò hunc calicem sitiebat. In oliveto suos excitans, Surgite, inquit, eamus. Sitiebat pati. Apud judices ferè semper tacuit, ne moram injiceret morti; sitiebat mori. Cùm ad columnam cæderetur flagris, congregaverunt ad eum universam cohortem, hoc est, mille ducentos quinquaginta milites. Vix dubium est, fuisse talem prætoriam cohortem, seu,

a *Marc. cap.* 10. *v.* 32. *& seqq.*

decimam Romanæ legionis partem *a*, ex arce Antoniâ convocatam. Ab eorum singulis cædi voluit; quemadmodum Academiis exteris mos est, ut reus à singulis adolescentibus studiosis plagas accipiat. Has nempe sitiebat Christus; nec dubium quin aliquot plagarum millia acceperit *b*. Cùm verò sitiens Dominus flagella in corpore retinere non posset, saltem spinas voluit, quas capite excepit & asportavit, fors spinis etiam cæsus fuit. Sitiebat cruciatus. In itinere ad Golgothæum collem socium habere voluit Cyrenæum, ût eò citiùs perveniret ad crucis tormentum. Hinc & Solymæis flentibus matronis dixit: Nolite flere super me. Reverà hos dolores sitiebat immensùm. Hic quisque sibi ipse dicat: Funde aquam, ô saxum durissimum, aquam funde: da lacrymas, da stipem, & preces, commiserationem ostende, sub umbrâ crucifixi conquiesce

Macarius, cùm ad eum hostis æstuans & sitibundus meridie divertisset, & aquam petiisset; Macarius ille, Mi bone, inquit, sufficiat tibi hæc umbra frigidiuscula, qua navigantium & viatorum plurimi carent *c*. Ita prorsus cùm tentationum aut afflictionum æstus & sitis urit, sufficiat nobis hæc umbra Crucifixi. Hic

a *Ita sentit Luc. Burgens. in Euang. Matth.*
b *Supra quinque millia numerant.*
c *Joannes Subdiaconus libell. 4. n. 17.*

Hic cervus sitiens clavis confixus monstrat, quomodo perferamus sitim. O dulcis umbra! Jure sibi gratuletur hospes: Sub umbrâ illius quem desideraveram, sedi, & fructus ejus dulcis gutturi meo. Sitiamus, quem bibere necesse est, calicem salutis.

II. Excitanda sitis divini honoris, seu, zelus animarum exercendus. Non tantùm ad fontem Sichar, nec in cruce solùm, sed tota vita Christus sitiit salutem nostram. Hoc sitim accendit & mœrores auxit, tot hominum interitus. Hoc & nos ad miserationem & opem erigat, tot animarum millia perire. In medium consulat & juvet, quisquis potest, ut tanta cacodæmoni præda subtrahatur. Hujus animi Paulus, Non quæro, inquit, quæ vestra sunt, sed vos. Ego autem libentissimè impendam, & superimpendar ipse pro animabus vestris *a*. Hæc vera sitis est, non sentire suam solùm, sed & aliorum salutem

Tres Scytharum reges, Homarges, Sacepharas, Tamyris, contra Darium & Persas movebant arma. Qui cùm in locis desertis de re præsenti consilium caperent, Risaces *b* vir audax eos adiit, promisitque omnes Persarum copias sine ullâ Schytici exercitûs jactura exstinguendos, modò Reges jurejurando sponderent,

a 2. *Ad Cor. cap.* 12, *v.* 14.
b *Alii Rasares.*

derent liberis suis ac nepotibus equos & pecunias daturos. Jusjurandum dederunt Reges. Mox Risaces in seipsum stringens ferrum, & auribus & naribus, sed & reliquo corpore se fœdum mutilavit. Ita transfugit ad Darium. Hic vociferari ac ejulare, Schythas omnes execrari, ita se à Schytharum regibus mutilatum clamare, sed non diu impunè id laturos, si Dario regi luberet utilissimum in rem consilium audire. Scythas nocte proxima moturos castra. Quòd si Persæ per viarum compendia se ducem sequi vellent, hostem imparatum die unico debellari posse sine ullâ clade. Parato igitur commeatu Risacen totis septem diebus comitantur per vastas solitudines. Tandem Chiliarchus Rhanostates subodoratus dolum, Cur, inquit, Regem magnum fallere conatus exercitum in arenas fontium & aquarum sterilissimas deducis, ubi nec progrediendi datur facultas nec regrediendi? Ad ea Risaces complosis manibus in risum effusus, Ut à civibus meis, inquit, periculum depellerem, Persas fame ac siti necare volui. Dixit, & ferrum jugulo recepit *a*.

Quantus animus in hoc homine! Ut meos, inquit, servarem, meipsum perdidi. Quid nos audemus pro Regis summi honore? quid patimur, quid conamur pro-

a *Polyænus l. 7. strategem.*

pro animarum salute? Christus atrocissimè vulneratus sitim toleravit, crucis tormenta subiit, pro suâ gente caput devovit, acerbissimam mortem pertulit. Quid nos, Christiani, quid agimus? qua siti ferimur in hominum salutem? Grægorius Magnus, Nullum, inquit, omnipotenti Deo tale est sacrificium, quale est zelus animarum *a*. Beatus, Ambrosio teste, qui zeli noverit disciplinam, & oderit eos, qui Domini gratiam relinquentes salutem propriam deserunt, & errorem sibi fraudis adsciscunt. *b*. Quæ Richardus Victorinus confirmans, Nescio, ait, an majus beneficium possit homini à Deo conferri, quam ut per ejus obsequium alii consequantur salutem, si tamen homo Deo cooperetur ex charitate.

III. Sitis aspiciendi Dei accendenda, Beatus qui quavis non tantùm die, sed & horâ suspirans, ait: Quemadmodum desiderat cervus ad fontes aquarum, ita desiderat anima mea ad te Deus. Sitivit anima mea ad Deum fortem *c* vivum: quando veniam & apparebo ante faciem Dei *d*? Heu mihi quia incolatus meus prolongatus est *e*. Tam sanctos gemitus dissertatione longâ commendans

a *Greg. in Ezech. hom.* 12.
b *Ambros. in Psal.* 118. *serm.* 18.
c *fontem.*
d *Psal.* 41. *v.* 1. *&* 2.
e *Psal.* 119. *v.* 5.

dans Augustinus, Hæc miror, inquit, hæc laudo; sed eum qui fecit hæc, sitio *a*. Hac siti laborabat Paulus, cupidis solvi & esse cum Christo multò melius *b*. Quantò quisque probior, tantò siti ardentiore vociferatur quotidie, Sitio, sitio Deum vitæ fontem.

Quid, quæso, dulcedinis in hac aceti & absynthii valle nos detinet? Non multis abhinc annis vinariam cellam ingressus quispiam, copiosum satis, sed acidissimum *c* vinum invenit. Honoris caussa libare jussus nobilissimum nectar. Vix ille labris primoribus temetum illud gustans, O viri, ait, quantæ virtutis hoc mulsum esse dicam? Quantæ, ajunt. Quibus ille, Nemini umquam, ait, persuaserit ebrietatem. Non vinum, sed acetum est, ad temperantiam docendam aptissimum. Talis hic orbis est, nusquam non acetum, fel, myrrhatum ingerit. Et tamen vappam amarissimam ore avido haurimus; ingens vitæ amor est, miseriis nostris pascimur. dulce est vivere vel in ipsa cruce *d*. Amarus est mundus, & amatur; si dulcis esset, quantos

a *Aug. in Psal.* 41.
b *Philip. cap.* 1. *v.* 23.
c *Hundsfawr.*
d *Uti Mecænati apud Senecam epist* 101. *Mecænatis turpissimum votum, quo & debilitatem non recusat & deformitatem, & novissimè acutam crucem, dummodò inter hæc mala spiritus prorogetur.*

tos haberet amatores? Aquam propinat mundus turbidam, qui biberit ex hac aqua, sitiet iterum *a*. Christus expirat sitiens, ut sub ipsam mortem ostendat, hîc nullâ re sitim expleri. Sitiamus igitur perennes vitæ fontes, qui quorumcumque desideriorum sitim restinguent.

Sitis illa multo pessima, sitire libidines, honores, opes. Hæc sitis complet inferos inquilinis. Hieremias vates interrogans, Quid tibi vis, inquit, in via Ægypti, ut bibas aquam turbidam *b*? Illud humanæ nequitiæ teterrimum est auctarium, non peccare tantùm, sed cupere ampliùs peccare, & velut sitire noxas. Hic lucis aliquid allucet ad quæstionem illam numquam satis explicandam: Cur Deus letale peccatum vel unicum cruciatibus puniat sempiternis. Hic istud caussæ strictim assignamus.

In præmiis & suppliciis rependendis Deus non peccata tantùm facta, sed sitim ad facienda spectat. Exemplo, quod dicimus, monstramus. Moritur quis annos triginta natus, & jure vitam finit, quia peccare non desinit: si quinquaginta, si sexaginta, si septuaginta vixisset, totidem peccasset annis. Si centum, si mille annis vixisset, annis mille peccasset; si perpetim vixisset, perpetim peccasset. Quia enim, mi homo, in te peccandi sitis æterna, calicem furoris Domini

a *Joan. cap.* 4. *v.* 13.
b *Hier. cap.* 2. *v.* 18.

ni æternùm bibes. Maturè igitur, quisquis es, hanc sitim extingue Christi Sanguine.

Lysimachus, Plutarcho teste, victus siti, se suúmque regnum Getis tradidit. Cúmque jam dedititius bibisset, Prô me hominem pravum, inquit, & fatuum qui tantillæ voluptatis gratiâ tantum amiserim regnum *a*! Ita prorsus, qui honores, aurum, voluptates, vindictam sitit, sitíque victus explet animum, jure meritissimo sibi ipse dicat: Prô me hominem stultissimum juxtà & nequissimum, vili delectatiunculâ vendidi cælum. Rex David de feris mentionem injiciens, Exspectabunt, inquit, onagri, in siti suâ *b*. Etiam sitientissimi aquam fœculentam non bibunt, sed limpidam expectant. Maligna hominum sitis turbidam tantùm aquam expetit, præcipuè libido. Expectemus amore Domini JESV, dum ad fontem vivum perveniamus. Ignis ignem vincit, major minorem, ita dolor dolorem; amor amorem, ita sitis sitim: ita Christi crucifixi sitis vincat nostram. Cupiditatem omnem ad noxia stringamus Expectemus fontes promissos. Hauriemus aquas in gaudio de fontibus Salvatoris *c*.

CA-

a *Plutarchus tomo 2. Moral. Comment. De his qui serò à Numine puniuntur, mihi pag.* 187.

b *Psal.* 103. *v.* 11. c *Isa. cap.* 5. *v.* 11.

CAPUT VI.

Sexta Christi morientis Cygnea modulatio:
Consummatum est.

IMAGO Christi, patientissimus virorum Jobus fuit. De Jobo Apostolus Jacobus, Sufferentiam Job audistis, inquit, & finem Domini vidistis *a*. Jobus archetypum Christi. Vir iste pecus omne, omnesque facultates perdidit: nec Christo quidquam relictum, ipsæ etiam vestes abreptæ, scissæ, sorte divisæ. Jobi decem liberos una domûs ruina sepelit. Apostolus Christus liberis chariores habuit, sed eos illi omnes fuga abstulit. Ecce venit hora, & jam venit, ut dispergamini unusquisque in propria, & me solum relinquatis *b*. Jobus ulcere pessimo percussus à planta pedis usque ad verticem ejus: flagellis Christus crudelissimè conscissus, merum vulnus videri potuit. Jobus tam ab uxore quàm cognatis, criminatione ac conviciis vexatus, hypocrita, leo, tyrannus, tigris appellatus: Christus à Synagogâ & Judæis, à gentibus & omni genere hominum in cruce irrisus, seductor, malefactor appellatus. Non morbis tantùm Jobus, sed mœroribus & angustiis variè afflictus: in horto Christus cœpit pave-

a *Jac. cap.* 5. *v.* 11.
b *Joan. cap.* 16. *v.* 32.

re, tædere & mœstus esse; in cruce se derelictum à Patre succlamavit. Ut Jobum modis omnibus torqueret, artes suas omnes & vires explicavit diabolus: hic idem Christum ut iratus leo agnellum aggressus, omnem populum in eum concitavit. Adeò ab omnibus desertus fuit Jobus, ut ad simetum denique pervenerit: Christus omni auxilio adeò destitutus, pro maledicto à tantis habitus, ut eum publica Præsidis sententia in crucem ablegârit. Humilitas & patientia Jobi, licet Principis, imò Regis, summa fuit: Christus Rex regum, Humilitas ipsa, ipsa fuit Patientia. Jobus in extremis miseriis & doloribus septennium exegit constantissimè: Christus à primo vitæ momento, ut supra demonstratum est, ad annum usque trigesimum quartum in cruce fuit, dum dicere potuit, Consummatum est. Hoc sextum Domini pronuntiatum jam eâ, quâ cœpimus, methodo explicabimus.

§. I.

Consummationis hujus parabolæ.

Cùm ergò, inquit Joannes, accepisset Jesus acetum, dixit, Consummatum est a. Calix amarissimus unà cum fæcibus est exhaustus. Dixerat Christus: Baptismo habeo baptizari, & quomodo coarctor,

a *Joan. cap.* 19. *v.* 30.

arctor, usque dum perficiatur *a*. Sanguineus hic baptismus jam ad finem deductus, jam perfectus est. Ultimam manum opus recepit. Ad finem dolorum ventum est. Mercenarius qui tulit pondus diei & æstus, cùm vesper adest optatus, suaviter respirat, in oculis est denarius diurnus. Agricola cùm segetem demessam feliciter mandavit horreis, triumphat & sibímet applaudit. Vinitor cùm vindemia jam soluta in doliis vinum spumat, lætus cantat. Peregrinus itinere confecto, in viæ termino hilaris pausat. Orator pronuntiata oratione, hanc epilogo nectit clausulam: DIXI. Videte mercenarium fidelissimum, qui non tantùm plurimorum dierum, sed tot annorum pondus & æstus pertulit. Videte agricolæ filium de messe securum, qui de seipso fassus: Pater meus agricola est *b*. Videte vinitorem, qui torcular calcavit solus *c*. Videte peregrinum, qui exivit à Patre, & venit in mundum; iterum relinquit mundum, & vadit ad Patrem *d*. Audite oratorem disertissimum, cujus omnis vita oratio fuit pulcherrima. Orationis exordium dies Natalis; Narrationem orationis dederunt Euangelia; Confirmationem apposuerunt miracula; Epilogum & perorationem

 fab-

a *Luc. cap.* 12. *v.* 50.
b *Joan. cap.* 15. *v.* 1.
c *Isa. cap.* 63. *v.* 3.
d *Joan. cap.* 16. *v.* 28.

ſubjunxerunt crucis tormenta. Jam dicere licet, *Dixi*, Conſummatum eſt. Dixerat Pilatus, orthographiæ ſuæ tenax, Quod ſcripſi, ſcripſi. Chriſtus æquiori jure dixerit, Quod dixi, dixi. Nec litterula, nec ſyllaba, nec apex aut punctulum deeſt huic operi addendum.

Conſummatum eſt jam vetus Teſtamentum, longum per tot umbras prologium. Gaudeamus plurimùm nos liberatos à jugo, quod neque Patres noſtri, neque nos portare potuimus, uti Petrus in Apoſtolorum ſenatu loquitur *a*. Et fatetur Paulus: Nihil ad perfectum adduxit lex *b*. Omnia Synagogæ erant operis imperfecti. Nunc opus hoc exaſciatum, Conſummatum eſt.

Conſummatum eſt ædificium grande, præcelſum, cujus culmen pertingit ad cælum *c*. Auctor omnium ſex diebus orbem condidit, die ſeptimo ab opere quievit. Ita Chriſtus hanc ſtructuram editiſſimam die ſexto finiit, in ſepulchro interquievit ſeptimo. Noëmus annis centum fabricavit arcam. Operoſa ſanè ac diuturna fabrica, quâ ſolùm octoni homines cum collecto pecore ſervabantur. Ædificium Chriſti fuerat quidem minoris temporis, ſed molis longè majoris, jam Conſummatum eſt.

Hîc repeto, quod crebriùs imprimendum

a *Actor. cap.* 15. *v.* 10.
b *Ad Hebr. cap.* 7. *v.* 19.
c *Geneſ. cap.* 11. *v.* 4.

dum alto pectori. A primo vitæ momento Christus in crucem actus est. Nam eo ipso temporis puncto, quo Dei Filius in utero virgineo hominem induit, mandatum à Patre recepit, pateretur se crucifigi, ut justitiæ divinæ satisfieret. Ad quæ utique Christus suum illud subjunxit: Ita Pater, quoniam sic placitum fuit ante te. Ita mi Pater. Sic in utero Matris factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis *a*. Hæc Paulus ipse confirmans, Ideò, inquit, ingrediens mundum dicit, Hostiam & oblationem noluisti; corpus autem aptasti mihi; holocautomata & pro peccato non tibi placuerunt. Tunc dixi, Ecce venio. In capite libri scriptum est de me, ut faciam DEUS voluntatem tuam *b*. Ab hoc igitur momento Christus futuros cruciatus suos omnes, flagella, spinas, crucem, clavos, plagas omnes, ludibria, dolores universos in oculis semper habuit, & ita, si probè ratiocinemur, triginta quatuor annis in cruce pependit. Nos verò uti jumentum molarium, aut fullonicum cæcum *c* alia atque alia patimur, ignari meridie quid passuri simus vespere. Bonum nobis nescire seriem miseriarum nostrarum, nec prævidere posse quid postera, quid ultima ferat dies; paullatim aliud ex alio

 nos

a *Ad Philip. cap. 2. v. 8.*

b *Ad Hebr. cap. 10. v. 5. & seqq.*

c *Wie ein blinds mangrosz.*

nos tangit malum. Idcircò Christus, Nolite, inquit, solliciti esse in crastinum. Crastinus enim dies sollicitus erit sibiipsi. Sufficit diei malitia sua *a*. Ipse verò Servator sua simul omnia præviderat tormenta; hinc longissimum crucis cruciamentum pertulit. Septennii periodo suas Jobus clausit ærumnas. In annos quatuor & triginta suos Christus extendit dolores. Tandem omnibus ad finem perductis dixit, Consummatum est, prælium ingens adversùs peccatum, mortem, diabolum. Hos hostes ita subnervavit & vinxit, ut ab iis lædi non possit, nisi qui propiùs accesserit, & lædi velit.

§. II.

Consummationis hujus adumbrantes historiolæ.

Cùm Athenienses, Suidâ teste, contra Medos Persasque Marathone pugnarent & vincerent, Hæmonius licet lethali vulnere affectus, Athenas tamen eo ipso die pervolavit, & in senatu, qui eo ipso tempore consederat, proclamavit, *Μέγα χαίρετε, νικῶμεν. Gaudio gaudete, vicimus.* Hæc ubi dixit, collapsus humi obiit *a*. Si summa imis liceat conferre, Christus nuntians victoriam, Consummatum est, inquit, & inclinato capite tra-

a *Matth. cap. 6. v. 34.*
b *Suidas, mihi pag. 271.*

tradidit spiritum. In rem præsentem dixit Guerricus Abbas: Sufferentia Jobi fuit usque ad reditum substantiæ; sufferentia Domini usque ad exitum vitæ *a*. Consummatum est.

Jam omnia quæ præcesserunt sacrificia, imagines, figuræ, vaticinia, oracula suos habent exitus. Christus in iis omnibus & singulis quasi subscripsit, Consummatum est. Passuri Christi ac morituri effigies & apographum fuerunt, Iris in nubibus depicta, Abel à Caino interfectus, Noëmus arca clausus, Isaacus à patre immolandus, Jacob hædinis pelliculis tectus, Josephus à suísmet fratribus in Ægyptum venditus, Serpens æneus in desertis locis conto suspensus, Goliathus Davidis silice dejectus, Rex David urbe pulsus trans torrentem nudis pedibus & flens egressus. Quidquid igitur David, Isaias, Daniel, Zacharias, alii de Messiæ ignominiosa & acerba morte prædixerunt *a*, id exactissimè impletum. Consummatum est.

Jam proclamari potest, Ite, licet: Sacrificium ceteris omnibus sacrificiis adumbratum, jam absolutum est. Una enim oblatione, inquit Paulus, consum-

 ma-

a *Guerric. serm. 3. in Domin. Palmar.*

b *David Psal. 21. de aceto & sorte in vestes mittendâ. Isaias cap. 53. clarissimè de Domini vulneribus. Daniel cap. 9. de Messiæ nece. Zacharias de 30. argenteis, de pastore ac ovibus dispergendis.*

mavit in sempiternum sanctificatos *a*. Quod & beatus Leo suaviter instillans, Crux tua, inquit, omnium fons benedictionum, omnium est caussa gratiarum; per quam credentibus datur virtus de infirmitate, gloria de opprobrio, vita de morte. Nunc etiam carnalium sacrificiorum ritu cessante, omnes differentias hostiarum una corporis & sanguinis tui implet oblatio; ita universa in te perficis mysteria, ut sicut unum est pro omni victimâ sacrificium, ita unum de omni gente sit regnum *b*. Missæ sacrificium & res divina, Christi patientis est memoria, prout jussit Dominus: Hoc facite in meam commemorationem *c*. Christus Pontifex summus ad vestiendum sese sacrarium est ingressus, cùm hominem induit, habitu inventus ut homo. Introitus sacri, dies natalitius Domini, quo primam vocem emisit similem omnibus plorans *d*. Hymnum Gloria in excelsis, cantârunt Angeli. Epistola, Christi doctrina in templo concionantis. Euangelium, sermones Christi per Judææ ac Galilææ urbes docentis. Trisagion illud Sanctus, Sanctus, Sanctus, dies Palmarum cecinit, quo clamatum, Benedictus qui venit in nomine Domini.

Con-

a *Ad Hebr. cap.* 10. *v.* 14.
b *S. Leo Serm.* 8. *de pass. Dom. post. med. mihi pag.* 157.
c *Luc. cap.* 22. *v.* 19.
d *Sapient. cap.* 7. *v.* 3.

Consecrationem Dominici corporis suprema cena tradidit. Elevationem erecta crux in monte præsignificavit. Agnus Dei ab iis memoriæ proditus, qui percutientes pectora sua revertebantur. Canamus nunc: Ite missa est: Consummatum est.

Suum erat membris omnibus singulare tormentum. Nec venula se subducere potuit dirissimis doloribus. Caput vepribus perforatum, capilli vulsi; facies sputis & colaphis fœdata, oculi spectaculis mœstissimis cruciati, aures saturatæ probris, nares fœtoribus affectæ, manus & pedes perfossi, corpus concisum flagris, funibus extensum. Sola poterat videri lingua dolorum vacua, sed & illa denique aceto, felle ac siti vexata. Ideò cùm accepisset acetum, dixit: Consummatum est.

Ita Medicus noster pro nobis omne austerioris medicinæ imperium exhausit: diætam, sudorem, phlebotomiam amarissimam, ad radicem morbi tollendam non respuit. Diætâ usus, jejunium quadragintadiale iniit. Sudavit in horto, & quidem sanguine. Prætorium Pilati missionem sanguinis excepit. Acetum illi mons Golgotha ministravit. Curatio expleta, Consummatum est.

§. III.

Christi consummatio absolutissima, nostra vix ulla perfecta.

Non habuit humana nequitia, quò progrederetur ampliùs, quàm ut ipsum aggressa Deum, Dei filium suffigeret cruci. Ergo, quod David dixit, Consummetur nequitia peccatorum *a*. Ergo quod dixit Christus, Implete mensuram Patrum vestrorum *b*. Nequitia magna, innocentem; major, benefactorem; maxima, Deum occidere. Judas improbissimus servus suum Dominum, discipulus Magistrum hostibus objecit, Judæi suum Messiam, orbis suum conditorem neci dedit. Hæc nequitiæ meta. Consummatum est.

Quidquid providentia & justitia Dei ab omni ævo ad humanæ gentis libertatem spectans decreverunt, id omne jam ad amussim, ad ultimum, ad unguem consummatum est. Clarissimè prædictum ab ipsamet Veritate: Jota unum, aut unus apex non præteribit à lege, donec omnia fiant *c*. Ecce ascendimus Hierosolymam, & consummabuntur omnia, quæ scripta sunt per Prophetas de

a *Psal.* 7. *vers.* 10.
b *Matth. cap.* 23. *v.* 32.
c *Matth. cap.* 5. *v.* 19.
d *Luc. cap.* 18. *v.* 31.

de filio hominis *a*. Demum, Opus, inquit, consummavi, quod dedisti mihi ut faciam *b*. Absolutissima Christi consummatio. Hanc consummationem Jobus in fimo velut lineis figurans, Donec deficiam, inquit, non recedam ab innocentia mea: Justificationem meam quam cœpi tenere, non deseram *c*. Sed multò molliùs in fimo sederat Jobus, quàm in cruce pependerit Christus; neque suus Golgothæ fœtor defuit. Nos Jobi amicos insigniter repræsentamus. Suum illi cognatum initio non noverant: cùmque elevâssent procul oculos suos, non cognoverunt eum *d*. Ah, quoties Christum crucifixum vel digito monstratum dissimulamus nosse? Consummatio humana perquàm rara, & plerumque vitiosa. Homini in noxam aliquam, præsertim in libidinem prurienti, Christum in cruce pendentem monstra, & interroga, num virum illum noverit? Ille aversis aliorsum oculis reipsa negabit nosse, & furente cursu ad destinatam properabit nequitiam. Si Christum crucifixum nosset, Christũ sibimetipsi non rursum crucifigeret, & ostentui haberet *a*. O perfidos amicos, qui amicissimum sibi nec nosse quidem volunt! Deinde illi Job cognati disputare magis venerant, quàm solari.

a *Joan. cap.* 17. *v.* 4.
b *Job. cap.* 17. *v.* 5.
c *Idem cap.* 2. *v.* 12.
d *Ad Hebr. cap.* 6. *v.* 8.

solari. Unde non mitesceret morbus & dolor, sed aggravesceret. Hinc illa Jobi querimonia: Consolatores onerosi omnes vos estis. Numquid habebunt finem verba ventosa *a*? Tales nos amici sumus, homines miserationis exiguæ, & circa mores emendationis perquàm raræ? Nihilominus hic noster amicus in ligno fixus, ab innocentiâ suâ non recedit, & cœptum in nos amorem non desinit, jámque in ipsa cruce canit: Consummatum est. Consummata est, inquit beatus Leo, proditio discipuli, negatio Petri, damnatio Pilati, aversio populi, crucifixio Filii Dei. Consummata est nox limbi, Scriptura impletur, Synagoga moritur, Ecclesia nascitur, voluntas Patris perficitur *b*. Cum Bernardo jam jure dixerim: Quàm dulciter, Domine JESV, cum hominibus conversatus es! quàm abundanter humanæ redemptionis opus consummâsti! quàm perfectè voluntatem Patris explevisti! quàm fortiter tam indigna, tam aspera & dura pro hominibus passus es! dura verba, duriora verbera, durissima supplicia *c*. Acetum, Ambrosio teste, bibitur, vinum cum felle non bibitur; non quia fel, sed quia admixtæ vino amaritudines recusantur. Sinceritati namque non debuit amaritudo misceri,

a *Job. cap. 16. v 2.*
b *Leo de pass. Dom.*
c *Bern. in Cant.*

ri, ut ostenderetur sine amaritudine immortalitas resurgentium futura. Benè ergo ad consummanda omnia acetum bibitur, corruptio sinceritatis hauritur, ut omnia quæ vitiata fuerant, cruci affigerentur *a*.

Siracidæ verbis meritò monemur: Gratiam fidejussoris (*tui*) ne obliviscaris; dedit enim pro te animam suam *b*. Ita dedit ut perfectissimè omnia de se vaticinia implêrit, dum ad crucem ipsam suo corpore vestiendam Patri obsequentissimus fuit. Consummatum est. Hîc quivis animo ardenti apud seipsum statuat: Malo mori, quàm Deum sciens volens offendere? servitium Christo debitum consummabo.

Valerius factum narrat memoratu dignum. C. Mævius, Centurio Augusti Imperatoris, cùm Antoniano bello sæpenumerò excellentes pugnas edidisset, improvisis hostium insidiis circumventus, & ad Antonium Alexandriam perductus, interrogatúsque, Quidnam de eo statui deberet, Jugulari me, inquit, jube, quia non salutis beneficio, nec mortis supplicio adduci possum, ut aut Cæsaris miles desinam, aut tuus esse incipiam. Quò constantiùs vitam contempsit, eò faciliùs impetravit *a*. Nobilis

a *Ambros. tom. 3. in cap. 23. Lud. mihi pag. 277. & seqq.*

b *Eccles. cap. 29. v. 20.*

c *Val. l. 3. c. 8. fine, ante Externa.*

bilis animus & generosum constantiæ propositum. Hoc nimirum est Duci servare fidem. Ita quilibet Christiani sanguinis cum animo statutum habeat: Ego decies, ego centies, ego millies malo mori, quàm à Christo meo aversus in istud, aut illud, aut aliud crimen prolabi. Nec vitæ beneficio, nec mortis supplicio adduci potero, ut aut Christi miles esse desinam, aut incipiam esse diaboli. Nec caro, nec mundus, nec totus cacodæmonum exercitus, à Christo meo me avellent: juratam fidem explebo, inchoatum opus consummabo.

§. IV.

Omnia deniq; consummantur: Consummatio Christi liberalissima.

Rex David omnium rerum exitus considerans, Omnis, inquit, consummationis vidi finem *a*. Quidquid temporis est, vanum, breve, caducum est. Hîc laborem quies, gaudium plerumque luctus terminat: omnia suo clauduntur fine. Vidi finem omnis consummationis. Pro Christo quidquid patimur, modicum, momentaneum est, & fine coronatur beatissimo: quod patimur pro mundo, initium in vita, incrementum in morte, consummationem habebit in judicio: sicut latronum alter cruciatus avernales inchoa-

a Psal. 118. v. 96.

inchoavit in cruce: at iste crucis dolores, quos pauculis horis finiit, paradisi gaudiis mutavit. Non dabit in æternum fluctuationem justo *a*. Nullum est ædificium tam firmum, quin tandem ruat; nec ullum est gaudium tam copiosum, quin demum desinat; sed nec ullus dolor aut luctus est tantus, quin tandem finiat. Deficiunt denique omnia, nec est sub sole quidquam, quod perennet: suis quæque finibus arctantur. Latum mandatum tuum nimis. Præmium justis promissum, supplicium improbis decretum, immortalia sunt & æterna. Uti autem certò scimus ab eventu fuisse vera, quæ Prophetæ tot annorum centuriis, antequam evenerint, prædixerunt; ita certò sciamus omnia quæ Prophetæ, quæ Christus & Apostoli vaticinati sunt, eventura. Suus omnem consummationem sepeliet finis. Mille nobis caussæ sunt ad futurã consummationem. Ævo Noëmi diluvio mersi nullum sæculis prioribus diluvium, quo terrerentur, sciverunt: nec Sodomæ Gomorrhæq; cives simile incendium, quo extinguerentur, timuerunt. Nobis hæc omnia in oculis sunt, tot rerum præcedentium consummationes scimus, meminimus, audivimus, vidimus, & tamen ab amore rerum caducarum abduci non possumus, ut consummationis futuræ memores sanio-

a *Psal.* 54. *v.* 25.

saniora sapiamus. Dilucidissimè Christus commonens, Sicut enim, ait, erant in diebus ante diluvium comedentes & bibentes, nubentes & nuptui tradentes, usque ad eum diem, quo intravit Noë in arcam, & non cognoverunt donec venit diluvium, & tulit omnes; ita erit & adventus Filii hominis *a*. Si architectus moneat: Videte, ædes istæ malè materiatæ vitium faciunt, & ruinam minantur, subitò collapsuræ. Sibi jam imputent, si qui obterantur ruinâ. Christus orbis architectus, ex alto crucis pegmate monet: Cavete, domus ruet, omnium vestrum imminet consummatio. Christus ipse perseveravit in cruce, ne sua tantum opus privaretur consummatione. Perfidissimi Judæi perseverantiam Christi argumento in speciem non levi tentantes, Si Rex Israël est, ajunt, descendat nunc de cruce, & credemus ei *b*. Alios salvos fecit, se salvum faciat, si hic est Christus Dei electus *c*. His Augustinus cum priscis Patribus appositissimè respondens, Propter hoc ipsum, inquit, non descendit de cruce, quoniam filius Dei est. Propter hoc enim venit, ut crucifigeretur pro nobis. Plus fecit in cruce manendo, quàm fecisset de cruce descendendo. Multo enim majus fuit, lapide ad monumentum apposito mortuum resurgere, quàm de cruce vivum descen-

a *Matth. cap.* 27. *v.* 42.
b *Luc. cap.* 23. *v.* 35.

descendere *a*. In crucem ascendit Filius Dei, ut crucis tormentum non inciperet tantùm, sed consummaret. Æs alienum omne Christus usque ad novissimum quadrantem exsolvit. Fit nonnumquam ut ad vesperum quis perpotet, denique non habeat unde symbolum solvat. Caupo in hominem manus injicit, qui maluisset in marsupium, & domo exire probibet, dum vel ære luat symposium, vel pelle. In paradiso nos cum majoribus nostris intemperanter convivati sumus: convivii erat symbola mors æterna; qui hanc justitiæ divinæ solveret, nemo unus fuit. Christus igitur nostrûm omnium vicem tanti nominis reus, & è creditore debitor, quæ non rapuit, tunc exsolvebat, idque perfectissimè: Consummatum est.

Hac liberalitate rex noster Adriani Imperatoris munificentiam infinitè superavit. Compererat Adrianus, plurimos civium ingentem vim nummorum ærario suo debere. Eos igitur omnes convocari, & unà pyram maximam strui præcepit atque accendi. Nemo non pavidus solutionem explicandam capite censebat. At Cæsar præscriptiones omnium & syngraphas *b*. in medios ignes conjiciens, Bono animo cives estote, in-

 quit,

a *Aug. tom.* 10. *serm.* 130. *de tempore, &* 49. *in appendice, mihi pag.* 679. *in MS. libris adscribitur Chrysostomo.*

b *Alle schuldbrieff.*

quit, & hilares domum redite; omnium vestrum nomina jam expedita, jam expuncta sunt; Uulcano mementote gratias. Rex cæli pyram statuit quadrangulam, ligna suis ipse humeris congessit, & ignem immensi amoris excitavit, hic nostras omnes syngraphas liberalitate summa combussit. Nemo nostrum fuit, qui non decies centena millia talentum auri, hoc est, æternam mortem, deberet huic creditori. Ah, quantum hoc æris alieni nullis sæculis enumerandi! nemo hominum erat solvendo. Christus igitur delens, quod adversus nos erat, chirographum decreti, quod erat contrarium nobis, & ipsum tulit de medio, affigens illud cruci *a*. Quapropter æquo, sed & grato simus animo, explicita est solutio, enumeratum pretium, Consummatum est. Aspiciamus in auctorem fidei, & consummatorem JESUM *b*. Hic subinde præceptiones quinque apponimus.

a *Ad Coloss. cap.* 2. *v.* 14. b *Ad Hebr. cap.* 12. *v.* 2.

§. V.
Præceptiones geminæ.

I. Principium omne à Deo ducendum, omnis finis reducendus in Deum. Ego sum A & Ω, principium & finis, dicit Dominus Deus, qui est, & qui venturus est, omnipotens *c*. Omnium ferè gentium sensus est:

Ab

a *Apoc. cap.* 1. *v.* 8.

Ab Jove principium Musæ ; Jovis omnia plena a.
Deus & centrum noſtrum, & peripheria *b* eſt. Nos ſæpiſſimè lineas curvas ducimus, & incaſſum aut etiam cum damno laboramus, quia nec à Deo incipimus, nec cum Deo finimus. A centro ad quamcumque peripheriæ partem linea recta ducitur. Res Euclidi certa, & per ſe nota. Ita incipere cum Deo & in Deo finire omnia animi recti haud fallax argumentum eſt. Sanctiſſimi quique hoc legis inſtar religioſiſſimè obſervârunt, nihil umquam operæ vel laboris ſibi ſumpſerunt, nullam auſpicati actionem, quin divinam poſcerent opem. Quod Tertullianus de primævo Chriſtianorum more aſſerens: Ad omnem aditum & exitum, ad veſtitum & calceatum, ad lavacra, ad menſas, ad lumina, ad cubilia, ad ſedilia, quacumque nos converſatio exercet, frontem crucis ſignaculo terimus *c*. Quid hoc aliud, quàm omnis actionis principium à Chriſto crucifixo petere? Ab hoc ordiri, cum hoc finire omnia, imbecillitas noſtra nos jubet. Nec ignoramus nobis dictum: Sine me nihil poteſtis facere *d*. Abſ-

a *Maro eclog. 3. Ante ipſum Theocritus in Encomio Ptolemæi Lagi Idylli.* 17.
b *Circumcurrens linea, circumferentia.*
c *Tertull. l. de coronâ militis, cap. 3. fine, mihi pag.* 342.
d *Joan. cap. 15. v. 5.*

que ipſo vana eſt omnis actio. Ita qui cæpit in nobis opus bonum, perficiet uſque in diem Chriſti JESU *a*. Adſpiciamus ergo aſſiduè in auctorem fidei & conſummatorem JESUM.

II. Scripturæ ſunt implendæ. Dixerat ſuis Chriſtus è Zachariæ vaticinio: Percutiam paſtorem, diſpergentur oves gregis. *b*. Dixerat ſuper menſam in ipsâ cæna: Filius hominis vadit, ſicut ſcriptum eſt de illo *c*. Dixerat in oliveto: Quomodo implebuntur ſcripturæ, quia ſic oportet fieri *d*. Omnia de ſe vaticinia Chriſtus ante oculos poſita ſemper habuit, nec quidquam intermiſit, dum expletis omnibus liceret dicere: Conſummatum eſt. Nos pariter noſipſos idemtidem excitemus his ipſis vocibus: Scriptum eſt de te, ſcriptum eſt. Nam Deus de quovis hominum (ita loquimur) ab omni æternitate arcanum ſcripſit libellum, in quo vel ad extremum apicem perſcriptum eſt, quidquid hactenus vel fecimus, vel paſſi ſumus. Duæ ſunt partes hujus libelli, promeritorum una, delictorum altera. Si quid jam obveniat perferendum, ipſe ſibi quiſque, dicat: Scriptum eſt: quid tibi vis? ſcriptum eſt. Quid reluctaris? fruſtrà eſt: ſcriptum eſt,

a *Ad Phil. cap. 1. v. 6.*
b *Matth. c. 26. v. 31. è Zach. cap. 13. v. 7*
c *Matth. cap. 26. v. 24.*
d *Ibidem. v. 54.*

eſt, quoniam ſic oportet fieri. Calicem, quem dedit tibi Pater, non bibes? Tuam voluntatem divinæ, obſecro, ſubjunge, quoniam ſic ſcriptum eſt. Quidquid pœnarum nobis ſubeundum eſt, voluntate divinâ eſt *a*. Promptè igitur velimus, quod vult Deus. Omnia, inquit Auguſtinus, ad divinæ providentiæ regimen referantur, quæ ſtulti quaſi caſu & temerè, & nullâ divinâ admiratione fieri putant *b*. Quæ Gregorius Magnus elegantiſſimè confirmans, Deus cùm ſit ſemper omnipotens, inquit, ſic intendit omnibus, ut adſit ſingulis; ſic adeſt ſingulis, ut ſimul omnibus numquam deſit. Sic itaq; exteriora circumdat, ut interiora impleat; ſic interiora implet, ut exteriora circumdet; ſic ſumma regit, ut ima non deſerat; ſic imis præſens eſt, ut à ſuperioribus non recedat; ſic latet in ſua ſpecie, ut tamen cognoſcatur in operatione; ſic cognoſcitur in ſuo opere, ut tamen comprehendi non valeat à cognoſcentis æſtimatione; ſic adeſt ut videri nequeat; ſic videri non valet, ut tamen ejus præſentiam ipſa ejus judicia teſtentur *c*. Omnia, minima, maxima prævidit & præſcivit Deus, hinc omnia ordinatiſſimè ac ſapientiſſimè diſponit & gubernat noſtro bono *d*.

a *Idque effectivè, poſitivè, ut jam ſuprà & aliàs demonſtratum eſt.* b *Aug. in Pſ. 9. poſt init.* c *Greg. 16. moral. c. 5. med.* d *Vide Heliotrop. meum.*

Sed objicias, quod passim ubique solet objici: Si Deus velit, ut omnem pœnam patienter perferamus, cur morbo, cur hostibus, cur incendiis, &c. resistimus? Ajo primò: Quia nescimus, quousque progressura sit Dei voluntas. Fortassis voluit tantùm incendi domum, non comburi; me unum dumtaxat alterùmve diem ægrotare; hostem mœnibus imminere, ad portas pervenire, non urbe potiri. Addo: Cùm resistimus, non voluntati divinæ, sed aut nostræ, aut aliorum culpæ resistimus. Exemplo rem demonstramus. Est qui nimio potu sibi morbum accersiit: cùm iste pharmacum sumit, non Dei decretis, sed suæ intemperantiæ resistit. Ita in bellis non Dei voluntati, quæ bella immittit, sed aliorum resistitur perversitati.

Hinc Epictetus sapienter prorsus ac piè, Semper, inquit, illud potiùs volo quod fit: melius enim id judico quod Deus vult, quàm quod ego. Adhæreo illi, ut minister & pedissequus, cum illo desidero, cum illo expeto: denique quod ille vult, idem & ipse volo *a*. Quid nos, ô Christiani, sentire par est & dicere?

Tu igitur, mi homo, vade, patere, imò & morere, ut impleantur Scripturæ quas Deus ab æterno de te, de me, de nobis omnibus scripsit. Aspice in auctorem

a *Epictet. l. 4. dissert. cap. 7. mihi pag. 409.*

ctorem fidei, & consummatorem JESVM. Nec antè patiendi finem opta, quàm dicere liceat, Consummatum est.

§. VI.

Duæ præceptiones aliæ.

III. Quotidiana in agendo perseverantia est necessaria. Hæc, quam diximus, Perseverantia, tribus omnino modis coronat opus, agendo, patiendo, consummando. Agendo prima triumphat Perseverantia. O quanta grandi nonnumquam molimine incipimus, & non perficimus! diebus aliquot, vel hebdomadibus, vel etiam mensibus, quandoque annis cœpto insistimus, remittimus paullatim & difficultati cedimus, denique simul omnia cadunt; nec cœpta perveniunt ad consummationem. Voluntas hominis desultoriæ prorsus est levitatis. Reverà Sardum illum Tigellium decorè agimus:

Nil æquale homini fuit illi: sæpè velut qui
Currebat fugiens hostem: persæpè velut qui
Junonis sacra ferret: habebat sæpè ducentos,
Sæpè decem servos ———— ———— a.

Nulla hîc consummatio, summa inconstantia. Tales creberrimè nos sumus. In pace leones, in prælio cervi b. præclarè incho-

a *Horat. l. 1. ser. sat. 3. initio.*
b *Tertull. l. de coronâ mil. c. 1.*

inchoamus, malè definimus. Statuimus facturos, non facimus. Nimirum longè aliud est dicere, aliud facere: magnum est chaos inter operis desiderium, & opus. Quemadmodum verò dictum & factum sibi dissimilia sunt, cùm illud facile, hoc arduum sit atque difficile, sic actionis principium & finis inter se plurimùm distant, cùm aut principio finis sæpissimè desit, aut certè difformis sit. Incipimus, & non finimus. Sunt qui quidem grandia spirent, hoc autem solum possint dicere, Inchoatum est. Alii pluſculum addunt, quos hoc uno laudes, Laboratum est. Alii demum triplici hoc encomio digni, Inchoatum, Laboratum, Consummatum est. Ingenium Dei est, Consummare ac perficere. Dei perfecta sunt opera, canit Moses *a*. Quod vel idololatris notum. Qui contra Mardochæum Amano consilia suggesserant, viri sagaces & cauti. Si de semine Judæorum est Mardochæus, inquiunt, ante quem cadere cæpisti, non poteris ei resistere, sed cades in conspectu ejus *b*. Perinde si dicerent: Si Deus illum cœpit evehere, perficiet; frustra nos obluctamur. Dei est, cœpta omnia perficere ac consummare. Ad imitandum Syracides hortatur: Esto firmus in viâ Domini *c*. Finis coronat opus. Quid seges læta & copio-

a *Deuter. cap. 32. v. 4.*
b *Esth. cap. 6. v. 13.*
c *Eccle. cap. 5. v. 12.*

copiosæ juvat, si ad maturitatem non perveniat, si subitâ sternatur grandine? Quid fertilissimæ prosunt vineæ, si racemi degenerent ante vindemiam? Quid arborum numerosissimi flores commodant, si ad ventum aut nebulam omnes defluant? In ignem ferrum frustrà mittitur, si antequam ignescat, ex igne rapiatur. Cursor incassum cursu certat, si cursu medio subsistat. Quid pistor panes in furnum mittit, si eos iterum extrahere nolit, aut extrahat nondum excoctos? Quid lucri pictor faciet, si tabulam nullam perficiat? prorsus & nos præclarè multa incipimus, vix pauca finimus. Jure nos irrident Angeli, dicúntque: Hic homo cœpit ædificare, & non potuit consummare *a*. Aut ergo non incipe, aut fini & consumma. Ad triumphum non pertinget, qui triumphale canticum illud canere nescierit: Consummatum est. Aspiciamus igitur in auctorem fidei, & consummatorem JESUM.

IV. Non minùs in patiendo necessaria est Perseverantia, quàm in agendo. Non raro incipimus pati cum laude, sed ante finem finimus, & bonum principium corrumpimus malo fine, promeritáque jam collecta effundimus demum impatientiâ. Apertè pronuntiat Christus: Nemo mittens manum suam ad aratrum (*crucis*) & respiciens retrò, aptus

 est

a Luc. cap. 14. v. 30.

est regno Dei *a*. Patientia opus perfectum habeat *b*. Bernardus ad hanc perfecti operis consummationem nos exstimulans, Neminem audiamus, inquit, non carnem & sanguinem, non spiritum quemlibet descensum à cruce suadentem. Persistamus in cruce, moriamur in cruce: deponamur aliorum manibus, non nostrâ levitate *c*. Virtus in pace acquiritur, in pressurâ probatur, approbatur in victoriâ *d*. Sola perseverantia meretur viris gloriam, coronam virtutibus. Prorsus absque perseverantiâ nec qui pugnat victoriam, nec palmam victor consequitur. Vigor virium, virtutum consummatio est, nutrix ad meritum, mediatrix ad præmium; soror est patientiæ, constantiæ filia, amica pacis, amicitiarum nodus, unanimitatis vinculum, propugnaculum sanctitatis. Tolle perseverantiam, nec obsequium mercedem habet, nec beneficium gratiam, nec laudem fortitudo. Denique non qui cœperit, sed qui perseveraverit usque in finem, hic salvus erit. Saul cùm esset parvulus in oculis suis, Rex est super Israël constitutus: non perseverans in humilitate, & regnum amisit & vitam. Si cautela Samsonis, si Salomonis devotio perseverantiam retinuisset, nec ille profectò privatus fuisset

a *Luc. cap 9. v. 62.* b *Jacob. cap. 1. v. 4.*
c *Bern. serm. 1. Pasch. mihi pag. 15.*
d *Idem tom. 2. epist. 126. mihi pag. 167.*

ſet ſapientia, nec iſte viribus *a*. Ah neuter cecinit, *Conſummatum eſt.* Omnibus iſtis Siracides graviter indignatus, Væ, inquit, his, qui perdiderunt ſuſtinentiam *b*. Heu quanti ſuſtinentiam hanc perdiderunt! Iſcariotes aliquamdiu cum Chriſto paupertatis crucem ſuſtinuit, ſed avaritiâ victus, & excuſſo jugo in præceps abiit. Cui tamen cõmiſſum ſcelus condonari potuiſſet, niſi pœnitentiam tam ſceleſtem elegiſſet. Latronum alter in bonam fuerat deductus ſemitam, niſi eum impatientia tranſverſum egiſſet ad inferos. Potuiſſet, ſed noluit canere: Conſummatum eſt. Licinii Imperators ævo Sebaſteni quadraginta milites ſub frigidiſſimo cælo, aut nudi in lacu frigore mori, aut vicinum tepidarium ſubire jubebantur, qui facere diis mallent; omnes conſtantiſſimè cecinerunt, Conſummatum eſt. Unicus è martyre transfuga factus in proxima ſeſe balnea recepit. Potuiſſet miſer brevi patientiâ immortalem vitam obtinere, ſi mortem non fugiſſet, ſed infelix dum luctam conſummare renuit, & vitam quærit, vitam perdidit.

Quanti verò alii annis pluribus ſuſtinentiam conſtantiſſimè retinuerunt! Tarſenſis Paulus carmen illud, Conſummatum eſt, ingenti ſpiritu cantans, Bonum certamen, inquit, certavi curſum conſum

a *Bernard. epiſt.* 129. *med. mihi pag.* 174.
b *Eccli. cap.* 2. *v.* 16.

summavi, fidem servavi; in reliquo reposita est mihi corona justitiæ *a*. Paulus Thebæus eremicolarum primus, plùs Decium quam eremum horruit. Quindecim annorum adolescens in solitudinem profugit, ubi spelunca tectum, una eadémque arbor palma & vestem & victum dedit. Hic vigiliis, precibus, jejuniis Deo constantissimè servit, & vitam ad annum centesimum tertium extendit. Perseveravit in cruce Paulus ultra centenos annos, demum hilaris cantavit, Consummatum est. Antonius Ægyptius domi suæ nobilis, annos octodecim natus, loca deserta petiit, & in iis ad annum centesimum quintum in summa vitæ inopia, inter horrendas dæmonum tentationes & plagas permansit Qui & ipse lætus demum cecinit, Consummatum est. Timotheus & Maura conjuges, superatis jam pluribus tormentis, in crucem affixi sunt, in eâque ipsis novem diebus pependerunt vivi. Eo tempore toto mutuis sese hortatibus ad fidei constantiam animârunt. Demum & ipsi lætissimum hoc epiphonema cecinerunt, Consummatum est. Optimè dixit Hieronymus: Non quæruntur in Christianis initia, sed finis. Sola usque in finem perseverantia coronatur. Ut servemus fidem, aspiciamus in auctorem fidei, & consummatorem JESUM.

§. VII.

a 2. *ad Tim. cap.* 4. *v.* 7.

§. VII.
Praeceptio quinta.

V. Perseverantia denique necessaria est in consummando, quæ fidem teneat, usque dum animam agat. Hanc ocellus Domini Joannes exigens, Esto fidelis, inquit, usque ad mortem, & dabo tibi coronam vitæ *a*. Inter humanas miserias sunt quædam, quas catenatas dixerimus & perpetuas. Quo in genere numerandum discors conjugium, cùm duo conjuges valdè diffidentes inter alternantia probra sibímet illud objectant: Nec possum tecum vivere nec sine te *b*. Hic lis è lite seritur; bellum intestinum, atrox, diuturnum nutritur; longa miseriarum catena trahitur. Grande malum, & quandoque remedio nulli opportunum. Huic adnumeramus ad æternos carceres damnari, triremibus perpetuis affigi, paupertate onerosâ, immedicabili premi, morbis aut contumeliis insanabilibus jactari. Quicquid horum sit, exhauriendus est usque ad fundum amarus calix, dum tandem liceat dicere, Consummatum est. Calicem dedit nobis Pater, non bibemus illum? Quidquid calamitatis uspiam aut crucis est, à Deo est. Quamcunque autem Deus imponat crucem, ferenda est. Neque verò tantùm hoc

a *Apoc. cap.* 2. v. 10.
b *Martialis l.* 12. *Epigram. ep.* 47.

hoc onus portandum, sed pendendum & moriendum in eo, Ultimus hic actus, posse dicere, Consummatum est. E cruce in paradisum iter tutum est. Sub vitæ finem quisque nostrûm audiet: Consummata est vita tua, completus est labor tuus, voluptas pariter & dolor finiunt.

Quâ perseverantiâ consummârunt tot teneræ virgines, puerique medio luxu nati, inter delicias educati, quos forma, opes, amicorum turba, spes honorum maxima ad vitæ licentiam trahebant? Et tamen inter malorum irritamenta, inter tot blandimenta fortunæ steterunt impavidi, nec cervices mundo flexerunt, steterunt opum, honorum, voluptatum contemptores. Non defuerunt amicorum & parentum indignationes, minæ, contemptus, spoliationes, vincula, verbera, mors ipsa: steterunt interriti, inter crudeles carnificum manus, inter forcipes & candentes laminas, inter immitia flagra, belluarum dentes & ungulas, fornaces igneas, steterunt ridentibus ac modulantibus similes. Illis dulce fuit & pati pro Christo, & mori.

Quid nos torpidi, quid simile conamur? quin animos erigimus, & amorem nostrum in Christum crucifixum non verbis, sed factis, & insigni constantiâ testamur?

Quantum erit illorum gaudium, qui tam brevi cursu feliciter consummato, coronâ

coronâ se cingi sentient immortali & æternâ? quantum illorum, qui pro fugacissimarum rerum neglectu præmia sibi viderint parata nullis sæculis desitura; pro contemptu opum, omnis æternitatis divitias; pro dubiis & fugitivis honoribus, cæleste regnum non morituris honoribus perpetuum?

Felices ac beatæ nimis animæ, quæ in fine vitæ poterunt cum divino Paulo cantare: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi. In reliquo reposita est mihi corona justitiæ *a*; aut cum Christo suo: CONSUMMATUM EST. Transiit labor, effugerunt molestiæ, dilapsa periculorum nulla memoria, nihil mœroris superest, siccatæ lacrimæ, præteritorum sudorum & damnorum nullus sensus, detersa lamenta omnia, in manu sunt regna numquam eripienda.

Infelices nimiùm animæ, quæ pro securis fallacia, pro solidis vacillantia, pro plenis inania, pro profuturis nocitura, pro victuris moritura, pro æternis momentanea elegerunt, quæ ut suas sibi voluptates, commoda, delicias, honores tuerentur, neglexerunt facili, ut putabant, dispendio æterna: quarum omne studium, sollicitudo, cura, cogitationes, labor & sudor omnis in peritura ibat. His veniet inexspectata mors finem caducis bonis omnibus allatura. Clamabunt

a 2. ad Tim. cap. 4. v. 7.

bunt & hi miseri, Consummatum est, sed sensu animóque planè alio; nec priorum more, sed dolore pleni ob tam celerem & improvisam rerum hic amatarum consummationem; pleni mœrore ob honorum, deleciarum, opum, quas vix gustaverunt, tam lacrimabilem fugam. Jámque frustrà ingeminari preces, frustrà lamenta; frustrà prætendi nobilitatem, eruditionem, ætatem, famam, vires, formam; frustrà divitias, dignitates, regna, purpuram, sceptra; frustrà favores Principium, cognatorum turbam, amicorum potentiam, jam frustrà esse omnia. CONSVMMATVM EST. Nunc igitur, quisquis es, in auctorem fidei, & Consummatorem JESVM aspice. Ut vivas, vince. Desideras transitum è cruce in paradisum? In cruce consummata.

CAPUT VII.

Septima Christi morientis cygnea modulatio: Pater in manus tuas commendo spiritum meum.

HEBRÆVS dux Gedeon trecentos milites suos, quos divino jussu selegerat, eo impetu immisit in hostem, ut Madianitarum omnes copias fugarint fuderintque. Turmæ hujus armatura, gladius, vacua lagena lampas inclusa, clamor

clamor unanimis & tubæ. Ita Gedeon, quod liber Judicium testatur, divisit trecentos viros in tres partes, & dedit tubas in manibus eorum, lagenásque vacuas, ac lampades in medio lagenarum. Et dixit ad eos: Quod me videritis facere, hoc facite, ingrediar partem castrorum, & quod fecero, sectamini *a*.

Dominus JESUS Dux noster, Gedeon verissimus, humanæ gentes vindex desideratissimus, sua morte Hiericho muros subruit, avernales exercitus omnes debellavit, non ferro, sed ligno. Jamque acturus animam, clamans voce magna, Pater, ait, in manus tuas commendo spiritum meum *b*. Hæc Domini fuit suprema in cruce oratio. Nam, quod Lucas addit, Et hæc dicens expiravit *c*. Hoc nostri oloris funebre, sed suave carmen, quâ cœpimus methodo explanabimus.

a *Judic. 7. v. 16. & 17.*
b *Luc. cap. 23. v. 46.*
c *Ibidem v. 47.*

§. I.
Voces singulæ breviter expensæ.

Ille ipse, quem dixi, Gedeon noster cælo descendit, non pacem sed gladium missurus, adolescenti prodigo ex parte non absimilis. 1. Dissipavit omnem substantiam suam, siquidem amore nostri amicos, vestes, famam, lacrymas sudo-

rem, ſanguinem, vires, vitam, animam, bona omnia amiſit. 2. Cum Judæis, Publicanis, Phariſæis, hominibus improbiſſimis humaniter vixit: non enim venerat vocare juſtos, ſed peccatores. 3. Cùm annum ageret duodecimum, triduo lugebatur ut perditus, demum in templo repertus. Iterum ſub mortis tempus triduo amiſſus, in inferis, Patrum limbo inveniendus. Si deſcendero in infernum, ades *a*. Nos ipſos ſuaviter ſubinde ita perdamus, ut perdi non poſſimus: addamus nos templo, hoc eſt, cælo aut orco. Cælum numinis templum. Dominus in templo ſancto ſuo *b*. Æquè conducit, tartaro quandoque ſe abdere. Conſilium eſt Pſaltæ: Deſcendant in infernum viventes *c*, ne ſcilicet deſcendamus morientes. 4. Ingemiſcens prodigus, Quanti, ait, mercenarii in domo patris mei abundant panibus, ego autem hîc fame pereo *d*? In cruce Chriſtus dixerit: Quot Angeli in domo Patris mei abundant omni voluptate, ego autem hîc fame ſitíque morior! 5. Ibo igitur ad Patrem, & dicam ei: Pater, in manus tuas commendo ſpiritum meum.

Hæc ultima morientis verba, verè acutus in pectore Matris fuerunt gladius, qui & piorum animos transſcindat,

a *Pſal.* 138. *v.* 8.
b *Pſal.* 10. *v.* 4.
c *Pſal.* 54. *v.* 16.
d *Luc. cap.* 15. *v.* 17.

dat. Cùm rebellem filium Abſalonem fugeret David pater, hæc ipſa verba pronuntiavit: In manus tuas commendo ſpiritum meum *a*. Non incredibile, quod aliqui cenſent, à dicto illo, *Conſummatum eſt*, Chriſtum Pſalmo trigeſimo inchoato perveniſſe ad illa uſque verba: In manus tuas commendo ſpiritum meum. Nos voces ſingulas ſtrictim expendamus.

I. PATER. Primum hoc & propè ultimum in cruce verbum fuit. Pater, dimitte: Pater commendo. Affectus hic ingens, ſumma fiducia. Ita in adverſis omnibus, & in ipſo mortis acceſſu ſucclamandum ad Deum: Tibi me, Pater, tibi ſpiritum meum, meáque omnia commendo. Tuam, Pater, gloriam quæſivi, non meam, ex tuâ voluntate, non meâ, feci omnia. Nec acerbiſſima mors ab hac obedientiâ me avellet; in hac morior. Tempus eſt, ut revertar ad te, qui in hunc orbem miſiſti me.

II. IN MANVS TVAS. Illas cæli terræque ac rerum omnium architectonicas artifices manus. Si quod in orbe tutum eſt aſylum, hæ manus ſunt tutiſſimum. Gemma Deo manus eſt, *Sapientia & Potentia*, ſeu, Intellectus rerum omnium ſcientiſſimus, & voluntas omnipotens. His manibus cælum terrámque claudit: his brachiis quidquid ſupra cælum, quidquid infra tartarum eſt, ſtringit:

a Pſal. 30. v. 6.

git : his manibus architectatur universa, nec ullis indiget instrumentis. Velle in Deo est posse, voluntas Dei est potentia rerum omnium effectrix. Nam, ut Psaltes canit, omnia quæcumque voluit, fecit, in cælo & in terra *a*. In paternas manus istas Filius spiritum commendavit.

III. COMMENDO. Non ut alii, qui ne damnentur ad inferos, rogant, sed ut obsequentissimus sese filius amantissimo patri suo commendat. Domo abiturus peregrè, amicorum fidelissimo uxorem & liberos, & si quid vel oculis vel animâ habet charius, commendat, ita Filius Parenti animam velut depositum tradit, quod sibi sciebat brevi restituendum fidelissimè. Ulpiano & Jurisconsultis Depositarius & Commodatarius non possident *b*. Hic cælestis Pater Depositarius commissum sibi depositum non diu detinuit. Cum Psalte regio Petrus id affirmans, Neque, ait, derelictus est in inferno, neque caro ejus vidit corruptionem *a*.

IV. SPIRITUM MEVM. Non opes & thesauros commendo, qui, ubi caput reclinem, non habeo. Non famam & gloriam, quæ videtur jam omnis extincta; hic pendeo ut latro. Non corpus jam jam moriturum tumulo inferendum, sed meum

a *Psal. 113. v. 3.* b *Institut. de Interdict. §. Possidere autem.*
a *Psal. 15. v. 10. Actor. cap. 2. v. 28.*

meum spiritum commendo. Christus discipulis pacem, hostibus veniam, latroni paradisum, Matri discipulum, discipulo Matrem, crucifigentibus vestes, sepulchro corpus, Patri spiritum delegavit, ut immortalitatem animi nostræ intelligentiæ altè infigeret. Neque verò Patri spiritum ita commendavit, tanquam si esset quod metueret, uti nos, sed celerem rogavit in vitam reditum, & expectatam animi cum corpore conjunctionem. Nos idem longè aliter precamur, & diversâ ratione fideli creatori commendamus animas nostras *a*, nescimus enim utrùm amore an odio digni simus *b*. Christus solutione jam omni explicatâ, Consummatum est, inquit. Hoc unum superest, mori. Idcirco, Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.

Hic morientis clamor, gladius acutus pectori præcipuè materno fuit. Beata vidua Brigitta referens arcanos inter filium & Matrem affatus, Christus hoc modo loquentem facit. Ita tu Mater mea à juventute didicisti sequi voluntatem meam, & relinquere omnem voluntatem tuam pro me. Ideò benè dixisti, Fiat voluntas tua. Tu enim es quasi aurum pretiosum, quod extenditur & percutitur super duram incudem, quia tu omnibus tribulationibus percutiebaris, & in passione meâ præ cæteris patiebaris. Quia quan-

a 1. *Pet. cap.* 4. *v.* 19.
b *Eccles. cap.* 9. *v.* 1.

do cor meum in cruce præ vehementia doloris rumpebatur, cor tuum ex hoc quasi ferro acutissimo, vulnerabatur; & libenter scindi permisisses, si fuisset voluntas mea. Verumtamen etiamsi optasses vitam meam, & potuisses restitisse passioni meæ, tu tamen noluisti, nisi juxta voluntatem meam. Ideò benè dicis, Fiat voluntas tua a. His illa ejusdem sensus, styli & affectus adjungenda. Audiens quoque postmodum illam flebilem filii sui vocem, in mortis agone dicentem, Deus meus, Deus meus, ut quid me dereliquisti? videns deinde, quòd omnia ejus membra obriguerunt, & inclinato jam capite spiritum exhalabat: tunc doloris acerbitas ita cor Virginis suffocavit, quòd nullus sui corporis articulus moveri videbatur. Unde non parvum miraculum in hoc Deus tunc fecisse dignoscitur, cùm Virgo Mater tot & tantis doloribus intrinsecus sauciata, suum spiritum non emisit, quando tam dilectum filium nudum & cruentatum, vivum & mortuum, atque lanceâ transfixum, omnibus eum deridentibus, inter latrones pendere perspexit: illis pænè omnibus, quibus notus extiterat, ab eo fugientibus, & multis eorum à rectitudine fidei enormiter exorbitantibus. Igitur quemadmodum suus filius super omnes in hoc mundo viventes amarissimam mor-

a *S. Brigitta l. 1. Revel. cap. 20. mihi p. 16.*

mortem sustinuit, ita ipsius Mater in suâ benedicta anima amarissimos dolores sufferendo portavit *a*.

a *In sermone Angelico B. Brigittæ, cap.* 18, *mihi pag.* 163.

§. II.

Cur Christus in clamore valido expiràrit, sex caussæ.

Ita validus Christi morientis clamor, & Matris, & omnium piorum mentem summè affecit. Beato Lucâ teste, Clamans voce magna JESVS, ait Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Et hæc dicens expiravit *a*. Clamoris hujus caussæ aliquod expendendæ,

I. Ad tenebrarum finem Christus veluti orator è cruce, omnibus spectatoribus & auditoribus suis comprobare voluit, se etiamnum vivere jam jam moriturum; tenebras cælo terræque inductas esse testes, Dei Filium in cruce mori.

II. Suam & vivendi & moriendi potestatem testatus est orbi Servator. Qui jam antè Hierosolymis ad circumfusam plebem perorans, Ego, inquit, pono animam meam, ut iterum sumam eam. Nemo tollit eam à me, sed ego pono eam à meipso. Potestatem habeo ponendi eam, & potestatem habeo iterum sumendi eam *b*.

 III. Suam

a *Luc*, c. 23, v. 46. b *Joan*, c. 10. v. 18.

III. Suam adverſus hoſtes victoriam in orbem totum proclamavit. En noſter Gedeon ſtans coram judicibus magnam partem ſiluit, cum morte congreſſurus clamavit, perinde ſi dixiſſet, Hic capitalis eſt hoſtis meus, hic mihi debellandus. Hoſtes potentiſſimi, mors & infernus. Fortis ſicut mors dilectio, dura ſicut infernus æmulatio *a* Uterque horum hoſtium jam victus eſt: Chriſtus vicit, & victoriam morte conſignavit, promulgavítque illam ſub ipſum è vitâ deceſſum.

IV. Cùm clamans expirat, quid aliud quàm hoc ipſum animis noſtris intonat: Videte, quo peccata me veſtra deduxerint: ad falſos judices, ad columnam cruentam, ad ſupplicii locum, ad funeſtam crucem, ad mutuatum tumulum, ad ipſos inferos. Summum in orbe malum, malorum omnium ſeminarium, miſeriarum omnium pelagus profundiſſimum, ſuppliciorum & pœnarum omnium inſatiabile barathrum, peccatum vel unicum.

V. Deus patitur, Chriſtus occiditur, Veritas opprimitur, Vita extinguitur, Lux moritur. Obſtupeſcendæ hujus tragœdiæ choragus jure clamat, ut undique omnes confluant ad inauditum hoc ſpectaculum, quale non fuit in orbe umquam, nec erit. Videte & attendite. Deſiderium Angelorum, deliciæ gentis humanæ, ſalus omnium noſtrûm in patibulo expirat.

VI. Fa-

a *Cantic. cap.* 8. *v.* 10.

VI. Fatalis hic clamor satis edocet, quantus, quàmque vehemens, tam exterior quàm interior fuerit Christi Patientis & Morientis dolor. De exteriore illud Hebræi vatis accipiendum: Si est dolor sicut dolor meus *a*. Sed illo non minor erat interior, ob altissimos animi mœrores eâ etiam ex caussâ conceptos, quod lytro tam liberali spreto, tot hominum millia nihilominus sponte in æternos ignes essent ruituri.

a Thren. cap. 1. v. 12.

§. III.

Ejusdem in moriente Christo clamoris altæ sex caussæ.

VII. Clamavit Christus, ut doceret nos in periculis & adversis omnibus, & ipsâ morte clamare ad Deum. Neminis innocentia tunc ab insidiis diaboli tuta. Refert Historia Scholastica ex Bedæ sententiâ, satanam in lævo brachio crucis Christi subsedisse *a*, ac vigilantissimè observâsse, num in eo homine juris aliquid obtinere posset, nec recessisse nebulonem dum Christus expirârit *b*. Beatus Lucas certè triplici aggressu Christum

a *In viâ subsidere, Ciceroni, auff einen lauren.*
b *Hist. Scholast. l. de hist. Euang. cap. 172. Salmer. tom. 10. tract. 46. mihi pag. 372.*

stum memorans tentatum, Et consummata, inquit, omni tentatione diabolus recessit ab illo usque ad tempus *a*. Nulla quidem in Christo antiqui seminis sui vestigia reperit, non tamen ab eo ita recessit, ut ei reliquo vitæ tempore molestus interpellatus non esset, sed ad tempus dumtaxat, opportunitate datâ, vel etiam captatâ occasione rediturus ad tentandum. Rediit profectò, affirmante Christo: Venit princeps mundi hujus, & in me non habet quidquam *b*. Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum *c*. Tunc enim diabolus non dolis tantùm certans, sed apertè impugnans vim omnem exeruit, ut Dominum Jesvm à Deo abstraheret, aut illum certè perderet & extingueret, quem nullâ rerum objectâ specie poterat, corrumpere. Dum in hoc orbe sumus, numquam à satanæ tentationibus tuti sumus. Nam etsi aliquando interquiescat vaferrimus tentator, redit tamen, & plerumque graviore insultu valentior. Non enim pugnam intermittit, ut malitiæ finem faciat, sed ut animum quiete solvat, & securum reddat, sicquè male paratum repentè obruat, sibíque subjiciat. Si ausus est hic Cerberus Christo ipsi sæpiùs, & in extremis etiam insidias struere, cui nostrum parcet? Certè

a *Luc. cap. 4. v. 13.*
b *Joan. cap. 14. v. 30.*
c *Luc. cap. 22. v. 53.*

Certè numquam vehementiùs in nos insurgit, quàm cum pugnæ finem imminere cernit. Nimirum hominis calcaneo acerrimè insidiatur. Hinc magnus ille Antonius, teste Pelagio, dicere solebat: Hoc est magnum opus hominis, ut culpam suam super seipsum unusquisque ponat coram Domino, & expectet tentationem usque ad ultimum vitæ suæ tempus *a*. Panopliâ igitur opus in hunc hostem; resistendum illi precatione ardendenti, & extrema hominis singularibus præsidiis tam in antecessum, quàm eo ipso tempore munienda, clamandum toto pectore: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum. Sed ne obliviscamur brevitatis nostræ.

VII. Hoc clamore Christus homines surdos, nec socordiæ veterno pressos; aut scelerum lethargo mersos excitare instituit. Monentis Apostoli voces sunt: Surge qui dormis & exurge à mortuis, & illuminabit te Christus *b*. Ante annos triginta circiter in superiore Germaniâ terræ tremor vehemens & grandis, sed quia nocturnus fuit & brevis, à plurimis non est observatus. Moriente Christo cælum & terra insolitùm commoventur; obnubilat æther, terra tremit, architectus orbis animam agit, & vel expirans clamat, Evigilemus & surgamus. Hora est jam nos de somno surgere *c*.

IX. Mor-

a *Pelagius interpres Græcus libell.* 15. *n.* 2.
b *Ad Ephes. c.* 5. *v.* 14 c *Ad Rom. c.* 13. *v.* 11.

IX. Mortem inclamavit, alias non ausam accedere, quandoquidem in Dei Filium nil juris habuisset. Mortem igitur vocat, perinde si dicat, O mors, en adsum mori paratissimus; tu mandata perage in meo æquè ac in omnium aliorum mortalium corpore. Transfige, Ignotis spoliis non diu gaudetis. Ita pridie Christus in oliveto locutus, Quem, ait, quæritis? JESUM Nazarenum, ajunt. Quibus promptissimè dixit, Ego sum. Mox iterum quærens, Dixi vobis, inquit, quia ego sum. Si ergo me quæritis, sinite hos abire *a*. Ita mortem inclamans, In me, inquit, vim tuam omnem exprome. Ego sum, qui pro humanâ gente moriar.

X. Clamavit Christus moriens, ut mortuos ad vitam revocaret. Ita Lazarum evocans è sepulchro, voce magnâ clamavit: Lazare, veni foràs *b*. Ajunt, leunculum recens editum jacere aliquanto tempore mortuum, sed ubi leo pater rugire inceperit, velut evigilans catulus vitales motus ostendit. Clamavit in cruce Christus, & velut leo irrugiit. Ad hos leonis de tribu Judâ rugitus, monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt *c*. Perinde acsi editam è cruce vocem audiissent. Venite foràs.

XI. Su-

a *Joan cap. 18. v. 5. & 8.*
b *Joan cap. 11. v. 43.*
c *Matth. cap. 27. v. 52.*

XI. Supremus hic Christi clamor miraculum ingens fuit. Morientes sanè non clamant, præsertim crucifixi, præsertim viribus jam defectis, sanguine jam pænè omni effuso. Vox horum fracta, mortua, ferè nulla: Christus jam animam agens, altùm nihilominus clamat. Naturæ viribus id fieri non poterat. Hinc illa, quam beatus Marcus commemorat, Romani ducis liberrima confessio: videns autem Centurio, qui ex adverso stabat, quia sic clamans expirâsset, ait, Verè hic homo Filius Dei erat *a*.

XII. Denique clamavit, cùm expiraret in cruce Christus, quia plurimorum, videlicet omnium nostrûm animas Patri commendavit, cùm commendaret suam. Qui adhæret Domino, inquit Paulus, unus spiritus efficitur *b*. Nos fide piisque affectibus Christo adhæremus, unus ergo spiritus cum illo sumus. Quocircà, si Patri suum, & nostrum quoque spiritum commendavit. Deinde corpus unum nonnisi unam habet animam. Unum corpus multi sumus, omnes qui de uno pane participamus *c*. Sicut enim corpus unum est, & membra habet multa, omnia autem membra corporis cùm sint multa, unum tamen corpus sunt, ita & Christus. Etenim in uno spiritu omnes nos in unum baptizati sumus. Nunc autem

a *Marc. cap.* 15. *v.* 29.
b 1. *ad Cor. cap.* 6. *v.* 17.
c 1. *ad Cor. cap.* 10. *v.* 17.

autem multa quidem membra, unum autem corpus *a*. Si corpus unum, unus ergo & spiritus. Itaque Christus omnium suorum animas Patri commendavit valido clamore. Hic clamor orbe toto, infero superóque, terrâ cæloque auditus est.

a 1. *ad Cor. cap.* 12. *v.* 12. 13. & 20.

§. IV.

Christi morientis obedientia longissima, & per omne genus obsequii exercitatissima.

Pompejus Magnus sibi ipsi visus est tantus, ut dicere non dubitaret, si vel uno pedis applausu terram feriret, orbem in arma ruiturum. Dux noster Gedeon Magnus clamavit in monte. Mox clamantis vocem non vivi tantùm, sed & mortui audierunt, & è tumulis prodierunt. Multa corpora Sanctorum qui dormierant, surrexerunt. Et exeuntes de monumentis post resurrectionem ejus, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis *a*.

Obstupescenda fuit Christi morientis obedientia. Hanc Paulus omnium animis affixurus, Humiliavit semetipsum, inquit, factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis *b*. Undequaque de-

a *Matth. cap.* 27. *v.* 52. & 53.
b *Ad Philip. cap.* 2. *v.* 8.

demum perfectissima fuit hæc obedientia, cum Christus jam jam moriturus diceret: Pater, in manus tuas commendo spiritum meum.

I. Longissima prorsus & assiduissima fuit hæc obedientia. Exordium ea sumpsit à momento primo Christi Virginis visceribus concepti, & ad ultimum usque expirantis halitum perduravit. Nam & in utero Matris perfectum usum rationis Christus habuit, & imperio Patris de morte obeundâ se objecit, imò quorundam sententiâ, ut suprà demonstratum est, voto se obstrinxit ad mortem crucis tolerandam. Quemadmodum angelus apostata ob superbiam & inobedientiam primo à sui creatione momento præcipitatus est; ita Dei Filius unà & vitam & obedientiam exorsus est Qui de seipso fatetur, In capite libri scriptum est de me ut facerem voluntatem tuam: Deus meus volui, & legem tuam in medio cordis mei. Tunc dixi, Ecce venio *a*. Voluntas Patris erat, ut filius offerendo corpore suo ad mortem, repararet nobis vitam, In quâ voluntate, inquit Paulus, sanctificati sumus per oblationem corporis JESV Christi semel *b*. De justo asseritur: Lex Dei in corde ipsius *c*. Justorum princeps, Legem tuam, inquit, in medio cordis mei posui. De-

a *Psal.* 39. *v.* 10. *v.* 11.
b *Ad Hebr. cap.* 10. *v.* 10.
c *Psal.* 36. *v.* 31.

Decretum tuum, mi Pater, libentissimè acceptavi, nec enim aliud quidquam magis desideravi, quàm legi tuæ obsequi. Meus cibus est, ut faciam voluntatem ejus qui misit me, ut perficiam opus ejus *a*.

II. Varia & nimisquàm multiplex fuit hæc Christi obedientia. Servorum quisque certo destinatur officio. Ille amanuensem agit, iste ministrum mensæ, alius œconomum, hic musicum, illi à cubiculis, isti à secretis aut auriculis sunt, isti à pedibus, hi equos curant. Christus diversissima obivit munia. 1. Infantem egit in præsepi. 2. Discipulum in synagogâ. 3. Lignarium fabrum in domo, ídque ad annum usque trigesimum. 4. Eremicolam in locis desertis. 5. Medicum in viis & plateis, cui morbus omnis erat sanabilis. 6. Ecclesiasten & concionatorem in templo, in campis, in montibus, in ipsis aquis. 7. Peregrinum, qui è loco in locum commeabat. 8. Piscatorem hominum; quod & alios exercere docuit. 9. Exorcistam dæmonum. 10. Convivam Pharisæorum & plurium aliorum. 11. Annonæ præfectum, qui multa millia hominum non multis panibus saturavit. 12 Convivatorem, qui totum orbem etiámnum suo reficit convivio. 13. Egit & captivum in horto. 14. Egit & stultum in aulâ regiâ. 15. Olitorem

a. *Joan. cap. 4. v. 34.*

tem & hortulanum egisse quis miretur; cùm denique malefactorem & latronem egerit in cruce? Hic pectus igneum, & centum nihil linguas optem, ut qualicumque modo possim eloqui, quæ Pater jusserit, quàm ea Filius obsequenter perfecerit, quot personas egerit, nec enim ullius personæ vilitate ab integritate obsequii potuit absterreri. Apertissimè professus est ipse: Descendi de cælo, non ut faciam voluntatem meam, sed ejus voluntatem, qui misit me *a*. Ah, quàm nos longè aliter! agere personas volumus, sed nemo viles; iste quidem domini, hic fortunati, ille opulenti, iste honarati ambit personam; qui servi, mendici cupiat, nemo est. Christus & captivus & stultus, & seditiosus & latro, imò & Barabbâ latrone deterior haberi non recusat. Eò progressa est ipsius obedientia. O quantum chaos inter nostram & illius obedientiam!

a *Joan. cap. 6. v. 38.*

§. V.

Obedientia morientis Christi patientissima & perseverantissima.

III. Obedientia Christi suprà quàm capiamus, humilis & patiens. Hanc orsus in utero Virginis; infans perfectæ rationis, cetera nobis omnibus non dissimilis, novem mensibus maternum carcerem habitavit. Hymnus Ambrosii

 testa-

testatur: Tu ad liberandum suscepturus hominē, non horruisti Virginis uterum. Ex utero in stabulum & præsepe. Inde in Ægyptum idololatriæ omnis plantarium. Ex Ægypto rediit Nazarethum. Hic in maternis ædibus velut homo analphabetus, vilis, indoctus, opifex mechanicus ad trigesimum ætatis annum latuit, in quo sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi, quia in ipso inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter *a*. Exacto anno trigesimo, cùm jam ageret concionatorem publicum, quantum injuriarum & probri, quantum famis, fatigationis & sitis tulit, dum denique in supplicii locum pertractus, in lignum infame attolleretur velut latronum coryphæus, clavis fixus, vespertilionis instar extensus *b*. Hinc illæ gementis voces: Ego autem sum vermis & non homo; opprobrium hominum & abjectio plebis *c*. Nimirum filius hominis non habet, ubi caput suum reclinet *d*. Quàm submissa, quàm patiens obedientia!

IV: Obedientia Christi perseverantissima. Factus obediens usque ad mortem, mortem autem crucis. Ad culmen obsequii tam ardui pervenit, cum dixit, Pater,

a *Ad Colos. cap. 2. v. 3. & 9.*
b *Ad januas affigi solent.*
c *Psal. 21. v. 7.*
d *Luc. cap. 9. v. 58.*

ter, in manus tuas commendo ſpiritum meum. Mi Pater, ſurdos habeo homines, ad te igitur me verto, fidelem depoſitarium, tibi animam meam committo. Ego quidem omnium voce deſtinor ad interitum, humani judicii temeritas huc illuc raptat meam animam, ſed illa abſconditam bonitatis tuæ cuſtodiam immigrabit: tibi illam commendo. Acerbiſſima quidem eſt hæc animæ à ſuo corpore avulſio, nihilominus ad nutum tuum, & honori tuo in hunc calicem amariſſimum exhauriam, ut præceptis tuis ex toto ſatisfaciam. Quia ſic mandaſti Pater, ut in cauſsâ hominum profunderem animam, in tuas illam manus commendo. Cùm igitur exhauſtâ clepſydrâ ſupremum vitæ punctum flueret, quo Pater ab omni ævo filium mori voluit, inclinato capite tradidit ſpiritum. Nec enim manibus & pedibus affixus aliter adversùs Patrem reverentiam adhibere potuit. Itaque caput inclinavit veneratus Patrem, & mortem obiit complexus humanam gentem amore perſeverantiſſimo. Mementote, ait Bernardus, quòd Chriſtus, ne perderet obedientiam, perdidit vitam, in ipſos uſque inferos obſequentiſſimus.

Narrant, à Rogerio, viro religioſiſſimo, ſub vitæ finem Arſenium his talibus rogatum: Quid patiar, mi Pater, cernis; oro te igitur, jube me mori, ut moriar obediendo, & merear etiam moriendo.

Anni jam ſexaginta ſunt, quibus ego Altiſſimum precor, ut mori mihi liceat ad Præſidis mei arbitrium. Arſenius poſtulatis tam religioſis motus, Ergo, mi Rogeri, ait, ad majus obedientiæ promeritum mori te jubeo, & animam tuam conditori tuo reddere. Juvet te patientiſſimus JESVS pro nobis in cruce mortuus. Dictum, factum. Abbas loqui deſiit, & deſiit Rogerius vivere. Eâdem ſe nocte ſiſtens Areſenio defunctus, Chriſtus Dominus, ajebat, pluris fecit mortem ex obedientiâ obitam, quàm ullam actionem aliam in omni vitâ ſuſceptam. Nimirum melior eſt obedientia quàm victima, & auſcultare magis quàm offerre adipem arietum *a*. Quot igitur Chriſti actiones, quot gemitus, quot cogitationes, quot verba, tot erant obedientiæ ſacrificia. Hic diſce homo pulvis, vermicule ſuperbiſſime, hic obedire diſcê, ſervus hero, ancilla dominæ, monachus Abbati, civis Principi, ſuo quivis præſidi. Quoniam quaſi peccatum ariolandi eſt, repugnare, & quaſi ſcelus idololatriæ, nolle acquieſcere *b*. Noſter Gedeon in vallo crucis, obedientiæ lampadem extollit & clamat: Quod me facere videtis, hoc facite; qui amat me, imitetur me. Quod facio ſectamini *c*. Non eſt magis ſeria firmiórque fidei ac obedien-

tiæ

a 1. *Reg cap* 15. *v.* 22.
b *Ibid v.* 13.
c *Judic. cap.* 7. *v.* 17.

tiæ approbatio, quàm si quis undique incommodis conflictatus, malis undique oneratus, curas & dolores in Dei sinum exoneret, acquiescat spe promissionum erectus. Hic Christi morientis saluberrima quatuor documenta subnectimus. Disce orare, disce vivere, disce mori, disce beari.

§. VI.
Duæ ad rem præceptiones.

I. Disce orare. Seriò precaturus intendat vires & clamet. Hoc precationis genus rex David creberrimè usurpans, Voce meâ, inquit, ad Dominum clamavi, & exaudivit me. *a*. Deus meus clamabo per diem, & non exaudies: & nocte, & non ad insipientiam mihi *b*. Ad te Domine clamabo, Deus meus ne sileas à me *c*. Domine Deus meus clamavi ad te, & sanasti me *d*. Domine exaudi orationem meam, & clamor meus ad te veniat *e*. Omnis pænè precatio Davidis clamor fuit. Cordis clamor est precantis ardor & magnum desiderium. Quotiescumque vel cubitu surgimus, vel redimus cubitum, clamemus illud cum Christo: In manus tuas, Domine, commendo spi-

a *Psal.* 3. v. 5.
b *Psal.* 21. v. 3.
c *Psal.* 27. v. 1.
d *Psal.* 29. v. 3.
e *Psal.* 101. v. 16.

ritum meum, & unà voluntatem meam, cogitationes, verba & omnes actiones meas: Domine Jesv miserere mei, & dirige me. Sunt qui numquam quieti se tradant, quin priùs conscientiam excutiant, illùdque singularissimè à Christo petant: Domine Jesv, per extremas illas in cruce voces, quibus Patri spiritum commendâsti, te rogo, suscipe spiritum meum in fine vitæ meæ. Omne nostrum agere incipiat à Deo, & in Deo finiat; ex hoc mari effluat, in hoc refluat.

Pari modo in omnibus periculis, tentationibus & rebus adversis succlamandum: Tibi, Domine, commendo spiritum meum, ne seducar à cacodæmone. Cùm defecerit virtus mea, ne derelinquas me *a*. Ita Christus crucifixus jugi memoriæ traditus assiduè ob oculos obverfetur. Nam & ipse Dominus memoriâ nimis memori nos complexus, Ecce, ait, in manibus meis descripsi te, muri tui coram oculis meis semper *b*. Tui non possum oblivisci. Quin nos amantissimo Servatori paria respondemus: Ecce, Domine Jesv, in corde meo, in lingua mea, in universis actionibus meis descripsi te Licet omnia perdam, modò Christum crucifixum servem. Etiamsi serpens in multas partes dissecetur, modò caput servet, reliquum corpus facilè restaurat. Cor nostrum,

a *Psal.* 70. *v.* 9.
b *Isa.* 49. *v.* 16.

ſtrum, eheu, quandoque curis, ſollicitudinibus, ærumnis miſerè diſcerpitur. Parùm id refert: Tu modò ſerva caput, ſerva Chriſtum & complectere, etiamſi pecuniam, etiamſi famam, etiamſi vitam perdas, ſerva Chriſtum, & hunc crucifixum; recuperabis omnia. Eſtote prudentes ſicut ſerpentes.

II. Diſce vivere. Dixerat Chriſtus: Venit hora, & nunc eſt, quando mortui audient vocem filii Dei, & qui audierint, vivent *a*. Tunc reverà fuerat illa hora, qua Chriſti validiſſimus clamor tumulos penetravit, & ad vitam revocavit mortuos; hac hora pridem ſepulti è tumulis prodierunt. Etiámnum clamat Chriſtus, & magna voce fœtida ſepulchra ſubit, humana pectora, multum in iis jacet cadaverum, ubi abſtruſum latet domeſticum cujuſque vitium. O quoties tale aliquod cadaver annis decem, annis viginti, annis triginta & pluribus, in ejuſmodi apogæo, pectore humano hæret defoſſum. Audite ô mortui, vocem expirantis Chriſti, audite & reviviſcite. Quid, ô Domine, quid me vis facere? Commendo tibi ſpiritum meum. Hactenus in te ſpiritus vanitatis & mundi, ſpiritus carnis ac diaboli vigebat, & mori te jubebat. Ego meum tibi ſpiritum commendo: ille te jubebit reviviſcere.

Hic inſigniter Bernardus de ſpiritus-

a *Joan. cap. 5. v. 25.*

tam diversi notitia, Sunt ergo hi duo satellites, inquit, maligni illius principis tenebrarum: ut dominetur spiritus nequitiæ spiritui carnis, & spiritui hujus mundi, Quisquis ergo ex his tribus spiritibus spiritui nostro loquatur, ne credamus ei, quoniam sanguinem sitiunt, non quidem corporum, sed, quod gravius est, animarum. At quoniam spiritualis omnium natura est, à sermonibus eorum cognoscemus eos: & quis spiritus sit qui loquatur, ipsa suggestio declarabit. Semper enim spiritus carnis mollia, spiritus mundi vana, spiritus malitiæ semper amara loquitur. Quotiens ergo importunè (ut assolet) carnalis cogitatio mentem pulsat: verbi gratia, cùm de potu, de cibo, de somno, ceterísque similibus ad carnis curam pertinentibus cogitantes, humano quodam inardescimus desiderio, certum sit nobis spiritum carnis esse qui loquitur, & tamquam adversarium repellamus eum, dicentes: Vade retrò satana, quoniam non sapis ea quæ Dei sunt, sed magis sapientia tua inimica est Deo. Cùm autem non de illecebris carnis, sed de ambitione sæculi, de jactantia & arrogantia, ceterísque similibus cogitatio vana versatur in cordibus nostris, spiritus mundi est qui loquitur, longè perniciosior hostis, & majori sollicitudine repellendus. Interdum verò satellitibus istis terga vertentibus, princeps ipse habens iram

ma-

magnam tamquam leo rugiens insurgit adversus nos, cùm videlicet non ad voluptatem carnis aut sæculi vanitatem, sed ad iram, ad impatientiam, ad invidiam, ad amaritudinem animi provocamur, importunè ingerendo, si quid minùs amicabiliter minúsve discretè factum videtur, aut dictum. Si qua denique aut in signo aut in opere quolibet data videtur indignationis occasio, materia suspicionis. Huic ergo cogitationi non aliter quàm ipsi diabolo resistendum est; nec aliter ab eâ, quàm ab ipsa perditione cavendum. Scriptum est enim: In patientia vestra possidebitis animas vestras *a*.

Fuge igitur, fuge, fuge hos spiritus nequitiæ. Spiritus intelligentiæ humanus, benignus, stabilis, certus, securus omnem habens virtutem, omnia prospiciens *b*. Hunc tibi spiritum commendo.

O Judæi, quàm malignus vos agit spiritus! Terra movet, tartarum tremit, cautes dissiliunt, templi velum scinditur, monumenta panduntur, extinguuntur sidera, tunduntur pectora, adhuc veritati resistitis? sed æquiore jure dixerim: O Christiani, clamant Prophetæ, clamant Apostoli, clamat è cruce Christus, & adhuc vitiorum somno indulgetis? ô surdi & impio lethargo mersi! clamatum hactenus satis est, tot cohortationibus, tot monitis, tot concioni-

 bus

a *Luc. cap.* 21. *v.* 19.
b *Sap. cap.* 7. *v.* 23.

bus laboratum eſt excutiendo veterno, & adhuc jacetis pravâ vivendi conſuetudine ſepulti? ſaltem hic ſupremus morientis Chriſti clamor lethargum rumpat. Diſcite, dum vita eſt, vivere: ſuum quiſque inquilinum vitium à ſe profliget, omnem in ſe vitioſam aſſuetudinem expugnet, ſeipſum animosè vincat, & triumphet. Hic intimo ſcelerum horrore opus eſt, quiſque malit ardentem potiùs rogum inſilire, quàm ſciens ac volens delinquere: ſatius eſt vitam centies & ſexcenties amittere, quam letali ſe culpa vel unica obſtringere. O Chriſtiani, non tantùm ſaxa, ſed & ſaxis duriora Judæorum corda diſcindit pœnitentia: percutientes pectora ſua revertebantur. Et veſter vos ſopor etiamnum ligat, adhuc dormitis? adhuc otium & deſidiam amatis? genium adhuc & profundam gulam tam ſollicitè curatis? In omnem adhuc libidinem effuſi ruitis? nummos ad huc ante virtutem colitis? adhnc invicem mordetis, & comeditis, & invidetis? Immortales adhuc iras geritis? cædes adhuc & vindictæ ſupplicia ſpiratis? Etiámnum animi ſublati eſtis, & tantos vobis ſpiritus tantámque ſumitis arrogantiam? ſuum vobis ſpiritum commendat & clamans, & expirans Chriſtus. Surgite & exurgite à mortuis, & illuminabit vos Chriſtus. Quem hic ultimus Chriſti clamor non excitat, non veternoſus tantum, nec tantum

tùm mortuus, sed jam sepultus est, & propè in inferno.

§. VII.

Praeceptiones ad institutum duae aliae.

III. Disce mori. Notissimum illud Annaei: Vivere totâ vitâ discendum est; & quod magis fortasse miraberis, tota vita discendum est mori. Tot maximi viri relictis omnibus impedimentis, cum divitiis, officiis, voluptatibus renuntiassent, hoc unum in extremam usque aetatem egerunt, ut scirent: plures tamen ex his nondum se scire confessi, è vita abierunt *a*. Ab hac una profectò scientia totius vitae felicitas dependet. De summa rerum agitur, quando mors vocat. In hoc puncto salutis nostrae cardo vertitur. De beatitudinis & caeli jactura periclitamur, cùm ad aeternitatem evocamur. Nullum in omni vita graviorem, nullum magis serium laborem habemus, quàm hoc unum, *Mori*. Ad hunc igitur novissimum, sed & difficillimum, sed & periculosissimum laborem nos omni vita paremus: nullis hic impendiis, nulli operae parcendum. Ad ultimum hunc actum nostrae fabulae nos priùs horis omnibus exerceamus. Quotidie & vel quavis horâ dicendum: In manus tuas, Domine, commendo spiritum

a *Seneca l. de brevit. vitae. c. 7. initio.*

ritum meum. Ecclesia vocem præit. Nam ea, quod Amalarius Trevirensis exponit *a*, ter potissimùm utitur his vocibus. 1. In sacra synaxi porrigenda, tamquam in mortis hora sacerdos has voces effatur: In manus tuas, Domine, commendo spiritum meum. Qui enim, inquit Paulus, manducat & bibit indignè, judicium sibi manducat & bibit, non dijudicans corpus Domini *b*. Alimentum aut venenum est. 2. Ad precum horariarum clausulam *c*. eædem voces aliquoties repetuntur. Dormientes majoribus pluribúsque periculis quàm vigilantes subjecti sumus. 3. Ad vitæ finem. Tunc certè cacodæmon hominis calcaneo insidiatur, & nihil non agit, ut si quà possit, moribundum irretiat. Nunc igitur quisquis es, dum sospes & vivus es, spiritum tuum conditori tuo commenda. Confessus magni æris debitor in omnem se partem torquet, & paullatim circumspicit asylum, quò se recipiat, interim vetusta nomina sarcit novis, & versuram facit *d*. Si denique abdicant omnia *e*. ad destinatum properat asylum. Dominus Jesvs crucifixus refugium nostrum & virtutis, asylum tutissimum

a *Amalar. l. 4. de offic. divin. cap. 8.*
b 1. *ad Cor. cap. 11. v. 29.* c. *Zur Compeltzeit.*
d *Bricht ein loch auff, damit er das ander zuklab Zahlt schulden mit schulden.*
e *Wanns vberal fehlt, laufft er in de Freyung.*

mum eſt. Huc quotidie, huc quavis horâ, idque in actionibus noſtris omnibus, vigilanti oculo collineemus. Hic eſto terminus noſter, hæc noſtra meta, ad quam eant omnia. Commendemus animas noſtras, ut monet Petrus, in benefactis fideli creatori *a*. Non cognatis, non amicis, non filiis. fruſtra id agimus. Cùm itaque ſuprema hac hora illuxerit, age quod agis, non auri negotium tracta, ſed cæli, ad obeundam mortem promptus, paratus eſto. Hic velle tergiverſari, valdè noxium. Te tuaque omnia pleniſſimè Deo commenda. Aſſiduè cum Stephano clama: Domine JESV, ſuſcipe ſpiritum meum *b*. Ita Baſilius Magnus, ita Rex Galliarum Ludovicus *c*. ita innumeri alii Chriſtum Servatorem imitati precabantur. Spiritus eo tempore curandus, cetera omnia Deo permittenda. Orto incendio ad id quod domus pretioſiſſimum habet, curritur. Arcam nummariam, aut ſi quid gemmarum vel theſauri loco ſervavimus, igni ſubducere properamus. Theſaurus noſter, eſt animus noſter; commendemus illum in benefactis fideli creatori.

IV. Diſce beari. Beatitudinis pars maxima eſt, divinis manibus arbitrio Numinis committere omnia. Hic ſolùm ſecuritas, hic rei noſtræ augmentum, hic

a 1. *Pet. cap.* 4 *v.* 19.
b *Act. cap.* 7. *v.* 59.
c *Ludovicus Rex Galliæ IX.*

hîc opulentia, hic vita eſt. Quæ noſtrís aliorùmvè manibus inferuntur, mille periculis exponuntur, nimiùm intuta ſunt. Monuit Chriſtus, ut quod theſauri nobis eſt, hoc ærugini, furibus, igni, inſidiis omnibus ſubtrahamus, & reponamus cælo, quò nec ærugo, nec fures, nec ignis, nec inſidiæ ullæ poſſint pertingere. Codicis divini phraſis eſt: Poſuit animam ſuam in manu ſua, hoc eſt, in ſummum ſe diſcrimen objecit. Quæcumque in manu Dei collocantur, ſeu voluntas noſtra, ſive facultates, ſeu eleemoſynæ noſtræ, loco ſunt tutiſſimo; nemo hanc cuſtodiam effringet. Dilucidè hoc Chriſtus affirmans, Oves meæ, inquit, vocem meam audiunt; & ego cognoſco eas, & ſequuntur me. Et ego vitam æternam do eis, & non peribunt in æternum, & non rapiet eas quiſquam de manu mea *a*. Non miramur. Domine, è manibus tuis nil poſſe rapi; Altiſſimum poſuiſti refugium tuum, non accedet ad te malum *b*.

Is porrò in manu Dei ſe ſuáque omnia ponit, qui cuncta negotia ſua, eorúmque exitum, qui tam gaudia ſua, quàm ſuos mœrores, qui omnem ſuam voluntatem ſeque totum ex integro divinæ voluntati tradit ac ſubmittit, ſibíque ipſe dicit: Deus ſuprà me curat, tamquam me ſolum curet; fido illi, cui me committo perfe-

a *Joan. cap.* 1. *v.* 27.
b *Pſal.* 90. *v.* 9. *&* 10.

perfectiſſimè, quod partium mearum eſt, facio; cetera prorſus omnia divinæ gubernationi ac providentiæ permitto. Prævio Deo, prævio Chriſto nocere mihi nec hominum quiſquam nec dæmonum poteſt, niſi ego mihi noceam ipſe. Niſi meo memet gladio convulnerem, hac certè invulneratus perſiſto.

Rabbi Moyſes epiſtola ad Judæos Maſſiliæ degentes, ait, divinæ legis fundamentum eſſe hoc, quod omnium animis altiſſime infigendum: omnia in mundo contingentia, miſeriæ omnes & pœnæ, caſtigationes & turbelæ omnes, à voluntate noſtra proficiſcuntur nobiſque propter noſtras immittuntur noxas *a*. Ita profectò eſt: Unum atque unicum in orbe malum eſt peccatum, malorum omnium ſeminarium. Ab hoc tuti ſimus, & illæſi erimus ab omni malo. Veriſſima terræ beatitudo eſt, Peccatum fugere, & totum ſeſe Deo committere Diſce beari. Et cur Deo noſtra omnia in manus demus? Sartori pannum, corium telam, bombycinam, ſcutulatam, Damaſcenam, holoſericam, pictam, Attalicam credimus, cum liberali dicto, Sume hinc quantum opus, & veſtem concinna: non eſt quod textili materiæ parcas; Et avaritia tam exitiabili voluntatem noſtram noſtráq; omnia non credimus Deo.

Sapienter

a *Laudat hunc locum Petrus Gregorius Tholoſanus tom.* 1. *Comment. in ſyntaxes artis mirabilis*, *l.* 3. *cap.* 12. *num.* 1.

Sapienter & sanctè David, In manibus tuis, inquit, sortes meæ *a*. Tu illas misce; tempera, dispone: quidquid demum mihi est eventurum, è manibus tuis expecto, id omne paratissima voluntate accepturus. Sat bonum, & sat fortem habeo protectorem Deum meum, cui vitæ mortisque meæ summam confidentissimè credo. Vivam quamdiu volueris, mi Deus, & quando volueris, moriar. Idcircò jam nunc & quovis momento spiritum meum in tuas manus commendo.

Si cui prospecturus dicat Deus: Elige tibi fidum hominem, cui negotia tua committas. Patrem, opinor, aut matrem, aut quem amicorum sciret fidelissimum, eligeret. At habemus his longè fideliorem, quia & providentiorem & nostri amantiorem, Christum Dominum. Hoc sciamus, quia omnia dedit ei Pater in manus *b*. Si omnia, cur nos facultates à Patre datas his manibus subtrahamus? Odi orbem, homo diffidens, num invenias manus, quæ cælum condere, & stellis inoculare; quæ terram aëris medio firmare, & eam plantis, animalibus, metalis opulentare possint. Manus Domini fecerunt hæc omnia. In manibus ejus omnes fines terræ *c*. Orbem odi, homo incredule, & manus

a *Psal. 30. v. 18. Hebræa: In manibus tuis tempora mea.* b *Joan. cap. 13. v. 3.*
c *Psal. 94. v. 4.*

manus medicas quære, quæ cæcos, surdos, mutos, quæ hydropicos, paralyticos, fanaticos, energumenos, lunaticos, quocumque morbo ægros contactu solo sanare possint. Hoc Christi manus possunt. Hinc omnis turba quærebat eum tangere, quia virtus de illo exibat, & sanabat omnes a. Universos orbis sinus peragra, homo pusillanimus & emortuæ fidei, quære manus, quæ pro te vinctæ, terebratæ, confossæ, vulneratæ, clavis transfixæ sint, nec alias uspiam reperies nisi Christi manus. Quin igitur his ipsis manibus quavis horâ, quovis momento te tuáque omnia, ingenti animo summâque fiduciâ commendas & clamas: In manus tuas commendo spiritum meum; redemisti me Domine Deus veritatis b?

a *Luc. cap. 6. v. 19.*
b *Psal. 30. v. 6.*

CAPUT VIII.

De beatissimo Christi reviviscentis horto.

LUGENTIS Ecclesiæ sacrum carmen est: Ecce quomodo moritur justus, & nemo percipit corde. Verissimum. Morittur Christus, & quis est qui hanc mortem percipiat corde? Iconem crucifixi JESU salutamus osculis. Piè hoc:

sed ubi cor? Ceremoniis inhæremus, sed ubi dolentis animus? Crucem veneramur, sed quis pendentis in cruce societatem ambit? Morientem Christum aspicimus; sed ubi commorientes sunt? Ah! nemo percipit corde.

Ergo mortuus est justorum omnium justissimus, sed moritem vicit moriendo. Si ergo, inquit Bernardus, deside-ras Deum videre sublimem, humilem prius JESUM videre curato. Intuere prius exaltatum serpentem in deserto, si videre desideras Regem in solio residentem. Ista te humiliet visio, ut illa exaltet humiliatum; reprimat ista tumorem tuum, ut illa repleat desiderium tuum a. Mors Christi tot sæculis sperata, tot annorum centuriis expectata, tot desideriis ac gemitibus optata, tot vatum oraculis denuntiata, tot sacrificiorum differentiis adumbrata, in vitam nos omnes restituit. Hac unâ morte vivimus, aliter æternum morturi, nisi illa præcessisset: æterno cælorum exilio damnandi, nisi mors illa patriæ, quam perdideramus, restituisset; æternâ premendi servitute, nisi mors ista in libertatem asseruisset; vinculis perpetuis, immiti æternitatis carcere damnandi, nisi mors Christi nos exsolvisset. Non falsus, sed impius fuit vates, qui dixerat: Expedit nobis, ut unus moriatur homo pro populo,

a *Bern. serm. 1. de verbis Isaiæ.*

pulo, & non tota gens pereat *a*. Periisset non Israelis tantum populus, sed humana gens universa. Unâ igitur morte vivimus omnes, morituri omnes sine hac morte. Mirum, ter mirum: Mors nisi perimere docta, vitam est largita.

Vivit Dominus JESUS, qui in cruce nostri caussa est mortuus. Surrexit sicut dixit *b*. Pendentis in trabe mortem consideravimus; nunc & redivivi gloriam contemplemur. Hæc duo tam sibi adversantia juxta se statuere nostri erat consilii, principio hujus libri. Et ejus rei caussam assignabimus.

a *Joan. cap.* 11. *v.* 50.
b *Matth. cap.* 28. *v.* 6.

§. I.

Mors & vita juxta se posita magis elucescunt.

Ita se habet multarum rerum venustas & pulchritudo, ut, nisi eam deformitas & opposita turpitudo comitetur, vel etiam præcedat, multum illa sui amittat, & incipiat vilescere. Solem etsi per se pulcherrimum, illum tamen multò gratiorem roriflua nox facit, & nigræ matri obductum pallium. Æstatem ex se amœnissimam, plurimùm tamen hiems commendat, & glacialia illa marmora, & canæ nivis inamœnum velamen. Valetudinem nulli non jucundam, tamen

eam jucundiorem reddit invaletudo. Cibus ſuavis non eſt, quàm qui poſt famem ſumitur: potus hilaris non eſt, quàm qui poſt ſitim conceditur. Non eſt accepta quies, quàm quæ laborem ſequitur. Quid cælo favente & innubi lætius? minùs tamen eſſet, niſi ei formam hanc commendabilem faceret nigrarum nubium deformitas & horror. Riſus etſi naturâ ſuâ delectet, magis tamen ſapit poſt lacrimas. Illius diei, quâ Chriſtus in vitam redit, lætitiam, perquàm auget prægreſſa triſtitia: ridentis denuò cæli favorem, emiſſæ priùs lacrimæ commendant. Chriſtum in vitam reducem mors fecit, mors illa, quæ aſtra juſſit expalleſcere, cælum nigreſcere, ingemiſcere ſoxa: mors illa, quæ vitam imperavit, mori, & eos qui pridem mortui, è tumbis provocavit: mors illa, quæ totum fecit lugere orbem, eumdemque totum fecit gaudere. Hiems fuit & acerba, quæ multarum virtutum flores necavit, & ipſum vitæ florem conculcavit letali frigore. At conculcatus flos iſte, caput denuò erexit & oſtendit ſe vivere, ſtetitque erectus in eo ipſo horto, in quo depreſſus antè jacuit. Horte beate, quàm mihi intimos percellis ſenſus, cùm de te cogito!

Superi, date veniam, avelli ab hoc horto nequeo, in quo noſter Servator ut flos agri, aratro crucis contuſus jacuit,

livore, pallore, vulnere plenus. At odor & color, & recens vita huic flori in hoc horto rediit. Horte divine! si licet, pedem in te penetro: da, quæso te, ingressuro mihi aditum. Sed & vos omnes alios invito, ut hunc deliciarum locum juxtà mecum ingrediamini, fausto & benevolo, quod opto, pede. Neque puto, hujus ingressus pœnitebit: ipse forsan hortulanus occurret, qui ducat, qui viam monstret, qui florum arcana, herbarum abdita, arborum secreta edisserat, & volputatem nobis pariat Christo redivivo dignam. Ingrediamur propitio Numine.

§. II.

In Horto Christus ad vitam redit.

Cælum mihi videre videor, non hortum, cùm hoc amœnitatis theatrum intueor, in quo scintillantes micantésque variè flores magis profectò nitent, quàm illi astrorum ignes serena nocte. Campos Elysios prisca poësis somniavit, & locavit illos in inferorum regione. Somnium planè fuit, imò delirium: nam quę sit apud inferos vel umbra voluptatis? Hic hortus, hic verè campus Elysius est, quem suæ post mortem quieti, quem suo post reducem vitam triumpho delegit Servator, eúmque magis ornavit, quàm ullus Imperatorum suum, etsi sua manu consitum.

Egregium profectò & laudabile fuit priſcorum ſtudium in re hortenſi, quam, qui Epicuro ut auctori attribuunt, meo judicio largiter errant. Nam in hanc hortorum voluptatem ab omni ævo cupidè conſenſerunt clariſſimi virorum. Et ſacras litteras luſtramus? Videbimus unà cum orbe nato natos hortos, quos Deus ipſe primo homini domicilium attribuit, & velut ſedem beatæ vitæ. Profanas paginas inſpicimus? Ecce Semiramidis hortus aëreus & penſilis, in quo conſtruendo trecenta millia hominum deſudârunt. Ah! quàm hic noſter hortus minus operoſus & multò cultior eſt: ille laborem, iſte nitorem habet majorem. Quid enim ille habuit, niſi fontes, flores, arbores: iſte verò eum in ſe recepit, à quo fons omnis, flos & arbos accepit originem. Celebres ſunt & Heſperidum horti, in quibus.

Arboreæ frondes auro radiante nitentes
Ex auro ramos, ex auro poma ferebant,

quæ Ladon draco cuſtodiebat. Noti ſunt & Corcyræi regis Alcinoi, Adonidis & Tantali vireta & horti, quos proverbia loquuntur & fabulæ. In certis veríſque hiſtoriis reperiuntur Cyri regis manu inſtituta plantaria. Sed habeat ſuos ſibi hortos rex Cyrus, hunc ego malo, cui Chriſtus ſuum corpus quaſi granum inſeminavit, eumque tanti theſauri cuſtodem & tutorem eſſe voluit.

Jam

Jam inter Græcos Romanósque, quot illustres viros est producere, qui positis aliis curis, soli fuerunt in hac curâ. E Græcis quidem reperio in hortis omnes Phiplosophos & Sapientes, qui remoti ab insano foro & urbe, hortorum se spatiis sepibusque clauserunt. E Romanis Tarquinium regem video jam tum prisca illa Roma, in hortis molliter ambulantem & papaverum capita resecantem. Catonem Censorium agnosco rei hortensi deditum, & de ea serio scribentem. Lucullum post Asiaticas contra Mithridatem victorias, in viridibus istis & floriferis ædibus orientem conspicor. Sullam abjecta Dictatura, suaviter hic inter flores senescentem intueor. Diocletianum Principem olera sua & lactucas ad Salonam, purpuræ & omnibus sceptris præferentem admiror. Sed en, dum illustres hortulanos recito, hortulanum video, qui humanâ quidem specie augustior, habitu tamen est ab humano nil differente. Et nisi me fallunt oculi, sermones miscet cum femina, quam Magdalenam nominant. Quis iste hortulanus? alium vultus, alium vestis loquitur; ille Deum, hæc hominem fatetur. Non errem, credo, si hunc hortulanum eum esse dicam, qui ante triduum magis sanguine quàm pulvere oblitus, vulneribus magis quam sordibus deformatus, latronum medius in infami stipite exhalavit animam. Revera

hic ipſus eſt, qui animorum hortos aliquot annis cæleſtis doctrinæ ſemine percoluit, tandem pro tam fideliter poſita opera in crucem actus, & in horti monumentum è cruce delatus eſt; hodie redivivus priſtinam & ampliorem dignitatem recuperavit. Non multùm abſimili fato (ſi ſummis ima fas comparare) Abdalonymus ad diadema & purpuram pervenit.

§. III.

Abdalonymus ex horto ad purpuram & ſceptrum prodit.

Erat Sidoniæ rex dandus, Juſtino & Curtio teſtibus. Erant Hephæſtioni Alexandri clariſſimo duci clari juvenes, qui facta ſibi poteſtate regnandi, negaverunt quemquam patrio more in id faſtigium recipi, niſi regia ſtirpe ortum. Admiratus Hephæſtio magnitudinem animi ſpernentis, quod alii per ignes ferrumque peterent, Vos quidem macti virtute, inquit, eſtote, qui primi intellexiſtis, quantò majus eſſet regnum faſtidire quàm accipere. Ceterùm date aliquem regiæ ſtirpis, qui meminerit à vobis acceptum habere ſe regnum. At illi ſtatuunt neminem eſſe potiorem quàm Abdalonymum quemdam, longa quidem cognatione ſtirpi regiæ annexum, ſed ob inopiam ſuburbanum hortum colentem exigua ſtipe. Cauſſa ei pau-

paupertatis, ſicut pleriſq;, probitas erat, intentúſque operi diurno, ſtrepitum armorum, qui totam Aſiam concuſſerat, non exaudiebat. Subitò igitur dicti juvenes cum regiæ veſtis inſignibus hortum intrant, quem forte ſteriles herbas eligens Abdalonymus repurgabat. Tunc rege eo ſalutato, alter ex his, Habitus, inquit, hic, quem cernis in meis manibus, cum iſto ſqualore permutandus tibi eſt. Ablue corpus illuvie, æterniſque ſordibus ſqualidum. Cape regis animum, & in eam fortunam, qua dignus es, iſtam continentiam perfer. Et cùm in regali ſolio reſidebis, vitæ neciſque omnium Dominus cave obliviſcaris hujus ſtatùs, in quo accipis regnum, imò propter quem Somnio ſimilis res Abdalonymo videtur. Interdum ſatiſne ſani eſſent, quòd tam protervè ſibi illuderent, percunctabatur. Sed ut cunctanti ſqualor ablutus eſt, & injecta purpura, & fides à jurantibus facta ſeriò, jam rex iiſdem comitantibus in regiam pervenit, quem cùm diu contemplatus fuiſſet Alexander, Corporis, inquit, habitus famæ generis non repugnat: ſed libet ſcire, ſed inopiam qua patientia tuleris. Tum ille novus rex, Utinam, inquit, eodem animo regnum pati poſſim! Hæ manus ſuffecere deſiderio meo: nihil habenti nihil defuit. Alexander delectatus hac indole, non regiam modò ſupellectilem ei attri-

bui jussit, sed pleraque etiam ex Persicâ predâ, regionem quoque urbi appositam ditioni ejus adjecit *a*.

Videtis nostrum hunc cælestem hortulanum in Abdalonymo depictum. An non Christus Deus, qui in vitam hodie redux, regiam stirpem extrema paupertate celavit, summa abjectione texit, occultavit infanda morte? Eò námque calamitatum sponte devolutus est, ut per totum corpus sputis, livore, plagis, cruore fædatus, non tantùm non regiam, sed nec humanam quidem formam præ se ferret, & inter parricidas in furca pendulus, indignante cælo, fremente terra, astris lugentibus, gementibus saxis vitam poneret, sed triduo pòst recepturus. Recepit hodie, & revixit, in horto funeratus hortulanus. At non vitam tantùm recepit, sed & accepit immortalem purpuram, & è cælo diadema. Somnium hoc visum est multis, ipsis etiam undenis hujus hortulani asseclis. Et regressæ à monumento, inquit Lucas, nuntiaverunt hæc omnia illis undecim, & ceteris omnibus. Erat autem Maria Magdalene, & Johanna, & maria Jacobi, & ceteræ quæ cum eis erant, quæ dicebant ad Apostolos hæc: Et visa sunt ante illas sicut deliramentum verba ista, & non crediderunt illis *b*. Vix induci poterant, ut crederent, homi-

a *Curtius l. 4. cap. 2.*
b *Luc. cap. 24. v. 9. & seqq.*

hominem illum tam ignominiosa morte sublatum, in vitam assertum tam gloriosam. Sed adest in hoc ipso horto juvenis è cælo candidâ bysso amictus: adest, non ut redivivo huic hortulano insignia regni deferat, sed ut delata nuntiet, & fidem faciat incredulis. Hic ergo verus Abdalonymis à morte ad vitam, á cruce ad solium, à spineo serto ad diadema, à sordibus ad purpuram, ab ignominia ad gloriam, ab horto ad cælum vocatus. prædam non è Perside, sed ex orco abductam secum avexit: hanc suo cruore partam stitit æterno Patri, à quo vitæ necisque omnium constitutus Dominus regnum accepit orbem universum.

§. IV.
Paulinus ab horto in sacrum solium revertit.

Occurrit hic, quod de Paulino Nolano Præsule, testes credi dignissimi referunt. Ilic magnus Antistes, cùm in captivorum libertatem argentum omne erogasset, nec liberasset omnes, tandem pro redimendo viduæ filio, seipsum in Africam vendidit, & pervenit ad generum Guntharii regis, cui eâ lege se mancipavit, ut liber abiret viduæ filius. Abivit ille, remansit iste. Quem cùm barbarus hortorum culturam callere intellexisset, suis illum hortis præfecit, imò suum fecit & amicum.

Vultu

Vultu siquidem Paulinus erat elegantiore, industria rariore, cultiore sermone, quibus se ita probavit suo hero hic servus, ut tandem illi Dominus reditum in patriam, & quidquid aliud à se peteret, promitteret annuendum. Cui Paulinus, Unum est, inquit, beneficium ô Domine, quod à te postulem. Me liberum esse, in patriam redire, meis restitui quid juvet, si multi meorum absint, & adhuc in vinculis ingemiscant? Quæso te, meæ civitatis aliquot captivos tenes: dimitte unà, & æquam libertatem indulge omnibus. Omnia annuit regis gener, & naves ad abitum frumento instrui præcepit. Intereà illud Vandalorum flagellum Guntharius moritur, Paulinus dimittitur, & ad suos cum suorum parte redit feliciter.

Christe, Rex redivive & immortalis, quàm in plerisque omnibus huic hortulano fecisti paria? Servivisti, non in cælo (quæ enim ibi servitus?) sed in hac horrida solitudine. Servivisti, non coactus (quis enim cogeret?) sed sponte tua & volens lubens. Servivisti non pro amico (quid enim hoc tanti?) sed pro inimicissimo tibi homine. Et quis tuæ servitutis potissimus labor? Hortus iste, mundus iste, quem sterilem & incultum percoluisti. Sed gratia, quam hic hortus optimo suo cultori retulit, crux fuit, in quo durissimo lecto hic hortulanus occubuit. Funus illius ex infami monte

monte in hortum delatum, & illatum est saxeo sepulchro. Actuarius cœli Joannes id testatur: Erat autem in loco, inquit, ubi crucifixus est, hortus, & in horto monumentum novum, in quo nondum quisquam positus erat. Ibi ergo propter Parasceven Judæorum, quia juxtà erat monumentum, posuerunt JESUM *a*. Lugubria hactenus omnia & tristia. At tertio die à suo funere redivivus obambulat in horto hortulanus iste, & cum magna suorum parte, reditum in patriam, hoc est, in cælum meditatur.

Horte fortunatissimè, qui conscius fuisti magni simul mœroris & gaudii! Tu hortule lacrymas excepisti, quàs fuderunt, qui tulerunt in tuum gremium orbis Servatorem. Tu mœstitiam vidisti eorum, qui mortis victorem mortuum, intra tua septa sepeliverunt: Tu lamenta illorum & planctus audivisti, qui vitam in cruce extinctam, in te, ô horte, sepultam deseruerunt. Sed hæc tibi amara & funebria. Illud verò lætissimum, quod tu idem horte, vitæ Dominum in vitam restitutum, hortulani forma in te inambulantem primus vidisti, & multis illum ut mortuum lugentibus, vivum videndum exhibuisti. Cujus umquam horti dignitas, ô veræ voluptatis sedes, tua fuit superior? quæ tempe aut viridaria, quæ silvæ aut vivaria nitelam tuam æqua-

a *Joan. cap. 19. v. 41. & 42.*

æquarunt & elegantiam? Valete mihi vel mille paradisi, valete. Vestras ego voluptates non ambio. Hic mihi hortus vobis jucundior est, quia illum regem in illo reperio, qui, quotquot vult paradisorum millia, verbo potest extruere. Verè hortorum omnium decus es, ô magnum terræ delicium & mundi ocellus Solymææ horte. Sed heu, quam vix ullum a mœrore purum fluit gaudium! Est & hic quod lætitiam turbet, & hujus horti ex parte fœdet elegantiam.

§. V.

In Christi Resurgentis horto sibilant serpentes, mendacissimi milites.

Serpentes sub herbis hic delitescunt, & quò metum augeant, horrendùm sibilant pestilentes hi colubri. An non virosi dracones, milites illi, qui Dominicum sepulchrum accubant? Non in vitam revocatus, vociferantur illi, sed è conditorio ablatus est Galilæus vester. Agnosco noxios afflatus istorum draconum, quos Hebræi Pontifices argentea offa demulserunt, & hæc in Christum tam impia jusserunt evomere. Sed dicite, scelestissimi milites, si ille crucifixus homo ablatus est, quis abstulit? Discipuli. Itane discipuli? Illi scilicet, qui pænè ad ancillæ voculam exanimati conciderunt? Illi, qui triduo antè vivum deseruerunt,

tanto

tanto cum periculo repertiverunt mortuum? Mendacissimi blaterones quid dicitis? Et quando hi discipuli suum Magistrum ita subduxerunt? Cùm dormiremus. Itáne verò? ad vigilandum & servandum vos appositos censebam: ut video, ad dormitandum conducti estis, egregii vigiles. An non vestram tam apertam vanitatem & manifesto arguendam putâstis? Hoc sub Alexandro Severo fecissetis, fumo (ut vobis dignum) in cruce fuissetis necati, clamante præcone: Fumo puniuntur, qui vendiderunt fumum. Et moris fuit in Thessaliâ, ut si quis mortui custodiam promisisset, perpetem noctem eximè vigilaret, exertis & inconversis oculis, semper in cadaver intentis, nec aciem usquam diverteret, imò nec obliquaret quidem: & manè si corpus non integrum restituisset, quidquid inde decerptum imminutùmque fuisset, id omne de facie suâ defectum sarcire compellebatur. Si hæc lex in vos valeret, an non totum corpus vestrum deberetis, qui cadaver custodiendum, totum perdidistis? Sed uti effrons vestra falsitas pateat magis, agite, ô vigilantissimi excubitores: Si discipuli illud saxo clausum cadaver sunt furati, cur nemo vestrum restitit, cur omnes hoc passi? Dormivimus. Quomodo ergo clancularios illos fures vidistis, si dormivistis? nisi fortè vos apertis oculis dormiatis ut lepores? At forsan id quod narra-

narratis, somniastis? Fidem ergo dictis vestris ne sperate, somnia narratis, quibus nihil est fallacius. Quid igitur obducitis venenatæ hydræ, quid respondetis Plutonis vernæ, qua ratione fures facitis Christi discipulos? Audivimus id ex aliis. Eja verò ex aliis; quibúsnam illis aliis? An præter vos alii quoque aderant, qui ipsos custodirent custodes, ne quis auferret dormientes? Perfrictæ frontes, adcóne pudorem omnem decoxistis, ut hanc fabulam in vulgus spargere non vereremini? Quis heri natus infans hoc tam luculentum commentum non tangat? sed crocitate mendaces corvi, & Christum in vitam denuò assertum negate: nihil evincitis, nisi hoc solùm, ut plus majestatis & laudis habeat in lucem producta veritas. Resurrexit cruci affixus, sicut dixit. Cerne jam manus Judææ, quas fixeras; cerne latus Romane, quod foderas, intuere; Falsitas, corpus redivivum, quod à discipulis subductum sparseras. Hoc Petrus Chrysologus aurei vir eloquii venustè prosecutus, Inter hæc, inquit, Judæi crimina, aut malè emunt sua, aut distrahunt pejus aliena, dum peccata taxant pretio, dum pecunia pensant & compensant delicta: dum in sceleribus suis fundunt, quod tot scelere congregaverunt. Sic Judam comparant traditorem Domini sui, & pretio Redemptoris mundi sanguinem pensant: sic aperti

sepul

sepulchri fidem audiunt sacculo, ut negandæ resurrectionis crimen nummis criminum mercarentur. Pecuniam, inquit, copiosam dederunt militibus, dicentes, Dicite, quia discipuli ejus venerunt nocte, & furati sunt eum, nobis dormientibus: & si hoc Præses audierit, nos suadebimus ei, & securos vos faciemus. At illi acceptâ pecuniâ fecerunt sicut erant edocti; & diffamatum est verbum istud apud Judæos usque in hodiernum diem. Apud Judæos; numquid apud Christianos? Judæe, quod tu in Judæâ obscurabas auro, fide toto clamavit & eluxit in mundo: discipuli receperunt, non furati sunt Christum, tu perfidiam comparâsti, sed non furatus es veritatem. Judæe, resurrexit Christus, tu pecuniam perdidisti. Sanguis ejus super nos, & super filios nostros. Judæe, Christus vivit: tu & te & tuos posteros occidisti *a*.

Sed ad te redeo, divine Hortulane, & quàm tecum finio, priùs id unum ex te quæro. Cur, Christe, hos virulentos basiliscos in horto illo passus es, in quo placidè letalem somnum dormivisti? Cur circa illud sepulchrum, in quo à cruce quievisti, has bestias stabulari permisisti? Si benè conjicio, bone JESU, per hos ipsos fabularum præcones, veritatem magis in lucem dari voluisti.

a *Petrus Chrysol. serm.* 77. *mihi pag.* 203.

* Et naturæ opera si spectemus, spinæ rosas armant, mella defendunt aculei, aurum imæ specus, gemmas ima maria; & est cùm sol per nubem ferit potentiùs. Tu item Sol vere, Christe triumphator, per hanc commentorum nubem potentiam tuam magis asseruisti; neque sic effulsisset veritas, nisi eam falsitatis caligo sic pressisset; neque hortus iste ita frequentatus fuisset, nisi priùs ab istis serpentibus fuisset, ita vastatus. Honor istius horti è contemptu crevit, fama illius auxit ab infamiâ. Furtum in eo commissum spargebatur, sed tandem patuit Veritas, & purpureum honoris Ver per hoc viretum semet difflavit. Ita fieri decuit in eo horto, in quo vita sepulta jacuit, & à seipsa sibi restituta, mortem sepelivit.

CAPUT IX.

De futurâ mortuorum in vitam revocatione.

CHRISTVS igitur resurrexit, sicut de seipso dixit: Tradetur gentibus, & illudetur, & flagellabitur, & conspuetur; & postquam flagellaverint, occident eum, & tertia die resurget *a*. Resurrexit, sicut dixit: Ego sum resurrectio & vita, qui credit in me, etiamsi mortuus fuerit, vivet. Et omnis qui vivit & cre-

a *Luc. cap.* 18, *v.* 32.

& credit in me, non morietur in æternum *a*. Hæc est enim voluntas ejus, qui misit me, Patris, ut omne quod dedit mihi, non perdam ex eo, sed resuscitem illud in novissimo die *b*. Resurrexit sicut dixit. Nolite mirari hoc, quia venit hora, in quâ omnes, qui in monumentis sunt, audient vocem filii Dei; & procedent, qui bona fecerunt, in resurrectionem vitæ, qui verò mala egerunt, in resurrectionem judicii *c*. Ne miremur, neque dubitemus: de his qui dormiunt in terræ pulvere, evigilabunt alii in vitam æternam, & alii in opprobrium ut videant semper *d*. Si credimus, quòd JESVS mortuus est, & resurrexit, ita & Deus eos, qui dormierunt per JESVM, adducet cum eo *e* Scientes quoniam qui suscitavit JESVM, & nos cum JESV suscitabit, & constituet vobiscum *f*. Si complantati facti sumus similitudini mortis ejus, simul & resurrectionis erimus. Si mortui sumus cum Christo, credimus, quia simul etiam vivemus cum Christo; scientes quòd Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non

a *Joan. cap.* 11. *v.* 25. & 26.
b *Joan. cap.* 6. *v.* 39.
c *Joan. cap.* 5. *v.* 28. & 29.
d *Daniel. cap.* 12. *v.* 2.
e 1. *ad Thess. cap.* 4. *v.* 14.
f 2 *ad Cor. cap.* 6. *v.* 5. & *seqq.*

dominabitur *a*. De Reviviſcente Chriſto ſuperiori capite diximus; jam & de noſtrâ in vitam revocatione paucula addamus.

a *Ad Rom. cap. 6. v. 5. & ſeqq.*

§. I.
Mortuorum in vitam reditus nec priſcis Philoſophis ignotus.

Aquila cornicum aut pſittacorum inſidiis intercepta, pennis ſe ſpoliari non vetat: occaſionem nacta injuriam ulciſcitur, & obvium inimicum roſtro transfigit. Avis eſt, quam Indi Zebuc appellant, hæc balænæ os inſidet, ſéque grandibus illis faucibus hauriri permittit, callido conſilio: nam alvo recepta in cor roſtro incurrit, quo perroſo cæte illud immanè perimit. Aquila quæ ſupernè ſeſe in has valles ruit, ab Hebræis capta, ligata, laniata, vulſa, trabi fixa, à morte transfixa, opportunè tertia poſt mortem obitam die, hoſtem ultum ivit, & in mortem telum illud regeſſit, quod ſuómet geſſit corpore. Revixit Servator noſter. Abſorptus videbatur, & erat etiam à mortalium voraciſſimâ voragine, ſed dum ſaxeo illo ventre clauſus jacuit, cor morti peredit, & mortem ipſam mori coëgit. Capiti noſtro vitam redditam ſpectamus, nobis uti membris ſperamus reddendam. Sed ſpes hæc vacillat ſæp

ſæpè, ideò nunc illam conformatum ibo, & de mortuorum in vitam reditu pauca differam.

Rem magnam adfectas, inquit, & campum ingrederis, quem vix pervolet Tertullianus Pegaſus. Omnia conſentio, & cedo. Sed quis neſcit rerum etiam maximarum eſſe compendia? Reperit & orbis ſuam epitomen Romam. Carolo Imperatori anulus fuit, in quo præter indicem, libramenta, rotulas, etiam campanula; & hic digito, ut ceteri, inſertus eſt anulus. Notus & ille Pyrrhi, in quo gemma, quæ Novenſiles Deas cum Apolline citharam tenente, à naturæ artificio accepit. Homericam Iliadem nux unica concluſit. Neque ego me inter hos artifices numero Hoc ſolum affirmo, multa dici poſſe compendio. Bono animo lectorem eſſe jubeo, ad Romanam clepſydram non perorabo.

Leonis exuvias à tineis immunes durare, naturæ ſcriptores docent Leo noſter è ſtirpe Judâ, in prælio cruento cecidit, ſed ideò ut nos cadentes erigeret. Illatæ ſunt tumulo illius quaſi exuviæ, vermium familiæ credebatur offuſum pabulum. Sed Leo fuit, nec quidquam in illum juris tinearum dentibus Integer è marmoreâ tumbâ prodiit, & ſacro rugitu univerſum orbem à funere revocavit. Nos quidem morti paramur omnes, illam experti antequam nati: mors enim eſt non eſſe, & hunc ipſum, quem agi-

mus diem, cum morte dividimus. Æterna lex à principio dicta omni huic mundo, oriri, aboriri. Nec quidquam stabile aut firmum arbiter illi rerum esse voluit, præter seipsum. Abeunt omnia in nascendi pereundique fatalem gyrum, & longævum aliquid est in hac machinâ, æternum nihil. Mors it per omnes; & vivere non vult, uti rectè Seneca, qui non vult mori Sed post mortem denuò vita erit, & vera vita. Dies erit, cùm tellus parturiet, quotquot fovit intra viscera tantâ sæculorum ambage. Animabuntur ossa divino flamine, & umbræ prodibunt è tumulis. Nihil esse post mortem, vociferatur senex ille de horto *a*. Sed ad haram abeant hæ voces, è quâ prolatæ, vel ad orcum potiùs in quo natæ. Meliùs aliorum Philosophorum scholæ, quæ animos in sua domicilia redituros adstruxerunt. Donandus venia præ aliis Pythagoras, qui non interire, sed transire animum de corpore in corpus voluit vagâ quadam speregrinatione. Sed decantatum hoc satis & etiam explosum. Certè plerique olim sapientes, in ceteris cæci, hoc tamen viderunt, cum corpore non extingui animas. Præclarissimè hac de re Annæus philosophus dissertans, Mors, inquit, nullum habet incommodum. Quòd si tanta cupiditas longioris ævi te tenet, cogita nihil eorum, quæ ab oculis abeunt,

a *Epicurus.*

eunt, & in rerum naturam, ex quâ prodierunt, ac mox processura sunt, reconduntur, consumi. Desinunt ista, non pereunt. Et mors quam pertimescimus ac recusamus, intermittit vitam, non eripit. Veniet iterum, qui nos in lucem reponat, dies. Æquo animo debet rediturus exire. Observa orbem rerum in se remeantium: videbis in hoc mundo nihil extingui, sed vicibus descendere ac resurgere. Æstas abit, sed alter annus illam adducit: hiems cecidit, referent illam sui menses: solem nox obruit, sed ipsam statim dies abiget. Stellarum iste decursus, quidquid præterierit, repetit *a*. Tangit & Lucretius hoc dogma lib. 3.

Nec si materiam nostram collegerit ætas
Post obitum, rursumque redegerit, ut sita nunc est,
Atque iterum nobis fuerint data lumina vitæ.

Sed nihil roboris ab illis ad meam caussam postulo. Alia mihi firmaminia & solidiora.

a *Seneca epist. 36. fine.*

§. II.

Mortuos in vitam redituros, variis argumentis docet Natura.

Anastasin Deus priùs operibus docuit, quàm literis; antè viribus ostendit, quàm verbis. Naturâ præmisit, missurus natu-

ræ interpretes. Quid diei noctísque ortus & obitus clamant, quàm animi in corpus reditum, cui tot sectarum hydræ obsibilant. Considera mihi, quisquis Sadducæam luem oles, quotidiana naturæ miracula. Quot diebus dies moritur, & tenebris sepelitur. Funestatur orbis honor, & atro syrmate cuncta vestiuntur. Sordent, silent, stupent omnia; ubique justitium est, ubique rerum alta quies. Sic amissa lux lugetur: & tamen rursus cum suo cultu, cum sua dote, cum sole suo eadem & integra dies orbi universo reviviscit, mortem suam, noctem internecat: tumulum suum tenebras disturbat, hæres sibímet existit, donec & nox reviviscat cum suo & illa comitatu; donec & nocturnus sol, luna, os suum cælo exerat, & accendantur denuò nocturnæ cæli faculæ, quas mundi oculus matutinâ luce obruerat. Quod menstrua senescentis lunæ dispendia tam constanter tot annis reparata, quid docent aliud quàm exulum animorum in suas domos regressum?

De cælo terra disciplinam accipit, & discit arbores post folia vestire, floribus colorem & odorem reddere, herbis viridem vitam restituere, exhibere eadem quæ mortua sunt semina, nec priùs exhibere quàm mortua. Mira ratio. Ut reddat tellus, eripit; perdit, ut custodiat; ut integret, vitiat; enecat, ut in vitam revocet. Omnia in statum redeunt, cùm ab-

abſceſſerint; omnia incipiunt, cùm deſierint: & ideô finiuntur, ut fiant. Totus hic igitur revolubilis rerum ordo, quam perdocet manifeſtè, omne hominum genus poſt longum illum & ferreum ſomnum huic luci, & quidem meliori, reſtituendum? Quòd ſi necdum docenti te naturæ accedis, veſtigia mea ſequere, ad agros te manu duco. En tibi; unum dumtaxat granum ſeritur ſine folliculi veſte, ſine fundamento ſpicæ, ſine munimento ariſtæ, ſine culmi ſuperbiâ. Ita, inquam, ſeritur, & ſatum etiam moritur, ſed morte tam fœcundâ, ut poſt certas anni vices reſurgat, cultu munitum, numero auctum, ordine ſtructum, compagine ædificatum. Et adeò in hac morte ſterile fenus non eſt; ut (ſic me docent Indicæ hiſtoriæ) duo millia granorum fuerint numerata ex unicâ ariſtâ. Et adhuc ambigis oſſa noſtra & cineres in vitam poſt mortem aſſerendos? An & aër mihi ſcrutandus, & montium juga, ut futuram ἀνάστασιν illic oſtendam? Non recuſo. Neque inviæ rupes, neque aſpera cautium malignitas auſpicata comprimet veſtigia: Tu modò præeuntem ſequere. Intuere homo nullius fidei, orientis alitem a, qui redivivus ſuo è funere naſcitur. Quippe ſenio jam tardus in flammis finire parat, ut vitam, quàm vivus retinere non poteſt, recipiat mortuus. Odorum com-

a *Phœnicem.*

portat fomitem,è quo tenuem acervum molitur, qui nidus fit & tumulus, bustum &domicilium,in quod à sole flammam devocat alarum concussu. Mox Sabæis ramis illapsus ignis plumas populatur, & avem post exitium visturam consumit. Protinus è cinerum massa vermis, inde ovum, hinc alter aut idem Phœnix prodit, sine suo expers finis, sibímet parens & soboles, spei nostræ verum specimen, & ingens argumentum animandi denuò post putredinem humani cineris. Ergo nos interibimus, nec redibimus in vitam, Arabiæ volucres immortales vivent? Multis passeribus antistamus, si non & phœnicibus, nihil magnum: colubri stringunt exuvias, & novam sibi juventutem concinnant, homo id nequeat?

§. III.

Profanis & sacris historiis noster in vitam reditus affirmatur.

Sed num hic limus, inquis, & hoc cœnum, corpus hominis æstimandum tanti,ut solutum reparetur? Certè tanti. Neque oberit illi origo sua è terra, quia opus est summi artificis. Phidiæ manus Jovem Olympium figurat ex ebore, & adoratur. Nec jam bestiæ dens, sed Deus creditur; non quia elephantus, sed quia tantus Phidias. Et Numen corporis vilitatem nequeat ad sublimiorem dignitatem

tatem attollere? An hoc supererit, ut honestiùs homo Deum finxerit, quàm hominem Deus? Caro limus fuit, aliud erit. Aut, an nos Deo diligentiores, qui rubri littoris candens granum auro cingimus, ferro gemmeas vaginas cum Dario inducimus: Et Numen spiritûs sui auram, cum Tertuliano loquor, orisque sui operam commiserit vilissimo capulo in terram mutando, nec redeunte animâ honorando? Certè reficere poterit, qui fecit. Neque animus sine suo hospite, neque hic sine suo inquilino judici sistentur. Simul deliquerunt, simul luent. Ambo laborarunt, & ambo præmium ferent. In ærumnis socii, an in gaudiis separentur?

Sed quid illud corpus quod omnia pœnarum ingenia expertum; in quo plura tormenta visa quàm membra: quòd ferarum rictibus discerptum, freti fluctibus absorptū, flammæ viribus consumptum? an ædes sic disturbatæ denuò inædificari poterunt? Ne trepida, mi homo, & Tertullianum audi. Reddent, inquit, carnem & ignes, & undæ, & ferarum alvi, & ipsius temporis immensa gula, quidquid omni ævo hausit, revomet. Prodibunt ergo manes tubâ vocati, suísque artubus vestientur. Docet hoc cælum, docet aër, docent hoc terræ germina. An forsan terræ moles obstabit evocatis è terra? Deliria sunt hæc, quæ ad crudelitatem C. Cæsaris referenda. Hic morituris scin-

scindi vestimenta, & in os farciri pannos imperavit, quasi exiturae animae locum negaturus. Cajus mihi es, quisque evigilantes ad illam tubam mortales terrae pondere detinendos metuis. Sed ut discas Numinis potentiam, sequere, & mecum in terrae viscera pedem penetra, sepulchreta rimabimur. Sed praetereo hic Aviolam Consularem, & L. Lamiam Praetorium virum, quos in rogo revixisse, & cùm subveniri non posset, praevalente flammâ vivos crematos asserit Plinius *a*. Taceo Hermotimi Clazomenii vagum relicto corpore animum. Sileo Corfidium, qui funeris sui locatorem extulisse fertur. Neque huc arcesso Gabienum, qui Siculo bello, ab inferis, uti vult Plinius, remeavit. Abeo à fabulis, & te marcentis spei hominem duco ad vera prodigia. Primum oculum mitte in Saraptanae viduae filium, qui, uti sentit D. Hieronymus, non alius fuit quàm Jonas vates, cui ab Eliâ vitale lumen restitutum. Non commemoro Sunamitidis puerum ab alio vate secundâ vitâ donatum. Lazari tumulum quis nescit? è quo ille redivivum ad Servatoris vocem sese surrexit. Transeo ceteros à Christo & sacro Christi Collegio ab umbris ad vivos translatos. Constantinus quidam cùm

a *Plin. l. 7. nat hist cap. 52. initio, ubi plura talia recenset. Valer. Max. l. 1. cap. 8. Celsus lib. 2. cap. 6.*

cùm Hebræam perfidiam ejurasset, puellæ à se examinatæ, crucis signo animam in cadaver insinuavit. D. Severinus, teste Eugippio, Silvinum Sacerdotem vitâ functum in vitam restituit, sed priusquam ex urnâ prodiret Silvinus, quæsivit Præsul, num vitam mortalem denuò luberet vivere. cui ille, Per Numen, inquit, te rogo, ne mihi patriam morare. Sopiri placet iterum, & illic vivere, ubi nulla mors est. Et cùm divum haberet non obnitentem quievit exanimis. Maclovius Antistes, auctoribus Vincentio & Sigeberto, cùm in Insulis Fortunatis giganteæ molis sepulchrum cerneret, ingens Mausoleum fidenti voce concussit, & cadaveri, surgeret, edixit. Paruit illud, & procera mole è tumulo sese levavit. Multa hic gigas Maclovio super alterius vitæ statu enumeravit, post dies demum quinos denos ad umbras remigravit. Notum ex orbis antistite Gregorio, à Fortunato Marcellum, ab Agnete Præfecti filium, patrem familias à Severo mortuis exemptum. De Trajano & Falconilla nihil attingo.

§. IV.

Geminis singularibus exemplis dicta firmantur.

Ævo Heraclii miles Carthaginensis,

uti ex Menæis Græcorum disco *a*, subitò post patratum quoddam facinus exstinctus, ab ephebis duobus ad cælum ductus, sed non perductus. Moram injecerunt in viâ cacodæmonum diversa telonia, in omnibus vectigal exactum. Hic pro invidiâ, ille pro avaritia, pro superbiâ iste sibi satisfieri voluit. Satisfactum. Ventum ad cæli fores, ubi spurcum agmen in Veneris telonio excubias egit, & ob impuras noxas vectigal exegit, cumque non esset quo fieret satis, recesserunt florentes illi juvenes ab animo, quem in subterraneum ergastulum venerea phalanx deturbavit. Dum plangit illic captivus, dum gemit, dolétque commissum scelus, adsunt iterum cælestes genii; educunt tandem specu illo diu precantem animum, & ad conditorium deducunt, junguntque corpori. Atque dum in æde sacrâ canitur, cadaver postliminio animatum ex imo tumulo, Miseremini, exclamat, & solvite. Accurritur ad vocem, trepidatur, panditur tamen sepulchrum, sepultus solvitur, & ad Thalassium Præsulem adducitur; cui omnem rei gestæ seriem exponit, dies quadraginta impastus templa obit, corpore pavimentum verrit, perpetuos imbres ex oculis pluit, & has voces, Væ peccantibus, & non dolentibus! irrequietus iterat, & sic secun-

a *Vide Matth. Raderum parte 1. Viridaris Sanctorum, mihi pag. 184.*

secundâ morte defungitur. Nota, inquit, historia. Pro me facis, qui sic contra me. Notam censebam & ego, ideò recensebam. Ignotis fabulis hic locum non esse probe sciebam. Innumera alia in hanc rem sese offerunt: Dimitto; satis ista evincunt. Agmen mihi claudet locuples testis Cyrillus. Narrat is de Andreâ purpurato Patre, qui Romæ multis lectulo circumfusis fato concessit. Cadaver jam pollinctum, unguine odoro jam delibutum, jam busto paratum effertur, & sacram ædem infertur. Exequias veniunt plurimi. Adest Romanus Præsul, adsunt sacri, politici omnis ordo, sexus omnis: ordent mortuales cerei, voces inclinatæ lugubre carmē plorant mortuo. Subitò attonitis cunctis, mortuus altius ingemiscere adstantes circumspicere, abrupto veluit somno residere, feretro sese erigere, tandem etiam surgere. Affirmavit is postmodum Romano Pontifici, animum ad D. Hieronymi preces incorpus remissum, quò rectius contractas sordes elueret redintegrato luctu. Neque verò hic mihi quis animam incorporis latibulis delitescentem denuò per membra sese diffudive opponat. Nullus hic effugio locus. Neque hunc, quem dixi mortuum Asclepides aliquis vespillonum manibus extorsit, & medic[illegible]mentis quibusdam spiritum latentem pro[illegible]cavit. Verè defunctum asserunt non unus scriptor. Et quid adhuc in caussa

caussa iam clara trepidamus? Anastasis erit omnium mortalium: expergefiemus olim è longo sopore. De tempore nec tango quidem: nemini illud notum, quia nemo Fati tabellas legit. Certum nihilominùs, rediviva ossa latibulis suis excienda ad tubæ clangorem. Monstratum hoc nobis in nostro capite. Rediit illud ad amissum vitæ munus, & suismet viribus jam in mortis familia numeratum sese morti eripuit. Caput sequentur membra, & decretorio illo die patebunt cum vilibus tumbis mausolea. Prodibit universum hominum genus, sistendum judici.

Dicta omnia luculentissimè confirmans Paulus, *a* Si Christus, inquit, non resurrexit, inanis est ergo prædicatio nostra, inanis est & fides vestra. Nam si mortui non resurgunt, neque Christus resurrexit. Quòd si Christus non resurrexit, vana est fides vestra, adhuc enim estis in peccatis vestris. Ergo & qui dormierunt in Christo, perierunt. Si in hac vita tantùm in Christo sperantes sumus, miserabiliores sumus omnibus hominibus. *b* Nunc autem Christus resurrexit à mortuis, primitiæ dormientium; quoniam quidem per hominem mors, & per hominem resurrectio mortuorum. Et sicut in Adam omnes moriuntur, ita & in Christo omnes vivificabuntur. Alioquin quid facient,

a 1. *Cor.* 15. v. 17.
b. *Ibid.* v. 22. 23.

facient, qui baptizantur pro mortuis, si omnino mortui non resurgunt? Ut quid & a baptizantur b pro illis? ut quid & nos periclitamur omni horâ? Quid mihi prodest, si mortui non resurgunt? Manducemus & bibamus, cras enim moriemur. Ecce mysterium vobis dico: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur. Itaque fratres mei dilecti, stabiles estote & immobiles; abundantes in opere Domini semper, scientes, quòd labor vester non est inanis in Domino.

a *Baptizantur, seu purificantur ad sacrificia, quæ offeruntur pro mortuis, quod Hebræo ritu fiebat. Seu, quæ verior videtur interpretatio: Cur omnes fideles verum baptismum suscipiunt, ad t standam spem resurrectionis, ut ipsis scilicet bene sit post mortem, si mortui non resurgunt? Nam, uti Tertullianus loquitur, dum Sacramentum Baptismi impenditur corpori, corpus consecratur immortalitati.*

§. V.

Revocationem mortuorum ad vitam à plurimis non credi.

Sed quid, objiciat quis, contra larvas disputas? Hæc nobis à verâ fide certa; neque ullus est, qui te audiat, & non priùs hæc talia quàm audiat, credat. Au-

dio & ego. Et quæso liceat vel in summa Christi resurgentis gloria ingemiscere, & quod sentio, liberè profari. Post mortem in vitam reditum, verbis fatentur omnes, factis negant innumeri. Neque fieri potest, sic vivere, uti passim vivitur, & vitam aliam sperare. Ab iis hoc disco, qui de secunda vita certi, primam illam amittere pro levi habuerunt, corpus quod sciverunt in foveam abjiciendum, bufoni viperæque in rixam objiciendum, cespite non suo tegendum, viliùs illi texerunt, paverunt parciùs; & cùm opus, omnem sanguinem per stillicidia emiserunt, cum fenore recepturi. Spes hujus tam illis indubia fuit, ut nihil non tolerare sint ausi. Laminas, bestias, tædas, rogos, rotas, cruces perpessi (recentia memoro) lento sarmentorum ambitu tosti, vivi terra obruti, pro meta & scopo infandi lusus constituti, acutissimo injecti saxo, tabula tecti librarum mille pondo superjecto pondere in frustra comminuti, eò crudeliùs quò lentiùs, pellibus ursorum vestiti, molossis laniandi objecti. Taceo ceteros qui torti, lacerati, dissecti, quorum spirantium adhuc & à suspendio tepentium viscera palpitantia erepta, in ahenum bullienda injecta sunt. Alii intestina lenta ad baculum circumductione educenda, ut tardior mors iret, præbuerunt: dissecto ventre (horret animus) inspersam avenam receperunt, equis pabulum offusuri,

furi, plantis ferreas soleas prægrandibus clavis adfixas gestarunt; linguam sub mento evellendam non recusarunt; tibiarum pellem in modum ligularum avellendam porrexerunt; bulliens oleum per os infusum impavidi hauserunt; nudis ventribus injectos vivos glires ignitis & obversis pelvibus detentos, atque dentibus effugium parare coactos pertulerunt. Et hæc quæ Tiberius aliquis & Totila erubescat, hæc, inquam, ævum hoc nostrum vidit paucis abhinc annis in Gallia, Anglia, Belgica Christianis in Christianos designata. O nimiùm miseros, si vitam in tantis suppliciis & innocentes amiserunt, illam non ampliùs recuperaturi! Certi fuerunt, aliàs numquam passi tam immania, animos suos tanto furore exturbatos, in corpora non lacerata, sed integra, & quovis sole splendidiora reversuros. Sed heu! quàm à multis in contrarium itur, quibus verminosa caro colitur, comitur, pascitur, mulcetur, saginatur; jacet neglectus & incompactus animus! Atqui hoc non est, uti mihi objectum, de meliori vita nil ambigere. Nam & lex illa scitur, neminem fictis voluptatibus saturum, ad veras illas admitti. Hanc legem promulgans Paulus, Si, ait, commortui sumus, & convivemus; si sustinebimus, & conregnabimus *a*. Si tamen compatimur, ut &

a 2. *Timoth. cap. 2. vers. 12.*

conglorificemur *a*. Nimirum Christus in doloribus, nos in deliciis vivemus? illius erunt sputa, spinæ, flagra; nostrûm erunt mensæ, risus, joci, voluptates, gaudia, honores, tripudia? Et quamdiu consiliis tam fatuis inhærebimus? Humiliavit semetipsum, & exinanivit Christus; nos extollimur, & quidquid humilitatem sapit, ut inimicum detestamur & refugimus. Hoc profectò sustinere, hoc compati, hoc commori non est: quâ igitur ratione conregnabimus? Quàm verendum, ne quàm longè è Christi humilitate, tam longè ab illius gloriâ simus. Hæc illam sequitur mensurâ pari reddenda, ut quantum quis sese hîc abjecerit, tantum in meliore vitâ extollatur, nec ultra; & quantum hîc sese quis extulerit, tantum abjiciatur in altera. Vera gloriæ mensura humilitas. Proinde seriò vide, an hîc abjici malis cùm Christo, an extolli cum Lucifero. Spes vana est, quæ promissa affectat præmia, & præmittenda detrectat supplicia. Non conglorificabimur, si non compatiamur; non convivemus, si non commoriamur; non conregnabimus, si non sustineamus. Optimè Chrysostomus: In omni re aut actu virtus agendi spes est præmii futuri. Qui enim arat, arat ut metat; qui pugnat, pugnat ut vincat. Nam cùm sit ita difficile in hoc mundo servare justitiæ sanitatem, quis contentus esset adver-

a *Rom. cap. 8. v. 17.*

sus seipsum quotidie luctamina exercere, nisi ad spem respiceret resurrectionis? Tolle ergo spem resurrectionis, & soluta est tota observantia pietatis *a*. Si igitur, inquit Damascenus *b*, resurrectio non est, neque Deus neque providentia est, sed casu feruntur omnia. Videmus justos plurima patientes, improbos florentes, voluptatibus diffluentes. Quis non mutandas aliquando vices dixerit, sed suo ac definito tempore? Erit igitur resurrectio; justus est DEUS omnem virtutis actionem remuneraturus, omnem sceleris turpitudinem puniturus. Laboremus Christo, & speremus. At verò meliorem vitam nemo verè sperat, qui perituram nimiùm amat.

a *Chrysost. tom. 2. in cap. 22. Matth. homil. 42. mihi pag. 909.*
b *Damasc. l. 4. de fide Orthodoxâ.*

CAPUT X.

Christus reviviscens variè suis se spectandum præbet.

ADOLESCENTIS prodigi pater, ut filio natu majori persuaderet festæ domûs ingressum, & communis lætitiæ societatem, Epulari autem, inquit, & gaudere oportebat, quia frater tuus hic mortuus erat & revixit, perierat & inventus est *a*. Moriente Christo, Apostoli

a *Luc. cap. 15. v. 32.*

stoli velut optimi pastoris oviculæ videri poterant amissæ, ita in latebras sese penetrarunt; pastor ipse à lupis interceptus, ad crucis pedum occubuit, nec à vivis visus est ampliùs in diem usque tertium, prout vaticinatus Zacharias, Percute pastorem, inquit, & dispergentur oves *a*. Percussus pastor & mortuus erat, sed revixit, & dissipatas oviculas collegit; ad mutuos aspectus & colloquia utrimque cum gaudio ingenti reditus est apertus. Gavisi sunt discipuli viso Domino *b*. Hîc necessarium prorsus compendio docere, quomodo suis Dominus JESUS sese à reditu in vitam ostenderit, quo loco, quo tempore, qua hora sepultum corpus animarit.

a *Zach. cap.* 13. *v.* 7.
b *Joan. cap.* 20. *v.* 20.

§. I.

Quo tempore Christus, & an primus omnium resurrexerit.

Corpus beatissimum quod habitavit Verbum æternum, non solùm non in cineres & tabem ire debuit, sed nec mori debuisset, si hujus hominis dignitatem spectare mors potuisset. Cùm enim anima beatitudine sua jam frueretur, corpori quoque immortalis debebatur vita. Sed bono nostro subiit mortem, amor nostri in crucem illud extulit. At post-

poſtquam juſtitiæ divinæ litatum eſt, cæleſtis vita, quam moriendo promeruit, huic corpori conceſſa. Humilitas paſſionis, Auguſtino teſte, meritum eſt reſurrectionis.

Quàm autem certum eſt hebdomadis ſexto, ſeu Veneris die Servatorem eſſe mortuum, tam compertum eſt ante diem Dominicam ad vitam non eſſe revocatum. Sed finem primæ, & principium tertiæ diei ſumamus. Die Veneris ſero veſpere in tumulum receptus, initio Dominicæ è tumulo progreſſus. En optimus paſtor abſentiæ tempus & triſtitiæ, quantum potuit, contraxit ſolatio ſuorum.

Quod horam reviviſcentis Chriſti attinet, ſunt è priſcis Patribus, qui cenſeant Chriſtum poſt noctis medium hora prima in vitam rediiſſe. Alii, à quorum parte nos ſtamus, ad auroræ ortum redeunte jam ſole id factũ exiſtimant. Hebræus Vates cantando velut provocans, Exurge, inquit, gloria mea. Reſpondetur: Exurgam diluculo *a*. Itaque à Chriſti morte ad reditum vitæ fluxerunt horæ quadraginta. His anima fuit in limbo. Triginta ſex horis corpus exanime ſepulchrò claudebatur. Chriſtus enim mortuus eſt hora noſtrate tertia pomeridiana. Quod divus Proſper hac ſententia expreſſit: Veſpere Dominus in cruce, manè in Reſurrectione, meridie in Aſcenſione.

a *Pſal. 56. v. 9.*

Quod & sacrum Ecclesiæ metrum confirmat:

Aurora cælum purpurat,
Resultat æther laudibus,
Mundus triumphans jubilat,
Infernus horrens infremit:
Rex ille dum fortissimus
De mortis inferno specu
Victor triumphat, & suo
Mortem sepulchro funerat.

Dixerat Christus, Me oportet operari opera ejus qui misit me, donec dies est *a*. En dies operantis Christi, triginta quatuor anni; nox autem triginta solùm sex horæ. His elapsis denuò illuxit lætissimus dies.

Hic Theologorum scholæ quærunt, num Christus omnium primus ad vitam redierit, cùm Matthæus asserat, Christo etiámnum in cruce pendente monumenta esse aperta, & multa corpora Sanctorum qui dormierant, surrexisse *b*. Sed liquidum est responsum: Christus omnium primus ad immortalem vitam rediit, dormientium primitiæ, uti Paulus loquitur *c*. Sed & Matthæus ipse affirmans, Exeuntes, inquit, de monumentis *post resurrectionem ejus*, venerunt in sanctam civitatem, & apparuerunt multis *d*. Quod Ambrosius confirmans,

Primo-

a *Joan. cap. 9. vers. 4.*
b *Matth. cap. 27. v. 52. & 53.*
c *1. ad Corinth. cap. 15. v. 20.*
d *Matth. cap. 17. v. 53.*

Primogenitus, inquit, ex mortuis dicitur, quia primus resurrexit *a*. Num autem eo tempore omnes illi ad vitam immortalem sint evocati, jam olim gravis fuit quæstio. Priscorum Patrum aliqui censuerunt, illos ad modicum temporis velut Resurrectionis testes è tumulis prodiisse. Sed pace illorum, & cum veniâ sentire liceat diversa, è sepulchris evocatos ad immortalitatem. Ita Cyprianus, Origenes, Epiphanius, Clemens Alexandrinus, aliique complures sentiunt. Nam, Matthæo teste, apparuerunt multis. Hæc inter ceteras gloriosi corporis prærogativa est, gloriam suam aliis quoque pandere. Et certè hoc pœnæ ac supplicii fuisset, reviviscere ad noxam mortem. Deinde cùm Christi deliciæ sint esse cum filiis hominum, hanc utique redivivorum societatem in cælo desideravit. Et cur inferi jure potiori gaudeant quàm Beatorum sedes? Ad inferos Dathan, Core, & Abiron, ipsa etiam corpora deportârunt, cur in cælo nondum sint tam corpore quàm animo Beati, ídque in testimonium Dei misericordiæ singularis & copiosæ redemptionis? Et quid aliud beati manes quàm suorum corporum societatem desiderant? Miraculum fuit, Christi animam jam ante funera beatam mortali corpore detineri. Nec dubium quin illam Beatorum reviviscen-

a *Ambros. l. 5. epist. 22.*

ſcentium cohortem vultus divinus exhilararit, quàm primùm oculos Christus in mortem clauſit. Sed videamus jam, quibus & quo ordine Chriſtus redivivus ſeſe ſpectandum præbuerit. Nam ipſo Paſchatis lætiſſimo die quinquies aut ſexies ſuis ſpectandi ſui copiam fecit.

§. II.

Quibus, quo ordine cernendum ſe Chriſtus redivivum exhibuerit.

I. Manè ſummo Virginis Matris oculos amœniſſimo reſurgentis filii ſpectaculó recreatos, nemo rationis incorruptæ ambigit. Rem veterum teſtimoniis variè aſſertam, & Eccleſiæ conſenſu ſtabilitam, pluribus docere ſuperſedemus.

II. Mulieres Solymææ, Chriſto devotiſſimæ, Maria Magdalena, Maria Jacobi, & Salome cum ceteris ante lucem ad monumentum venerunt, ſaxum ab oſtio revolutum viderunt, terræ tremorès audierunt. Harum mulierum plures tribus fuiſſe conſtat, ſed earum certus numerus & nomina neſciuntur.

III. Iis, quæ diximus, auditis & viſis redierunt omnes feminæ, & Apoſtolis ea narrarunt. Magdalena Petro & Joanni ſingulariter audita & viſa expoſuit. Idcircò hi duæ cum mulieribus ad ſepulchrum properarunt, quos & currere coëgit Domini amor. Spectarunt omnia, quæ

quæ à mulieribus narrari audierunt; ſed Magiſtro ipſo non invento redierunt. Ad verò mulieres ad monumentum perſtiterunt, viderúntque Angelum in ſepulchri veſtibulo ſedentem, qui Dominum ſurrexiſſe aſſeruit, & hortatus eſt, porrò ipſum ſubirent monumentum, ac ſepulti locum cernerent. Ingreſſæ duos Angelos invenerunt, ut in ore trium teſtium ſtaret Reſurrectionis verbum. Hoc inſolito viſo territæ mulieres abeunt à monumento.

IV. Magdalena ſola ceteris digreſſis perſtitit plorans, & iterum iterumque ſe inclinans in ſepulchrum quærebat quem diligebat. Hæc amoris indoles eſt, illic etiam ſcrutari, ubi præſciat nil poſſe reperiri. Plus affectat amor quàm confici queat *a*. Hoc tamen effectum eſt. Duos Angelos denuò vidit, qui eam allocuti, Mulier, ajunt, quid ploras? At illa ſecum ipſa utique cogitabat: Non Angelos ſed Angelorum Dominum quæro: non Regis famulos, ſed Regem ipſum videre deſidero. O perſeverantia recti propoſiti tenaciſſima, ad laborandum & tolerandum promptiſſima!

V. Dum igitur Magdalena plorans perſtat, Christus à tergo adſtat: hunc ubi Angeli reverente geſtu præſentem ſignificarunt, converſa illa hortulanum vidit, à quo unica ea voce, Maria, compellata, mox Dominum agnoſcens & exclamans, Rab-

a Imitatio Christi, l. 3, cap. 5.

Rabboni, ait. Nec distulit, quin illicò rueret ad oscula pedibus figenda. Sed istud genus obsequii nondum tempestivi prohibens Christus, Vade, inquit, ad fratres meos, & dic eis: Ascendo ad Patrem meum, & Patrem vestrum, Deum meum, & Deum vestrum *a*. Ita Christus post Matrem, non solùm ante alias feminas, sed & ante discipulos omnes soli se spectandum præbuit Magdalenæ. Nimirum prima merebatur gaudia, quæ plus ceteris amabat. Atque hæc altera reviviscentis Christi visio est.

VI. Magdalena igitur viso Domino lætitiis jam omnibus perfusa ocyùs monumento egressa, & ceteras feminas etiamnum assecuta, quid viderit, narravit. Ita simul inter admirationem & gaudia pergebant. In viâ Christus occurrens, Avete, inquit. Illæ autem accesserunt & tenuerunt pedes ejus, & adoraverunt eum. His JESVS: Nolite timere, ite, nuntiate fratribus meis, ut eant in Galilæam, ibi me videbunt *b*. Hæc ipso die Paschatis tertia est Christi Resurgentis visio. Omniáque ista ex Euangeliis certa.

VII. Mulieres Christi tabellariæ ad discipulos eâdem domo collectos perveniunt, & narrant omnia. Nemo credit narrantibus Duo veluti rebus despiratis iter parant in Emmaus. Petrus desiderio

a *Joan. cap. 20. v. 17.*
b *Matth. cap. 28. v. 9.*

derio videndi Domini ardens ad sepulchrum redit, & priùs visa inspicit, eandémque viam meditabundus relegit: in via Christus cernendum sese objicit. Paulus & Lucas testes: Christus resurrexit die tertiá, & apparuit Cephæ, & post hoc undecim *a*. Surrexit Dominus verè, & apparuit Simoni *b*. Et quidem citiùs quam aliis discipulis. Nam Petri mœror & pœnitentia vehementior, amorque in Christum erat ardentior. Hinc & Angelus peculiarem Petri mentionem injiciens, Ite, inquit, dicite discipulis ejus, *& Petro* c. Et hæc in ipso die nostri Paschatis quarta visio.

VIII. Eodem hoc die Christus geminis discipulis Emmaunta peregrinantibus viæ comitem se junxit, eorúmque pectora productiore colloquio calefaciens, Nonne, inquit, hæc oportuit pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Ei incipiens à Moyse & omnibus Prophetis, interpretabatur illis in omnibus scripturis, quæ de ipso erant. Demum jam vicinus Emmaunti, violentiâ familiari ab ipsis tractus, idem cum ipsis hospitium subiit. Hic pane fracto, sui corporis edulio *d* cognoscendum se præ-

a 1. *ad Corinth. cap.* 15. *v.* 4. *&* 5.
b *Luc. cap.* 24. *v.* 34.
c *Marc. cap.* 16. *v.* 17.
d *Ita sentiunt è priscis Patribus Augustinus, Hieronymus, Chrysostomus, Isichius, Theophylactus, Beda, alii.*

præbuit. Atque hæc quinta fuit die Resurgentis visio.

IX. Duo hi discipuli Magistro jam cognito, ab Emmaunte rectà redeunt Hierosolyma sub serum vesperem. Hic discipulorum ceteros de Petri visione colloquentes inveniunt, visa & audita omnia de redivivo Domino confirmant; narrant insuper itineris sui rationem, comitis in via divinam facundiam, ejusdémque in diversorio luculentam notitiam concessam. Dum hæc percensent, en ipse Christus discipulorum medio consistit, & vitam à se receptam documentis pluribus ostendit. Hæc sexta fuit Christi Resurgentis primo die visio.

Hoc prorsus ordine sibi ea, quæ diximus, successerunt. Gavisi sunt ergo discipuli viso Domino, quamvis Thomas his gaudiorum primitiis non interfuerit. Adfuit quidem cùm illi ab oppido Emmaunte reduces rem testatissimam narrarent, ejus tamen narrationis epilogum non expectavit, audiendi tædio, aut tam arduæ rei credendæ difficultate victus. Ita Dominum eo die non vidit, quia finem prolixioris historiæ operiri non sustinuit. O perseverantia ad patiendum fortis, ad obtinendum stabilis!

§. III.

Quàm lætum Pascha Servator nobis omnibus seipsum dederit.

En pastorem interfectum, & oviculas dissipatas; en Magistrum, crucifixum, & discipulos in latebras coactos, iterum tamen in amplexus mutuos convenire. Perierat Pastor, & inventus est, mortuus erat & revixit. Itaque epulemur, inquit Paulus, non in fermento veteri, neque in fermento malitiæ & nequitiæ, sed in azymis sinceritatis & veritatis *a.* Lex prisca de pane fermentato non edendo gravissimè præcipiens, Quicumque, ait, comederit fermentum, peribit anima illa de Israël, à primo die usque ad diem septimum. Omne fermentatum non comedetis, in cunctis habitaculis vestris edetis azyma *b.* Sat diu fermenti acorem nostra impatientia, fastus, pigritia & invidia nostro incoxit pani. Nunc azymos patientiæ, submissionis, piæ sollertiæ, spiritales lætitiæ, casti amoris comedamus. Pascha nostrum immolatus est Christus. Hunc nobis agnum cælestis Pater dedit in epulum beatissimum. Epulemur, sed in azymis, absit omnis amaritudo & acor nequitiæ.

He-

a I. *ad Corinth. cap.* 5. *v.* 8.
b *Exod, cap,* 12, *v.* 13. *&* 20.

Hebræus rex Josias, quod Regum fasti produnt, tale pascha celebravit, cui simile numquam fuisse historicus sacer memorans, Præcepit omni populo, inquit, facite Phase Domino Deo vestro. Nec enim factum est Phase tale à diebus Judicum, & omnium dierum Regum Israël & regum Juda, sicut in octavo decimo anno regis Josiæ factum est Phase istud Domino in Hierusalem. Sed & pythones & ariolos, & figuras idolorum, & immunditias, & abominationes, quæ fuerant in terra Judæ & Hierusalem, abstulit Josias, ut statueret verba legis *a*. Nimirum hoc est paschales dies agere, vitiorum sordes, & quidquid in animo abominandi est tollere, & Christi Patientis monita ac exempla, memori menti altùm infigere.

Rex Israëlis Joas, cùm Amasiam regem Juda prælio vicisset, captivum duxit in Hierusalem, destruxítque murum ejus à porta Ephraim usque ad portam anguli quadringentis cubitis *b*. Hierusalem cælestis, ô Christiani pater, dejecti sunt muri, qui cælum obvallaverant. Ingrediamur illam urbem ad celebrandum pascha sempiternum. Ingressum aperit victoria; vincenti dabitur manna. Vince teipsum, & expugnasti cælum.

Ævo Ezechiæ regis laudatissimi (quod Regum Chronicon testatur) fecerunt filii

a 4. *Reg. cap.* 23. *v.* 21. *& seqq.*
b 2. *Paral. cap.* 25. *v.* 25.

lii Israël, qui inventi sunt in Hierusalem, solennitatem azymorum septem diebus in lætitia magna, laudantes Dominum per singulos dies. Placuitque universæ multitudini, ut celebrarent etiam alios dies septem, quod & fecerunt cum ingenti gaudio. Ezechias autem rex Juda præbuerat multitudini mille tauros, & septem millia ovium: Principes verò dederant populo tauros mille, & oves decem millia *a*. En, duo millia boum, & septemdecim millia ovium consummenda dantur in paschale epulum. Sed parum hoc, si grandiora perpendamus.

Rex Josias dedit omni populo, qui ibi inventus fuerat in solemnitate Phase, agnos & hædos de gregibus, & reliqui pecoris triginta millia, boum quoque tria millia. Hæc de regis universa substantia. De suo Principes & sacerdotes addiderunt octingentos boves, & reliqui pecoris septem milla sexcenta. Quæ omnia Regum Chronicon fideli calculo signavit. Ita universè boum quatuor millia, ovium triginta octo millia paschali gaudio sunt jugulata. Feceruntque filii Israël, qui reperti fuerant ibi, Phase in tempore illo, & solemnitatem azymorum septem diebus. Non fuit Phase simile huic in Israel à diebus Salomonis Prophetæ; sed nec quisquam

a 2. *Paralip. cap.* 30, *v.* 21. & *seqq.*

de cunctis regibus Israël fecit Phase, sicut Josias, Sacerdotibus & Levitis, & omni Judæ & Israel, qui repertus fuerat, & habitantibus in Hierusalem *a*.

Nos verò longe ampliorem lætandi caussam in nostro paschate habemus. Divinus Pater unicam nobis oviculam dedit, quæ ad occisionem ducta obmutuit, & non aperuit os suum *b*. Hæc in furcam crucis appensa nos ab interitu suâ morte servavit. Cum hoc agnello unico non centum millia taurorum, non ovium decies centena millia vel minimum comparanda. Victimæ paschali laudes immolent Christiani, Agnus redemit oves, Christus innocens Patri reconciliavit peccatores. Verùm hic illud accuratissimè observandum, quod Regum Chronicon apponit: Cùmque hæc fuisset rite celebrata, egressus est omnis Israel, qui inventus fuerat in urbibus Juda, & fregerunt simulacra, succideruntque lucos, demoliti sunt excelsa, & altaria destruxerunt, donec penitus everterent *c*. Nimirum hoc Christiani paschatis primarium est: succidendi sunt luxuriæ luci, excelsa superbiæ demolienda, altaria gulæ destruenda. Hæc forsan hactenus escarum deliciis, dapibus opimis, potu præ-

a 2. *Par. c.* 35. *v.* 7. *& seqq. v.* 17. *& seqq.*
b *Is. c.* 53. *v.* 7. *& Actor. c.* 8. *v.* 32
c 2. *Par. cap.* 31. *v.* 1.

prælargo nimiùm oneravimus; destruantur. Nec illud negare possums, suum ferè cuivis homini clandestinum esse simulacrum, uti suos quisque manes patimur, & sua quemque trahit voluptas, nam vitiis nemo sine nascitur *a*. Hic irâ urgetur, ille invidiâ, avaritiâ ipse, hic socordiâ & pigritiâ. Hæc nostra sunt simulacra, quæ furtivis sacrificiis propitiamus. Frangantur, & evertantur penitus. Decernat ille statuátque sanctè non irasci ampliùs, hic invidiam detestetur, iste omnem odisse avaritiam incipiat; hic ignaviæ validè resistat. Sterili cultu celebramus Pascha, nisi vitiorum evertamus simulacra.

§. IV.

Laudata vita, resurrectio assiduè cogitata.

Nunc igitur monente Petro vivamus justitiæ. Nam ille mortuus est & revixit, qui peccata nostra ipse pertulit in corpore suo super lignum, ut peccatis mortui justitiæ vivamus *b*. Debitam peccatis pœnam expers peccati pertulit, ut qui peccatis mortui eramus, soli jam viveremus justitiæ. O verè vitam quæ vincit peccatum omnis mali seminarium! Illud hic solatii plenum: Cujus livore sanati sumus. Nova omnino res, per

 Chri-

a *Horatius sermon. l. 1. sat. 3.*
b 1. *Pet. cap. 2. v. 24.*

Christi Vulnera curari nostra, nec nos aliter curandos, nisi ipse vulneraretur; per illius livores medelam fieri nostris languoribus, illius morte nobis donari vitam; nec aliter nos vita donandos, nisi ipse moreretur; fuso illius Sanguine, non ampliùs peri nostrum; nec alia nos lege servandos, nisi ipse periret in cruce, nec umquam nos vinculis exolvendos, nisi ligaretur ipse, ut ipsius vincula libertas esset nostra, ipsius flagra, sanitas nostra, ipsius vulnera, integritas nostra, mors denique ipsius, nostra vita. Qua de re Paulus Colossenses erudiens, Et vos, inquit, cùm essetis mortui in delictis, &c. convivificavit cum illo, donans vobis omnia delicta, delens quod adversus nos erat chirographum decreti, quod erat contrarium nobis. Et ipsum tulit demedio, affigens illud cruci, & expolians principatus & potestates, traduxit confidenter palàm, triumphans illos in semetipso *a*. Mortui omnino eramus delictis, imo per dilictum mortui. Interemerat enim nos dilictum morte omnium pessima. Sciebat hoc qui dixerat: Mors peccatorum pessima *b*. Sed hoc peccati chirographum, hoc mortis decretum, jam Christi sanguine deletum, primogeniæ libertati à Christo sumus restituti. Fortior armatus frotem armis exuit & prædà, *captivam duxit captivita-*

a *Ad Coloss. cap.* 2. *v.* 13. *& seqq.*
b *Psal.* 33. *v.* 22

tivitatem, triumphum egit de omnium retro sæculorum hostibus. Surrexit Dominus verè & apparuit Simoni *a*.

De Resurrectione assiduè commeditanda divinè Petrus Chrysologus, Tota spes, inquit, fidei Christianæ in Resurrectione constituta est mortuorum. Repetere hæc eadem inculcare hæc ipsa vehementiùs, Resurrectionis ipsius ardore gestimus. Fratres, semper de Resurrectione libet dicere, jugiter de Resurrectione delectat audire, quia mori numquam libet, vivere semper delectat. Resonet ergo in ore nostro Resurrectio semper, semper Resurrectio ad nostræ mentis transmittatur auditum, ut mors, quæ nostros semper obsidet sensus, cum terrore suo, cum lamentis suis à nostris sensibus effugetur. Quia sic agricola fructus uberes & ex satiatas epulas cantat, ut imminentum vomeris laborem non sentiat & sudorem. Sic nauta portus modulatur & lucra, ne undarum ruinas, ne maris discrimina pertimescat. Sic miles, ne vulnera metuat, ut gladios non pertimescat, prædas personat & triumphos. Unde Resurrectionem mente, ore, oculis aspectet, cantet, cogitet Christianus, ut totam mortis possit despicere & calcare formidinem. Mors est, Fratres, desperationis domina, incredulitatis mater, germana corruptionis, inferni parens, diaboli con-

a *Luc. cap.* 24. *v.* 35.

junx, omnium malorum regina, quæ omne genus hominum tali ordine inexplebili impugnat, ut primum susurratricem suam desperationem præmittat talia suadentem: Homo, cur tua perdis tempora? Ecce domina mors tua venit animam tum in nihilum redigens, carnem tuam putredine, ossa tua vetustate consumens, ut te qui non fuisti antequam nascereris, faciat non esse post mortem. Redde ergo debita ante mortem, moriturus cito, tibi, ætatibus tuis: da lusibus infantiam, da deliciis adolescentiam, da voluptatibus juventutem, da senectutem mihi, ne sine caussa de spe cogites desperatus. Post istam mittit incredulitatem suam filiam, sic minantem: Quasi non moriturus, quasi evasurus mortem, sic de vita disponis. Homo, te decipit fides, tu fidei credis, quæ, ut tollit præsentia, futura promittit, & ut auferat quæ sunt ante mortem, nescio quæ invisibilia pollicetur esse post mortem. Quis inde venit, aut quis sapiens credit toto sæculis promissa esse reddita? O si manduces & bibas! manduca & bibe, cras enim morieris. Tertiam germanam nequitiæ suæ corruptionem tali dirigit cum furore, ut aspectus hominum invadat, attrahat, occupet, per sepulchra extremos ostendens carceres, suos jacere ibi demonstrat immobiliter vinculatos: & ut homines sensúque hominum horrore toto, toto pa-

pavore conturbet, effundit putredinem, eructat saniem, spargit fœtores, atque ad unum corpus hominis innumeros carnifices ab se vermes dedisse proclamat. Quare non desperationi, quare non incredulitati crederent Christiani? Hæc sunt mortis bella, his ducibus, his consiliis, tali conflictu captivat, vastat, interficit omnes, quos natura præsentem perducit ad vitam, ducit reges, trahit populos, gentes impellit, non divitiis redimi, non flecti precibus, non lacrimis molliri, non viribus umquam potuit ista superari.

Sed nemo his larvis terreatur: Surrexit Dominus verè. Et nos omnes resurgemus. Nam in Christo omnes vivificabuntur, unusquisque in suo ordine, primitiæ Christus *a*. In ea rem Chrysologus à se dicta stabiliens, Non solum, inquit, sine caussa credidit, sed & sine caussa vixit, qui se ad hoc solum natum credidit, ut periret. Homo, quid tibi oritur, quod non occidat? quid tibi quod occiderit, non resurgit? Dies manè oritur, & iterum resurgit in manè: serò sepelitur in nocte, & iterum resurgit in manè. Sol quotidie nascitur, quotidie moritur: resurgit ipse quotidie: tempora dum transeunt, pereunt: dum redeunt, reviviscunt. Unde homo si Deo non credis, si non acquiescis legi,

 si non

a 1. *ad Cor. cap.* 15. *v.* 22. *&* 23.

si non consentis auditui, vel oculis tuis crede, vel elementis Resurrectionem tuam tibi jugiter prædicantibus acquiesce. Certè si ista longè sunt inferiora, quæ in tuis manibus sunt, & de morte tuo opere suscitantur, te posse Dei opere doceant suscitari. Vade ad semen, Apostolo te docente: tolle triticum aridum sine sensu, sine motu: duc sulcum, fodi terram, fac sepulchrum, sepeli triticum, inspice quemadmodum morte deperit, humore turgescit, putredine corrumpitur: & cùm pervenerit ad totum quidquid desperatio, quidquid incredulitas, quidquid corruptela tibi superiùs ingerebat: tunc subitò reviviscit in germine, in herba pubescit, juvenescit in caule, maturescit in fruge, & ad illam totam ipsam, quam tu periisse deflebas, speciem resurgit & formam: ut te homo triticum non tam doceat manducare, quàm sapere; non tam cogat laborare, quàm credere. O homo accipe fidem, quia gratis datur: crede Resurrectionem, quia qui promittit illam, pretium non requirit *a*.

a *Petrus Chrysologus serm.* 118. *mihi pag.* 307. *& seq.*

§. V. *Re-*

§. V.

Resurrectionis fides stabilitur, Resurgentis Christi victoria summatim attingitur.

Igitur resurgemus omnes, sed non omnes immutabimur. De resurgendi modo jam olim respondens Paulus, Insipiens, inquit, tu quod seminas, non vivificatur, nisi priùs moriatur. Et quod seminas, non corpus quod futurum est, seminas, sed nudum granum, Deus autem dat illi corpus sicut vult *a*. Ad ingerendam altiùs Resurrectionis fidem, variè Deus in rerum naturis hoc mysterium depinxit. Et ecce, arbores post spolia vestiuntur, cæcæ inoculantur, emortuæ in vitam redeunt, in frondes & fructus denuò erumpunt; ita suus redit color floribus, succus & liquor vitibus, anima vitáque plantis omnibus. Nec priùs tamen exhibentur ista quàm absumpta fuerint: incipiunt cùm desierint, redeunt cùm abscesserint; & quod amisimus, iterum est, quasi hæc finiantur ut fiant. Ita totus hic revolubilis rerum ordo, manifesta est Resurrectionis testatio. Haud aliter dies in noctem moritur, & tenebris sepelitur; amissa lux lugetur, ea tamen rursus cum suo cultu reviviscit orbi, noctem mortem suam interficiens, tenebras sepulchrum suum referans.

 Ita

a I. *ad Cor. cap.* 15. *v.* 36. *& seqq.*

Ita revolvuntur hiemes & æstates, iter & autumnus cum suis quisque moribus revertuntur. Et quis de Resurrectione hæreat? Nónne manus Mosis emoritur exanguis, & refuso vitam recepit colore? Nónne ad contactum ossium Elisæi revixit inhumatum pridem cadaver? Nónne ad ejusdem Elisæi imperium Sunamitidis filius in vitam revocatus? Nónne ad dimensionem Eliæ, filius Sareptanæ viduæ jam defunctus iterum cœpit vivere? Nónne ad vocem Petri mortua resedit Tabitha? Nónne ad complexum Pauli Eutychus adolescens in vitam rediit? Nónne resurrexit caro & sanguis in Christo? An verò plus in suam quàm in alienam potuit? Quid in alienam potuerit, vide filiam Jairi, vide viduæ filium, vide Magdalenæ & Marthæ fratrem Lazarum. Audi testes Apostolos, Euangelistas, Angelos. Matthæus post narratam Domini sepulturam, Vespere autem sabbathi, ait, quæ lucescit in prima sabbathi a. De his Petrus Chrysologus eleganter disserens, Quid hoc, ait, verbi est? Hoc nescit dies sæculi, hoc non habet mundi usus. Vesper finit, non inchoat diem; tenebrescit vesper, non lucescit, non in auroram vertitur, quia lucis ortum ignorat. Vespera, noctis mater jam parturit diem, mutat ordinem, dum agnoscit auctorem; radiat de novitate mysterium, anhe-

a *Matth. cap.* 28. *v.* 1.

anhelat conditori servire, non tempori. Resurgente Christo fidelibus lucessit vesper, dies infidelibus tenebrescit: discipulis nox mutatur in diem, Judæis dies vertitur in noctem. Et ecce terræ motus factus est magnus. Angelus enim Domini descendit de cælo, & accedens revolvit lapidem, & sedebat super eum *a*. Tremuit terra, non quia Angelus descendit ce cælo, sed quia ab inferis dominator ascendit. Ecce terræmotus factus est magnus. Movetur chaos, dissiliunt ima terrarum, timet terra, montium tremunt pondera, orbis fundamenta quatiuntur, corripitur tartarus, sistuntur inferna: adducitur mors, quæ in reos tendens incurrit in judicem; dominata servis, exarsit in Dominum; sæviens in homines, prosilivit in Deum. Meritò ergo perit lex tartari, remota sunt inferni jura, potestas mortis ablata est, & in pœnam temeritatis suscitavit mortuos cognitoris injuria: denique redduntur corpora, redintegratur homo, vita reparatur: & constat de venia jam totum, quia in auctorem vitæ mox est transgressa sententia. Mutatur hic ordo rerum: mortem, non mortuum devorat hic sepulchrum, domus mortis mansio fit vitalis, uteri nova forma mortuum concipit parit vivum. Angelus enim Domini descendit de cælo, & accedens revolvit lapidem,

a *Matth. cap.* 28, *v.* 2.

dem, & ſedebat ſuper eum. Et angelo quæ cauſſa ſedendi erat, cui nulla inerat laſſitudo? ſed ſedebat ut fidei Doctor, ut Reſurrectionis Magiſter: ſedebat ſuper petram, ut ſoliditas ſedis daret credentibus firmitatem. Ponebat Angelus ſuper petram fundamenta fidei, ſuper quam Chriſtus erat Eccleſiam fundaturus, qui dixit: Tu es Petrus, & ſuper hanc petram ædificabo Eccleſiam meam. Erat, inquit, aſpectus ejus ſicut fulgur, & veſtimenta ejus ſicut nix. Ad Angeli gloriam non ſufficit fulgor, ad cæleſtem naturam quid facit veſtimentum? ſed ſplendore tali referebat ſpeciem noſtræ Reſurrectionis & formam: quia reſurgentes per Chriſtum, Chriſti mutantur in gloriam. Præ timore autem ejus exterriti ſunt cuſtodes, & facti ſunt velut mortui. Miſeri, quos tunc perculit pavor mortui, quando ſecuritas redditur vitæ: ſed crudelitatis miniſtri, perfidiæ executores alienæ, fiduciam ſumere quomodo poterant de ſupernis? obſidebant ſepulchrum, Reſurrectioni januas obſtruebant, & ne qua poſſet intrare vita, mors perire, ſervabant: merito eos Angeli perculit & proſtravit adventus. Miſera & ſibi ſemper inimica mortalitas dole ſe mori; ne reſurgere poſſit, oppugnat: ſepulchrum aperire convenerat, & ad reſurgendum quidquid erat facillitatis afferre, ut eſſet miraculum de facto, de exemplo

templo spes, de reverso res, credulitas de videndo. Grandis dementia est, hoc hominem nolle credere, quod sibi desiderat evenire.

Præ timore autem ejus exterriti sunt custodes. Quare territi? quia custodiebant crudelitatis studio, non pietatis obsequio. Ruit, destruitur, stare non potest, quem conscientia destituit, impellit reatus. Hinc est, quod Angelus percellit impios, pios alloquitur & solatur: Nolite timere vos. Hoc est, illi timeant: quærentes non timeant, timeant persequentes. Timeant Judæus qui tradidit, Pilatus qui cruci addixit, miles qui crucifixit: timeat impietas quæ illusit, crudelitas quæ acetum & fel propinavit; timeat sævitia, quæ sepultum obsedit, perfidia quæ mendacium emit, & fidem vendidit, inhumanitas quæ suum Dominum occidit. Vos autem gaudere convenit, non timere: quia resurrexit, quem quærebatis mortuum, vivit quem lugebatis occisum. Nolite timere vos, scio enim quod JESUM qui crucifixus est, quæritis: non est. hic Hoc est, ego veni ut instruerem vos, non ut illum eximerem, qui & rerum factor est, & sui est suscitator. Non est hic. Surrexit enim sicut dixit. Vides quia venit Angelus; ut factis assereret servus, quæ Dominus prædixerat verbis, & doceret moriendi & vivendi penes illum potestatem fuisse, qui ante suam mor-

mortem prædixerat resurrectionem: nam utique qui scire potuit, potuit & cavare: sed quia vincere potuit, declinare contempsit, quia Resurgentis gloria sepelivit morientis injuriam *a*.

Igitur cæli plaudite, aër insona, triumphum clamate littora, terra resulta; & tu Echo mille ora indue; gratulentur, jubilent, applaudant universa. Vicisti, Domine Jesu, vicisti. Victricem manum tuam laudamus pariter *b*. Videmus etiamnum in bono duce victoriæ vestigia, plagas adversas, trophæum nobile, purpuratam crucis arborem prædicamus. Non est gloriosa victoria, nisi ubi fuerint laboriosa certamina. Tutissima est pro Christo & cum Christo pugna, in qua nec vulneratus, nec prostratus, nec conculcatus frudaberis victoria. Tu tantùm ducem tuum non desere, cum illo pati est vincere.

CAPUT XI.

De Christi Reviviscentis triplici victoriâ.

ANTE annos circiter octoginta Francofurti ad Mœnum duo Principes foràs prodeambulant animi caussa. Et ut lætior iret hic dies, geminos falco-

a *Petrus Chrysol. serm. 74. mihi pag. 197. & seqq.*

b *Sap. cap. 10. v. 20.*

falcones emiserunt in auras prædatum. Incurrit in aleatos venatores istos avis plebeia. Mox uterque prædo eo impetu in oblatam sibi volucrem ruebant, ut seipsos rostris confixerint *a*. fœdeque lacerarint; ita delapsi & volare simul & vivere desierunt. Pica, ea erat avis, hostium quidem unges evasit, sed territa decidit, & antequam subvolaret, à canibus discerpta est

Sanguinaria sententia in Christum pronuntiata robusti duo falcones, Mors & diabolus, subvolarunt ad diripiendam prædam. Iam antè inter olivas Christus dixerat: Hæc est hora vestra, & potestas tenebrarum. Sed uterque hostis turpissimè victus est. Oseas hoc prædixit: Ero mors tua, ô mors; morsus tuus ero inferne *b*. Avis discolor pica, fallax mundus & mendax synagoga, quamvis etiamnum spirent, destinatum tamen sibi supplicium non evadent. O bone JESU, ecce confundentur & erubescent omnes, qui pugnat adversum te *c*. Absorpta est mors in victoria *d*.

Vicit Christus elephantum,, leonem vicit & crocodilum. Hoc ajo: Mundum crucifixus, & diabolum & mortem debellavit. De illustrissima triplici hac victoria nunc differendum.

§. I.

a *Gespiss.*
b *Os. cap.* 13. *v.* 14.
c *Is. cap.* 14. *v.* 11.
d 1. *ad Cor. cap.* 15. *v.* 54.

§. I.

Christus Reviviscens vicit elephantum.

Elephanto mundum conferimus sagaci belluæ, & quæ Plinio atque Æliano testibus *a*, religione singulari crescentem lunam veneratur. Jam intelligis, credo, Lector, cur huic bestiæ mundum comparem. Elephantorum varius est usus in bellis L. Metellus primo bello Punico elephantes centum quadraginta duos cepit Hi Romæ omnes in circo jaculis & hastis occisi, inopia consilii, quoniam neque ali placebat, neque Regibus donari. In præliis, ut veteri jactatur verbo, primi omnium vincuntur oculi. Ingenti mundus apparatu aciem struxit adversus Christum tanquam primis insultibus debellandum atque ut ipsi omnium primi vincerentur oculi, armatas copias velut ad latronem capiendum emisit in olivetum. Nam irruentibus in se turbis Servator, Tamquam ad latronem, inquit, existis cum gladiis & fustibus comprehendere me *b*. In Christi necem omne genus hominum conjuravit; sacri, profani, summi, imi, Hebræi & Romani, Sacerdotes & Reges, amici & hostes. Agmen duxerunt Pharisæi, Scribæ, Legisperiti, Sena-

a *Plin. l. 8. nat. hist. cap. 1. Ælianus l. 4. de Animal. c. 10.* b *Matth. c. 26 v. 55.*

Senatus omnis Hebræus, Pontifices, Annas, Caiphas, Herodes, Pilatus. Censuit mundus Christum Dominum adversa multitudine opprimendum Deceptus est mundus, & suâmet fraude victus.

Eduxerat rex Antiochus contra Machabæos Principes numerosissimum exercitum, centum millia peditum, & viginti millia equitum, elephantorum triginta duos ad ineunda prælia eruditos. Et commovebantur omnes inhabitantes terram à voce multitudinis eorum, & incessu turbæ & collisione armorum: erat enim exercitus magnus valdè & fortis. Huic Judas Machabæus cum suis itidem copiis in occursum venit. In ipso congressu & ardore prælii, vidit Eleazar unam de bestiis loricatam *a.* loricis regis, & erat eminens super cæteras bestias: & visum est ei, quòd in ea esset rex: & dedit se, ut liberaret populum suum, & acquireret sibi nomen æternum. Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis interficiens à dextris & à sinistris, & cadebant ab eo huc atq; illuc. Et ivit sub pedes elephantis, & supposuit se ei, & occidit eum, & cecidit in terram super ipsum, & mortuus est illic *b.*

Hunc Elephantum regium fortissimus Eleazar noster Christus prostravit. Vehebantur hac bellua ducum maximi

 peltis

a *Elephantem.*
b 1. *Machab. cap.* 6. *v.* 43. *& seqq.*

peltis aureis armati, Annas, Caiphas, Pontifices, rex Herodes, Pontius Præses; singuli speciosa ratione Christum addixerunt morti: illi ut blasphemum, iste ut stultum, hic velut hominem plurimorum sententiis damnatum. Hac armaturâ mundus velut turritus elephantus in Christum ibat. Ex hujus belluæ turri quatuorviri illi, judices iniquissimi, in innocentem pugnabant. Sed cæsus est elephantus, judices dejecti. Resurrexit Christus, sicut dixit. Et videte nostrum Eleazarum, quo ausu & animo dimicantem in se belluam jugularit.

1. *Vidit unam de bestiis loricatam, & erat eminens super ceteras bestias.* Testatus id Psaltes, Quare, inquit, fremuerunt gentes, & populi meditati sunt inania? Astiterunt reges terræ, & principes convenerunt in unum adversus Dominum, & adversus Christum ejus *a.* 2. *Et dedit se, ut liberaret populum.* Cruciatus & mortem Christus subiit fine duplici, cùm ad omnem humanam gentem ab interitu servandam, tum ad gloriam æternam suo nomini parandam. Propter quod & Deus exaltavit illum, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen *b.* 3. *Et cucurrit ad eam audacter in medio legionis.* Quàm intrepidè Christus in oliveto, irruenti armatæ legioni dixit, Ego sum! Quod

a *Psal. 2. v. 1. & 2.*
b *Ad Phil. cap. 2. v. 9.*

Quod & ingeminans, Dixi vobis, inquit, quia ego sum: si ergo me quæritis, sinite hos abire *a*. 4. *Et erit sub pedes elephantis, & suppositus fecit.* Ut nos extolleremur, non recusavit Dei filius conculcari. Hinc illæ voces: Miserere mei Deus, quoniam conculcavit me homo, totâ die impugnans tribulavit me. Conculcaverunt me inimici mei totâ die, quoniam multi bellantes adversum me *b*. 5. *Et occidit eum.* Exarmatus, cæsus, prostratus est mundus; universæ mundi machinationes dejectæ. Et ubi nunc saxum ostio sepulti advolutum? ubi appressum monumento sigillum? ubi tot armati milites unius mortui custodes? Surrexit mortuus; illi ceciderunt, & facti sunt velut mortui *c*. Vicit Eleazar, vicit Dominus, vicit Christus. Jure merito issimo proclamat victor: Confidite, ego vici mundum *d*. Si mundus vos odit, scitote, quia me priorem vobis odio habuit. Non est servus major Domino suo. In mundo pressuram habebitis: sed confidite, ego vici mundum. Nemo sævientem mundum formidet: periculosior mundus & magis cavendus, cùm blanditur, quàm cum sævit. Optimè dixit Augustinus: Ecce ruinosus est mundus, & amatur; quid si dulcis esset?

a *Joan. cap.* 18. *v.* 8.
b *Psal.* 55. *v.* 1. & 2.
c *Matth. cap.* 28. *v.* 4.
d *Joan. cap.* 16. *v.* 33.

Ecce turbat mundus, & amatur; quid si tranquillus esset? Formoso quomodo hæreres, qui sic amplecteris fœdum? Flores illius quomodo colligeres, qui à spinis non revocas manum a? Hic fallax mundus perversitatem habet veram, jucunditatem falsam, certum dolorem, incertam voluptatem, duram servitutem, timidam quietem, rem plenam miseriæ, spem beatitudinis inanem. Hæc Augustini verbis consigno. Non nos teneat voluntas propria, non nos terreat crudelitas aliena, & victus est mundus b. Quoniam omne quod natum est ex Deo, vincit mundum: & hæc est victoria, quæ vincit mundum, fides vestra c. Confidamus; Christus vicit mundum.

a *Aug. tom. 8. in Psal.*
b *Aug. tom. 10. serm. 1. de S. Vincentio.*
c 1. *Joan. cap. 5. v. 4.*

§. II.

Christus Reviviscens vicit Leonem.

Illum ipsum certè leonem vicit, qui rugiens circuit quærens quem devoret a. Jam licet proclamare; Vicit bonus ille JESVS, vicit, vicit leonem ab orco. Petrus Jarricus & Horatius Tursellinus memorant, eo ipso die, quo Lusitana classis prælio navali cum Acenis barbaris conflixit (erat is Dominicus dies)

a 1. *Pet. cap. 5. v. 8.*

dies) Franciscum Xaverium Malacæ in æde primaria circa nonam decimámque horam ad cives verba fecisse. Inter perorandum Franciscus (iisdem testibus) miram vultus, oculorum, ac totius corporis mutationem concipere, adeò ut cœptum orationis filum abrumpens, utriusque classis congressum eloquentia & ardore non solito per ambages ordiretur describere, auditoribus admiratione plurima defixis Aberat enim à navali pugna centum quinquaginta leucis. Ita narrationem novam ingressus Xaverius, mox vultu oculisque ardentibus, junctis manibus ante imaginem Crucifixi effusiùs lacrymans exclamare: O JESU Christe, Deus cordis mei, obsecro te quæsóque per supremos vitæ tuæ cruciatus, ne deseras quos tuo Sanguine redemisti. Hæc elocutus inclinatum ac deficiens caput, summa suggesti sponda paulisper excepit, ac quadrante medio quievit. Exin, velut ingentem defatigationem abstersisset, caput subitò attollens, vultu alacri & læto proclamat: Vicit, vicit, ô Fratres, bonus ille JESVS. Nunc igitur mœrore posito, hilaritati vos ac lætitiæ date. Jam nostri hostem prælio devicerunt, non amplius quatuor è nostris desideratis. Tantulo impendio tam insignis stetit victoria. Propediem victores aderunt incolumes. Nam sexta feria proxima spoliis & præda onusti cum captivis navigiis revehen-

tur domum. Agitedum ergo & Deo victoriæ auctori gratias agimus. Vicit, vicit, ô Fratres, vicit bonus ille Jesvs a.

Quid rectiùs Redivivo ac Victori Christo acclamemus, quàm hoc ipsum: Nostra est victoria; jam fusi fugatique sunt hostes. Vicit, vicit, ô Christiani, vicit bonus ille Jesus, & vicit victorem nostrum leonem acheronticum. Futurum hoc prædicens dux noster, Nunc, inquit, princeps hujus mundi ejicietur foràs a. Nunc autem ejectus est foràs. Cùm diabolus, ille fortis armatus custodiret atrium suum, in pace erant ea quæ possidebat. Sed jam fortior eo superveniens vicit eum; universa arma ejus abstulit, in quibus confidebat, & spolia ejus distribuit c. Morsus tuus, inferne, homo est crucifixus, jam à funere redivivus. Summo id nobis solatio est atque gaudio. Leo avernalis jam ligatus est: rugire potest: mordere non potest; nisi propiùs accedentem.

Palladius Helenopoleos præsul memorans, Erat adolescens, inquit, emortui pudoris ac profligatæ vitæ, vario scelere contaminatus. Resipiscens tandem & alto dolore saucius sepulchro quodam velut virtutis scholâ se conclusit. Hic gemi-

a *Petrus Jarricus de Rebus Indicis cap. 1. mihi pag. 240. & Horatius Tursellinus l. 3. Vitæ Xaverii, cap. 11. mihi pag. 309.*
b *Joan. cap. 12. v. 32.* c *Luc. c. 11. v. 21.*

gemitus iterare, lacrymas fundere, ſolo adſterni, preces perpetuare, non auſus nec oculos quidem cælo attollere, aut Dei nomen pronuntiare, illud unum ingeminans: Miſerere mei Domine, miſerere mei. Peſſimè habuit cacodæmonem tam ſeria & ardens pœnitentia Exacta igitur hebdomade adeſt veterator ex orco cum ſociis, & vociferatur: Quid agis hominum flagitioſiſſimè? Nempe jam libidinum ſpurcitia ſatur, videri vis caſtus & religioſus? & vires quas inter flagitia conſumpſiſti, jam Deo conſecras, & cælum tibi polliceris, jam pridem inferis devotus? Noſter es, ne dubita, ſerò nimiùm è noſtris caſtris transfugium moliris. Redi ergo, & quod vitæ reliquum eſt, aſſuetis gaudiis conſume. Non deerit voluptas, novis te deliciis fovebimus, juventutis florem reparabimus. Reviviſces. Quid enimverò teipſum ante tempus ſuppliciis fruſtrà conficias? actum agis. Spes aliunde affulget nulla. Nec apud nos paſſurus es diriora quàm tu ipſe tibi mala irrogas. Nunc igitur oblatis fruere, & dulcem carpe vitam dum licet. Hæc terrore amicabili certatim hoſtes ingerebant. At ille inter preces & lacrymas immobilis hærebat terræ affuſus. Nec illi tamen iiſdem cantilenis precantem obtundere deſiſtebant. Ubi nec minus nec blanditiis quidquã profeciſſent, verberibus etiam, annuente Deo, in trans-

fugam sævierunt. Contusum probè,nec tamen à cœptâ pœnitentiâ retractum deseruerunt. Die altero adsunt cognati, & pugnam movent periculosiorem. Quantò enim humaniùs egerunt, tantò proniorem ad malos assensus viam struxerunt. Nec defuerunt præces; rediret saltem,& suis viveret legibus, neminem impedimento fore, dummodò non repentè hominem exueret. Sed à cœpto non dimovent: persistit ille anteactam vitam lacrymis expiare. Proximâ nocte diaboli redeunt, acerbiùs sæ vituri. Nec tamen alia vox atrocibus plagis expressa, quàm insigne illud constantiæ testimonium: Malo mori, quàm vobis obsequi. Nocte tertia eo assultu,iisque terroribus, tantâque verberum sævitia ruunt in obluctantem,ut corpore inter plagas collapso, constans animus hoc unum vocis emiserit: Vobis non obtempero. Hac constantiâ exarmati hostes stygii, Vicisti, clamant, vicisti, vicisti. Et præcipiti fugâ discesserunt *a*.

Dei filius, si divina liceat conferre humanis, contra triplicem hostem patientiâ constantissima pugnavit. Victus tamen videbatur J e s v s, nam in crucem actus in cruce mortuus, sepulchro absconditus est. Ita Deus fieri præcepit ob humanæ gentis crimina. Attritus est propter

a *Ruffin. Aquil. l. 2. cap. 1. mihi pag. 454. & Palladius cap. 5. mihi pag. 743. apud Rosweyd.*

propter fce'era noftra tam ftrenuus pugnator, qui voluit mori, ut Patri poffet obsequi. Hic die tertio à morte ad vitam redit, jam mundi, mortis & diaboli victor. Hinc orbis univerfus, humana gens omnis, ipfi etiam hoftes victori huic acclamant: Vicifti, vicifti. Rex gloriæ, vicifti.

Iverat Samfon unà cum parentibus in Tamnatha. In itinere ad oppidi vineas apparuit catulus leonis fævus & rugiens, & occurrit ei. Irruit autem fpiritus Domini in Samfon, & dilaceravit leonem, quafi hœdum in frufta difcerperit, nihil omnino habens in manu *a* Diabolus leo fæviffimus, omnes exeruit vires, ut Samfonem noftrum fterneret; hinc illi rugitus terrifici · Crucifige, Crucifige. *Et occurrit ei*, quanto potuit impetu, nam hoc unum egit, ut Chriftum in crucem raperet. Eò Pharifæos, Pontifices, Judæos, Romanos, judices iniquiffimos, ipfos, etiam Chrifti difcipulos concitârat, ut quem fuis unguibus deftinâffet, perderet At Samfon nofter leonem hunc fæviffimum velut hœdulum difcerpfit, nihil omnino habens in manu. Hic olim Samfon dextra gerebat ignes, gladium, aquas, ferpentes, fulmina, grandines, quibus noxios feriebat. Jam verò penitus inermis, nec ullum teli genus præferens, ligari fibi manus permifit, & tamen vicit; bonus ille JESVS, oftenditque no-

a *Judic. cap.* 14. *v.* 6.

bis modum triplicis iſtius hoſtis vincendi.

I. Mundum vincimus *Contemnendo.* Qui mundi falſa judicia, vanos ſermones, impia vaframenta metuit, jam pænè victus eſt. Hæc acer bellator ſpernit omnia. Eleazar ad regium elephantium properans interfecit à dextris & à ſiniſtris obvium quemque. Ita nos tot vanas conſiderationes *a*, tot inania terricula impavidi proteramus. Sed mundum, inquies, tota mole ſua in me ruet, & opprimet me. Ruat & opprimat; invito non nocebit. Nam Euſebio Emiſſeno teſte *b*, Dejectio proſtrati, occaſio fit triumphi. Contemptu mundus vincitur. Contemne mundum, & viciſti mundum.

II. Diabolum vincimus *Reſiſtendo.* Eò Jacobi Apoſtoli hortatus ſpectat: Reſiſtite diabolo, & fugiet à vobis *c*. Adverſus cacodæmonem Chriſtùs imperterritâ patientia pugnavit. Poſt triplicem orationem in horto verſus ad ſuos, Surgite, ait, eamus. Et hoſtibus jam jam invaſuris. Hæc eſt, inquit, hora veſtra, & poteſtas tenebrarum: prehendite, vincite, ducite. Cùm Petrus ab ipſo audiſſet Chriſtum Hieroſolymis occidendum, magno in Magiſtrum affectu, Abſit à te Domine, ajebat, non erit tibi hoc: Cui

a *Weltliche reſpect.*
b *Euſeb. Emiſſ. hom.* 8. *de Paſch.*
c *Jacobi cap.* 4. *v.* 7.

Cui Christus: Vade post me satana, scandalum es mihi: quia non sapis ea quæ Dei sunt, sed ea quæ hominum *a*. Hæc diaboli sunt molimina. Nos absterrere nititur à generosa malorum perpessione. Cùm dolus non succedit, vim parat, & hostium multitudine timidiores cogitat opprimere. Resistite; & victus est adversarius. Hic vetus illud verissimum: Audere, pars potissima est victoriæ *b*.

III. Mortem vincimus *Non vincendo*, sed moriendo. Eusebius Emissenus, quem dixi, hanc vincendi artem commonstrans, Dabit ipsa, inquit, infirmitas fortitudinem, lapsus palmam, ruina victoriam *c*. A morte Christus configi se passus cecidit, sed cadendo vicit. Cùm priscis hic licebit dicere:

Plerumque vincunt, vitam qui minimè æstimant.

Mortem non timere, est mortem vincere, & suo sepeliri triumpho. Christus jam acturus animam, Pater, inquit, in manus tuas commendo spiritum meum, Et hæc dicens expiravit. Nos ipsos nostráque omnia divinæ voluntati atque providentiæ quàm integerrimè committamus, & illum ineluctabilem horam non formidabimus. Cadendo surgimus. Mors vincitur non vincendo.

§. III. *Chri-*

a *Matth. cap. 16. v. 22. & 23.*
b *Jambus vetus.*
c *Euseb. loco dicto.*

§. III.

Christus reviviscens vicit crocodilum.

Cùm crocodilus cibo piscium, aut humanæ carnis, cujus est appetentissimus, jam satur, ad somnum se componit in littore, avis parva, quæ Trochilos ibi vocatur, rex avium in Italiâ, exporrectam helluam ad hiandum invitat, pabuli sui gratia. Nam (uti Ælianus & Plinius testantur) primùm os ejus assultim purgans, mox dentes & intus fauces quoque ad hanc scabendi dulcedinem maximè patulas oberrat. In hac voluptate crocodilum somno pressum conspicatus ichneumon *a* serpens, per easdem fauces ut telum aliquod immissus, alvum erodit *b*. Quis ichneumonem alvo crocodili mersum conspiciens, non putet victum & absorptum? sed hæc callidi serpentis est victoria, dum hostis faucibus glutitur, hostem perimit. Ita mors planè Christum glutiit, sed ita quoque victoriam amisit. Serpenti se Christus conferens, Sicut Moyses exaltavit serpentem, ait, in deserto, ita exaltari

a *Ab aliis Enydris appellatur.*

b *Plinius l. 8. Nat. hist. cap. 2[illegible]. mihi pag. 164. Ab hac narratione paullulum abit Ælianus lib. 8. de Animal. cap. 25. mihi pag. 506.*

altari oportet filium hominis a. Capitalissimus Christi hostis mors. Nec mirum. Christus se vitam affirmans, Ego sum, inquit, Via, Veritas, & Vita b. Quid novi, gratissimis odiis Mortem & Vitam dissidere? Ichneumon, quod dicti scriptores memorant, cum crocodilo prælium ingressurus, mergit se limo sæpiùs, siccátque sole: mox ubi pluribus se coriis loricavit, in dimicationem pergit. Christus corpore humano tectus, sed & limo mersus tot ludibriorum & execrandæ crucis, Infixus sum, inquit, in limo profundi c. Ita loricatus miseriis humanis in hostem pugnavit, quem & vicit: Ubi est mors victoria tua, ubi est mors stimulus tuus d? Ecclesia ob victoriam hanc Christi lætissima cantat: Qui mortem nostram moriendo destruxit, & vitam resurgendo reparavit. Eadem etiam agendo gratias, ita præcatur: Deus, qui per Unigenitum tuum, æternitatis nobis aditum devicta morte reserásti, vota nostra, quæ præveniendo aspiras, etiam adjuvando prosequere.

Sed dicas: Quomodo mors victa est? Omnes morimur, & quasi aquæ dilabimur in terram, quæ non revertuntur e. Hinc rectè quærimus cum Psalte: Quis est

a *Joan. cap.* 3. *v.* 14.
b *Joan. cap.* 14. *v.* 6.
c *Psal.* 68. *v.* 3.
d 1. *ad Cor. cap.* 15. *v.* 55.
e 3. *Reg. cap.* 14. *v.* 14.

est homo, qui vivet, & non videbit mortem *a*? Ausculta, mi homo, in capita conferam responsum.

I. Mortem non ita vicit Christus, ne moriamur ampliùs: jus suum morti non abstulit, tyrannidem ejus infregit. Nam ante Christi cum Morte congressum nullus mortuorum ad vitæ principium potuit evolare. Frustrà erat dicere: Mortem obii, debitum persolvi, finite nunc ad conditorem meum rectà proficiscar, Deum desidero videre. Incassum hæc jactabantur. Mortis imperium & tyrannos omnes omnino quos jugulavit, ad inferiora terræ misit, velut æternæ mortis reos. In ponte dejici, tolerabile videri poterat; è ponte in aquas præcipitari, rigidum. Atqui hoc ante Domini mortem fiebat. Nunc tantùm in ponte dejicimur; momento spiritus à labe purus ad conditorem subvolat, Angelorum medius Deum intuetur, vix à corpore abit animus, & inter cælites numeratur. Ita Christus devictâ morte æternitatis nobis aditum reseravit.

II. Prærogativa mortuos ad vitam revocandi multò amplior est in lege novâ quàm in prisca, in Ecclesia quam in synagoga.

Ruffinus Aquilensis memorat, ad Macarium seniorem Ægyptum venisse Hieraticam, pravæ religionis hominem. Hic ubi plurimos loquendi arte turbasset,

a *Psal.* 88. *v.* 49.

baſſet, Macarium etiam ſuis offuciis auſus eſt invadere, & de fidei ſcitis audaciſſimè diſſerere. Reſtitit vir ſanctus, ut potuit. At homo vafer ſimplicem ſenis dictionem argumentatione callidâ eluſit. Macarius adſtantium auditorum fidem periclitari animadvertens, Quid opus, inquit, verbis contendere? exeamus ad ſepulchretum, & cui Deus conceſſerit ad vitam evocare mortuum è tumulo, ejus religionem aſſeremus veram. Placet omnibus fiduciæ plena ſponſio. Egrediuntur ad ſepultos. Hieracitam Macarius hortatur, ut in ſuæ religionis demonſtrationem è ſepulchro jubeat prodire mortuum. Cui adverſarius, Tu, inquit, tuâ ſponſione provocaſti me; tu prior defunctum evoca. Macarius ergo in genua ruens, ingenti fiducia precatus eſt. Ad finem precum oculis cælo elatis, Mi Deus, inquit, quis è nobis duobus veram fidem teneat, oſtende hoc mortuo in vitam reducto. Et cum dicto hominem illic non ita pridem ſepultum evocavit nomine. Ad humanam vocem obſequentiſſimus mortuus mox reſpondit, & amota tumuli mole, præſentium oculis ſe vivum ſtitit. Adverſarius prodigio tam luculento victus in fugam ſe vertit *a*.

Hæc gratia à mortis victore Chriſto pluribus in nova lege conceſſa. Turonenſis

a *Ruffin. cap.* 8. *mihi pag.* 480. *apud Roſweyd.*

nensis præsul Martinus, Ecclesia teste *a*, tres mortuos ad vitam revocavit. Totidem beatus Dominicus Calaroganus eodem testimonio laudatissimus, sanctæ familiæ parens. Franciscus Xaverius Indiarum Apostolus, viginti quatuor defunctos vitæ restituit. Taceo complures alios è Divorum tabulis jam notos.

III. Hæc mortis victoria summo est solatio in adversis planè omnibus. Job vermibus scatariens, carnibus jam corrosis, omni pecore abacto, liberis ruinâ domûs obtritus, vix jam ossibus hærens, spirans cadaver, animâ in corpore ulceroso & in extremis penè labiis malè morante, in fimeto velut in sepulchro compositus, canit tamen: Scio, quòd Redemptor meus vivit, & in novissimo die de terrâ surrecturus sum *b*. Spes ista sic exhilarat, ut qui verus Christi amicus est, totum fellis dolium exhauriat, nec querelarum aut impatientiæ quidquam prodat, nam illud inter lacrymas lætus canit: Scio, quòd Redemptor meus vivit: Quem visurus sum ego ipse & oculi mei conspecturi sunt, & non alius. Reposita est hæc spes mea in sinu meo *c*. Nos quidem, quanta Jobus, vix umquam patimur, nihilominus can-

a *A quâ trium mortuorum suscitator magnificus appellatur.*

b *Job. cap. 19. v. 25.*

c *Ibid. v. 27.*

eandem Jobi ſpem in ſinu repoſitam habemus: Scimus, quia Redemptor noſter vivit, & nos de terrâ denuò ſurrecturi ſumus. Ita licet nobis quotidie honoris, pecuniæ, valetudinis, virum, vitæ aliquid defluat; non refert, redibit vita, & cum eâ bona omnia. Mors victa eſt. Dejicere nos poteſt in ponte, præcipitare in aquas non poteſt, niſi volentes.

IV. Victoria hæc Mortis ad omnem virtutis actionem exſtimulat. Cùm Paulus reſurrectionis myſterium argumentis compluribus affirmaſſet, addit excitandis ad virtutem Chriſtianis: Deo autem gratias, qui dedit nobis victoriam per Dominum noſtrum JESUM Chriſtum. Itaque fratres mei dilecti, ſtabiles eſtote & immobiles, abundantes in opere Domini ſemper, ſcientes, quòd labor veſter non eſt inanis in Domino *a*. Quòd ſi quis adeo ſibi parcat, viam ad cælum nimis arctam & arduam queratur, hærere ac quieſcere ubique velit, uti pigri viatores ſolent, ne quæſo fidem ac ſpem Reſurrectionis jactet. Nec credit iſte, nec ſperat, niſi forſan fide mortua, ſpe vana. Qui reditum in vitam fide viva, ſpe certa opperitur, etſi orbis univerſi jacturam faciat. Quantillum eſt, ait, quod perdidi: redibunt hæc omnia, & nos cum illis. Quid enim ſunt caduca hæc omnia, niſi umbra, non plauden-

a 1. *ad Cor. cap. 15. v. 57. & 58.*

tis manûs sibilo digna *a*? Perierint peritura; quid mea intereſt? modò mihi non pereat cælum. Unum atque unicum damnum eſt, æternam vitam perdere. Cetera titivilitium ſunt & ſomnium. Et licet via ad cælum confragoſa ſit & aſpera, non refert; pergamus impigro pede, ſcientes quòd labor noſter non eſt inanis in Domino.

V. Hæc mortis victoria hoc ipſum identidem monet, quod Paulus clamat: Ut quomodo Chriſtus ſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. Hoc ſcientes, quia vetus homo noſter ſimul crucifixus eſt, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultrà non ſerviamus peccato *b*. Hic nobis ad iſtam mortis victoriam quæſtio duplex naſcitur. Prima: Cur Lazarus reſurrexit cum ſudario, Joanne teſte, & ſtatim prodit, qui fuerat mortuus, & facies illius ſudario erat ligata *c*. At verò Chriſtus ſudarium reliquit in ſepulchro. Nam, eodem teſte, venit Simon Petrus, & introivit in monumentum, & vidit linteamina poſita, & ſudarium, quod fuerat ſupra caput ejus non cum linteaminibus poſitum, ſed ſeparatim involutum in unum locum *d*. Hæc prima

a *Solt einer nicht ein ſchneller drum geben.*
b *Ad Rom. cap. 6. v. 4. & 6.*
c *Joan. cap. 11. v. 44.*
d *Joan. cap. 20. v. 7.*

ma quæstio. Altera: Cur hoc ipso tempore hujus victoriæ monumenta sint aperta, Matthæo teste: Et monumenta aperta sunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, surrexerunt a. Utrique quæstioni respondebimus.

a *Matth. cap. 27. v. 52.*

§. IV.

Cur Lazarus cum sudario, Christus sine illo prodierit è tumulo.

Ergo Lazarus cum sudario, sine illo Christus è sepulchro prodiit. Ægypti prorex Josephus iconicum Christi simulacrum tam in aliis multis quàm etiam in isto. Ab herâ Joseph ne malâ vi teneretur, pallium reliquit. Nam, quod sacer historicus prodit, Relicto in manu ejus pallio fugit, & egressus est foras a. Hæc Eusebius Emissenus expendens, Joseph, inquit, detinetur à muliere, Christus à morte; Joseph pallio relicto aufugit, Christus linteamina in sepulchro reliquit, & exsurrexit. Non ita Lazarus prodiens è sepulchro cum sudario, quod Christus reliquit, & Angelus monstravit. Nec id mysterio vacat. Christus resurrexit non moriturus ampliùs, immortalis æternùm. Lazarus morti subjectus, iterùmque moriturus, secum fert sudarium.

a *Genes. cap. 39. v. 12.*

Si quando classicus remex triremi exeat, sibi aliquid de foro præstinaturus, compedum aut catenæ partem pede trahit. Quod certè argumento est, eum à scalmo & transtris *a* non esse liberum. Ita velit nolit, ad trahendum remum ipsi est redeundum. Ita & Lazarus è tumulo prodit, sed secum institas, sudarium, lodicem mortualem trahit, ut ipse aliique omnes nôrint, esse mortis subditum, spectare ad maris mortui remum, sandapila denuò claudendum. At verò Christus sine sudario emergit tumulo, solutissimus, liberrimus ab omni mortis vinculo. Gratulatur Paulus, & sacro applausu, Scientes, inquit, quòd Christus resurgens ex mortuis jam non moritur, mors illi ultrà non dominabitur. Quòd enim mortuus est, peccato mortuus est semel: quòd autem vivit, vivit Deo *b*.

Nec Christus tantùm immortalis, sed & Christi sudarium inter ipsos etiam ignes immortalitatem præ se tulit. Mahultias Saracenorum Princeps, quod Beda & Baronius *c*. narrant, hoc ipsum, quod diximus, sudarium octo pedes longum habuit: ut autem exploraret quàm certæ id fidei esset, in ignem conjici præcepit. At illud ex igne in aëra se librans, & aliquamdiu velut placidissimè

a *Vom Ruderbanck.*
b *ad Rom. cap. 6. v. 9.*
c *Beda libello de locis sanctis, c. 5.*

dissimè volans in alto cunctabundum hæsit, demum cernentibus cunctis in præsentis cujuspiam Christiani brachia tranquillo motu se demisit. Prodigium tot testatum oculis, quot spectatum.

Porrò alterum sudarium, cui cruenta Christi facies impressa, in supremo illo itinere mœstissimo Veronicæ relictum est. Hæc matrona civis Solymæa Christi discipula, Magistri ultimos labores miserata, hoc munus à morituro Domino, ut suprà demonstratum est, accepit a. Perinde si dixisset Christus: Hoc donarium hæredes sequitur. Testimonia cruciatuum meorum habeant Christiani. Hi nôrunt quantæ molis, quanti & sudoris fuerit, hominem æternæ mortis reum redimere. Penes Christianos ergo mea sint sudaria. Quocirca Christus Dominus sine sudario, Lazarus cum illo ad vivos rediit, ut luculentum esset discrimen inter Lazarum resurgentem, sed denuò moriturum, & Christum mortis victorem, immortalitate supra omnes beatissima coronatum.

a *Parte 2. de Christo moriente, c. 5. v. 6.*

§. V.

Quid mysterii fuerit, moriente Christo tumulos reserari.

Altera erat quæstio: Quid mysterii, tumulos reserari. Ex Matthæo discimus:

Et monumenta aperta ſunt, & multa corpora Sanctorum, qui dormierant, ſurrexerunt. Sed an non major fuiſſet gloria Reſurgentis Chriſti, ſolum reſurgere? Iſaias aliquoties minatus, Væ, inquit, qui prædaris, nónne & ipſe prædaberis a? Non eſt in orbe prædo ſimilis morti; rapit ea omnibus omnia, terrâ maríque, mendiculos & reges juxtà habet, & iſtos & illos peræquè ſpoliat; petaſos & diademata, ligones & ſceptra eâdem mergit foveâ. Mors orbis expilator & prædo, nemini non horribilis, nullum umquam ſe fortiorem invaſit, niſi illum unum atque unicum cruci ſuffixum. Væ tibi, mors rapaciſſima, quæ ab orbe condito innumera commiſiſti furta, quæ tot milliones hominum ſpoliâſti vitâ. Immanis bellua, quæ neſcit parcere; doctos, indoctos; pauperes, opulentos; debiles, robuſtos; juvenes, adultos; ſenes, pueros; infantes, decrepitos ſine delectu, vi pari abripit: omnes quos umquam vidimus, omnes de quibus aliquid audivimus aut legimus, & quantula ea pars hominum eſt quam nôſſe poſſumus; omnes omnino qui vel olim nati ſunt, vel omnibus terris ac ſæculis paſcentur, in hujus prædonis ungues incidant neceſſe eſt. Nemo hactenus ab hoc prædone liber evaſit, evadet nemo. Cerne animo longiſſimam præcedentium, nec minùs longam

a *Iſa. cap. 33. v. 1.*

longam sequentium catervam. Hac ipsa, quâ loquimur, horâ quot mortalium millia mortis falaricâ sternuntur? Mors artes omnes eludit, preces conceptissimas spernit, amplissima promissa rejicit, non ætatem, non sexum attendit, natalium imagines, titulos, fasces proterit, imperium nescit, Principes non agnoscit, blanditias omnes contemnit, vim nullam metuit, superstitum omnium vitam extinguit.

Sed æquo simus animo, jam ipse etiam in prædam cessit tam immanis prædo. Fit subinde ut juvenis malè ingenuatus, & ad furta pronus, modò pecuniolam, modò strophium, modò chirothecas, modò telam; jam cingulum, jam librum, jam pileum furaci manu subducat. Ita minutioribus furtis initiatus ad majorem harpagandi peritiam in dies proficit. Audacior tandem ex aulâ Principis argenteum vel scyphum, vel patinam, vel guttum aut malluvium clepit, sed apud aurificem miser, quem furtum venditurus adit, à Principalibus insignibus proditur; in vincula trahitur, torquetur; hîc minora furta omnia prioris vitæ fatetur. Mors ab orbis origine furtis & rapinis continuis assueta, mortalium nemini non charissimum quod habuit, vitam eripuit. Hanc protoplastis, hanc posteris universis extorsit; nulla domus quam non expilârit, nullæ latebræ è quibus prædam non extraxerit; ita

oppida, civitates, provincias, regna, jam sæpiùs vacuavit incolis, huic rapiendi licentiæ jam nimiùm assueta. Sed hæc omnia minuta possunt censeri furta, & Lavernæ artes jocosæ. Illi omnes erant homines caduci, velut poma vermiculosa, putrida, ad moriendum nati. Hinc homines ejuscemodi abripere in prædam, morti non erat probrosum. Sicuti cerasos ad viam consitas depopulari, aut silvestria pira vel poma furtis nata carpere, viatoribus non vetitum; quis enim ea curat? ita mors impunè sustulit, quos ad interitum editos scivit. At ubi mors Christum Dei Filium, benedictum virginei uteri fructum carpsit, cùm vitæ Dominum occidit, cùm aureum hoc carchesium surripuit, furtum audacissimum, & prioribus minutis omnibus longè grandius commisit, nec enim peculatus tantùm, aut rapina vel sacrilegium, aut plagium, sed læsæ majestatis crimen fuit maximum. In hoc flagrantissimo delicto mors deprehensa, & ad crucem Dominicam, velut ad equuleum torta, priora furta omnia est confessa. Atque hoc obeunte Christo sepulchra reserata testantur. Sepulchrorum apertio, sceleris confessio, rapinarum restitutio. Perinde si mors dixisset: En Domine, arcum & sagittas meas, en prædam, quam rapui ac sepulchris abdens occultavi. Me victam fateor, parata furtum omne restituere.

Vi-

Vicit ergo, vicit bonus JESUS, vicit Elephantem, vicit Leonem, vicit & Crodilum. Mundus, mors, diabolus, triumphali curru Christi captiva mancipia trahuntur. Iò triumphe! Absorpta est mors in victoria. Ubi est mors victoria tua, ubi est mors stimulus tuus? Nónne prædictum: Ero mors tua, ô mors *a*: væ qui prædaris; jam prædata, jam ipsa facta es præda. Deo autem gratia qui dedit nobis victoriam per Dominum nostrum JESUM Christum *b*. Jam mori non formidemus. Bona mors, initium est vitæ.

a *Ose. cap.* 13. *v.* 14.
b 1. *ad Corinth. cap.* 15. *v.* 57.

CAPUT XII.

De Christi in cælum ascendentis gloriâ.

PROMISSIS, reor, stetimus, & de Christo etiam Resurgente disseruimus. Sed omnino par est, ut qui Resurgentis victoriam spectavimus, Ascendentis quoque triumphum hilari erectóque vultu prosequamur. Hic ego, mi Lector, quàm potero, brevissimus ero, & summa rerum capita non explicabo, sed eò solùm digito monstrabo, altiori cogitatione commeditanda. Esset quidem dignissimum & Ascendentis gloriam singulari libro proponere spectandam: nec ad eam rem parata jam copio-

sior scriptio deesset, sed ne nimium extra promissum abeam, & demum de tabulâ manum amoveam, hanc visum est coronidem ac clausulam apponere,

§. I.
De Christo in cælum ascendente oracula & vaticinia.

Enoch homo justus in cælum à Deo translatus est, ídque ante Moseas leges. Et facti sunt omnes dies Enoch trecenti sexaginta quinque anni. Ambulavítque cum Deo, & non apparuit, quia tulit eum Deus *a*. Elias dum Moseæ leges starent, in cælum curru igneo subvectus est. Cúmque pergerent, & incedentes sermocinarentur (Elias & Elisæus) ecce currus igneus & equi ignei diviserunt utrumque: & ascendit Elias per turbinem in cælum *b*. Servator orbis Christus novâ lege gratiæ stabilitâ, nec translatus, nec subvectus, orbes cælestes suâ virtute penetravit, non sine spoliis eò reversus unde ad nos descenderat. Ascensionis ergo suæ Dominus prænuntios & testes habuit: unum ante legem, unum sub lege, ut quandoque veniret ipse, qui veraciter cælos transire posset.

Ita nepos Abrahami Jacob, In baculo meo, inquit, transivi Jordanem istum: & nunc

a *Genes. cap.* 5. *v.* 23. & 24.
b 4. *Reg. cap.* 2. *v.* 11.

& nunc cum duabus turmis regredior *a*. Ita noster è cælo peregrinus ad nos pauperrimus venit stabulo exceptus, nunc hominum & Angelorum turmis stipatus revertitur. Hac in re non dissimilis opilioni, qui habet centum oves, & si perdiderit unam ex illis, dimittit nonaginta novem in deserto, & vadit ad illam quæ perierat, donec inveniat eam. Et cùm invenerit eam, imponit in humeros suos gaudens, & veniens domum convocat amicos & vicinos, dicens illis: Congratulamini mihi, quia inveni ovem meam, quæ perierat *b*. Ita Christus Angelis relictis, perditæ genti humanæ in subsidium properavit. Ubi amissam hanc oviculam invenit, inter gaudia in cælum remeavit.

Canebat olim Moyses: sicut aquila provocans ad volandum pullos suos, & super eos volitans, expandit alas suas & assumpsit eum, & portavit in humeris suis *c*. Christus aquilæ non absimilis è pluribus caussis: 1. Aquila volucrum regina, volatu vincit omnes. 2. Solem irretortis oculis intuetur. 3. Ungue & rostro victum sibi parat è prædâ. 4. Pullis suis providet sollertissimè. 5. Solis aspectum recusantes pullos exturbat nido, & ut degeneres abjicit. 6. Adultiores ad evolandum exemplo suo provocat. 7. Tandem illos deserit, ut ipsi suo se labore alant. Chri-

a *Genes. cap.* 32. *v.* 10. b *Luc. c.* 15. *v.* 4. *& seqq.* c *Deut. c.* 32. *v.* 11.

Christus 1. Rex est tam in præsepi quàm in cruce, tam à Magis adoratus, quàm à militibus & Pharisæis irrisus. 2. Christus Deus seipso beatissimus, etiámnum viator, & cùm inter nos ageret, aspectu Dei fruebatur. 3. Exarmatis hostibus, quos occumbendo vicit, spolia detraxit. 4. Cùm dilexisset suos, qui erant in mundo, usque in finem dilexit eos *a*; & hoc unum moriendo egit, ut sui viverent. 5. Filios in malum obstinatos, disciplinæ osores, à paternâ indole alienos exhæredat, rejicit, à segregat. 6. Suos ad cælestia invitans, In domo Patris mei, ait, mansiones multæ sunt: Vado parare vobis locum *b*. 7. Rediturus in cælum, suis valedicens, Vado, inquit, ad eum, qui misit me. Sed quia hæc locutus sum vobis, tristitia implevit cor vestrum. Sed ego veritatem dico vobis, expedit vobis, ut ego vadam *c*.

Hæc omnia diversis oràculis & vaticiniis illustrissima. Michæas præcinit: Ascendet pandens iter ante eos. Et transibit Rex eorum coram eis, & Dominus in capite eorum *d*. Huic regius Psaltes respondet velut rem gestam commemorans. Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ *e*. Currus Dei decem

a *Joan. cap.* 13. *v.* 1.
b *Joan. cap.* 14. *v.* 2.
c *Joan. cap.* 16. *v.* 5. *& seqq.*
d *Mich.* 2. *v.* 13. e *Ps.* 46. *v.* 6.

cem millibus multiplex, millia lætantium: Dominus ejus in Sinai in Sancto. Ascendisti in altum, cepisti captivitatem, accepisti dona in hominibus *a*. Isaias non sine admiratione interrogans, Quis est iste, inquit, qui venit de Edom, tinctis vestibus de Bosra, iste formosus in stolâ suâ, gradiens in multitudine fortitudinis suæ? Quare rubrum est indumentum tuum, & vestimenta tua sicut calcantium in torculari *b*? Hunc ipsum è bello reducem victorem Psaltes divinus prædicans, Deus meus, inquit, magnificatus es vehementer. Confessionem & decorem induisti, amictus lumine sicut vestimento. Qui ponis nubem ascensum tuum, qui ambulas super pennas ventorum *c*. His vaticiniis Paulus consideratis, Ascendens in altum, inquit, captivam duxit captivitatem, dedit dona hominibus. Quòd autem ascendit, quid est, nisi quia & descendit primùm in inferiores partes terræ, Qui descendit, ipse est & qui ascendit supra omnes cælos, ut impleret omnia *d*. Illuc enim revertebatur, ubi jam erat, & inde redibat, ubi remanebat: quia cùm per humanitatem ascenderet in cælum, per divinitatem suam, & terram pariter continebat & cælum *e*.

Quia

a *Psal. 67. v. 18. & 19.* b *Isa. cap. 63. v. 1. & 2.* c *Psal. 103. v. 2. & 3.* d *Ad Ephes. cap. 4. v. 8. & seqq.* e *Greg hom. 29. in Euang.*

Quia igitur, inquit beatus Leo, Christi ascensio, nostra est provectio, & quò præcessit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis; dignis exultemus gaudiis, & piâ gratiarum actione lætemur *a*. Sed hoc probè sciamus: Quò profundiùs jam descenderimus, hoc deinde altiùs ascendemus.

a *Leo Serm.* 1. *de Ascens. Dom. mihi pag.* 203.

§. II.

Christi in cælum ascendentis imagines & umbræ.

Hebræus Hercules Samson ingressus Gazam urbem, mox Philisthæis insidiis cinctus est. At ille, quod Judicum Annales memorant, dormivit usque ad mediam noctis: & inde consurgens apprehendit ambas portæ fores cum postibus suis & sera, impositásque humeris suis portavit ad verticem montis, qui respicit Hebron *a*. Dominus JESUS, Samson verissimus, Judæorum tribulium suorum perfidia in crucem actus, & in tumulo compositus dormivit ultra noctis medium. Denique portas æternitatis complexus in altissimos cæli montes evasit. Hic ille noster Samson leonem ab inferis sævum nimis in via confecit. Hic nostræ libertatis vindex & asser-

a *Judic. cap.* 16. *v.* 3.

aſſertor, myrrham cum aromatibus meſſuit moriendo, favum cum melle comedit reſurgendo, vinum cum lacte bibit aſcendendo *a*.

Poſtquam regius Saulis citharœdus & armiger David formidinem Hebræi agminis Goliathum dejecit & obtruncavit, à Palæſtinæ Metropoli Hieruſaſalem ceteríſque civitatibus, ingenti plauſu & gratulatione, non ſine ſymphonia & feſtivis choreis eſt receptus *b*. Chriſtus devictis hoſtibus, mundo, morte, diabolo, feſtiviſſimis plauſibus ab omni cælo ſalutatus, in civitatem illam manentem, beatiſſimam, eſt introductus.

Hic idem David jam unctus rex, cùm adverſus Amalecitas eruptionem moliretur, quadringentis ſolùm viris ſtipatus, Ecce illi (quod faſti Regum aſſerunt) diſcumbebant ſuper faciem univerſæ terræ comedentes & bibentes, & quaſi feſtum celebrantes diem, pro cunctâ prædâ & ſpoliis quæ ceperant de terrâ Philiſthijm, & de terra Juda. Et percuſſit eos David à veſpere uſque ad veſperam alterius diei. Venit ergo David in Siceleg, & miſit dona de præda ſenioribus Juda proximis ſuis, dicens: Accipite benedictionem de præda hoſtium Domini *c*.

Jam

a *Cantic. cap. 5. v. 2.*
b 1. *Reg cap. 18. v. 6. & 7.*
c 1. *Reg. cap. 30. v. 17. & 26.*

Jam hostes Christi velut re optimè gestâ, & amoto grandi adversario triumphabant. Sed ecce dum sibímet applaudunt stultissimè, diémque festum agunt, Christus à funere redivivus è tumulo prodit, nova suos lætitia perfundunt, benedictionem & munera dividit, in cælum triumphans redit. Jam reverâ, quod beatus Leo dixit, infirmitas in virtutem, mortalitas in immortalitatem, contumelia transivit in gloriam, quam Dominus JESVS in multis manifestísque documentis, multorum declaravit aspectibus, donec triumphum victoriæ, quem reportárat à mortuis, inferret & cælis *a*.

Jacob Isaaci filius Josepho sibi nato socerum Labanum conveniens, Dimitte me, inquit, ut revertar in patriam, & ad terram meam *b* Raphaël Angelus suo munere in Tobiæ itinere perfunctus, Tempus est ergo, inquit ut, revertar ad eum, qui me misit. Vos autem benedicite Deum, & narrate omnia mirabilia, ejus *c*. Christus non uno sed pluribus filiis inter labores & dolores acquisitis, Et nunc, ait, vado ad eum, qui misit me. Exivi à Patre, & veni & mundum, iterum relinquo mundum, & vado ad Patrem *d*.

Hic

a *S. Leo serm.* 2. *de Ascens. Dom mihi p* 206.
b *Gen cap.* 30. *v.* 25.
c *Tob. cap.* 12. *v.* 20.
d *Joan. cap.* 16. *v.* 5.

Hic ille magni consilii Angelus est, hic ille rex gentium, orbis domitor & triumphator, Qui, ut canit Psaltes, in sole posuit tabernaculnm suum; & ipse tamquam sponsus procedens de thalamo suo, exultavit ut gigas ad currendam viam; à summo cælo egressio ejus, & occursus ejus usque ad summum ejus; nec est qui se abscondit à calore ejus *a*. Psaltæ accinit Ecclesia: Omnis pulchritudo Domini exaltata est super sidera; species ejus in nubibus cæli, & nomen ejus in æternum permanet.

Jam sopitis undequaque bellis, jam templo Salomonis perfecto, Intulerunt arcam fœderis Domini in locum suum, in oraculum templi, in sanctum sanctorum subter alas Cherubim *b*. Cruentum prorsus prælium in monte Golgotha finitum est. Iam arca Domini Humanitas Christi destinato loco, cælesti solio recipitur. Jam, inquit beatus Leo, naturæ nostræ humilitas in Christo super omnem cæli militiam, supra omnes ordines Angelorum, & ultra omnium altitudinem Potestatum ad Dei Patris est provecta consessum *c*.

a *Psal* 18. v. 6.
b 3 *Reg. cap.* 8. v. 6.
c *Leo serm.* 2. *de Ascens. Domini.*

§. III.

Christi in cælum ascendentis potestas, per quindecim prærogativas & decora altius explicatur.

Christus à suis abiturus, Vos autem, inquit, sedete in civitate, quoadusque induamini virtute ex alto *a*. Et convescens præcepit eis ab Hierosolymis ne discederent, sed expectarent promissionem Patris *b*. Undecim autem discipuli, quod Matthæus asserit, abierunt in Galilæam, in montem ubi constituerat illis Jesus. Et videntes eum adoraverunt, quidam autem dubitaverunt. Et accedens Jesus locutus est eis, dicens: Data est mihi omnis potestas in cælo & in terra *c*. Omnis potestas eáque integerrima, non restrictè aut parcè præfinita, sed absolutissima & perfectissima; quam naturâ & æternùm habuit ut Deus, dono accepit ut homo; quâ quidem potestatis auctoritate ac imperio non in corpora tantùm, sed in animos etiam & spiritus dominetur. Huic potestati rectiùs explicandæ prærogativas Domini Jesu decoráque quindecim divinissima alto pectore consideranda subjungo.

D. O.

a *Luc. cap.* 24. *v.* 49.
b *Actor. cap.* 1. *v.* 4.
c *Matth. cap.* 28. *v.* 16. *& seqq.*

DOMINI JESU

Quindecim prærogativæ ac decora.

I. Dominus JESVS naturalis Dei filius est, non extraneus, non adoptivus, uti nos. Et verè unigena; Quem Deus, Paulo teste, constituit hæredem universorum, per quem fecit & sæcula. Cui Pater dixit: Filius meus es tu, ego hodie genui te *a*. Hic est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ; quoniam in ipso condita sunt universa in cælis & in terrâ, visibilia & invisibilia, sive throni, sive dominationes, sive principatus, sive potestates: omnia per ipsum, & in ipso condita sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant *b*.

II. Mirificè conceptus, natus, adoratus, in Thabore Patris voce, niveâ veste, obumbrante nube, radiante facie, Mose ac Eliâ testibus declaratus: Hic est filius meus dilectus, in quo mihi benè complacui; ipsum audite *c*. Vicinâ jam morte dixerat Christus: Pater clarifica nomen tuum. Venit ergo vox de cælo, dicens: Et clarificavi, & iterum clarificabo. Turba ergo quæ stabat & audierat, dicebat tonitruum esse factum. Alii dicebant: Angelus ei locutus est. Respondit JESVS & dixit: Non propter me hæc

a *Ad Hebr. c.* 1. *v.* 2. *&* 5. b *Ad Col. c.* 1. *v.* 15. *& seqq.* c *Matth. c.* 17. *v.* 5.

vox venit, sed propter vos. Nunc judicium est mundi; nunc princeps hujus mundi ejicietur foras. Et ego si exaltatus fuero à terrâ, omnia traham ad meipsum *a*. Verè exaltatus omnia trahit ad seipsum, qui penetravit cælos excelsior cælis factus *b*.

III. Ob unionem naturæ divinæ cum humanâ omnem divinitatis gratiam sibi naturalem & congenitam habet, Portans omnia verbo virtutis suæ *c*. Tot millium in cælo Angelorum voce: Dignus est agnus, qui occisus est, accipere virtutem & divinitatem, & sapientiam, & fortitudinem, honorem, & gloriam, & benedictionem *d*.

IV. Scientiam habet infusam, ita ut actu unico *e*. intutivè, uti Theologorum scholæ loquuntur, & quidditativè per proprias species intelligat omnia præterita, præsentia, futura tam naturalia quàm supernaturalia, eàque etiam quæ merè sunt possibilia. Nam in Christo JESV sunt omnes thesauri sapientiæ & scientiæ absconditi *f*.

V. Voluntatem habet ab omni labeculâ peccati immunissimam, summis virtutibus decoratam, & quæ peccare non possit.

a *Joan. cap.* 12. *v* 28.
b *Ad Heb. cap.* 4 *v* 14. *& cap.* 7. *v*. 26.
c *Ad Heb. cap.* 1. *v*. 3.
d *Apoc. cap.* 5. *v*. 12.
e *Forte: nam alii paullo aliter.*
f *Ad Coloss. cap.* 2. *v*. 3.

possit. Talis enim decebat ut nobis esset Pontifex, sanctus, innocens, impollutus, segregatus à peccatoribus, & excelsior cælis factus *a*. Quia in ipso complacuit, omnem plenitudinem inhabitare, & per eum omnia reconciliare in ipsum, pacificans per sanguinem crucis ejus, sive quæ in terris, sive quæ in cælis sunt *b*.

VI. Solus obsequia Deo digna præstitit. Unus mediator Dei & hominum, homo Christus JESUS, qui dedit redemptionem semetipsum pro omnibus *c*. Huic omnes Prophetæ testimonium perhibent, remissionem accipere per nomen ejus omnes qui credunt in eum *d*.

VII. Actiones & opera Christi tanti valoris ac pretii sunt, ut hic ipse homo possit contrahere ex justitiâ cum Deo. Verè sanctus sanctorum, & qui omnes sanctificat. Ad quem autem Angelorum dixit aliquando Deus: Sede à dextris meis, quoadusque ponam inimicos tuos scabellum pedum tuorum *e*?

VIII. Insuperabilia superavit; mundum, mortem, diabolum, & omnem diaboli exercitum, peccati comitatum vicit. Ecce vicit Leo de tribu Juda, radix David *f*. Atque hinc promissum illud:

 Qui

a *Ad Heb. cap.* 7. *v.* 26.
b *Ad Coloss. cap.* 1. *v.* 19 & 20.
c 1. *ad Tim. cap.* 2. *v.* 5.
d *Act. cap.* 10. *v.* 45.
e *Ad Heb. cap.* 1. *v.* 13.
f *Apoc. cap.* 5. *v.* 5.

Qui vicerit, dabo ei sedere mecum in throno meo: sicut & ego vici, & sedi cum Patre meo in throno ejus *a*.

IX. Caput est omnium hominum & Angelorum. Attestantibus Petro & Paulo: Hic est omnium Dominus *b*. Quem Pater constituit ad dextram suam in cælestibus, supra omnem principatum, & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur non solùm in hoc seculo, sed etiam in futuro. Et omnia subjecit sub pedibus ejus: & ipsum dedit caput supra omnem Ecclesiam, quæ est corpus ipsius *c*.

X. Sacerdos in æternum, auctor Sacramentorum, conditor Ecclesiæ. Ipse est caput corporis Ecclesiæ, qui est principium, primogenitus ex mortuis, ut sit in omnibus ipse primatum tenens *d*. Proclamat Psaltes: Juravit Dominus, & non pœnitebit eum: Tu es sacerdos in æternum secundùm ordinem Melchisedech *e*. Alii quidem sine jurejurando facti sunt sacerdotes, hic autem cum jurejurando, in tantum melioris testamenti sponsor factus est JESVS. Et alii quidem plures facti sunt sacerdotes; idcircò quòd morte prohiberentur permanere: hic autem eò quòd maneat in æternum, sempiternum habet sacer-

a *Apoc. c. 3. v. 21.* b *Actor. c. 10. v. 36.* c *Ad Ephes. cap. 1. v. 20. & seqq.* d *Ad Coloss. c. 1. v. 18.* e *Ps. 109. v. 4.*

cerdotium. Unde & salvare in perpetuum potest, accedens per semetipsum ad Deum: semper vivens ad interpellandum pro nobis *a*.

XI. Princeps, Gubernator, Judex totius orbis. Ipse est, inquit Petrus, qui constitutus est à Deo judex vivorum & mortuorum *b*. Neque enim Pater judicat quemquam, sed omne judicium dedit Filio, ut omnes honorificent Filium. Qui non honorificat Filium, non honorificat Patrem qui misit illum *c*.

XII. Instrumentali omnipotentiâ prædıtus est. Quia in ipso, ait Paulus, inhabitat omnis plenitudo divinitatis corporaliter, & estis in illo repleti, qui est caput omnis principatûs & potestatis *d*. In eo enim quòd omnia subjecit ei, nihil dimisit non subjectum ei *e*.

XIII. Idiomata divina participat. Nam sicut alti sanguinis filius se Comitem, se Principem aut Regem scribit, à parente Comite aut Principe, aut Rege; ita Christo homini ut vero Dei filio, Patris divini nomina conveniunt. Christus verè immortalis, immutabilis, immensus, altissimus, justissimus, misericordissimus, sapientissimus, providentissimus,

 for-

a *Ad Hebr. cap.* 7. *v.* 20. *& seq.*
b *Actor. cap.* 1. *v.* 42.
c *Joan. cap.* 5. *v.* 22. *&* 23.
d *Ad Coloss. cap.* 2. *v.* 9.
e *Ad Hebr. cap.* 1. *v.* 8.

fortissimus, patientissimus, benignissimus, ditissimus, liberalissimus, sanctissimus, omnipotens, æternus. Mille tales tituli non exhauriunt dignitatem Christi. De Filio Dei Joannes, Hic est, inquit, verus Deus, & vita æterna. Qui habet Filium, habet vitam: qui non habet Filium Dei, vitam non habet *a*.

XIV. Ipsa Christi humanitas adoratur latriæ *b*. cultu, quo scilicet Deus afficitur. Hunc enim hominem Deus exaltavit, & donavit illi nomen, quod est super omne nomen, ut in nomine JESU omne genu flectatur, cælestium, terrestrium, & infernorum, & omnis lingua confiteatur, quia Dominus JESUS Christus in gloria est Dei Patris *c*. Hoc honoris filio hominis à Deo delatum clarissimè vaticinatus Daniel, Et dedit ei potestatem, inquit, & honorem, & regnum. Et omnes populi, tribus, & linguæ ipsi servient: potestas ejus, potestas æterna, quæ non auferetur, & regnum ejus quod non corrumpetur *d*.

XV.

a 1. *Joan. c. 5. v. 12. & 20. Ita D. Thomas parte 3. q. 48. art. 3. ubi hæc ejus verba sunt: Christus etiam secundum quod homo, sedet ad dexteram Patris secundum æqualitatem honoris: in quantum scilicet eodem honore veneramur ipsum filium Dei cum natura assumpta.* b *Est actus a virtute Religionis elicitus, qui Deo debetur.* c *Ad Philip. c. 2. v. 9. & seqq.* d *Daniel. cap. 7. v. 14.*

XV. Objectum beatitudinis secundarium est. Primarium nàmque Deus corporis expers, alterum ab illo est Christus humano corpore sed immortali vestitus. Hæc est vita æterna, ut cognoscant te, solum Deum verum, & quem misisti, JESUM Christum *a*. In concilii Hebræi plenissimo consessu vociferatur Petrus: Hic est lapis qui reprobatus est à vobis ædificantibus, qui factus est in caput anguli. Et non est in alio aliquo salus. Nec enim aliud nomen est sub cælo datum hominibus, in quo nos oporteat salvos fieri *b*. Ergo attollite portas principes vestras, & elevamini portæ æternales, & introibit Rex gloriæ. Quis est iste Rex gloriæ? Dominus fortis & potens, Dominus potens in prælio. *c*. Christus JESUS, qui est imago Dei invisibilis, primogenitus omnis creaturæ, quoniam in ipso condita sunt universa in cælis & in terra, visibilia & invisibilia, sive Throni, sive Dominationes, sive Principatus, sive Potestates: omnia per ipsum & in ipso creata sunt: & ipse est ante omnes, & omnia in ipso constant *d*.

Atque hæc quindecim Christi decora, suo, putem, loco inserta, inter delicias humanæ gentis jure meritissimo numeranda sunt. Sed progredimur.

a *Joan. cap.* 17. *v.* 2.
b *Actor. cap* 4. *v.* 12.
c *Psal.* 23. *v.* 7.
d *Ad Coloss. cap.* 1. *v.* 15. *& seqq.*

§. IV.

Quomodo, quibus præsentibus, ex quo loco Christus in Cælum ascenderit.

Suum in cælos reditum ab anastasi suâ distulit Servator ipsos quadraginta dies, quibus & præbuit seipsum vivum post passionem suam in multis argumentis, per dies quadraginta apparens eis, & convescens, & loquens de regno Dei *a*. Hoc temporis spatio Christus suorum fidem firmare ac stabilire institit. Hinc illud est, ut divus Leo sentit, quòd post Resurrectionem suam Dominus Mariæ Magdalenæ personam Ecclesiæ gerenti, cùm ad contactum ipsius properaret accedere, dicit: Noli me tangere, nondum enim ascendi ad Patrem meum, hoc est, nolo ut ad me corporaliter venias, nec ut me sensu carnis agnoscas. Ad sublimiora te differo, majora tibi præparo: cùm ad Patrem ascendero, tunc me perfectiùs veriúsque palpabis, apprehensura quod non tangis, & creditura quod non cernis *b*.

Non igitur illi dies, qui inter Resurrectionem Domini Ascensionémque fluxerunt, otioso transiere decursu, sed magna in eis confirmata sacramenta, magna sunt revelata mysteria. Nam per omne illud

a *Actor. cap.* 1. *v.* 3. b *S. Leo serm.* 2. *de Ascens. Dom. mihi pag.* 307.

illud tempus providentia divina hoc curavit, hoc docuit, hoc suorum oculis insinuavit & cordibus, Ut Dominus JESVS verè agnosceretur resuscitatus, qui verè erat natus, & passus, & mortuus: ut non dubiâ fide, sed constantissimâ scientiâ teneretur, eam naturam in Dei Patris consessuram throno, quæ jacuerat in sepulchro *a*.

Discipulos Dominicæ Resurrectionis fide confirmatos, ad eam ipsam fidem aliis explicandam animans, Euntes, inquit, in mundum universum, prædicate Euangelium omni creaturæ *b*: docete omnes gentes *c*.

Ad hoc docendi munus jam eruditos, Ascensionis suæ testes adhibere voluit. Eduxit autem eos foràs in Bethaniam *d*. Non uno agmine incedentes, nec prælato vexillo, sed diversis viis manipulatim exeuntes, ne ea res populum ad novos motus concitaret, si omnes simul dicipuli egrederentur urbe. Alii tamen fortasse rectiùs censent per mediam urbem attonitis, sed vi divinâ cohibitis Judæis discipulos Domini eductos. Credibile quingentos ad ascensuri locum convenisse. Educti ergo, non ad ipsum usque oppidum Bethaniam, sed per viam quæ illuc tendebat, in oliveti montem,

a *S. Leo serm.* 1. *de Ascens. Dom.*
b *Marc. cap.* 16. *v.* 15.
c *Matth. cap.* 28. *v.* 18.
d *Luc. cap.* 24. *v.* 50.

tem, qui ab Hierosolymis itinere sabbati, hoc est, mille passibus *a* distabat, eràque inter Bethaniam & Hierosolyma medio itinere. Aut, quod probabilius, & sacræ narrationi conformius, duxit eos in ipsam Bethaniam, ut familiarem amorem in Magdalenam ejusque fratrem & sororem ostenderet, & hanc ipsam charissimam sibi familiam ad grande ascensionis suæ spectaculum educeret. Porrò cacumen oliveti in hujus spectaculi theatrum elegit. 1. Quia hoc loco cruciatus suos orsus, cùm in horto sudãs sanguine precaretur, & inde vinctus ad Annam & Caipham traheretur. Hic igitur coronidem certamini ac finem dare voluit, ubi dederat initium. 2. In hoc monte sæpiùs oravit, & orans pernoctavit *b*. Hic David Absalonem filium rebellem fugit *c*. 3. In conspectu parricidalis Hierusalem Ascensionis suæ gloriam exhibere, & abolitis Judæorum ritibus Christianam disciplinam sancire voluit. Mons autem oliveti ejus erat altitudinis, ut ex illo ferè omnes Hierosolymorum plateæ, ac ipsum mare mortuum conspici potuerit. 4 Oleum oliveti donum, gratiæ ac misericordiæ symbolum,

a *Seu* 2000. *pedes*, *uti Hieronymus refert epist.* 1 1. *ad Algasiam q.* 10. *&* 30. *Beda q.* 1. *in Act.*: *Bethania in latere montis oliveti ab Hierosolymis distabat* 1 5. *stadiis, seu fe. è bis mille passibus.* b *Luc c.* 21. 22. 23. c 1. *Reg. c.* 15. *toto.*

bolum, quam nobis Christus in hoc monte Patiens & Ascendens impertiit. 5. Supra hunc montem in fine mundi considebat Christus judex. Hoc enim judicium exercebitur in Josaphati valle, quæ olifero monti subjacet. Sentient hic impii Judæi fel & acetum, ubi mel & oleum spreverunt. 6. Oliva concordiæ, pacis, obedientiæ, eleemosynæ, æternitatis symbolum, quæ omnia Christo & imitatoribus Christi ex asse conveniunt.

Quæ porro inter Christum, Christi Matrem, & discipulos colloquiorum suavitas, quæ valedicentium verba, qui gemitus & suspiria, quæ lacrimantium gaudia, qui amplexus & castissima oscula, quæ oculorum voluptas, qui animorum motus, quæ omnium in admirandis his spectandis fuerit lætitia, cogitari potest, percenseri ac narrari non potest. Est qui censeat *a*, Christum in cœlos rediturum (ut sui amorem discipulis altiùs infigeret) manus & pedes præbuisse tangendos atque osculandos, sacris cicatricibus odorem mirum halantibus: Matri verò latus etiam obtulisse supremis osculis salutandum, in quod illa sese abdere, in eóque ascendere cum filio gestiebat. Neque verò credibile, Apostolis minus permissum quàm feminis illis, quæ, Matthæo teste, accesserunt & tenuerunt pedes ejus *b*.

Asse-

a *Ludovic. de Ponte part. 5. med. 18. puncto 1.* b *Matth. cap. 28. v. 9.*

Asserit Paulus: Deinde visus est plus quàm quingentis fratribus simul: ex quibus multi manent usque adhuc, quidam autem dormierunt *a*. Probabile, hos omnes unà cum Apostolis præsentes adstitisse tam amœno spectaculo. Et elevatis manibus suis, ait Lucas, benedixit eis. Et factum est, dum benediceret eis, recessit ab eis *b*. Ita Isaac benedicens filio Jacob, Qui maledixerit tibi, ait, sit ille maledictus; & qui benedixerit tibi, benedictionibus repleatur *c*. Ita Jacob cancellatis, seu decussatis in crucem manibus benedixit suis nepotibus *d*. Ita idem Jacob ad suum fatalem lectulum filios suos congregavit, benedixitque singulis benedictionibus propriis *e*. Ita Moses & Aaron sacrificio perfecto benedixerunt populo *f*. Ita Christus elevatis manibus affuso cætui benedicens, in tantâ triumphi gloriâ crucis figuram repræsentavit *g*, quo quidem corporis habitu gestúque in oliveto precatus creditur. Formulam, quâ benedixit, opinantur aliqui

a 1. *ad Corinth. cap.* 15. *v.* 6. b *Luc. c.* 24. *v.* 50. *&* 51. c *Genes. c.* 27. *v* 29. d *Genes cap.* 48. *v.* 15. e *Genes. c.* 49. *v.* 28. f *Levitic. cap.* 9. *v.* 23. g *Ita Jac. Gretserus lib.* 3. *de Cruce, cap.* 16. *Morem formandæ crucis in benedictionibus, Apostolicam traditionem asserit Basilius, l. de Spiritu sancto, cap.* 37. *Vide Tertull. l. de Baptismo cap.* 8.

aliqui fuisse istam: Benedicat vobis Dominus, & custodiat vos: ostendat Dominus faciem suam vobis, & misereatur vestri: Convertat Dominus vultum suum ad vos, & det vobis pacem *a*. Hanc enim Deus præscripsit Aaroni, qui fuit imago Christi. Aut usum censent illa: Pater sancte, serva eos in nomine tuo, quos dedisti mihi, ut sint unum sicut & nos: Pater quos dedisti mihi, volo ut ubi sum ego, & illi sint mecum, ut videant claritatem meam *b*. Aut certè similem arbitrantur id loci ac temporis adhibitam. Efficacissima fuit utique hæc Christi benedictio, quæ beatos spectatores illos cælestibus bonis liberalissimè ditavit. Non poterat ejus benedictio non esse efficax, cujus dicere, est facere.

Et factum est, dum benediceret illis, recessit ab eis, & ferebatur in cælum *c*. Nam videntibus illis elevatus est, & nubes suscepit eum ab oculis eorum *d*. Nec enim, inquit Bernardus, subitò raptus, ut Elias & Enoch, non furtim sublatus, sed videntibus illis est elevatus. Quid putatis, Fratres, quantus dolor & timor irruperit Apostolica pectora, cùm eum viderunt à se tolli, & attolli in aëra, non scalis adjutum, non funibus sublevatum,

a *Num. cap.* 6. *v.* 23.
b *Joan. cap.* 17. *v.* 11. & 24.
c *Luc. cap.* 24. *v.* 51.
d *Actor. cap.* 1. *v.* 9.

levatum, etsi Angelico comitatum obsequio, non tamen fultum auxilio, sed gradientem in multitudine fortitudinis suæ *a*. Suâ igitur virtute, agilitatis dote, idque sensim, ut diutiùs oculos intuentium pasceret, sese aërem libravit.

Nec ullum ferè dubium, quin prisci Patres subterraneo limbi carcere soluti & qui cum Christo è tumulis prodierunt, cum eodem immortale corpus induti ascenderint, velut Resurgentis Domini primitiæ. Quò illud Paulinum spectat: Ascendens in altum captivam duxit captivitatem *b*. Nec etiam dubium, quin Christo reseratum cælum adeunti tota cælestis aula, omnes omnino Angeli in occursum venerint. Ascendit Deus in jubilo, & Dominus in voce tubæ.

a *Bern. de gradibus Humil & serm. 2. de Ascens.* b *Ad Ephes. c. 4. v. 8.*

§. V.

Quibus de caussis Christus in cælum ascenderit.

Quòd Christus hac triumphi formâ in cælum redierit, diversæ caussæ nobis compendio libandæ. 1. Ut doctrinam & legem suam firmaret, & se cælestem esse vel oculis monstraret. 2. Ut cælum furto pomi obseratum reserat, & ostenderet regnum suum esse cæleste ac æternum, ideóq; suis res terræ despiciendas.

3. Ut

3. Ut corpus tot cruciatibus, tot vulneribus confectum debita non privaretur gloriâ. Congrua immortali corpori sedes est cælum. 4. Ut Angelos & omne cælum præsentiâ suâ exhilararet. Cæli lucerna est agnus *a*, qui est occisus ab origine mundi. 5. Ut Spiritum sanctum mitteret, & nostram apud Patrem peroraret caussam advocatus potentissimus. Ita cœpit esse divinitate præsentior, qui factus est humanitate longinquior *b*. 6 Ut Apostolorum & omnium nostrûm oculos animùmque in altum educeret, secúmque aveheret in cælum. Eò monemur: Quæ sursum sunt quærite, ubi Christus est in dexterâ Dei sedens: quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram *c*. Dominus Jesus sit noster amor, at ubi amor, ibi & oculus, & cor, & thesaurus. Cælum patria est, terra exilium & carcer. Cælum animo habitemus. 7. Ut vel oculis ingeret, quanti promeriti sit Humilitas. Recubuit Christus in novissimo loco jussus est igitur ascendere. Qui descendit, ipse est qui & ascendit super omnes cælos, ut impleret omnia *d*. Non enim, ait Bernardus, ascendere poteris, nisi descenderis. Æterna lege fixum est: Omnis qui se exaltat, humiliabitur; & qui se humiliat, exaltabitur.

a *Apoc. cap. 21. v. 23.*
b *S Leo serm. 2. de Ascens. Dom.*
c *Ad Coloss cap. 2. v. 1.*
d *Ad Ephes. c. 4. v. 10.*

tur. 8. Ut doceret suos heroicas virtutum actiones exercere, & dura pati. Pro se quisque possit dicere : Ideò omnia sustineo, ut ego salutem consequar, quæ est in Christo JESU, cum gloria cælesti *a*. Christi ascensio potentissima est ad omnem virtutis cultum exhortatio: quò enim præcessit caput, eò sequentur membra, si capiti suo maneant subjecta. 9. Ascendit Christus in cælum, ut nostram augeret fidem. Ad Patrem, inquit, vado, & jam non videbitis me *b*. Atqui verò beati qui non viderunt & crediderunt *c*. Hanc fidem Ascensione Domini auctam, ait beatus Leo, non vincula, non carceres, non exilia, non fames, non ignis, non laniatus ferarum, nec exquisita persequentium crudelitatibus supplicia terruerunt. Pro hac fide per universum mundum, non solùm viri sed etiam feminæ, nec tantùm impubes pueri, sed etiam teneræ virgines usque ad effusionẽ sanguinis decertarunt. Hæc fides dæmonia ejecit, ægritudines depulit, mortuos suscitavit *d*. 10. Ad spem erigendam. Apertum Christi promissum est: Vado parare vobis locum. Et si abiero & præparavero vobis locum, iterum venio, & accipiam vos ad meipsum, ut ubi sum ego, & vos sitis *e*. Nam ubi fuerit corpus, illuc

a 2. *Ad Tim. cap.* 2. *v.* 10. b *Joan cap.* 16. *v.* 60. c *Joan. cap.* 20. *v.* 29.
d *Leo serm.* 2. *de Ascens. Dom.*
e *Joan. cap.* 14. *v.* 3.

illuc congregabuntur & aquilæ *a*. Nimirum ascendit pandens iter ante nos. Per Ascensionem Domini non solùm paradisi cives declarati sumus, sed jam etiam cæli adyta penetravimus in Christo. Ergo animos sursum vocatos desideria terrena non deprimant, ad æterna jam electos peritura non avocent, viam veritatis ingressos, illecebræ non retardent; peregrinari nos, meminerimus in hac absynthii valle, in qua etiamsi voluptatis aliquid & commodi blandiatur, non illud tamen nequiter amplectendum, sed transeundum fortiter. II. Ad amorem inflammandum, ut ibi esset cor nostrum, ubi est thesaurus noster. Ecce amor noster triumphans Capitolium cæleste subiit. Plenissimis amoris affectibus sequamur. Subvolemus ad alta; bonum est nos ibi esse. Sin aliter sequi non liceat, saltem ad Christi triumphantis currum hæreamus vincti, appendix ultima triumphi. Et dum imus, aut dum volamus, hilares simul cantemus,

Salutis humanæ sator
JESU, voluptas cordium,
Orbis redempti conditor,
Et casta lux amantium.
Tu dux ad astra, & semita,
Sis meta nostris cordibus,
Sis lacrymarum gaudium,
Sis dulce vitæ præmium.

Eeee 2 Hanc

a *Joan. c. 14. v. 3.* b *Matth, c. 24. v. 28.*

Hanc amoris flammam beatus Gregorius sentiens clamat: Trahe nos post te, curremus in odorem unguentorum tuorum. Unde, fratres charissimi, oportet ut illuc sequamur corde, ubi eum corpore ascendisse credimus. Desideria terrena fugiamus: nihil nos jam delectet in infimis, qui Patrem habemus in cælis. Ecce iste venit saliens in montibus. Veniendo quippe ad redemptionem nostram, quosdam, ut ita dicam, saltus dedit. Vultis ipsos ejus saltus cognoscere? de cælo venit in uterum, de utero venit in præsepe, de præsepi venit in crucem, de cruce venit in sepulchrum, de sepulchro rediit in cælum *a*. 12. Ut Christus homo legationis suæ veluti rationem redderet, & tantæ molis opere felicissime peracto, novum toti cælo gaudium inferret. Ita prisci Patres loquuntur. Cyprianus hanc triumphi gloriam expendens, Nec linguis hominum, inquit, nec Angelorum, nec cujusquam acumine ingenii definiri potest, quæ Patris in reditu Filii hilaritas fuerit, perinde ac si ulla ad immortale illud gaudium esse accessio potuerit *b*. Hoc ipsum ponderans Epiphanius, Christus, ait, ingenti gaudio triumphans, ovem humanæ naturæ humeris impositam Patri obtulit, atque pro tali munere, munus Spiritus sancti quod redderet, impetra-

a *Gregor. hom. 29. in Euang.*
b *Cypr. serm. de Ascens.*

petravit *a*. Aureus orator Chrysostomus, Et hæc vobis, inquit, dicta sunt, propter corpus quod Christus obtulit: igitur nostræ naturæ primitias obtulit Patri, & oblatum donum miratus est Pater, quod & tanta dignitas offerebat, & quod offerebatur, nullâ maculâ fœdabatur. Nam & suis manibus suscepit oblatum, & suæ sedis fecit esse participem, & quod plus, ad partem suæ dexteræ collocavit. Cognoscamus, quis est ille, qui audivit, Sede ad dexteram meam; quæ natura est, cui Deus dixit, Esto meæ particeps sedis? Illa natura est, quæ audivit, Terra es, & in terram ibis. Non enim ad omnem gloriam cælos transisse suffecerat, non cum Angelis stare, sed cælos transivit, supra Cherubin ascendit, ultra Seraphin elevatus, nec antè stetit, nisi sedem Dominicam meruisset. Vide quo spatio cælum separetur à terrâ, imò terra quantò ab inferis est, & ipsum cælum quantò ab altiore cælo separatur, & de altiore cælo ad Angelos quantum spatii est, ad superiores etiam potestates, ad ipsam quoque Dominicam sedem. Per hæc omnia natura nostra elevata est, ut homo, qui loco tam humili tenebatur, ut descendere non posset ulteriùs, ad tam excelsam sedem elevaretur, ut altiùs non posset ascendere *a*

Eeee 3 §. IV.

a *Epiphan. eodem die festo* b. *Chrys. tom* 3. *serm. de Ascens. Dom. mihi p.* 785. *& seq*

§. VI.
Nubes Christo ascendenti obvia, Angelorum ad Apostolos verba, impressa rupi vestigia.

Et nubes suscepit eum ab oculis eorum *a*. Hanc nubem veluti sellam curulem misit obviàm Pater Filio. Hinc eam Alphonsus Abulensis Tostatus sedis instar & throni fuisse opinatur. Hæc nubes eximii splendoris indubiè fuit, eo fine submissa, ut ascendentis majestatem suo fulgore vel muta promulgaret, & spectantium oculis illum amœnissimum solem subduceret. De nube hac differens Chrysostomus, Elias, inquit, in curru igneo, Christus in nube ascendit ad cælum. Quando servus vocabatur, currus mittebatur: quando Filius ascendebat, Dominica sedes occurrebat, nec tantùm Dominica, sed & paterna. Nam & de Patre ejus ait Isaias, Ecce Dominus sedet in nube levi *b*.

Sensim eò Christus ascendit, quò poterant Apostolorum oculi pertingere; dein illum nubes spectatoribus subduduxit. Mox instar fulguris Christus dote agilitatis in empyreum sese cælum libravit *c*, ubi

a *Act. c.* 1. *v.* 9. b *Isa. c.* 19. *v.* 1. *Chrysost. loco cit.* c *Non per volando ab extremo ad extremum sine medio, uti sentit Abulensis, paradoxo* 5. *cap.* 13. *sed suc cessive mirâ celeritate singulos cælos transeundo.*

ubi supremus cæli terræque Dominus, possessionem nostrum omnium accepit, ut, quod Paulus dixit, impleret omnia. Sed quo vestitu hic triumphator cælos periit? Solo splendore gloriæ vestitum censet Tostatus. Alii candidam ei vestem, purpuream alii assignant. Crediderim ego veste communi, quâ usus ante mortem, Apostolis sese spectandum præbuisse. Nam cum iis familiariter agere, ab iis videri, tangi, & eum ipsum esse, non alium, qui in cruce pependisset, credi voluit. Atque in hac ipsa veste in cælum rediisse probabilissimum, ita tamen ut eam gloriæ splendor radiis & jubare partim candicante, partim purpurascente perfunderet. Has oculorum delicias cernebant nostræ religionis proceres, lætitia exultantes. Cúmque intuerentur in cælum, ait Lucas *a*, intentis defixi oculis, & ut Ambrosius loquitur, suspensi hoc delectabili aspectu totipendebant à cælo. Putat Alphonsus Salmeron, ultimam omnium desiisse videre filium, beatissimam Matrem Virginem; è reliquis eo altiùs quemque oculis secutum, quò plus promeritis excelluisset. Attentiùs hic expendenda religiosissimæ turbæ dicta, gestus, facta. Quis hic omnium sensus, cogitationes, admiratio; qui animorum motus, quæ gaudiorum dulcedo, quæ amoris, lacrymarum, & spei suavitas, quæ in ipsa tri-

a *Actor. cap. 1. vers. 10.*

tristitia fuerit jucunditas. Volare sibi sunt visi cum Magistro per sublime hoc iter. Prædictum illis, Amen amen dico vobis: videbitis cælum apertum, & Angelos Dei ascendentes & descendentes supra Filium hominis *a*. Viderunt. Nam, ecce duo viri adstiterunt juxta illos in vestibus albis, qui & dixerunt: Viri Galilæi, quid statis aspicientes in cælum? Hic Jesus qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum *b*. Hoc loco interrogat Gregorius, Quid est, inquit, quòd nato Domino non in albis vestibus, ascendente autem Domino in albis vestibus Angeli apparent, nisi quòd tunc magna solennitas Angelorem facta est, cùm cælum Deus homo penetravit. Quia nascente Domino videbatur divinitas humiliata, ascendente verò Domino est humilitas exaltata. Albæ etenim vestes exaltationi magis congruunt quàm humiliationi. In Ascensione ergo ejus Angeli in albis vestibus videri debuerunt; quia qui in Nativitate sua apparuit Deus humilis, in ascensione suâ ostensus est homo sublimis *c*. Non ergo candidati descendunt Angeli ad nascentis, pugnantis, patientis, morientis Domini humilitatem, sed ad resurgentis & ascendentis triumphum & sublimi-

a *Joan. cap.* 1. *v.* 51.
b *Actor. cap* 1. *v* 11.
c *Greg. hom.* 29 *in Euang.*

ſublimitatem. Ut autem humaniter & aptè ad perſuadendum agerent, juxta illos adſtiterunt, dixerúntque, Quid ſtatis aſpicientes in cælum? ſubductus eſt oculis amantiſſimus Magiſter, jam eum non ampliùs videre licet. Sed illum ad judicium ſcitote rediturum eâdem hac formâ, qua ad immutabilem ſtatum & æternitatis conſortium aſcendit. Sic ergo veniet cum iiſdem vulnerum veſtigiis, cum nube & ſigno crucis, cum duplici hominum & Angelorum turma, cum incredibili majeſtate, cum cæleſti ſuorum benedictione, cum judicaria poteſtate: ſic veniet è cælo deſcendens in eundem oliveti montem, quemadmodum vidiſtis eum aſcendere in cælum. Vos qui deduxiſtis euntem, ſuſcipietis redeuntem, ſed ſecuri & aſſeſſores judicis. Quid ergo ſtatis? Ite; jam ad labores & certamina vocamini Ergo ad munus vobis demandatum vos accingite. Ite; non canitur triumphus ante victoriam. Ite bonæ oviculæ luporum medio cingendæ. Ite; vos lapides, gladii, cruces, tormenta varia, mors dira exſpectat. Sed per hæc ardua itur ad aſtra. Magiſtrum in cruce finientem aſſiduè cogitate. Non eſt diſcipulus melior Magiſtro. Ite & pugnate cum antiquo ſerpente, vel per mille mortes cælum vili emitur.

Porrò aſcendens Chriſtus in cælum, impreſſa rupi veſtigia reliquit. Quæ beatiſſimus rex David velut eminus contem-

platus, Introibimus, inquit, in tabernaculum ejus; adorabimus in loco, ubi steterunt pedes ejus *a*. De his pedum Christi vestigiis Hieronymus, Optatus Milevitanus, Paulinus, Severus Sulpicius, alíique testantur, ea rupi mansisse impressa, cunctis perspicua, & miraculo, indelebilia, locúmque sine pavimento relictum, eò quòd excuteret, quidquid ad ornatum poneretur; hunc insuper, quâ cælum lineâ rectâ suspicitur, & Christus aerem transivit, camerâ seu fornice nequaquam operiri potuisse, sed relictum ita patentem semitæ Domini ascendentis indicem *b*. Quæ Cyrillus Hierosolymitanus confirmans, Stat, inquit ad hodiernum usque diem mons Olivarum, qui Dominum ascendentem in nube, oculis fidelium modò commonstrat, & portam, quâ ascendit in cęlum, indicat *c*. Christianus Adrichomius urbem Solymæam describens, Ex istis, inquit, Domini vestigiis liquet Christum ascendisse facie & oculis ad occidentem versis *d*. Atque hæc Christi Servatoris vestigia tot annorum centuriis permanserunt humo impressa, quidquid erasum inde fuerit

a *Psal.* 131. *v.* 7. b *S. Hieron de locis Hebr. in Acta. Apost Optatus Milev. contra Parmen. l* 6. *S. Paulinus ad Severum l.* 11. *Severus Sulpicius l.* 2. *hist. sacr.*
c *Cyrill. catech.* 14. d *Adrichom. in descrip. Hierus. n.* 192. *mihi pag.* 170.

fuerit & asportatum à Christianis. De his ipsis explicatissimè & cum fide illustrissimus Dux Nicolaus Christophorus Radzivilus *a* Princeps Polonus, qui ea ipsamet spectavit, ita compendio testatur: Mons Oliveti celsus admodum & latus, ad duo milliaria ejus sese longitudo porrigit; plus spatii ambitu comprehendit. Quà urbem Hierosolyma respicit, amœnam præfert faciem, undique ficu & olivâ consitus frequentissimâ. Istius montis medio Christi ascendentis vestigia cernuntur veluti saxo insculpta. Olim illic templum ab imperatrice Helenâ erectum jam jacet dirutum. Turcæ ibi exiguum templum habent, cujus medio vestigium Christi unum saxo impressum visitur, quod & ipsi barbari colunt & reverenter osculantur. Alterum verò vestigium exciderunt è rupe illâ Turcæ, &, ut dicitur, in templum Salomonis transtulerunt. Turcicum illud templum Christianis ingredi negatum. Nam Caddi Præses Syriæ *b*, religionis suæ tenacissimus, ipsas etiam cruces à peregrinis parieti appictas & odit & arcet. Jamque ante biennium sub capitis pœnâ sanxit, ne Christianorum ullus ædem illam, in qua Christi vestigium est, ingre-

a *Nicol. Christoph. Radzivil. epist.* 2. *de suo itinere Hierosolymitano, mihi pag.* 78. *& ep eadem, mihi pag.* 102.
b *Administrator audit.*

ingrederetur. Hinc Polonus ille Princeps, quem dixi, ad ostium ædis substitit, & sacrum illud signum Dominici pedis vestigium eminus *a* cernens veneratus est. Hoc Zacharias vates velut digito monstrans, Stabunt pedes ejus, inquit, supra montem oliveti, qui & contra Hierusalem ad Orientem *b*. Inde morem ad posteros transiisse, ut Christiani ad Orientem versi precarentur, auctor est Athanasius *c*.

Hæc mira oliferi montis, & vestigiorum in eo impressorum venerabilis Beda posteris consignans, ita verbum è verbo expressit: In ejus summo vertice ubi Dominus ad cælos ascendit, Ecclesia rotunda, grandis, ternas per circuitum cameratas habet porticus desuper tectas. Interior nàmque domus propter Dominici corporis meatum, camerari & tegi non potuit, altare ad Orientem habens angusto culmine protectum, in cujus medio ultima Domini vestigia, cælo desuper patente, ubi ascendit, visuntur. Quæ cùm quotidie à credentibus terra tollatur, nihilominùs manent, eamdémque adhuc speciem sui, velut impressis signata vestigiis servant. Et post nonnulla: In die Ascensionis Dominicæ, per annos singulos Missa peracta, validi flaminis procella desursum venire con-

a *Vier elen von der Thür.*
b *Zach. cap. 14 v. 4.*
c *Athan. l. quæst. q. 14.*

consuevit, & omnes qui in Ecclesia fuerunt, terræ prosternere. Totâ illa nocte lucernæ ardent, ut non illustrari tantùm, sed & ardere mons & supposita loca videantur *a*. Hinc in Palæstina, Ægypto, aliísque mundi templis usus lampadum consuetus *b*.

Illud memoratu non indignum addi posse arbitror, quod noti Scriptores narrant. Hierosolyma profectus est cum sociis Lethbaldus gente Burgundio. Ubi ad Olivarum montem pervenit, in crucis modum ad impressa Domini vestigia non sine lacrymis se abjecit, inde corpus pronum erigens diductis brachiis ita precatus, Domine JESU, inquit, qui propter nos de sede majestatis tuæ descendere dignatus es, ut humanum genus salvares, qui etiam ex hoc loco, quem oculis intueor, carne vestitus ad cælos, unde veneras, remeasti: tuam igitur omnipotentissimam bonitatem obsecro, ut si anima mea hoc anno è corpore migratura est, non hinc recedam, sed in conspectu ascensionis tuæ id fiat, & hac via post te gaudens ingrediar paradisum. Dixit, & in hospitium rediit, jámque cibi nauseans & somni appetens lectum petit cum his vocibus: Gloria tibi Deus. Monetur prandii jam parati. Ille valetudinem excusans sibi gratio-

a *Beda de locis sanctis*, *c.* 7. *Baron. tom.* 1. *anno* 58. *mihi pag.* 2, 0.
b *Idem pag.* 607.

gratiorem cibo quietem ait. Vesperi sacram Eucharistiam poscit, valedicit, moritur *a*.

In hoc ipso monte ad hæc ipsa Domini vestigia beatus Ignatius Loiola, quoad ibi morari licuit, magnis gaudiis affluebat. Nova semper voluptas erat loca alia ex aliis obire, hunc præsertim montem, & in eo pedum sacrorum signa religiosè venerari. Nec verò consilium illi fuit, inde aliquando recedere, sed omnem ibi de cetero vitam, & hisce studiis, & traducendis ad Christum barbaris addicere. Sed loci Præses opportunis eum consiliis in Hispaniam redire compulit. Igitur postea quam diligenter omnia piéque perlustrarat, datur ex more signum profectioni, cùm hic advena subitis cupiditatibus denuò exarsit, ad olearum montem revisere, & sacrorum pedum vestigia, quæ in lapide ibi Christus reliquerat, contemplari. Quare solus repentè, nemine conscio, & quod periculi formidinísque plenum erat, nullis Turcarum præsidiis septus, eòdem redit, impensè observaturus, in quam terræ plagam dexteri, in quam lævi pedis indicia spectarent: custodi, quòd alia omnia deficerent, cultello forficulâque in mercedem relictâ. Interim advertitur ex advenis Ignatium desiderari. Hic alii metuere, & reducem incre-

a *Ludolphus Saxo de vita Christi, parte 2. cap. 82. alii.*

crepare, sed & alter quispiam Christianus impendiò commotior acerbè hominem turbideque accipere. Sed Ignatius his nihil turbatus idemtidem intuebatur in Christum, quem totâ è monte in urbem via ànte ambulonem secutus non modicas voluptates hauriebat *a*. Nimirum hunc montem olivarium gaudiis & miraculis post mœrores Christus nobilitavit. Mons iste rex montium, Christi precibus frequentatus, certaminis & luctæ conscius, Servatoris Sanguine irrigatus, videbit & morientem Antichristum, & cadentem satanam, & revertentem Christum judicem.

a *Ribadeneira l.* 1. *vitæ Ignatii, cap.* 11. *Bidermanus l.* 1. *n.* 35. *& seqq.*

§. VII.

Ad parandam cum Christo ascensionem varii priscorum Patrum hortatus.

Ergo quæ sursum sunt quæramus, ubi Christus est in dextera Dei sedens; quæ sursum sunt sapiamus, & præparatas nobis sedes oculis præmetiamur. Ascendit mortis victor possessionem terræ promissæ accepturus. Terra quam daturus est nobis Dominus Deus noster, terra optima est, ubi rerum omnium abundantia perfruemur *a* Jam illuc animo præmigremus, quò & corpus demnæ se-

que-

a *Deuter. cap.* 8. *v.* 9. *&* 10.

quetur. Nam nos qui vivimus, qui relinquimur, simul rapiemur cum illis in nubibus obviam Christo in aëre, & sic semper cum Domino erimus. Itaque consolamini invicem in verbis istis *a*. Cùm Christus apparuerit vita nostra tunc & nos apparebimus cum ipso in gloria *b*.

Divino jussu portavit Aaron summus sacerdos nomina filiorum Israël in rationali judicii super pectus suum, quando ingrediebatur sanctuarium, memoriale coram Domino in æternum *c*. En summus Pontifex noster sancta sanctorum ingressus nostra nomina deportavit ad Patrem. Gaudeamus & triumphemus. Quò præcessit gloria capitis, eò spes vocatur & corporis. Christi Ascensio nostra est provectio. Non solùm enim, ait, beatus Leo, paradisi possessores firmati sumus, sed etiam cælorum in Christo superna penetravimus, ampliora adepti per effabilem Christi gratiam, quàm per diaboli amiseramus victoriam *d*. Augustino teste, Resurrectio Domini spes nostra est; Ascensio Domini glorificatio nostra est. Si ergo rectè, si fideliter, si devotè, si sanctè, si piè Ascensionem Domini celebramus, ascendamus cum illo, & sursum corda habeamus. Servator noster ascendit in cælum,

a 1. *ad Thess. cap.* 4. *v.* 17. & 18.
b *Ad Coloss. c.* 3. *v.* 4. c *Exod c.* 28. *v.* 29.
d *Leo serm.* 1. *de Ascens. Dom.*

cælum, non ergo turbemur in terrâ. Ibi sit mens, & hîc erit requies. Ascendamus cum Christo interim corde, ut cùm dies ejus promissus advenerit, sequamur & corpore. Scire tamen debemus, Fratres, quia cum Christo non ascendit superbia, non avaritia, non luxuria, nullum vitium nostrum ascendit cum medico nostro. Et ideò si post medicum desideramus ascendere, debemus vitia & peccata deponere *a*. Inter deponenda, prima sit omnium superbia. Et videte magnum miraculum. Altus est Deus: erigis te? fugit à te. Quare hoc? quia excelsus est, humilia respicit, & alta de longè cognoscit. Humilia de proximo respicit, ut attollat; alta, id est, superba, de longe cognoscit, ut deprimat *b*.

Igitur qui fecerat omnia, ferebatur super omnia. Elevata est, ô bone JESU, magnificentia tua super cælos *c*. Nec priùs elevata quàm depressa. Gloriam antecedit dejectio. Nam, Salomone teste, antequam glorificetur cor hominis, humiliatur *d*. Priùs in carcerem Joseph detruditur, quàm in currum trium-

a *Aug. tom.* 10. *serm.* 1. *de Ascens. Dom. qui est serm.* 90. *inter diversos; serm.* 175. *de Tempore, mihi pag.* 339.

b *Idem serm. eodem.*

c *Psal.* 8. *v.* 1.

d *Proverb. cap.* 18. *v.* 12.

triumphalem elevetur: priùs venditur ut mancipium, quàm Ægypti prorex dicatur. Hæc regia est via ad immensam cæli altitudinem. Hac via Dei Filius cum cætu tot Beatorum inter occursus & comitatum tot Angelorum ascendit, exhilarans & implens omnia. De quo Augustinus, Quàm mirifico, ait, mysterio noster JESVS Christus vel tactu corporis sui, vel transitu gloriæ suæ omnem ad momentum creaturam sanctificat, vivificat, & illustrat? Aquas enim consecrat, dum baptizatur; terram sanctificat, dum sepelitur; mortuos suscitat, dum resurgit; cælestia glorificat, dum ad cælum ascendit *a*. Hinc utique gaudiorum seges amplissima. Et revera magna, inquit Summus Antistes Leo, & ineffabilis erat caussa gaudendi, cùm in conspectu sanctæ multitudinis super omnium creaturarum cælestium dignitatem, humani generis natura conscenderet, supergressura angelicos ordines, & ultra Archangelorum altitudines elevanda, nec ullis sublimitatibus modum suæ provectionis habitura, nisi æterni Patris recepta concessu, illius gloriæ sociaretur in throno, cujus naturæ copulabatur in filio *b*. Apostolorum gaudia beatus Lucas explicans, Et ipsi adorantes, ait; regressi sunt in Hierusalem cum

gaudio

a *S. Leo serm. 37. de Temp.*

b *S. Leo serm. 1. de Ascend. Dom. mihi pag. 204.*

gaudio magno: & erant semper in templo, laudantes & benedicentes Deum a. Hæc animo volvens Bernardus, Nunc, ait, verè adimplevit omnia, qui natus est inter homines, cum hominibus conversatus est, ab hominibus & pro hominibus passus & mortuus est, resurrexit, ascendit, sedet ad dexteram Dei. Agnosco tunicam desuper contextam per totum, quam superna illa mansio claudit, ubi adimpletus est, & adimplevit omnia Dominus JESVS Christus. Verum tamen quid mihi & solemnitatibus istis? Quis me consolabitur, Domine JESV, quia te non vidi in cruce suspensum, plagis lividum, pallidum morte, quia non sum crucifixo compassus, obsecutus mortuo, ut saltem lacrimis meis loca illa vulnerum delinirem? Quomodo me dereliquisti insalutatum, cùm formosus in stola tua rex gloriæ in alta cælorum te recepisti? Prorsus renuisset consolari anima mea, nisi me Angeli in voce exultationis prævenissent, qui dixerunt: Viri Galilęi, quid statis aspicientes in cælum? Hic JESVS qui assumptus est à vobis in cælum, sic veniet, quemadmodum vidistis eum euntem in cælum. Sic inquiunt, veniet. Ergóne veniet quærere nos in illâ tam singulari quàm universali processione, cum præcedentibus omnibus Angelis, & subsequentibus homini-

 bus-

a Luc. cap. 24. v. 52. & 53.

bus universis, descendet judicare vivos & mortuos? Procul dubio veniet, sed quomodo ascendit, non quomodo antè descendit. Humilis enim priùs venit animas salvare, sublimis autem veniet cadaver istud resuscitare, & configurare corpori claritatis suæ, ut infirmiori huic vasculo abundantiorem impendere videatur honorem. Tunc enim videbitur cum potestate magnâ & majestate, qui priùs in infirmitate carnis latuerat: Intuebor & ego eum, sed non modò; videbo eum, sed non propè, ita ut hæc secunda glorificatio priori glorificationi propter excellentem gloriam manifeste præluceat. Manipulus primitiarum nostrarum Christus oblatus est, ad dexteram Patris assumptus, & assistit nunc vultui Dei pro nobis. Sedet autem ad dexteram, habens in dexterâ misericordiam; in sinistra judicium; & misericordiam multam nimis, & judicium multum nimis: in dexterâ aquam, in sinistra ignem immobiliter tenens *a*.

Cum Bernardo exultans & gestiens Augustinus, Sanctus, inquit, & solemnis dies illuxit. Exultemus, & jucundemur in eo. Christus descendit, inferiora patuerunt. Christus ascendit, superiora claruerunt. Christus in sepulchro,

a *Bern. tom.* 1. *serm.* 2. *de Ascens. Dom. mihi pag.* 251. *& seq.*

chro, mentiuntur custodes. Christus in inferno, visitantur quiescentes. Christus in cælo, credant omnes gentes. Ascendit ad Patrem per id quod homo erat, sed mansit in Patre per id quod Deus erat *a*. Ascensionis ergo Dominicæ inclytum & regale mysterium, quòd Christus terram levavit ad cælum, totus canit mundus, & festis agit gaudiis triumphos Domini, quia erexit à terra inopem, & de stercore exaltavit pauperem, eúmque levavit ad Patrem. Pavet omne cælum, mutantur astra, concurrit confestim fulmineus ille militiæ cælestis exercitus. Vident regem suum vivæ carnis manubias reportare, atque hoste debellato hominem in superna conscendere, agnoscunt in cicatricibus signa bellorum: adorant in carne vulnera jam sanata, ubi nihil peccati macula extinxerat, nec quidpiam suâ virulentiâ gravidus ille veneni draco vomuerat. Serpens enim vestigium in petrâ non figebat. Plaudunt agmina, tubæ sonant, lætis se miscentia blanda modulamina choris funduntur. Ecce confestim splendidus ille senatus cælestis ex regnis solvitur. Viderunt cælites cuncti speciosum vulneribus Christum, spolia castris tyrannicis reportata; & admi-

a *August. serm. 3. de Ascens. Dom. in Appendice serm. 58. de Tempore serm. 17. Videtur alius quam Augustini calamus.*

admirantes: fulgentia divinæ virtutis vexilla, talibus concrepant hymnis, deducùntque lætantes: Quis est, inquiunt, iste Rex gloriæ? Et ajunt: Dominus virtutum ipse est Rex gloriæ. Hic est ille candidus & roseus, compunctus à multitudine; hic est ille qui non habuit speciem neque decorem, infirmus in laqueo, fortis in solio, vilis in corpusculo, armatus in prælio, fœdus in morte, pulcher in resurrectione, candidus ex Virgine, rubicundus in cruce, fuscus in opprobrio, clarus in cælo. Jam cælum didicit portare hominem *a*.

Hic Bernardus opportunissimè interrogans, Ubi illud jam Petre, inquit, quod dixeras: Domine bonum est nos hic esse; faciamus hîc tria tabernacula? Ecce enim ingressus est amplius & perfectius tabernaculum, non manu factum, id est, non hujus creationis. Quomodo ergo jam bonum est nos hîc esse? Imò verò molestum est, grave est, periculosum est. Nimirum ubi malitiæ plurimum, sapientiæ modicum, si tamen vel modicum invenitur: ubi viscosa omnia, omnia lubrica, operta tenebris, obsessa laqueis peccatorum: ubi periclitantur animæ, ubi spiritus affliguntur sub sole, ubi tantùm vanitas & afflictio spiritus est. Levemus igitur, fratres mei, levemus in cælum

a *Aug. serm. 5. de Ascens. Dom. in ordine serm. 178. Neque hæc, putem, Augustinum sapiunt.*

cælum corda cum manibus, & aſcendentem Dominum ſequi, velut quibuſdam paſſibus devotionis & fidei contendamus. Erit enim cùm ſine mora, ſine difficultate obviam illi in nubibus rapiemur: & id poterunt corpora ſpiritualia, quod meritò interim nequeunt ſpiritus animales. Nunc enim quantis conatibus corda levare neceſſe eſt, quæ quidem (ut miſerabiliter ſatis in libro propriæ experientiæ legimus) & corruptio corporis aggravat, & terrena inhabitatio deprimit. Sequamur, fratres, ſequamur agnum quocumque ierit: ſequamur Patientem, ſequamur & Reſurgentem, ſequamur multò libentiùs aſcendentem. Crucifigatur vetus homo noſter ſimul cum illo, ut deſtruatur corpus peccati, ut ultrà non ſerviamus peccato, mortificatis nimirum membris noſtris quæ ſunt ſuper terram. Sed & quomodo ipſe reſurrexit à mortuis per gloriam Patris, ita & nos in novitate vitæ ambulemus. In hoc enim mortuus eſt & reſurrexit, ut peccatis mortui juſtitiæ vivamus. Ceterùm quoniam vitæ novitas locum exigit tutiorem, & reſurrectionis dignitas altiorem expetit gradum; ſequamur etiam aſcendentem, quærere videlicet & ſapere quæ ſurſum ſunt, ubi ille eſt, non quæ ſuper terram *a*.

 Ipſa

a *Bern. tom.* 1. *ſerm.* 6. *de Aſcenſ. Domini, mihi pag.* 263, *& ſeq.*

Ipsa jam oculatâ fide docti sumus, supplices in cælum levare oculos, puras tendere manus. Apostoli nos docent, exilium & carcerem non amare, cælum tam animi quàm corporis oculis idemtidem suspicere, patriam anhelare; conscripti Sanctorum cives, & domestici Dei sumus.

Ita beatissimus Turonum præsul Martinus jugi aspectu inhærebat cælo, eâque nota à ceteris dignoscebatur, unde vulgò sortitus nomen, *Suspex cæli*. Cùmque letali febre arderet, supino cubitu jacens oculis in cælum defixis precabatur. Rogatus à discipulis ut corpore tantisper verso quiesceret, dum vis morbi remitteret, Sinite me, ajebat, cælum potiùs quàm terram aspiciam, ut suo jam itinere iturus ad Dominum spiritus dirigatur.

Antonius Magnus totas noctes precibus pervigilans, eodem corporis habitu, iisdem oculis sursum elatis, quibus occidentem solem dimiserat, orientem aspiciebat.

Sanctissimus vir Franciscus Assisias eo animi affectu, eâ oculorum assiduitate cælum spectabat, ut ipsum etiam corpus præeuntem animum auderet sequi, & terrâ sese altiùs efferre: Ita vis desiderii & amoris attollebat molem corporis. Hinc & pingitur terræ globum calcans, addito hoc lemmate: *Quæ sursum sunt, non quæ super terram.*

Igna-

Ignatius minimæ Societatis nostræ Parens, in solarium ascendere solebat, unde cælum liberrimè liceret suspicere. Hic ille aliquantisper corpore immotus, oculis in cælum defixis stabat, tum capite aperto, genu submisso cæli Regem adorabat; subinde humili scabello fessum corpus excipiebat, & manantibus ubertim lacrymis, erectóque vultu in cælestes plagas illud secum ingeminabat: Heu quàm sordet terra, cùm cælum aspicio!

Maria Magdalena, illa olim non unius cacodæmonis hospitium, sed ab his hospitibus liberata, jámque Domini amatrix castissima, non tantùm suis ipsa oculis ascendentem Christum, quod probalissimum, affixa cælo spectavit, sed ab eo tempore vitam omnem reliquam ita egit, ut, quemadmodum Anselmus loquitur, Angelis vivendo & diligendo similis, cælum potiùs habitaverit, quàm terram.

Maria Ægyptiaca ubi ab impuriore vitâ resipuit, cælesti voce monita trans Jordanem abiit, & totis quadraginta septem annis solitudinem, imò cælum habitavit. Nam fonte ac radiculis assiduam famem solabatur. De cælo hoc unum habuit agere, cælum jugiter suspicere, cælum perpetuis precibus & suspiriis pulsare, cum cælitibus suavissima colloquia miscere, gaudia cælestia animo præcipere, à cælo tota pendere.

Maria Oegniacensis facultatibus suis omnibus in egenos sparsis, iis insuper, præcipuè leprosis, inservìit; pane nigerrimo prorsus & asperrimo eóque solo cum fonte maximam anni partem victitavit; qua mensa famem vexavit potiùs quàm extinxit, deliciis inhians cælestibus. Et verò quid illi cælum negaret centies per diem flexo poplite supplicanti, trecentis plagis corpus castiganti? Non durasset sanè inter hæc supplicia, nisi cælitum præsentia sæpiùs fuisset recreata, è cælo, quod assiduis votis salutabat, omne subsidium vitæ hauriebat, veluti jam recepta cælo vivebat.

Atque isti & istæ, tótque alii Patientis & Morientis, Resurgentis & Ascendentis Christi sectatores atque amici cum beatissimo Paulo de seipsis verè poterant affirmare: Nostra conversatio in cælis est *a*. Peregrini erant terræ, sed municipes & cives cæli. Accesserunt ad Sion montem & civitatem Dei viventis, Hierusalem cælestem, & multorum millium Angelorum frequentiam *b*: Hic quidem hospites & advenæ, sed illic cives & domestici Dei *c*: Nolebant mentem ad caduca dejicere, nec in infimis cogitatione habitare Vitam agebant puram, cælestem, sanctam, cælo dignam. De beata vita, de Angelis, de Deo, imò cum

a *ad Philip. cap.* 3. *v.* 20.
b *Ad Hebr. cap.* 12. *v.* 22.
c *Ad Ephes. cap.* 2. *v.* 19.

cum Deo atque Angelis assiduè loquebantur: ita tendebant ad cælum, & sperabant ad Christum, qui viam ascendendo præmunivit, se brevi perventuros.

Eò, mi Lector, Deliciæ gentis humanæ, eò nos Christus Nascens, Moriens, Resurgens vocat; eò tendit hæc scriptio. Actiones vitæ sic nobis instituendæ, eóque dirigendæ sunt, ut, quod Ecclesia canit, ibi nostra fixa sint corda, ubi vera sunt gaudia, uti, qui Redemptorem nostrum ad cælos ascendisse credimus, ipsi quoque mente in celestibus habitemus.

Rogatus Empedocles cur viveret, Ut cælum aspiciam, ajebat; tolle cælum, & nullus ero. Si Christiani sanguinis homo interrogetur, Cur vivis? Jure optimo respondebit: Ut cælum non tantùm aspiciam, sed & possideam. Hinc meritò Bernardus ad caduca malè depressum increpans, Non pudet te, inquit, erecto vultu cælum suspicere, dejecta mente in terra repere? Ita igitur jam cogitationes nostras erudiamus, ut Dominum JESUM Nascentem, morientem, Resurgentem in oculis assiduè habeamus. Hæc una vitæ nostræ requies est; nusquam non alibi turbæ, & magnæ mœroris seges. Ad Nascentis Christi præsepiolum, ad Morientis crucem, ad Resurgentis monumentum mens nostra nullo non momento dies noctesque hæreat affixa. Hinc omne nobis subsidium, hinc solatia, hinc ad omnem pugnam tam

vires quàm arma ſunt petenda. Præſepe, Crux, Tumulus noſtri Regis, ab omni nos hoſte, ab omni vitio illæſos tuebuntur. Hac parte vincimus, ſi amamus.

Et quid magnum eſt, eum amare, qui tam prodigè nos amavit? Verus amor mutuas vices amat, & ex altero in alterum tranſit, ut meritò vel belluâ immanior dici debeat, quem nullus in amorem amor provocet. Amorem verbo teſtari, omnium eſt, etiam inimicorum. Sincerus in Deum amor, æquo fert animo adverſis concuti; convitiis lacerari, rideri, calcari non horret. Inter majora beneficia reponit ſperni & cædi pro Chriſto, quàm divitiis extolli & deliciis affluere cum mundo. Magnam prærogativam interpretatur pro amato quàm plurima pati: ſolatio eſt atque gaudio, doloris ſocium adhiberi. Ex his judicium ferre potes de te déque amore tuo. Nam forſan dices, amari à te Deum. Credam, ſi verbis facta reſpondeant. Amare linguâ, & factis hoſtilitatem profiteri, non amare ſed ludere eſt. Amor parium eſt. Non amavit nos Chriſtus ore ſolùm delicato; ad columnam, ad judicum tribunalia, ad crucem ſui ſpecimen amoris præbuit; amorem à nobis ſimilem depoſcit, robuſtum & pati omnia paratum.

FINIS.

